NEW YORK TIMES BESTSELERIŲ AUTORIUS

JEFFREY ARCHER

Šeimos likimas lieka vieno žmogaus rankose

Tėvo nuodėmės

KLIFTONŲ KRONIKOS

NEW YORK TIMES BESTSELERIŲ AUTORIUS

JEFFREY ARCHER

Šeimos likimas lieka vieno žmogaus rankose

Tėvo nuodėmės

KLIFTONŲ KRONIKOS

JEFFREY ARCHER

Tėvo nuodėmės

KLIFTONŲ KRONIKOS
Antroji knyga

Iš anglų kalbos vertė Paulė Budraitė

Jotema

Jeffrey Archer
THE SINS OF THE FATHER
Macmillan, London, 2012

ISBN 9789955134923

Iš anglų kalbos vertė *Paulė Budraitė*
Redaktorius *Jonas Vabuolas*
Viršelio dailininkė *Vilūnė Grigaitė*
Viršelio nuotrauka iš www.shutterstock.com
E. knygą maketavo *Albertas Rinkevičius*

UAB „Jotema“, Algirdo g. 54, 50157 Kaunas
Tel. 8 37 337695, el. p.: info@jotema.lt
www.jotema.lt

SERAS TOMIS MAKFERSONAS,
Britanijos imperijos antrojo laipsnio ordino kavalierius,
pelnęs Karo kryžių,
Garbės legiono kavalierius, pelnęs Karo kryžių su dviem
palmės šakelėmis ir žvaigžde,
Italijos *Medaglia d'Argento* ir Pasipriešinimo kovų medalį,
Betliejaus Šv. Marijos ordino kavalierius

BARINGTONAI

Seras Valteris vedė Mariją
Baringtonas 1866— | Barington 1874 —

Filisė 1875 — — *Endrus vedė Leticiją*
Harvis 1868 — | 1878 —

Nikolas 1894—1918

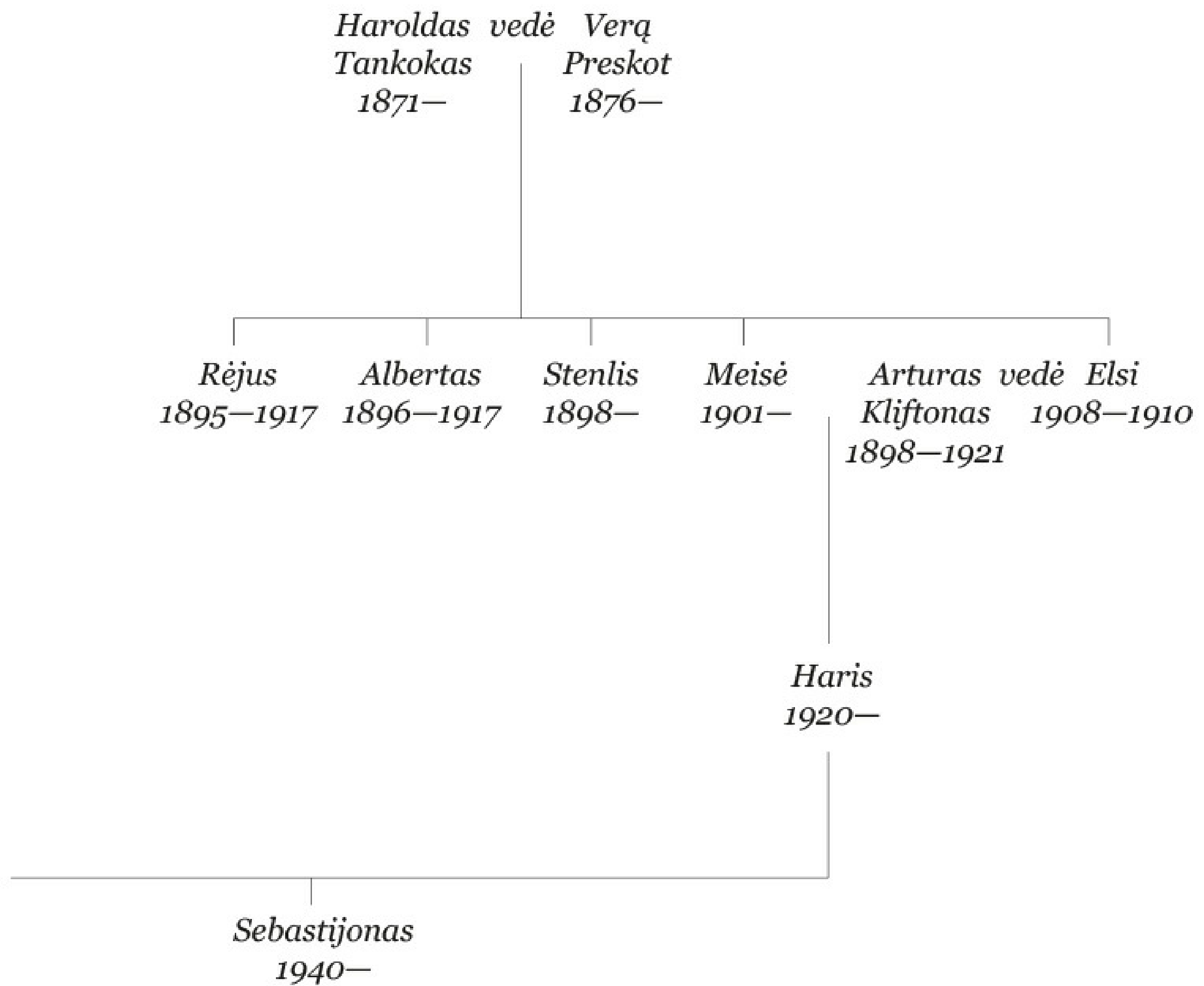
Hugas 1896 — vedė Elžbietą Harvi 1900—

Džailzas 1920—

Ema 1921—

Greisė 1923—

KLIFTONAI

Haroldas vedė Verą
Tankokas Preskot
1871— 1876—
Rėjus
1895—1917
Albertas
1896—1917
Stenlis
1898—
Meisė
1901—
Arturas vedė Elsi
Kliftonas 1908—1910
1898—1921
Haris
1920—
Sebastijonas
1940—

„Nes aš, tavo Viešpats Dievas, esu pavydus Dievas; tėvų nuodėmės krenta ant jų vaikų iki trečios ir ketvirtos kartos...“
—*Maldynas*

Haris Kliftonas

1939—1941

1

— Aš vardu Haris Kliftonas.

— Suprantama, o aš — beisbolo žvaigždė Mažylis Rutas, — prisidegdamas cigaretę atsakė detektyvas Kolovskis.

— Ne, — aiškino Haris, — jūs nesuprantate, įvyko baisi klaida. Aš — Haris Kliftonas, anglas iš Bristolio. Dirbau tame pačiame laive kaip ir Tomas Bradšou.

— Galėsi papasakoti savo advokatui, — pratarė detektyvas, galingai iškvėpdamas ir visą ankštą kamerą užtvindydamas dūmų debesiu.

— Neturiu advokato, — prieštaravo Haris.

— Jei būčiau pakliuvęs į tokią bėdą, į kokią patekai pats, vaike, pasistengčiau prisikalbinti Seftoną Dželksą, nes jis — vienintelė tavo viltis.

— Kas tasai Seftonas Dželksas?

— Gal ir negirdėjai apie gudriausią Niujorko advokatą, — kalbėjo detektyvas, išpūtęs dar vieną dūmų kamuolį, — bet jis su tavimi susitiks rytoj, devintą valandą ryto; beje, Dželksas nekelia kojos iš savo kabineto, kol iš anksto nebūna apmokėta jo sąskaita.

— Bet... — pratarė Haris, kai Kolovskis plojo delnu į kameros duris.

— Žodžiu, kai rytoj rytą čia pasirodys Dželksas, — tęsė Kolovskis nepaisydamas Hario bandymo įsiterpti, — geriau būk parengęs įtikinamesnę istoriją nei ši — neva suėmėme ne tą žmogų. Imigracijos skyriaus pareigūnui sakeisi esantis Tomas Bradšou; jei jam tokia versija tiko, tiks ir teisėjui.

Kameros durys atsilapojo, bet prieš tai detektyvas spėjo išpūsti dar vieną dūmų kamuolį; Haris pratrūko kosėti. Daugiau netaręs nė žodžio, Kolovskis išėjo į koridorių ir užtrenkė duris. Haris krito ant gulto prie sienos ir padėjo galvą ant plytos kietumo pagalvės. Jis įbedė akis į lubas ir susimąstė apie tai, kas nutiko: galų gale jis atsidūrė policijos nuovados kameroje, kitoje Žemės rutulio pusėje, ir yra kaltinamas žmogžudyste.

Durys prasivėrė ryto aušrai dar neprasiskverbus pro lango grotas ir nenušvietus kameros. Nors buvo labai ankstus metas, Haris gulėjo plačiai atsimerkęs.

Įėjo prižiūrėtojas su padėklu tokio maisto, kokio jokia labdaros organizacija nesiūlytų net skurdžiausiam valkatai. Palikęs padėklą ant nedidelio medinio staliuko, jis išėjo

nieko nesakęs.

Haris metė žvilgsnį į maistą ir pradėjo žingsniuoti po kamerą. Sulig kiekvienu žingsniu jis vis labiau įtikėjo, kad ponui Dželksui paaiškinus tikrąją priežastį, kodėl pasikeista pavardėmis su Tomu Bradšou, greitai viskas bus sutvarkyta. Be jokių abejonių, griežčiausia bausmė, kurią jie galės jam pritaikyti, bus deportacija, o kadangi jis ir ketino grįžti į Angliją ir stoti tarnauti į karo laivyną, viskas susiklostys taip, kaip buvo sumanęs iš pradžių.

Be penkių devintą Haris sėdėjo ant gulto krašto nekantriai laukdamas pono Dželkso. Masyvios geležinės durys prasivėrė tik dvylika minučių po devintos. Prižiūrėtojui pasitraukus į šoną ir įleidus aukštą, elegantišką žilaplaukį vyriškį, Haris pašoko. Jo nuomone, vyriškis turėtų būti panašaus amžiaus kaip jo senelis. Ponas Dželksas vilkėjo tamsiai mėlyną dryžuotą dvieilį kostiumą, baltus marškinius, ryšėjo dryžuotą kaklaraištį. Pavargęs jo žvilgsnis bylojo, kad menkai kas begali jį nustebinti.

— Labas rytas, — pasisveikino jis santūriai nusišypsodamas Hariui. — Aš vardu Seftonas Dželksas. Esu vyresnysis Dželkso, Majerso ir Abernačio advokatų kontoros partneris; mano klientai ponas ir ponia Bradšou paprašė jums atstovauti per teismo procesą.

Haris pasiūlė Dželksui vienintelę kameroje buvusią kėdę, tarsi advokatas būtų senas jo bičiulis, užsukęs į Oksfordo bendrabučio kambarį išgerti puodelio arbatos. Pats Haris prisėdo ant gulto ir stebėjo advokatą; šis atsegė portfelį, išėmė geltoną bloknotą ir padėjo ant staliuko.

Iš vidinės kišenės Dželksas išsitraukė parkerį ir pasakė:

— Gal galėtumėte pradėti pasakoti nuo prisistatymo, kas esate, nes abu žinome, kad jūs — ne leitenantas Bradšou.

Jei Hario istorija ir nustebino advokatą, jis to neparodė. Palenkęs galvą jis uoliai viską rašėsi į geltoną bloknotą, o Haris vis dėstė, kaip nutiko, kad jam galiausiai teko nakvoti kalėjime. Baigęs pasakoti Haris įsivaizdavo, kad dabar visos bėdos neabejotinai baigsis, nes jam padeda vyresnysis advokatas, tačiau pakako išgirsti pirmą Dželkso klausimą:

— Sakote, kad plaukdamas „Kanzaso žvaigžde“ parašėte motinai laišką, kuriame aiškinote, kodėl prisiėmėte Tomo Bradšou tapatybę.

— Teisybė, pone. Nenorėjau, kad mama be reikalo kentėtų, bet kartu stengiausi, jog ji suprastų, kodėl taip drastiškai nusprendžiau.

— Taip, galima suprasti, kodėl manėte, kad pakeitęs tapatybę išspręsite svarbiausias problemas, tik nepagalvojote apie tai, jog jums gali kilti dar didesnių bėdų, — kalbėjo Dželksas.

Kitas jo klausimas Harį dar labiau nustebino.

— Ar prisimenate laiško turinį?

— Žinoma. Aš tiek daug kartų jį rašiau ir perrašinėjau, kad galiu pakartoti kone pažodžiui.

— Tada leiskite patikrinti jūsų atmintį, — paprašė Dželksas ir daugiau nieko nepasakęs išplėšė lapą iš geltonojo bloknoto ir padavė Hariui kartu su parkeriu.

Haris kiek palūkėjo, prisimindamas tikslų tekstą ir ėmėsi perrašyti laišką.

Mylimiausioji mano mama,

padariau viską, kas tik mano valioje, kad šį laišką gautum anksčiau, nei kas nors tau praneš, kad žuvau jūroje.

Kaip pamatysi iš šio laiško datos, aš nenumiriau, kai „Devonietis" buvo paskandintas rugsėjo 4-ą. Iš tikrųjų mane ištraukė iš vandens amerikiečių laivas, aš tikrai esu gyvas. Tačiau nutiko taip, kad galėjau prisiimti kito žmogaus tapatybę; aš taip ir padariau vildamasis, kad tau ir Baringtonų šeimai atkris daug bėdų, kurių jiems per tiek metų pridariau nė pats nenutuokdamas.

Labai svarbu, kad žinotum, jog mano meilė Emai nė trupučio neprablėso; toli gražu. Bet nesijaučiu turįs teisę tikėtis, kad ji visą gyvenimą nugyvens tuščiai vildamasi, jog galbūt kada nors ateityje galėsiu įrodyti mano tėvą buvus Arturą Kliftoną, o ne Hugą Baringtoną. Taigi dabar ji galės kurti savo ateitį su kuo nors kitu. Pavydžiu tam žmogui.

Artimiausiu metu ketinu grįžti į Angliją. Jei gausi laišką nuo Tomo Bradšou, žinok, kad rašau aš.

Susisieksiu su tavimi, kai tik grįšiu į Angliją, o dabar man telieka melsti, kad saugotum mano paslaptį taip kruopščiai, kaip tiek metų saugojai savąją.

Tavo mylintis sūnus Haris

Baigęs skaityti laišką, Dželksas dar kartą netikėtai užklupo Harį.

— Pone Kliftonai, ar laišką išsiuntėte pats, — paklausė, — ar atsakomybę perdavėte kam nors kitam?

Haris pirmą kartą sudvejojo ir nusprendė neminėti, kad paprašė daktaro Voleso išsiųsti laišką motinai po dviejų savaičių atplaukus į Bristolį. Jis baiminosi, kad Dželksas neįtikintų daktaro Voleso atiduoti laišką jam; tada mama niekaip nesužinos, jog jis vis dar gyvas.

— Laišką išsiunčiau išlipęs į krantą, — atsakė Haris.

Vyresnysis advokatas prabilo ne iš karto.

— Ar turite kokių nors įrodymų, kad esate Haris Kliftonas, o ne Tomas Bradšou?

— Ne, pone, neturiu, — nedvejodamas atsakė Haris skaudžiai suvokdamas: nė vienas žmogus, kuris plaukė „Kanzaso žvaigžde“, neturėjo jokios priežasties netikėti jį esant Tomą Bradšou, o vieninteliai žmonės, galintys patvirtinti jo tiesą, yra kitapus vandenyno, daugiau nei už trijų tūkstančių mylių, ir ilgai netrukus jiems visiems bus pranešta, neva Haris Kliftonas palaidotas jūroje.

— Gal ir galėsiu jums padėti, pone Kliftonai. Tik jei vis dar norite, kad panelė Ema Barington manytų, jog esate miręs. Jei taip, — kalbėjo Dželksas suktai šypsodamasis, — galiu jums pasiūlyti vieną sprendimą.

— Sprendimą? — pakartojo Haris, pirmą kartą viltingai nušvitęs.

— Bet jei tik sutiksite išlaikyti Tomo Bradšou tapatybę.

Haris tylėjo.

— Apygardos prokuroras nusprendė, kad Bradšou byla grįsta tik netiesioginiais įrodymais — vienintelis tikras įkaltis, kurio jie ir laikosi įsikibę, — tai faktas, jog jis išvyko iš šalies kitą dieną po žmogžudystės. Kadangi byla silpnai surėsta, jie sutiko pakeisti kaltinimus nužudymu į lengvesnius kaltinimus dezertyravimu iš ginkluotųjų pajėgų, jeigu tik pats prisipažinsite esąs dėl to kaltas.

— Bet kodėl turėčiau prisipažinti? — paklausė Haris.

— Galiu pasakyti tris svarias priežastis, — tarė Dželksas. — Pirma: jei neprisipažinsite, greičiausiai šešerius metus praleisite kalėjime už tai, kad į Jungtines Valstijas patekote apgaulės būdu. Antra: vėl tapsite anonimas, ir Baringtonų šeimai neliks jokio pagrindo manyti jus esant dar gyvą. Trečia: Bradšou nori jums sumokėti dešimt tūkstančių dolerių, jei tik sutiksite užimti jų sūnaus vietą.

Haris akimirksniu suprato: taip gautų progą atsilyginti mamai už visą jos daugelio metų pasiaukojimą. Tokia didelė pinigų suma pakeistų jos gyvenimą — galėtų išsikelti iš mažojo dviaukščio namelio Varyklos gatvėje ir nebegirdėtų kiekvieną savaitę vis pasikartojančių nuompinigių rinkėjo beldimų į duris. Ji gal net galėtų mesti padavėjos darbą „Grand Hotel“ ir pradėti naują — lengvesnį — gyvenimą, nors Haris tuo abejojo. Vis dėlto prieš sutikdamas su Dželkso planais jis ir pats norėjo šio to paklausti.

— Kodėl Bradšou tėvai turėtų taikstytis su tokia apgaule? Juk dabar jie jau žino apie savo sūnaus žūtį jūroje.

— Ponia Bradšou žūtbūt nori apginti Tomo vardą. Ji niekada nesusitaikys su mintimi, kad vienas jos sūnus galėjo užmušti kitą sūnų.

— Ar Tomas tuo ir kaltinamas... kaltinamas nužudęs brolį?

— Taip, bet, kaip sakiau, įrodymai labai nerimti, netiesioginiai, teisme jų tikrai nepakaks, todėl apygardos prokuroras nori pakeisti kaltinimus, bet tiktai jei sutiktumėte

prisipažinti esąs kaltas padaręs menkesnį nusižengimą — dezertyravęs.

— O kuriam laikui mane galėtų nuteisti, jei su viskuo sutikčiau?

— Prokuroras ketina siūlyti teisėjui skirti vienerių metų bausmę, o jei gerai elgsitės, gal būsite paleistas po šešių mėnesių; šitai daug geriau nei šešeri metai, kurių galite tikėtis tvirtindamas esąs Haris Kliftonas.

— Bet vos tik įžengsiu į teismo salę, kas nors vis tiek supras, jog aš — ne Bradšou.

— Nemanyčiau, — atsakė Dželksas. — Bradšou yra iš Sietlo, iš vakarinės pakrantės; nors jie pasiturintys, retai kada lankosi Niujorke. Tomas įstojo į karo laivyną būdamas septyniolikos; kaip pats žinote iš savo patirties, Amerikoje jo kojos nebuvo jau ketverius metus. Jei prisipažinsite esąs kaltas, teismo salėje tebūsite vos dvidešimt minučių.

— Bet kai tik prasižiosiu, visi supras, kad nesu amerikietis, juk taip?

— Todėl jūs ir neprasižiosite, pone Kliftonai.

Atrodė, rafinuotasis advokatas turi atsakymus į visus klausimus. Haris griebėsi dar vieno taktinio manevro.

— Anglijoje žmogžudysčių bylos visada pritraukia būrius žurnalistų, ir jau nuo ankstyvo ryto prie teismo rūmų rikiuojasi žmonės, vildamiesi nors akies krašteliu pamatyti kaltinamąjį.

— Pone Kliftonai, šiuo metu Niujorke tiriama keturiolika nužudymo bylų, įskaitant ir garsiąją „skerdiko žirklėmis“ bylą. Manau, ši byla nesudomins net ir jauniklių reporterių.

— Man reikia laiko pagalvoti.

Dželksas dirstelėjo į laikrodį.

— Vidurdienį turime susitikti su teisėju Atkinsu, vadinasi, apmąstymams jums lieka kiek daugiau nei valanda, pone Kliftonai. — Jis pakvietė prižiūrėtoją atidaryti kameros durų. — Jei nutarsite nebesinaudoti mano paslaugomis, linkiu sėkmės, nes tada daugiau nebepasimatysime, — pridūrė jis ir išėjo iš kameros.

Haris sėdėjo ant gulto krašto svarstydamas apie Seftono Dželkso pasiūlymą. Nors jis neabejojo šį sidabraplaukį advokatą turint savų ketinimų, šeši mėnesiai skambėjo kur kas maloniau nei šešeri metai; beje, prie ko dar jis galėtų šlietis, jei ne prie šio patyrusio teisininko? Gaila, Haris negali kelioms akimirkoms užsukti į sero Valterio Baringtono kabinetą pasiklausti patarimo.

Po valandos tamsiai mėlynu kostiumu, kreminiais marškiniais krakmolyta apykakle ir dryžuotu kaklaraiščiu pasidabinęs Haris buvo surakintas antrankiais, išvestas iš

kameros, įsodintas į kalėjimo automobilį ir lydimas ginkluotų sargybinių išgabentas į teismo salę.

— Niekas neturi patikėti, kad galėtum ką nors nužudyti, — pareiškė Dželksas, kai Hario kameroje apsilankė siuvėjas, kuris atgabeno pustuzinį kostiumų, marškinių ir visą komplektą kaklaraiščių, iš kurių buvo galima rinktis.

— Bet aš ir negalėčiau, — priminė jam Haris.

Koridoriuje jis vėl susitiko su Dželksu. Advokatas jam nusišypsojo, o tada žengė pro suveriamas duris ir nužingsniavo didžiuoju tarpu tarp kėdžių eilių nesustodamas, kol priėjo dvi tuščias vietas prie advokato stalo.

Kai Hariui nuėmė antrankius, jis atsisėdo į savo vietą ir apsidairė po kone visai tuščią teismo salę. Dželksas buvo teisus. Vos keli smalsuoliai ir tikrai jokių žurnalistų — ši byla jų nedomino. Reporteriams tai atrodė kaip dar viena buitinė žmogžudystė, o kaltinamasis greičiausiai bus išteisintas; jokių antraščių „Kainas ir Abelis“, nes šiame teisme apie elektros kėdę negali būti nė kalbos.

Pasigirdus pirmam vidurdienį skelbiančio laikrodžio dūžiui, salės gale prasivėrė durys ir pasirodė teisėjas Atkinsas. Jis neskubėdamas perėjo teismo salę, užlipo laipteliais ir atsisėdo į savo vietą už stalo ant pakylos. Tada jis linktelėjo atsisukęs į apygardos prokurorą, tarsi gerai žinotų, ką šis pasakys.

Iš kaltintojo vietos pakilo jaunas teisininkas ir paaiškino, kad valstybė atsisako kaltinimo žmogžudyste, bet Tomą Bradšou kaltina dezertyravimu iš Jungtinių Valstijų karinio jūrų laivyno. Teisėjas linktelėjo ir atsigręžė į poną Dželksą, kuris bematant suprato raginimą ir atsistojo.

— Kuo jūsų klientas galėtų pasiteisinti išgirdęs mūsų antrąjį kaltinimą?

— Jis kaltas, — atsakė Dželksas. — Viliuosi, gerbiamasis teisėjau, mano klientui būsite gailestingas, nes man nė nereikia priminti, jog tai pirmas jo prasižengimas, o prieš šią nebūdingą klaidą kaltinamasis pasižymėjo nepriekaištinga reputacija.

Teisėjo Atkinso žvilgsnis buvo rūstus.

— Pone Dželksai, — pasakė jis, — kai kam gali atrodyti, kad savo šaliai tarnaujančio kariškio dezertyravimas yra toks pat sunkus nusikaltimas kaip ir nužudymas. Esu tikras, *jums* nė nereikia priminti, jog dar visai neseniai už tokį nusižengimą jūsų klientui būtų tekę išgirsti komandą „sušaudyti“.

Hariui pasidarė bloga; jis pažvelgė į Dželksą, kuris nenuleido nuo teisėjo akių.

— Atsižvelgdamas į tai, — tęsė Atkinsas, — skiriu leitenantui Tomui Bradšou šešerius metus kalėjimo. — Jis stuktelėjo plaktuku ir pasakė „kita byla“, Hariui nė nespėjus paprieštarauti.

— Jūs man sakėte... — pratarė Haris, bet Dželksas jau buvo atgręžęs buvusiam savo klientui nugarą ir žingsniavo šalin. Haris norėjo jį vytis, bet du sargybiniai čiupo nuteistąjį nusikaltėlį už rankų, sudėjo jas už nugaros, greitai surakino antrankiais ir nuvedė per teismo salę link durų, kurių Haris nebuvo pastebėjęs.

Atsisukęs jis pamatė, kaip Seftonas Dželksas spaudžia ranką pusamžiui vyriškiui, akivaizdžiai jį sveikinančiam su puikiai atliktu darbu. Kur Haris buvo matęs šį veidą? Ir tada susivokė: tasai žmogus turėtų būti Tomo Bradšou tėvas.

2

Haris be jokių kalbų buvo vedamas blausiai apšviestu ilgu koridoriumi, paskui pro niekuo neišsiskiriančias duris į tuščią kiemą.

Vidury kiemo stovėjo geltonas autobusas, kuris neturėjo nei numerio, nei jokio užrašo, kam jis priklauso. Prie durų stovėjo raumeningas palydovas, rankose spaudžiantis šautuvą; jis linktelėjo Hariui lipti vidun. Sargybiniai jam padėjo įlipti — na, kad kartais nešautų į galvą kokia negera mintis.

Jis atsisėdo ir paniuręs žiūrėjo pro langą, kaip į autobusą veda kitus nuteistuosius — kai kurie ėjo panarinę galvas, kai kurie — neabejotinai jau ir anksčiau mynę šį taką — smagiai žingsniavo patenkinti. Haris manė, kad netrukus autobusas pajudės į kokią nors paskyrimo vietą, tačiau jam teko išmokti pirmą skaudžią kalinio pamoką — kai tave nuteisia, niekas niekur nebeskuba.

Knietėjo paklausti kokio sargybinio, kur jie važiuoja, bet nė vienas iš jų nebuvo panašus į paslaugų kelionių gidą. Jis neramiai atsigręžė išgirdęs, kaip ant gretimos sėdynės kažkas klesteli. Naujasis kompanionas Hario nedomino, bet kai žmogus nedelsdamas prisistatė, pažvelgė į jį atidžiau.

— Aš vardu Patas Kvinas, — pareiškė jis su lengvu airišku akcentu.

— Tomas Bradšou, — atsakė Haris, kuris būtų paspaudęs naujajam savo draugui ranką, jei tik jo paties abi rankos nebūtų buvusios surakintos.

Kvinas neatrodė panašus į nusikaltėlį. Kojomis jis vos siekė autobuso grindis, todėl galėjo būti ne aukštesnis kaip penkių pėdų ir colio; kadangi dauguma į autobusą suvarytų kalinių buvo arba labai raumeningi, arba paprasčiausiai nutukę, atrodė, Kviną tuoj tuoj išpūs stipresnis vėjo gūsis. Skysti šviesiai rudi jo plaukai buvo pradėję žilti, nors jam galėjo būti ne daugiau nei keturiasdešimt.

— Pirmą kartą įkliuvai? — paklausė Kvinas, nors tuo visai neabejojo.

— Ar taip aiškiai matosi? — klausimu atsakė Haris.

— Ant kaktos parašyta.

— Kas man parašyta ant kaktos?

— Tu nė nenutuoki, kas bus toliau.

— Vadinasi, *tu* — tikrai ne pirmą kartą įkliuvęs?

— Šiame autobuse sėdžiu jau vienuoliktą kartą, o gal ir dvyliktą.

Haris nusijuokė pirmą kartą per daugelį dienų.

— Už ką sėsi? — paklausė Kvinas.

— Pabėgau, — nieko daugiau neaiškindamas atsakė Haris.

— Dar nieko panašaus nesu girdėjęs, — stebėjosi Kvinas. — Pabėgau nuo trijų žmonų, bet už tai nė viena iš jų neįkišo manęs į belangę.

— Pabėgau ne nuo žmonos, — atsakė Haris galvodamas apie Emą. — Pabėgau iš Karališkojo karinio laivyno... na, turėjau galvoje tiesiog karinį laivyną.

— Ir kiek už tai gavai?

— Šešerius metus.

Kvinas sušvilpė pro du likusius dantis.

— Žiaurokai skamba. Koks teisėjas nuteisė?

— Atkinsas, — emocingai atsakė Haris.

— Arnis Atkinsas? Tau kliuvo netikęs teisėjas. Jei dar kada nors atsidursi teisme, pasistenk išsirinkti tinkamą teisėją.

— Nežinojau, kad teisėją galima rinktis.

— Negalima, — kalbėjo Kvinas, — bet yra būdų, kaip išvengti pačių blogiausių. — Haris atidžiau pažvelgė į savo bendrą, bet jo nepertraukė. — Šioje apygardoje dirba septyni teisėjai; dviejų iš jų reikia vengti bet kokia kaina. Vienas iš jų — Arnis Atkinsas. Jis negreitas pokštauti, bet labai greitas ilgam pasodinti.

— O kaip galėjau jo išvengti?

— Atkinsas jau vienuolika metų vadovauja ketvirtajai teismo salei; jei pamatau, kad veda į tą pusę, mane ištinka epilepsijos priepuolis, ir sargybiniai išgabena pas teismo gydytoją.

— Tu sergi epilepsija?

— Ne, — dėstė Kvinas, — tu neatidžiai klausaisi, — rodos, jis įpyko, ir Haris nutilo. — Kai suvaidinu atsigavęs, jie jau būna perdavę mano bylą kitam teisėjui.

Haris nusijuokė antrą kartą.

— Ir visada išsisuki?

— Ne, ne visada, bet jei pakliūva naujokai prižiūrėtojai, nepraleidžiu progos, nors šiuo triuku naudotis darosi vis sunkiau. Šįkart man nekilo jokių bėdų, nes iškart buvau nuvestas į antrą teismo salę, o ten — teisėjo Regano teritorija. Jis — airis, kaip ir aš, jei dar neaišku, todėl savo žemiečiui skiria mažiausią bausmę.

— Kuo buvai kaltinamas? — paklausė Haris.

— Aš — kišenvagis, — pareiškė Kvinas, tarsi būtų architektas ar gydytojas. — Vasarą darbuojuosi tarp lenktynių stebėtojų, žiemą — bokso varžybų salėse. Visada lengviau, kai žiūrovai stovi, — aiškino jis. — Bet pastaruoju metu man nesiseka, nes dabar jau

daug tvarkdarių mane pažįsta, todėl tenka dirbti metro ir autobusų stotyse, kur laimikis menkas ir tave lengva sučiupti.

Haris norėjo paklausti savo naujojo mokytojo daugybės dalykų; tarsi žinių ištroškęs studentas jis pasirinko klausimus, kurie padėtų išlaikyti stojamąjį egzaminą, ir džiaugėsi, kad Kvinui nesukėlė abejonių jo akcentas.

— Ar žinai, kur važiuojame? — paklausė Haris.

— Į Leivenhemą arba Pirpointą, — atsakė Kvinas. — Viskas priklausys nuo to, kur išsuksime iš greitkelio — ar privažiavę dvyliktąjį, ar keturioliktąjį kelią.

— Ar anksčiau esi buvęs kurioje nors iš tų vietų?

— Buvau abiejose po kelis kartus, — abejingai atsakė bendrakeleivis. — Kol nepaklausei, atsakau iškart — jei turistai įvertintų kalėjimus, Leivenhemas gautų vieną žvaigždutę, o Pirpointas būtų uždarytas.

— Kodėl neklausiam prižiūrėtojo, į kurį kalėjimą mus veža? — mėgindamas vaduotis iš nerimo paklausė Haris.

— Jis mums pasakytų kito kalėjimo pavadinimą, kad greičiau atsiknistume. Jei pateksi į Leivenhemą, nerimauti gali tik dėl korpuso. Kadangi esi naujokas, gal tave įkiš į A korpusą, kur gyvenimas gerokai lengvesnis. Seni vilkai, tokie kaip aš, paprastai siunčiami į D korpusą, kur nepamatysi jaunesnių nei trisdešimties, kur nėra nuteistų už smurtą, todėl tasai korpusas — ideali vietelė, jei nori ramiai atsėdėti klusniai nuleidęs galvą. Stenkis išvengti B ir C korpusų — ten knibžda narkomanų ir psichopatų.

— Ką turėčiau daryti, kad tikrai papulčiau į A korpusą?

— Pasakyk registratoriui, kad esi atsidavęs krikščionis, nerūkai ir negeri.

— Nemaniau, kad kalėjime leidžiama gerti, — stebėjosi Haris.

— Neleidžiama, kvailas šikniau, — atsakė Kvinas, — bet jei turi šlamančių, — pridūrė trindamas nykštį į smilių, — prižiūrėtojai staiga tampa barmenais. Jų nepristabdė net sausasis įstatymas.

— Ko labiausiai turėčiau saugotis pirmą dieną kalėjime?

— Pasistenk gauti tinkamą darbą.

— Iš ko galiu rinktis?

— Gali būti valytojas, dirbti virtuvėje, ligoninėje, skalbykloje, bibliotekoje, sode ir koplyčioje.

— Ką turėčiau daryti, kad patekčiau į biblioteką?

— Pasakyk, kad moki skaityti.

— O ką tu jiems sakai? — klausinėjo Haris.

— Kad mokiausi virėjo darbo.

— Turėjo būti įdomu mokytis.

— Tu vis dar niekaip nesusivoki, ką? — negalėjo patikėti Kvinas. — Niekada nesimokiau virėjo darbo, bet pasisakęs, kad mokiausi, visada būdavau paskiriamas į virtuvę, o tai — geriausias darbas visuose kalėjimuose.

— Kodėl?

— Tave dar prieš pusryčius išleidžia iš kameros, ir negrįžti iki popietės. Ten šilta, galima rinktis, ką valgyti. Oo, mes važiuojam į Leivenhemą, — pasakė Kvinas, kai autobusas išsuko iš greitkelio ir nuriedėjo dvyliktuoju keliu. — Gerai, nes dabar man nebereikės atsakinėti į kvailus klausimus apie Pirpointą.

— Ar turėčiau dar ką nors žinoti apie Leivenhemą? — neprigesintas Kvino sarkazmo paklausė Haris nujausdamas, kad kalėjimų senbuvis džiaugiasi galimybe apmokyti uolų mokinį.

— Labai daug pasakoti, — atsiduso. — Svarbiausia, kai mus surašinės, nepamiršk laikytis manęs.

— Bet ar jie automatiškai tavęs nepasiųs į D korpusą?

— Nepasiųs, jei šiandien budės ponas Meisonas, — nieko neaiškindamas atsakė Kvinas.

Prieš autobusui galiausiai sustojant prie kalėjimo, Haris spėjo paklausti dar kelių klausimų. Tiesą sakant, per porą valandų iš Kvino jis jautėsi sužinojęs daugiau, nei būtų davusios žinių tuzinas Oksfordo konsultacijų.

— Laikykis manęs, — pakartojo Kvinas, kai prasivėrė masyvūs vartai.

Autobusas iš lėto riedėjo pirmyn, kol sustojo krūmokšniais apžėlusiame dykame sklype, niekada nemačiusiame sodininko žirklių. Priešais dunksojo didžiulis plytų pastatas, išmargintas purvu apneštų mažų langelių eilių; pro kai kuriuos iš jų spoksojo nuteistųjų akys.

Haris stebėjo, kaip tuzinas prižiūrėtojų sustojo sudarydami koridorių iki pat kalėjimo durų. Iš abiejų autobuso durų pusių atsistojo po vieną šautuvu ginkluotą sargybinį.

— Lipkit iš autobuso po du, — gergždžiančiu balsu paliepė vienas iš jų. — Išlipa du, po penkių minučių — kiti du. Niekas nepajuda nė per colį, kol nepasakysiu.

Haris ir Kvinas autobuse prasėdėjo dar valandą. Kai pagaliau juos išvedė, Haris pakėlė akis į aukštas, spygliuota viela apraizgytas sienas, juosiančias visą kalėjimą, ir pamanė, jog iš Leivenhemo nepavyktų pasprukti net šuolio su kartimi pasaulio rekordininkui.

Haris nusekė paskui Kviną į kalėjimo pastatą, ir jau viduje jie sustojo prie įsitaisiusio už stalo pareigūno; jis vilkėjo gerokai padėvėtą nublizgusią uniformą su nebežibančiomis sagomis. Žvelgdamas į pavardžių sąrašą segtuve jis atrodė taip, tarsi atliktų kalėjimo iki gyvos galvos bausmę. Išvydęs naują kalinį pagaliau nusišypsojo.

— Sveikas sugrįžęs, Kvinai, — pratarė. — Nuo tada, kai čia lankeisi paskutinį kartą, nedaug kas pasikeitė.

Kvinas išsišiepė.

— Ir man džiugu jus matyti, pone Meisonai. Gal būsite toks malonus ir paprašysite vieno kurio pasiuntinuko nunešti mano lagaminą į kambarį, kuriame visada apsistoju.

— Nežaisk su likimu, Kvinai, — atsakė Meisonas, — nes dar galiu susigundyti pasakyti naujajam gydytojui, kad nesi epileptikas.

— Bet, pone Meisonai, aš juk turiu tai liudijančią gydytojo pažymą.

— Neabejoju, kad tą pažymą gavai ten pat, kaip ir virėjo darbo pažymėjimą, — pasakė Meisonas įsižiūrėdamas į Harį. — O kas tu?

— Tai — mano draugužis Tomas Bradšou. Jis nerūko, negeria, nesikeikia ir nesispjaudo, — Hariui nespėjus praverti burnos, išpylė Kvinas.

— Sveikas atvykęs į Leivenhemą, Bradšou, — pasisveikino Meisonas.

— Tiesą sakant, jis — kapitonas Bradšou, — pridūrė Kvinas.

— Buvau leitenantas, — pataisė jį Haris. — Kapitonu niekada nebuvau. — Kvinas atrodė nusivylęs savuoju protežė.

— Naujokas? — paklausė Meisonas, dar įdėmiau žvelgdamas į Harį.

— Taip, pone.

— Paskirsiu tave į A korpusą. Kai nusiprausi ir iš sandėlio pasiimsi kalinio drabužius, ponas Hesleris nuves tave į trys du septyni kamerą. — Meisonas dar kartą pažvelgė į sąrašą ir atsisuko į stovintį už nugaros jauną pareigūną su policininko lazda, kyburiuojančia ant dešinio riešo.

— Ar galiu tikėtis pakliūti į vieną kamerą kartu su savo draugu? — kai Haris pasirašė žurnale, paklausė Kvinas. — Šiaip ar taip, leitenantui Bradšou gali prireikti padėjėjo.

— Tavęs jam mažiausiai reikia, — atkirto Meisonas. Haris jau žiojosi kažką sakyti, kai kišenvagis pasilenkė, išsitraukė iš kojinės sulankstytą dolerinę kupiūrą ir akimirksniu įkišo ją Meisonui į švarko kišenę. — Kvinas irgi kalės kameroje trys du septyni, — jaunesniajam pareigūnui pasakė Meisonas. Gal Hesleris ir matė, kaip buvo įkišti pinigai, bet nieko nesakė.

— Abu sekite paskui mane, — tepratarė jis.

Kol Meisonas nepersigalvojo, Kvinas nuskubėjo paskui Harį.

Abu kaliniai naujokai ėjo ilgu žalių plytų koridoriumi, kol galiausiai Hesleris sustojo prie ankštos prausyklos su dviem prie sienos pritvirtintais siaurais mediniais suolais, apverstais panaudotais rankšluosčiais.

— Nusirenkit, — paliepė Hesleris, — ir nusiprauskit po dušu.

Haris neskubėdamas nusivilko kostiumą, dailius kreminius marškinius, nusisegė krakmolytą apykaklę ir nusirišo dryžuotą kaklaraištį, kurį jam primygtinai įsiūlė ponas Dželksas, kad teisėjui padarytų gerą įspūdį. Tik bėda, kad jis parinko netinkamą teisėją.

Hariui dar nespėjus atsirišti batų, Kvinas jau stovėjo po dušu. Jis atsuko čiaupą, ir ant plinkančio jo pakaušio ėmė vangiai tekėti vandens srovelė. Tada jis pakėlė nuo grindų muilo atplaišą ir pradėjo praustis. Haris atsistojo po šalta kito dušo srove, ir po akimirkos Kvinas jam padavė tai, kas buvo likę iš muilo gabalėlio.

— Primink, kad su valdytoju pasikalbėčiau apie gyvenimo sąlygas, — pasakė Kvinas imdamas drėgną pašluostės dydžio rankšluostį ir mėgindamas nusišluostyti.

Hesleris tebestovėjo sučiaupęs lūpas.

— Apsirenkit ir eikite paskui mane, — Hariui nespėjus išsimuilinti paliepė jis.

Hesleris vėl sparčiu žingsniu patraukė koridoriumi, o paskui jį skubėjo pusiau apsirengęs ir dar šlapias Haris. Jie nesustojo, kol nepriėjo dvivėrių durų su užrašu SANDĖLIS. Hesleris smagiai jas pastūmė, ir po akimirkos, prasivėrus durims, jie išvydo ant stalo alkūnėmis pasirėmusį gyvenimo išvargintą pareigūną, rūkantį suktinukę. Išvydęs Kviną pareigūnas nusišypsojo.

— Nesu tikras, ar spėjome iš skalbyklos atsiimti tavo daikčiukus, Kvinai, — pratarė jis.

— Vadinasi, man prireiks naujo komplekto, pone Njuboldai, — pasakė Kvinas pasilenkdamas ir kažką traukdamas iš kojinės; tasai „kažkas“ vėl dingo be pėdsako. — Mano poreikiai kuklūs, — pridūrė. — Viena antklodė, dvi medvilninės paklodės, viena pagalvė, vienas pagalvės užvalkalas... — Pareigūnas rinko nuo lentynos už nugaros lovos skalbinius ir tvarkingai dėliojo į krūvelę ant stalo. — ... Dveji marškiniai, trys poros kojinių, šešerios kelnės, du rankšluosčiai, vienas dubenėlis, viena lėkštė, vienas peilis, šakutė ir šaukštas, vienas skustuvas, vienas dantų šepetėlis ir tūbelė pastos; man labiausiai patinka „Colgate“.

Vis labiau augant Kvino daiktų krūvelei, Njuboldas nieko nesakė.

— Ar norėsi dar ko nors? — galiausiai paklausė, tarsi Kvinas būtų branginamas klientas, kuris turėtų sugrįžti.

— Taip, mano bičiuliui Bradšou prireiks visko to paties; kadangi jis yra karininkas ir tikras džentelmenas, pasistenk, kad gautų viską, kas geriausia.

Hario nuostabai, Njuboldas ėmė dėlioti naują krūvelę, rodos, atidžiai rinkdamas kiekvieną daiktelį — ir viskas tik dėl to kalinio, autobuse sėdėjusio greta Hario.

— Eikite paskui mane, — paliepė Hesleris, kai Njuboldas baigė darbą.

Haris ir Patas čiupo drabužių krūvas ir pasileido koridoriumi. Pakeliui jie sustojo dar keliose vietose — artėjant prie kamerų, budinčiajam pareigūnui teko atrakinti ir vėl

užrakinti grotuotus vartus. Kai jie pagaliau pasiekė reikiamą kalėjimo flygelį, juos pasitiko tūkstančio kalinių šūksniai.

Kvinas pratarė:

— Kaip matau, pone Hesleri, esame viršutiniame aukšte, bet liftu nesinaudosiu, nes man reikia mankštintis. — Prižiūrėtojas nekreipė į jo repliką dėmesio ir žingsniavo sau pro šūkaujančius kalinius.

— Kiek atsimenu, sakei, kad šitas flygelis ramus, — pasakė Haris.

— Akivaizdu, kad ponas Hesleris — ne pats populiariausias prižiūrėtojas, — sušnabždėjo Kvinas, kai trijulė pagaliau priėjo 327-ą kamerą. Hesleris atrakino sunkias geležines duris, jas atidarė ir įleido kalinį naujoką ir užkietėjusį senbuvį į būstą, kurį Haris nuomosis dar šešerius metus.

Jis išgirdo, kaip už nugaros užsitrenkė durys. Apsižvalgė po kamerą ir pamatė, kad iš vidinės durų pusės nėra rankenos. Du gultai — vienas virš kito, — prie sienos pritaisytas plieninis praustuvas, medinis stalas, taip pat pritvirtintas prie sienos, ir medinė kėdė. Galiausiai jo žvilgsnis sustojo prie metalinio dubens, pakišto po apatiniu gultu. Haris kone apsivėmė.

— Miegosi ant viršutinio gulto, — pasakė Kvinas, — nes esi naujokas. Jei išeisiu anksčiau nei tu, persikelsi į apatinį, o naujasis tavo kameros draugas miegos ant viršutinio. Toks kalėjimo etiketas, — aiškino Patas.

Haris atsistojo ant apatinio gulto ir neskubėdamas pasiklojo patalus, tada užlipo viršun, atsigulė ir padėjo galvą ant plonos kietos pagalvės skausmingai suvokdamas, kad prireiks laiko, kol jam pavyks išsimiegoti.

— Gal galiu paklausti dar vieno dalyko? — kreipėsi jis į Kviną.

— Gerai, bet paskui jau nekalbėk iki išauš rytas.

Haris prisiminė beveik tokius pačius žodžius, kuriuos jam ištarė Fišeris, kai jis pirmą naktį nakvojo Šv. Bedos mokykloje.

— Atsivežei nemažą sumą grynųjų, tai kodėl prižiūrėtojai jų nekonfiskavo vos išlipus iš autobuso?

— Jei būtų konfiskavę, — atsakė Patas, — kaliniai daugiau niekada jų nebesivežtų, ir visa sistema sugriūtų.

3

Haris gulėjo ant viršutinio gulto ir spoksojo į balintas lubas, kurias ištiesęs ranką būtų galėjęs pasiekti pirštų galiukais. Čiužinys buvo sukritęs, o pagalvė tokia kieta, kad užmigti pavykdavo tik kelioms minutėms.

Jo mintys sukosi apie Seftoną Dželksą ir apie tai, kaip lengvai šiam senam advokatui pavyko jį apkvailinti. Tik išsuk mano sūnų nuo kaltinimų žmogžudyste, ir man daugiau nieko nereikės, — Haris tarėsi girdįs Tomo Bradšou tėvo žodžius, skirtus Dželksui. Haris stengėsi negalvoti apie artimiausius šešerius metus, kurie ponui Bradšou buvo nė motais. Nejau tie metai verti dešimties tūkstančių dolerių?

Jis liovėsi galvojęs apie advokatą ir įsisvajojo apie Emą. Labai jos ilgėjosi, norėjo parašyti jai laišką ir pasakyti, kad tebėra gyvas, bet žinojo, jog taip daryti nevalia. Svarstė, ką ji veikia štai tokią rudens dieną Oksforde. Kaip jai sekasi visi darbai, pradėjus studijuoti pirmame kurse? Ar ją mergina koks nors naujas vyrukas?

O kaip laikosi jos brolis Džailzas, artimiausias bičiulis? Dabar, kai Britanija stojo į karą, Džailzas turbūt metė studijas Oksforde ir išėjo kautis su vokiečiais? Jeigu tikrai taip ir buvo, Haris meldėsi, kad tik Džailzas tebebūtų gyvas. Jis trinktelėjo į gultą sugniaužtu kumščiu piktindamasis, kad jam neleidžiama atlikti savojo vaidmens. Kvinas nieko nesakė — turbūt manė, kad Harį kamuoja „pirmos nakties sindromas“.

O kaip gyvena Hugas Baringtonas? Ar kas nors jį matė po tos dienos, kai Haris turėjo vesti jo dukrą? Ar jis ras būdų vėl pelnyti saviškių malonę, kai visi įtikės, kad Haris žuvo? Jis išmetė Baringtoną iš galvos vis dar nenorėdamas susitaikyti su mintimi, kad Hugas gali būti jo tėvas.

Pagalvojęs apie motiną Haris nusišypsojo — tikėjosi, kad ji tinkamai pasinaudos dešimčia tūkstančių dolerių, kuriuos Dželksas pažadėjo išsiųsti, kai tik jis sutiks prisiimti Tomo Bradšou vardą. Haris vylėsi, jog banke turėdama daugiau nei du tūkstančius svarų motina mes padavėjos darbą „Grand Hotel“ ir nusipirks tą nedidelį išsvajotą namelį kaime; tai vienintelis gėris, kurį galima išsunkti iš visos šios painiavos.

Kaip gyvuoja seras Valteris Baringtonas, visada į jį žiūrėjęs kaip į savo anūką? Jei Hugas — Hario tėvas, seras Valteris ir *yra* jo senelis. Jeigu paaiškėtų, kad iš tiesų taip, Haris paveldėtų Baringtonų turtą ir šeimos titulą — galiausiai taptų seru Hariu Baringtonu. Tačiau Haris ne tik norėjo, kad titulą paveldėtų jo bičiulis Džailzas, teisėtas Hugo Baringtono sūnus, bet ir — dar svarbiau — trokšte troško *įrodyti,* jog tikrasis jo

tėvas yra Arturas Kliftonas. Tada jam liktų menkutė galimybė vesti numylėtąją Emą. Haris stengėsi pamiršti, kur jam teks praleisti artimiausius šešerius metus.

Septintą valandą sugaudė sirena, žadindama tuos kalinius, kurie čia sėdėjo pakankamai ilgai, kad mėgautis miegu galėtų naktį. Kai miegi, kalėjime nesėdi — tokie buvo paskutiniai Kvino sumurmėti žodžiai, prieš jam giliai užmiegant ir užknarkiant. Knarkimas Hariui netrukdė. Jo dėdė Stenas buvo gerokai aukštesnės knarklių kategorijos atstovas.

Per ilgą bemiegę naktį Haris apsisprendė dėl kelių dalykų. Kad jam netektų taikstytis su tokiu žiauriu laiko švaistymu, „Tomas“ bus pavyzdingas kalinys, ir galbūt už gerą elgesį jo bausmės laiką sutrumpins. Jis gaus darbą bibliotekoje ir rašys dienoraštį apie tai, kas jam nutiko iki įkalinimo, apie tai, kas dar nutiks sėdint už grotų. Jis sportuos, kad būtų pasirengęs kovoti vos išėjęs iš kalėjimo, jei karas Europoje dar nebūtų pasibaigęs.

Kai Haris nulipo nuo viršutinio gulto, Kvinas jau buvo apsirengęs.

— O kas bus dabar? — paklausė Haris tarsi pirmo semestro naujokas.

— Pusryčiai, — atsakė Patas. — Apsirenk, čiupk lėkštę su puodeliu ir būk pasiruošęs, kai prižiūrėtojas atrakins duris. Jei kelias sekundes pavėluosi, atsiras tokių, kurie su pasimėgavimu užtrenks kameros duris tiesiai tau prieš nosį. — Haris movėsi kelnes. — Ir nekalbėk eidamas į valgyklą, — pridūrė Kvinas. — Atkreipsi į save dėmesį, o tai erzina senbuvius. Tiesą sakant, nesikalbėk su jokiais nepažįstamais, kol neprasėdėsi metų.

Haris norėjo nusijuokti, bet nebuvo įsitikinęs, kad Kvinas juokauja. Jis išgirdo spynoje besisukantį raktą; kameros durys prasivėrė. Kvinas šovė lauk kaip kurtas iš aptvaro; jo kameros draugas atsiliko vos per žingsnį. Jie prisijungė prie tylinčių kalinių eilės, besistumiančios laiptų aikštelės link, slenkančios pro praviras kamerų duris, o tada besileidžiančios suktais laiptais į pirmą aukštą; kartu su kitais kalėjimo gyventojais jie papusryčiaus.

Vora sustojo dar gerokai prieš valgyklos duris. Haris stebėjo už viryklės stovinčius, trumpais baltais švarkais apsirengusius virtuvės pagalbininkus. Nuo jų nenuleido akių lazda ginkluotas, ilgu baltu švarku vilkįs prižiūrėtojas, kuris budriai stebėjo, kad niekam nekliūtų papildomos porcijos.

— Kaip miela vėl jus matyti, pone Sidelai, — kai jiedu atsidūrė eilės priekyje, Patas tyliai pratarė prižiūrėtojui. Abu vyriškiai paspaudė vienas kitam ranką, tarsi būtų seni

bičiuliai. Šįkart Haris neišvydo iš rankos į ranką keliaujančių pinigų, bet trumpas pono Sidelo linktelėjimas bylojo, kad sandėris sudarytas.

Kvinas su visa eile slinko pirmyn, ir skardinėje jo lėkštėje atsirado kiaušinis su perkeptu tryniu, krūvelė pajuodusių bulvių ir duonos norma — dvi sužiedėjusios riekės. Haris jį prisivijo, kai Patui pylė pusę puodelio kavos. Virtuvės pagalbininkus sutrikdė Hario padėka kiekvienam iš jų atskirai, tarsi šie būtų vikariato surengtos arbatėlės svečiai.

— Prakeikimas, — pratarė Haris, paskutiniam pagalbininkui pasiūlius jam kavos. — Kameroje palikau puodelį.

Tuomet pagalbininkas Kvino puodelį pripylė iki kraštų.

— Kitą kartą nepamiršk, — įspėjo Harį kameros draugas.

— Nesikalbėt stovint eilėje! — suklykė Hesleris, į pirštinėtą ranką trinktelėjęs policininko lazda.

Patas nuvedė Harį prie ilgo stalo galo ir pats atsisėdo ant suolo priešais. Haris buvo toks alkanas, jog skonėjosi kiekvienu lėkštėje esančiu kąsneliu, taip pat ir šleikščiausiu, kokį tik jam buvo tekę valgyti, kiaušiniu. Jis net norėjo išlaižyti lėkštę, bet prisiminė savo bičiulį Džailzą ir anos pirmosios dienos mokykloje patirtį.

Haris su Patu baigė penkių minučių pusryčius, ir jie vėl suktais laiptais buvo nuvesti į viršutinį aukštą. Kameros durys užsitrenkė, Kvinas išsiplovė savo lėkštę su puodeliu ir gražiai sudėjo indus po gultu.

— Kai metų metus gyveni tokiame plotelyje, išmoksti panaudoti kiekvieną colį, — aiškino jis.

Haris padarė tą patį, ką ir kameros draugas; teliko pasvarstyti, kiek praeis laiko, kol ir jis galės ko nors išmokyti Kviną.

— O kas bus dabar? — paklausė Haris.

— Bus skirstomi darbai, — atsakė Patas. — Aš dirbsiu pas Sidelą virtuvėje, bet mums dar reikia pasirūpinti, kad tu būtum paskirtas į biblioteką. O tai priklausys nuo to, koks pareigūnas budės. Bėda, kad nebeturiu grynųjų.

Vos jis spėjo ištarti šiuos žodžius, kai durys vėl atsivėrė ir tarpduryje pasirodė į pirštinėtą ranką lazda daužančio Heslerio siluetas.

— Kvinai, — pasakė jis, — kuo greičiau eik į virtuvę. Bradšou, keliauk į devintą sektorių ir prisijunk prie kitų flygelio valytojų.

— Tikėjausi dirbti bibliotekoje, pone...

— Man nė velnio nerūpi, ko tikėjaisi, Bradšou, — atkirto Hesleris. — Kadangi šio flygelio prižiūrėtojas esu aš, privalu paklusti mano taisyklėms. Į biblioteką gali eiti antradieniais, ketvirtadieniais ir sekmadieniais, tarp šeštos ir septintos, kartu su kitais

kaliniais. Ar aiškiai pasakiau? — Haris linktelėjo. — Tu jau nebe karininkas, Bradšou, o tik kalinys, kaip ir visi kiti, čia atsidūrę. Ir negaišk laiko manydamas, kad gali mane papirkti, — pridūrė ir nužingsniavo į kitą kamerą.

— Hesleris — vienas iš nepaperkamų prižiūrėtojų, — sušnabždėjo Kvinas. — Dabar vienintelė tavo viltis — ponas Svansonas, kalėjimo viršininkas. Tiesiog nepamiršk, kad jis įsivaizduoja esąs šioks toks intelektualas, o tai galbūt reiškia, kad jis moka rašyti sujungtomis raidėmis. Taip pat jis — prisiekęs baptistas. Aleliuja!

— Kada galėsiu jį pamatyti?

— Bet kada. Tik pasistenk, kad jis sužinotų, jog nori dirbti bibliotekoje, nes kiekvienam kalėjimo naujokui leidžiama jį sugaišinti tik penkias minutes.

Haris krito ant medinės kėdės ir pasirėmė galvą rankomis. Jeigu ne tie dešimt tūkstančių dolerių, kuriuos Dželksas pažadėjo nusiųsti motinai, jis išnaudotų tas penkias minutes išklodamas viršininkui visą tiesą apie tai, kaip galiausiai pateko į Leivenhemą.

— O kol kas padarysiu viską, ką galiu, kad įtaisyčiau tave virtuvėn, — pridūrė Kvinas. — Gal ir ne to tikėjaisi, bet tas darbas tikrai bus geresnis už flygelio valytojo.

— Ačiū, — padėkojo Haris.

Kvinas nurūko į virtuvę puikiai žinodamas kelią. Haris nusileido laiptais į pirmą aukštą ir nuėjo ieškoti devinto sektoriaus.

Dvylika vyrų — visi jie buvo naujokai — stovėjo būreliu laukdami nurodymų. Leivenheme niekas nepritarė iniciatyvai, nes šitai atsidavė maištu arba piršo mintį, kad kalinys gali būti gudresnis už prižiūrėtoją.

— Pasiimk kibirą, prisipilk vandens ir susirask skudurą, — paliepė Hesleris. Jis nusišypsojo Hariui ir paėmęs jau kitą aplanką pasižymėjo jo pavardę varnele. — Kadangi nusileidai paskutinis, Bradšou, šį mėnesį dirbsi šikinyke.

— Bet aš nulipau ne paskutinis, — nesutiko Haris.

— O aš manau, kad paskutinis, — tebesišypsodamas atsakė Hesleris.

Haris pripylė kibirą šalto vandens ir pasiėmė skudurą. Jam nereikėjo sakyti, į kurią pusę eiti, nes išvietę užuodė jau per tuziną žingsnių ir ėmė žiaukčioti dar nė neįžengęs į didelę kvadratinę patalpą su trisdešimčia skylių grindyse. Haris užsiėmė nosį, bet kartkartėmis vis turėdavo išeiti iš išvietės įkvėpti oro. Hesleris stovėjo atokiau ir juokėsi.

— Priprasi, Bradšou, — pasakė jis, — laikui bėgant.

Haris gailėjosi suvalgęs tokius gausius pusryčius, kuriuos išvėmė vos po kelių minučių. Turbūt po kokios valandos jis išgirdo, kaip kitas prižiūrėtojas išrėkė jo pavardę.

— Bradšou!

Jis išsvirduliavo iš tualeto baltas kaip drobė.

— Tai aš, — atsiliepė.

— Kalėjimo viršininkas nori tave matyti; judinkis.

Sulig kiekvienu žingsniu Haris alsavo vis giliau, o kai priėjo viršininko kabinetą, galima sakyti, vėl jautėsi beveik kaip žmogus.

— Lauk čia, kol tave pakvies, — paliepė prižiūrėtojas.

Haris atsisėdo į tuščią kėdę tarp kitų dviejų kalinių, kurie greitai nusigręžė. Ar galėjai juos kaltinti? Jis stengėsi sutelkti mintis, kol kiti kaliniai tai įeidavo, tai išeidavo iš viršininko kabineto. Kvinas buvo teisus — pokalbiai trukdavo apie penkias minutes, kai kurie — dar trumpiau. Haris negalėjo sau leisti prarasti nė sekundės skirto laiko.

— Bradšou, — pratarė prižiūrėtojas ir pravėrė duris.

Hariui žengiant į viršininko kabinetą, prižiūrėtojas pasitraukė į šalį. Haris nusprendė per daug nesiartinti prie pono Svansono, todėl liko stovėti keli žingsniai nuo didelio oda dengto darbo stalo. Nors viršininkas sėdėjo, Haris matė, kad jis negali užsisegti vidurinės švarko sagos, nes drabužis nesueina. Buvo juodai nusidažęs plaukus, kad atrodytų jaunesnis, bet iš tikrųjų atrodė juokingai. Ką Brutas sakė apie Cezario tuštybę? Uždėk jam vainiką ir girk kaip Dievą — greičiau sužlugdysi.

Svansonas atsivertė Bradšou bylą, kelias minutes paskaitinėjo ir pakėlė akis į Harį.

— Kaip matau, esi nuteistas šešeriems metams už dezertyravimą. Dar niekada nebuvau su tokiu susidūręs, — prisipažino.

— Taip, pone, — patvirtino Haris, nenorėdamas gaišinti brangaus jo laiko.

— Nesivargink aiškindamas, jog esi nekaltas, — tęsė Svansonas, — nes nekaltų pasitaiko koks vienas iš tūkstančio; kaip matai, viskas prieš tave. — Hariui beliko nusišypsoti. — Bet jei būsi savo vietoj, — Haris prisiminė išvietę, — ir niekam nekelsi jokių rūpesčių, nemanau, kad turėtum atsėdėti visus šešerius metus.

— Dėkoju, pone.

— Gal turi kokių nors pomėgių? — paklausė Svansonas taip, tarsi jam tikrai visai nerūpėtų, ką Haris atsakys.

— Man patinka skaityti, domiuosi menu ir choriniu dainavimu, pone.

Viršininkas pažvelgė į Harį negalėdamas patikėti savo ausimis, svarstydamas, ar tik šis iš jo nesišaipo, paskui bakstelėjo pirštu į už stalo, ant sienos, pakabintą puošmeną ir paklausė:

— Ar galėtum pasakyti antrą eilutę, Bradšou?

Haris įsižiūrėjo į išsiuvinėtus žodžius: *Pakelsiu akis į kalnus*. Jis mintyse padėkojo panelei Eleanorai E. Mondei už visas valandas, praleistas jos vadovaujamose choro repeticijose.

— *Iš kur ir ateis man paguoda*. Šimtas dvidešimt pirma psalmė.

Viršininkas nusišypsojo.

— Sakyk, Bradšou, kokie rašytojai tau labiausiai patinka?

— Šekspyras, Dikensas, Ostin, Trolopas ir Tomas Hardis.

— Ir tarp jų nėra nė vieno pakankamai gero mūsiškio?

Hariui norėjosi garsiai nusikeikti dėl to, kad taip apmaudžiai suklydo. Jis metė žvilgsnį į apytuštę viršininko knygų lentyną.

— Aišku, kad yra, — kalbėjo toliau. — Manau, kad mano išvardintiems rašytojams prilygsta Skotas Ficdžeraldas, Hemingvėjus ir O. Henris; ir dar man atrodo, jog Steinbekas yra geriausias šiuolaikinis amerikiečių rašytojas. — Haris vylėsi, kad rašytojo pavardę ištarė teisingai. Mintyse jis sau prisižadėjo: kai kitą kartą ateis į viršininko kabinetą, bus perskaitęs „Apie peles ir žmones“.

Svansono veidas vėl nušvito šypsena.

— Kokį darbą tau paskyrė ponas Hesleris? — paklausė viršininkas.

— Flygelio valytojo, pone, nors aš norėčiau dirbti bibliotekoje.

— Tikrai norėtum? — pasitikslino viršininkas. — Tada man teks patikrinti, ar ten yra laisvų vietų. — Jis kažką pasižymėjo atverstame bloknote.

— Dėkoju, pone.

— Jei vieta atsiras, šiandien, kiek vėliau, tau bus pranešta, — pareiškė užversdamas Hario bylą.

— Dėkoju, pone, — pakartojo Haris. Jis skubiai išėjo, nes užtruko ilgiau nei jam skirtas penkias minutes.

Kai Haris atsidūrė koridoriuje, budintysis prižiūrėtojas jį palydėjo atgal į flygelį. Jis džiaugėsi, kad niekur nesimatė Heslerio, o kai vėl ėmėsi darbo kartu su savo likimo bendrais, valytojai jau darbavosi antrame aukšte.

Dar gerokai prieš sugaudžiant pietus skelbiančiai sirenai, Haris buvo mirtinai pavargęs. Jis atsistojo į eilę prie viryklės ir pamatė Kviną patogiai įsitaisiusį už bufeto ir dalijantį kalėjimo draugams pietus. Į Hario lėkštę buvo įversta didžiulė krūva bulvių ir pervirtos mėsos gabalas. Jis atsisėdo vienas pats prie ilgo stalo ir kibo į maistą. Baiminosi, kad popiet vėl nepasirodytų Hesleris ir negrąžintų jo į išvietę, kur tektų atsisveikinti ir su pietumis.

Kai grįžo prie darbo, Hesleris nebebudėjo; kitas prižiūrėtojas į išvietę nusiuntė kitą naujoką. Visą popietę Haris valė koridorius ir tuštino šiukšlių dėžes. Jo galvoje sukosi vienintelė mintis — ar kalėjimo viršininkas kam nors paliepė perkelti jį dirbti į biblioteką. Jeigu nepaliepė, Haris dar galėjo tikėtis darbo virtuvėje.

Kai po vakarienės į kamerą grįžo Patas, jo veido išraiška Hariui nekėlė abejonių, jog su bičiuliu nedirbs.

— Buvo likusi viena vieta indų plovėjui.

— Man tiks, — pasakė Haris.

— Bet kai ponas Sidelas įrašė tavo pavardę, Hesleris užprotestavo. Jis pasakė, kad mažiausiai tris mėnesius turėsi dirbti flygelio valytoju, kol jis apsvarstys, ar gali pereiti į virtuvę.

— Kas tam žmogui yra? — beviltiškai paklausė Haris.

— Sklinda gandai, kad jis norėjo tapti karinio laivyno karininku, bet susikirto laikydamas egzaminą, todėl turėjo tenkintis tarnyba kalėjime. Taigi leitenantui Bradšou tenka kentėti dėl šio reikalo pasekmių.

4

Ištisas dvidešimt devynias dienas Haris praleido valydamas A korpuso išvietes, kol jų flygelyje pasirodė kitas naujokas; tada Hesleris pagaliau atleido Harį iš pareigų ir mėgavosi kažkieno kito gyvenimą versdamas pragaru.

— Tas prakeiktas žmogus — psichopatas, — pasakė Kvinas. — Sidelas tebenori tau duoti darbo virtuvėje, bet Hesleris ir dabar nesutinka. — Haris nieko nepasakė. — Bet turiu ir geresnių žinių, — tęsė Patas. — Nugirdau, kad Endis Savatoris, vyriausiojo bibliotekininko pavaduotojas, paleidžiamas lygtinai. Jis turėtų išeiti kitą mėnesį; dar geresnė žinia yra ta, kad niekas nenori užimti jo vietos.

— Dikinsas norėtų, — tyliai pratarė Haris. — Tai ką man daryti, kad tą vietą užsitikrinčiau?

— Nieko. Tiesą sakant, pasistenk sudaryti įspūdį, neva toji vieta tavęs per daug nedomina, ir stenkis nesimaišyti Hesleriui po kojom: juk abu žinome, kad viršininkas tavo pusėje.

Slinko ir kitas mėnuo; kiekviena nauja diena atrodė ilgesnė už buvusiąją. Haris kiekvieną antradienį, ketvirtadienį ir sekmadienį tarp šeštos ir septintos lankydavosi bibliotekoje, bet Maksas Loidas, vyresnysis bibliotekininkas, Hariui nesuteikė jokio preteksto manyti, jog jis gali pretenduoti į pavaduotojo pareigas. Dabartinis pavaduotojas Savatoris irgi laikė liežuvį už dantų, nors neabejotinai kažką žinojo.

— Nemanau, kad Loidas nori turėti mane savo pavaduotoju, — vieną vakarą užgesinęs šviesą pasakė Haris.

— Loido nuomonė niekam neįdomi, — atsakė Kvinas. — Tai nuspręs viršininkas.

Tačiau jo žodžiai Hario neįtikino.

— Įtariu, Loidas su Hesleriu eina išvien, kad tik to darbo negaučiau.

— Tu tampi para... koks tasai žodis? — paklausė Patas.

— Paranojiškas.

— Taip, štai koks tu daraisi, nors gerai nežinau, ką tas žodis reiškia.

— Tai reiškia, kad žmogų kamuoja niekuo nepagrįsti įtarinėjimai, — paaiškino Haris.

— Nė pats nebūčiau taikliau paaiškinęs!

Haris vylėsi, kad jo įtarimai nepagrįsti, bet po savaitės Savatoris pasivedė jį į šalį ir patvirtino tamsiausias jo nuojautas.

— Hesleris pateikė viršininkui apsvarstyti trijų kalinių pavardes; tavo pavardės tame sąraše nėra.

— Nėra tai nėra, — atsakė Haris sumušdamas koja. — Visą likusį laiką būsiu flygelio valytoju.

— Nebūtinai, — atsakė Savatoris. — Ateik pas mane likus vienai dienai iki būsiu paleistas.

— Bet tada jau bus per vėlu.

— Nemanau, — atsakė Savatoris nieko neaiškindamas. — O dabar labai atidžiai įsiskaityk į kiekvieną puslapį. — Jis padavė Hariui didžiulę sunkią knygą oda trauktais viršeliais, kurią retai kas išsinešdavo iš bibliotekos.

Sėdėdamas ant viršutinio gulto Haris atvertė 273 puslapių kalėjimo vadovėlio viršelį. Dar neperskaitęs šešto puslapio jis pradėjo užsirašinėti. Dar nepradėjęs knygos skaityti antrą kartą, jis jau ėmė kurti planą.

Suprato, jog bus labai svarbu viską apskaičiuoti minutės tikslumu, todėl reikėjo gerai surepetuoti abu veiksmus — juk pakilus uždangai scenoje bus jis pats. Haris numanė, kad negalės pradėti vykdyti plano, kol nebus išleistas Savatoris, ir visai nesvarbu, ar naujasis pavaduotojas jau paskirtas.

Kai tarp kameros sienų Haris pradėjo generalinę repeticiją, Kvinas jam pasakė, jog jis ne tik paranojiškas, bet dar ir pamišęs, o kitas jo pasirodymas, patikino Patas, įvyks vienutėje.

Pirmadienio rytais kalėjimo viršininkas susiruošdavo į kasmėnesinę visų korpusų apžiūrą, todėl Savatoriui išėjus į laisvę Hariui tektų laukti tris savaites, kol viršininkas pasirodytų A korpuse. Svansonas visada eidavo tais pačiais keliais, ir kaliniai žinojo: jeigu nori išsaugoti sveiką kailį, tą akimirką jam geriau nepasipainiok.

Kai tą pirmadienio rytą Svansonas užlipo į viršutinį A korpuso aukštą, Haris su skuduru rankoje laukė jo norėdamas pasisveikinti. Hesleris smuko viršininkui už nugaros ir sumosavo lazda — tai reiškė, kad jei Bradšou brangina savo gyvybę, jis turėtų kuo greičiau pasitraukti. Haris nė nekrustelėjo, todėl viršininkui neliko nieko kita kaip sustoti.

— Labas rytas, viršininke, — pasisveikino Haris, tarsi jie jau ne pirmą kartą būtų štai taip susidūrę.

Svansonas labai nustebo akis į akį susidūręs su kaliniu per apžiūrą; jį dar labiau apstulbino faktas, kad kalinys jį užkalbino. Svansonas atidžiau pažvelgė į Harį.

— Bradšou, tiesa?

— Jūsų puiki atmintis, pone.

— Taip pat prisimenu, jog domiesi literatūra. Nustebau, kai atsisakei bibliotekos vyresniojo pavaduotojo pareigų.

— Tos pareigos man niekada nė nebuvo pasiūlytos, — atsakė Haris. — Jeigu kas nors būtų tą darbą pasiūlęs, būčiau iškart sutikęs, — pridūrė jis, aiškiai priblokšdamas viršininką.

Atsisukęs į Heslerį Svansonas pratarė:

— Tu man sakei, kad Bradšou to darbo nepanoro.

Haris įsiterpė Hesleriui nespėjus nieko atsakyti:

— Gal aš ir pats kaltas, pone. Nesupratau, kad norėdamas užimti tas pareigas, turiu rašyti prašymą.

— Taigi, — pratarė viršininkas. — Na, tada man viskas aišku. Beje, Bradšou, tasai naujasis pavaduotojas neskiria Platono nuo Plutono.

Haris pratrūko juoktis. Hesleris tebestovėjo susičiaupęs.

— Puiki analogija, pone, — pasakė Haris, kai Svansonas jau rengėsi eiti toliau. Haris dar turėjo ką pasakyti. Iš švarko kišenės išėmęs voką ir padavęs jį viršininkui jis pamanė, kad Hesleris tuoj sprogs.

— Kas čia? — įtariai paklausė Svansonas.

— Oficialus prašymas kreiptis į tarybą, kai kitą antradienį tarybos nariai lankysis kalėjime ketvirčio apžiūrai; pagal baudžiamojo kodekso trisdešimt antrą straipsnį turiu tokią teisę. Prašymo kopiją išsiunčiau ir savo advokatui ponui Seftonui Dželksui.

Kalėjimo viršininkas pirmą kartą sunerimo. Hesleris vos tvardėsi.

— Ar dėl kažko skųsies? — atsargiai paklausė viršininkas.

Prieš atsakydamas Haris pažvelgė Hesleriui tiesiai į akis.

— Vadovaudamasis įstatu vienas vienas šeši galiu pasakyti, jog turiu teisę jokiam kalėjimo personalo nariui neatskleisti, kodėl noriu kreiptis į tarybą; neabejoju, jūs tai žinote, viršininke.

— Taip, Bradšou, be abejo, — sutrikęs atsakė Svansonas.

— Tačiau, be kitų išdėstytų punktų, norėjau informuoti tarybą, kad jums tikrai labai svarbu į mūsų visų kasdienybę įtraukti literatūrą ir religiją. — Haris pasitraukė praleisdamas kalėjimo viršininką.

— Dėkoju, Bradšou, — atsakė tasai. — Gražu iš tavęs girdėti.

— Pasimatysime vėliau, Bradšou, — tyliai sušnypštė Hesleris.

— Lauksiu, — atsakė Haris garsiai, kad išgirstų ir ponas Svansonas.

Laukiančiųjų vakarienės kalinių eilėje svarbiausia pokalbių tema buvo Hario susidūrimas su kalėjimo viršininku, ir kai tą vakarą iš virtuvės grįžo Kvinas, jis įspėjo Harį girdėjęs jų flygelyje sklandančius gandus, jog užgesinus visas lempas Hesleris tikriausiai jį užmuš.

— Nemanau, — ramiai atsakė Haris. — Matai, būdamas kitus engiantis chuliganas susiduri su bėda — kitoje tos pačios monetos pusėje randi įrašą „bailys“.

Nepasakytum, kad Patą būtų įtikinę jo žodžiai.

Hariui neteko ilgai laukti draugo nuogąstavimų įrodymo, nes vos užgesus šviesai prasivėrė kameros durys ir vidun įžengė policininko lazda mojuojantis Hesleris.

— Kvinai, lauk, — paliepė nenuleisdamas nuo Hario akių.

Airiui išbėgus į laiptų aikštelę, Hesleris uždarė duris ir pasakė:

— Visą dieną laukiau šios akimirkos, Bradšou. Dabar sužinosi, kiek turi kaulelių

— Nemanau, pone Hesleri, — nė nemirktelėjęs atsakė Haris.

— O kas galėtų tave išgelbėti? — eidamas artyn klausinėjo Hesleris. — Šįkart viršininko nėra, jis tikrai neišgelbės.

— Man ir nereikia viršininko, — atsakė Haris. — Bent jau tol, kol tikitės sulaukti paaukštinimo, — pridūrė atremdamas Heslerio žvilgsnį. — Patikimi šaltiniai informavo, kad antradienį, antrą valandą, stosite prieš tarybą.

— Na ir kas? — pratarė Hesleris, dabar stovėdamas mažiau nei per pėdą nuo Hario.

— Turbūt pamiršote, kad dešimtą valandą ryto į tarybą kreipsiuosi *aš*. Vienas kitas tarybos narys tikrai panorės išsiaiškinti, kiek man buvo sulaužyta kaulelių išdrįsus pasikalbėti su kalėjimo viršininku. — Hesleris trenkė lazda per gulto šoną, keli coliai nuo Hario veido, bet šis nė nekrūptelėjo. — Suprantama, — tęsė Haris, — gal panorėsite iki gyvenimo galo likti flygelio prižiūrėtoju, bet kažkodėl tuo abejoju; net ir jūs negalite būti toks kvailas, kad sužlugdytumėte progą sulaukti paaukštinimo. — Hesleris ir vėl pakėlė lazdą, bet sudvejojo pamatęs, kaip Haris traukia iš po pagalvės storą vadovą. — Sudariau išsamų pastarojo mėnesio jūsų sulaužytų taisyklių sąrašą, pone Hesleri; kelias taisykles pažeidėte net po keletą kartų. Esu įsitikinęs, jog tarybai bus įdomu paskaityti. Šįvakar prirašysiu dar du netaktiškus jūsų poelgius: likote vienas kameroje su kaliniu prie uždarų durų — pažeidėte keturi vienas devyni įstatą — ir grasinote fizinėmis bausmėmis apsiginti negalinčiam kaliniui — pažeidėte penki vienas du įstatą. — Hesleris žengė žingsnį atgal. — Bet neabejoju, kad jūsų paaukštinimą svarstančią tarybą labiausiai sudomins iškilęs klausimas, kodėl jums teko

taip greitai išeiti iš karinio laivyno. — Hesleris išbalo. — Taip nutiko tikrai ne todėl, kad susikirtote laikydamas egzaminą, ketindamas tapti karininku.

— Kas mane įdavė? — vos girdimai paklausė Hesleris.

— Vienas iš jūsų laive dirbusių draugų, kuris, deja, galiausiai atsidūrė čia. Pasistengėte, kad jis laikytų liežuvį už dantų, leisdamas jam dirbti bibliotekos vyriausiojo padėjėju. Ir aš tikiuosi ne menkesnio paskyrimo.

Haris įteikė Hesleriui viso mėnesio darbą ir kiek patylėjo leisdamas prižiūrėtojo sąmonėje nusėsti visai gautai informacijai, o tada pridūrė:

— Laikysiu liežuvį už dantų, kol būsiu paleistas, nebent, aišku, suteiksite man pretekstą elgtis kitaip. Ir jei kada paliesite mane bent pirštu, man teks išmesti jus iš tarnybos kalėjime dar greičiau, nei buvote išskraidintas iš laivyno. Ar aiškiai pasakiau? — Hesleris palinksėjo, bet nieko nesakė. — Beje, jei sumanysite jodyti kokį nors kitą naujoką, visus savo pažadus atsiimsiu. O dabar nešdinkitės iš mano kameros.

5

Kai pirmą darbo bibliotekoje rytą, devintą valandą, Loidas atsistojo pasisveikinti, Haris suprato jį matęs tik sėdintį. Loidas buvo aukštesnis nei jis manė, gerokai per šešias pėdas. Nepaisant nesveiko kalėjimo maisto, jis buvo lieknas ir vienas iš nedaugelio kalinių, kurie skusdavosi kas rytą. Varnos juodumo plaukai buvo sušukuoti atgal, ir jis labiau priminė senstantį moterų numylėtą artistą, nei žmogų, penkeriems metams nuteistą už sukčiavimą. Kvinas nežinojo visų jo nusikaltimo smulkmenų, o tai reiškė, kad niekas kitas, išskyrus kalėjimo viršininką, nenumanė visos tiesos. Kalėjime galiojo paprasta taisyklė: jei kalinys nenori pasakoti, už ką buvo pasodintas, geriau nė neklausinėk.

Maksas supažindino Harį su kasdieniais darbais bibliotekoje, ir naujasis vyriausiojo bibliotekininko pavaduotojas viską perprato jau tą patį vakarą, dar prieš vakarienę. Per kitas kelias dienas jis nesiliovė klausinėjęs Loido apie tai, kaip išreikalauti atiduoti laiku negrąžinamas knygas ir baudas, kaip prikalbinti į laisvę išėjusius kalinius padovanoti knygų bibliotekai; beje, šio klausimo Loidas nė nesvarstė. Dauguma Makso atsakymų būdavo vienskiemeniai, todėl Haris galiausiai leido jam grįžti į įprastas vėžes — į savo vietą prie stalo, patikimai pasislėpus už *New York Times* puslapių.

Nors Leivenhemo kalėjime sėdėjo beveik tūkstantis kalinių, mažiau nei vienas iš dešimties mokėjo skaityti ir rašyti, bet ir tie nesivargindavo antradieniais, ketvirtadieniais ar sekmadieniais lankytis bibliotekoje.

Haris netruko susigaudyti, kad Maksas Loidas ir aptingęs, ir nesąžiningas. Rodėsi, jam visai nė motais naujojo padėjėjo iniciatyvos — tesižino, kol jo neapkrauna papildomu darbu.

Buvo galima pamanyti, jog svarbiausia Loido užduotis — pasirūpinti, kad visada būtų pilnas kavinukas, jei kartais užsuktų koks prižiūrėtojas. Kai tik viršininko perskaitytas vakarykštis *New York Times* numeris atsidurdavo bibliotekoje, Maksas visam rytui įsitaisydavo prie stalo. Pirmiausia jis perskaitydavo knygų apžvalgų skiltį; viską atidžiai išstudijavęs, jis sutelkdavo dėmesį į klasifikuotus skelbimus, tada perskaitydavo šviežiausias naujienas ir galiausiai — sporto skyrelį. Po pietų jis kibdavo į kryžiažodį, kurį jau kitą rytą baigdavo spręsti Haris.

Hariui į rankas pakliūdavo jau dviejų dienų senumo laikraštis. Jis visada pradėdavo skaityti nuo tarptautinių naujienų puslapių, norėdamas sužinoti, kaip klostosi karo

veiksmai Europoje. Taip jis sužinojo apie Prancūzijos invaziją, apie tai, jog Nevilis Čemberlenas atsistatydino iš ministro pirmininko pareigų, kad jį pakeitė Vinstonas Čerčilis. Ne visi tokiems pokyčiams pritarė, nors Haris niekada nepamirš Čerčilio kalbos, pasakytos Bristolio vidurinėje mokykloje per apdovanojimų įteikimo šventę. Haris neabejojo, kad Britanijai vadovauja tinkamas žmogus, ir neretai keiksnodavo susiklosčiusias aplinkybes, kad yra Amerikos kalėjimo bibliotekos vyriausiojo padėjėjas, o ne Karališkojo karinio laivyno karininkas.

Paskutinę darbo valandą, kai net Hariui nelikdavo jokių darbelių, jis sėsdavo rašyti dienoraščio.

Hariui prireikė kiek daugiau nei mėnesio visas knygas sudėlioti pagal atitinkamas kategorijas: iš pradžių jis surikiavo grožinę literatūrą, paskui — negrožinę. Antrą mėnesį jis knygas surūšiavo į dar smulkesnes grupes, kad kaliniai negaištų laiko lentynose ieškodami vienintelių trijų knygų apie staliaus darbus. Jis paaiškino Loidui, jog rūšiuojant negrožines knygas kategorija svarbesnė už autoriaus pavardę. Maksas tik patraukė pečiais.

Sekmadienio rytais Haris stumdavo bibliotekos vežimėlį per flygelius ir rinko iš kalinių laiku negrąžintas knygas; kai kurių knygų skaitytojai negrąžindavo ilgiau nei metus. Jis būgštavo, jog kai kurie D korpuso senbuviai bus nepatenkinti, gal net supyks už įkyrų trukdymą, tačiau visi norėjo pamatyti žmogų, kuris pasistengė, kad Hesleris būtų perkeltas į Pirpointą.

Po pokalbio su tarybos nariais Hesleriui buvo pasiūlyta vyresniojo prižiūrėtojo vieta Pirpointe; jis sutiko su jam siūlomomis aukštesnėmis pareigomis, nes Pirpointas buvo arčiau jo gimtojo miesto. Nors pats Haris niekada niekam nepasakojo, kad yra šiek tiek susijęs su Heslerio perkėlimu, Kvinas iš ausies į ausį skleidė visokias pagražintas istorijas, kol galiausiai šis nutikimas virto legenda.

Tokių kelionių per korpusus metu ieškodamas knygų, Haris prisiklausydavo anekdotų, kuriuos tą patį vakarą užsirašydavo į dienoraštį.

Kartais į biblioteką užsukdavo kalėjimo viršininkas — na, gal dar ir dėl to, kad pono Svansono požiūrį į kalinamuosius Haris apibūdino tarybai kaip drąsų, kūrybingą ir toliaregį. Buvo sunku patikėti, kiek tasai kalėjimo viršininkas galėdavo sugerti nepelnytų pagyrų.

Po pirmų trijų mėnesių bibliotekoje knygų panauda išaugo keturiolika procentų. Kai Haris paklausė viršininko, ar galėtų suorganizuoti vakarines skaitymo pamokas,

Svansonas minutėlę dvejojo, bet pagaliau sutiko, nes Haris pakartojo tuos kelis magiškus žodžius: *drąsus, kūrybingas ir toliaregis.*

Į pirmą Hario pamoką atėjo tik trys kaliniai; vienas iš jų — Patas Kvinas, kuris jau mokėjo šiek tiek skaityti ir rašyti. Tačiau kito mėnesio gale mokinių skaičius išaugo iki šešiolikos; tiesa, tarp jų buvo ir tokių, kurie ateidavo vien tik norėdami vakare valandai ištrūkti iš kameros. Hariui pavyko atrasti kelis itin gabius jaunus nuteistuosius, ir šitai jam nuolat priminė, jog faktas, kad nelankei „tinkamos“ mokyklos ar apskritai niekur nesimokei, dar nereiškia, jog esi kvailas — arba atvirkščiai, nepamiršo paminėti Kvinas.

Nepaisant visos aktyvios veiklos, Haris vis dar turėjo laisvo laiko, todėl ėmėsi papildomos — per savaitę perskaityti po dvi naujas knygas. Įveikęs bibliotekoje rastus kelis amerikiečių klasikus, jis kibo į detektyvus, turbūt populiariausias knygas tarp jo likimo bendrų; detektyvai užėmė septynias iš devyniolikos bibliotekos lentynų.

Hariui visada patiko Konanas Doilis, ir dabar jis norėjo pasigilinti į amerikiečius konkurentus. Pirmiausia pradėjo skaityti Erlą Stenlį Gardnerį, tada ėmėsi Raimondo Čandlerio. Jis pasijuto truputį kaltas dėl to, kad šie rašytojai jam taip labai patiko. Ką pamanytų ponas Holkombas?

Likus valandai iki bibliotekos darbo pabaigos, Haris toliau rašydavo dienoraštį. Vieną vakarą jis didžiai nustebo, kai baigęs vartyti laikraštį Loidas paklausė, ar Haris negalėtų jam to dienoraščio paskaityti. Haris žinojo, kad laisvėje Maksas dirbo literatūros kūrinių agentu, todėl ir gavo darbą bibliotekoje. Kartais jam išsprūsdavo rašytojų, kuriems jis atstovavo, pavardės, bet daugelio tų pavardžių Haris niekada nebuvo girdėjęs. Loidas tik kartelį užsiminė apie tai, kaip jis atsidūrė Leivenheme, tik kalbėdamas nenuleido nuo durų akių, kad įsitikintų, jog niekas nesiklauso.

— Man tiesiog nepasisekė, — aiškino jis. — Kelių klientų pinigus sąžiningai investavau į akcijų biržą, o kai viskas susiklostė kiek kitaip, nei buvo suplanuota, pasijutau paliktas ant ledo.

Kai tą patį vakarą šią istoriją Haris perpasakojo Kvinui, šis pakėlė į dangų akis.

— Labiau panašu, kad pinigus jis išleido neeikliems žirgams ir itin eiklioms damoms.

— Tai kodėl jis viską smulkiai išpasakojo? — nesuprato Haris. — Jei anksčiau niekada niekam nebuvo prasitaręs, kaip čia pakliuvo?

— Kartais būni toks naivus, — stebėjosi Patas. — Jei tą istoriją kitiems papasakosi tu, labiau tikėtina, kad visi kiti ja ims ir patikės; Maksas tai gerai žino. Patariu niekada nesusidėti su tuo žmogum, nes jis ant abiejų rankų turi po šešis pirštus.

Šį kišenvagio posakį Haris tą vakarą užsirašė į dienoraštį. Tačiau jis nesistengė įsidėti į galvą Kvino patarimo — gal ir todėl, kad neįsivaizdavo aplinkybių, galinčių jį

suvesti su Maksu Loidu, jeigu neminėtume svarstymų, kieno eilė įpilti kavos į biblioteką užsukusiam kalėjimo viršininkui.

Baigiantis pirmiesiems metams Leivenheme, Haris buvo prirašęs tris sąsiuvinius pastabų apie kalėjimo gyvenimą; jam teliko svarstyti, kiek dar šios kasdienybės kronikos puslapių parašys, kol baigsis visas jam skirtos bausmės laikas.

Haris stebėjosi Loido entuziazmu — jis visada labai norėdavo paskaityti naują skyrių ir net pasiūlė parodyti jo darbą leidėjui. Haris nusijuokė.

— Neįsivaizduoju, kam galėtų būti įdomūs mano paistalai.

— Nustebtum, — atsakė Loidas.

Ema Barington

1939—1941

6

— Sebastijonas Arturas Kliftonas, — pasakė Ema duodama miegantį vaikelį jo močiutei.

Pirmą kartą paėmusi ant rankų anūkėlį, Meisė plačiai nusišypsojo.

— Prieš išvykstant į Škotiją man nebuvo leista su jumis susitikti, — kalbėjo Ema nė nemėgindama slėpti paniekos. — Todėl ir aplankiau jus vos grįžusi į Bristolį.

— Labai miela iš tavo pusės, — atsakė Meisė, įdėmiai žiūrėdama į mažą berniuką, stengdamasi save įtikinti, kad Sebastijonas paveldėjo šviesius jos vyro plaukus ir skaidrias mėlynas akis.

Ema atsisėdo prie virtuvės stalo, šypsojosi ir gurkšnojo arbatą — „Earl Grey" arbata; aišku, kad Meisė nepamiršo. Ir dar sumuštiniai su agurkais ir lašiša, kuriuos labiausiai mėgo Haris, turbūt nemenkai ištuštinę maistui skirtų pinigų krepšelį. Kai apsidairė po kambarį, jos žvilgsnį patraukė ant židinio atbrailos pastatyta nuotrauka, kurioje buvo pavaizduotas eilinis Pirmojo pasaulinio karo karys. Kaip Ema gailėjosi, kad nesupranta, kokios spalvos po šalmu paslėpti jo plaukai, kokios spalvos jo akys. Ar jos mėlynos kaip Hario, ar rudos kaip jos? Arturas Kliftonas šauniai atrodė apsivilkęs kareivio uniforma. Kampuotas veidas, ryžtingas žvilgsnis, bylojantis pasididžiavimą tarnyste savo šaliai. Jos žvilgsnis nuklydo prie kitos — naujesnės — nuotraukos, kurioje buvo nufotografuotas Šv. Bedos mokyklos chore giedantis Haris, prieš pat keičiantis balsui; šalia nuotraukos į sieną buvo atremtas vokas, išmargintas neabejotinai Hario rašysena. Ema pamanė, jog tai paskutinis Hario laiškas, rašytas motinai prieš mirtį. Ji svarstė, ar Meisė jai leistų tą laišką perskaityti. Atsistojo, nuėjo prie židinio ir labai nustebo pamačiusi, kad vokas niekada nė nebuvo atplėštas.

— Taip nusiminiau sužinojusi, kad išėjai iš Oksfordo, — pratarė Meisė, pamačiusi Emą žiūrint į laišką.

— Kai teko pasirinkti, ar tęsti studijas, ar gimdyti Hario vaiką, nė nesusimąsčiau, — neatplėšdama nuo voko akių atsakė Ema.

— Seras Valteris man sakė, kad tavo brolis Džailzas buvo priimtas į Vesekso pulką, bet, deja...

— Matau, gavote Hario laišką, — nesusilaikiusi nutraukė ją Ema.

— Ne, jis ne nuo Hario, — atsakė Meisė. — Laišką atsiuntė leitenantas Tomas Bradšou, kartu su Hariu tarnavęs laive „Devonietis".

— Ką leitenantas Bradšou rašo? — paklausė Ema, nors jau žinojo, kad vokas taip ir nebuvo atplėštas.

— Nė nenumanau. Laišką man atnešė kažkoks daktaras Volesas ir pasakė, kad jame man reiškiama užuojauta. Nenorėjau dar kartą prisiminti Hario žūties, todėl jo taip ir neatplėšiau.

— Bet gal iš laiško paaiškėtų kas nors daugiau apie tai, kas nutiko „Devoniečiui“?

— Abejoju, — atsakė Meisė. — Šiaip ar taip, jiedu buvo pažįstami vos kelias dienas.

— Ponia Klifton, gal jums tą laišką perskaityti? — paklausė Ema numanydama, kad Meisė gali nejaukiai pasijusti priversta pripažinti, jog nemoka skaityti.

— Ne, mieloji, ačiū, — atsakė Meisė. — Kad ir kaip būtų, Hario mums niekas negrąžins, juk taip?

— Sutinku, — kalbėjo Ema, — bet gal leisite man pačiai jį perskaityti ramybės dėlei?

— Naktį vokiečiai buvo nusitaikę į dokus, — nukreipė kalbą Meisė. — Tikiuosi, Baringtonų kompanija nepatyrė didelių nuostolių.

— Tiesioginių smūgių išvengėme, — atsakė Ema nenorom pripažindama: jai nebus leista to laiško perskaityti. — Abejoju, ar net vokiečiai drįstų mesti bombą ant anūko sulaukusių senelių.

Meisė nusijuokė, ir akimirką Ema svarstė, ar nevertėtų čiupti nuo židinio voko ir greitai jį atplėšti, kol nespės jos suturėti. Bet Hariui tikrai šitai nepatiktų. Jei Meisė nors trumpam išeitų iš kambario, Ema atitirpdytų voko klijus, palaikiusi jį virš garuojančio arbatinuko, dirstelėtų į parašą ir suspėtų padėti laišką atgalios.

Tačiau Meisė tarsi skaitė Emos mintis — ji tebestovėjo prie židinio nė nekrustelėdama.

— Senelis man sako, kad derėtų pasveikinti ir jus, — neketindama pasiduoti kalbėjo Ema.

Meisė nuraudo ir prakalbo apie naująjį savo darbą „Grand Hotel“. Ema nenuleido nuo voko akių. Ji atidžiai įsižiūrėjo į užrašyto adreso raides — M, K, S, H ir L — pasistengdama jas gerai įsidėmėti ir užfiksuoti atmintyje lyg nuotraukoje, kol grįš namo, į dvarą. Kai Meisė padavė jai mažąjį Sebastijoną, nes buvo laikas į darbą, Ema nenorom atsistojo, prieš tai paskutinį kartą pažvelgusi į voką.

Pakeliui į dvarą Ema stengėsi nepamiršti matytos rašysenos ir dėkojo Sebastijonui, kad šis giliai užmigo. Automobiliui sustojus žvyruotame keliuke, prie laiptų, Hadsonas atidarė galines dureles; Ema išlipo ir nusinešė vaikelį namo. Ji nuėjo tiesiai į vaikų kambarį, kur jų laukė močiutė Barington. Močiutės nuostabai, Ema pabučiavo mažylį į kaktytę ir netarusi nė žodžio išėjo.

Savo kambaryje Ema atrakino vidurinį rašomojo stalo stalčių ir išėmė per daugelį metų jai rašytų Hario laiškų pluoštą.

Pirmiausia ji patikrino didžiąją H, apžiūrėjusi jo parašus; toji raidė buvo tokia pat aiški, stati ir „riebi" kaip junginyje *Still House Lane*[1], užrašytame ant Meisei adresuoto nepraplėšto laiško. Šitai suteikė Emai pasitikėjimo ir paskatino ieškoti toliau. Ji ieškojo raidės K ir galiausiai ją rado ant kalėdinio atviruko kartu su raide M — „Malonių Kalėdų"; tokios pačios M ir K, kaip ir žodžiuose „Meisei Klifton", užrašytuose ant voko. Haris tikrai turėtų būti gyvas, nesiliovė garsiai sau kartojusi. Rasti žodį „Bristolis" buvo paprasta, bet su žodžiu „Anglija" — jau sunkiau; galiausiai rado laišką, kurį Haris jai atsiuntė iš Italijos, kai jie dar mokėsi mokykloje. Jai prireikė daugiau nei valandos, kol tvarkingai iškirpo keturiasdešimt tris raides ir du skaičius, o tada išdėliojo ant voko matytą adresą.

Poniai M. Klifton
Varyklos gatvė 27,
Bristolis,
Anglija

Pavargusi Ema krito ant lovos. Nenutuokė, kas tasai Tomas Bradšou, bet buvo įsitikinusi — neatplėštą laišką, atremtą į sieną ant Meisės židinio atbrailos, parašė Haris ir dėl kažkokių jam vienam žinomų priežasčių nenorėjo pasisakyti esąs gyvas. Ema svarstė, ar prieš leisdamasis į tą lemtingą kelionę jis būtų apsisprendęs kitaip, jei būtų žinojęs, kad ji laukiasi jo vaikelio.

Naujiena, jog galbūt Haris nežuvo, Ema nekantravo pasidalyti su mama, seneliu, Greise ir, aišku, Meise, bet suprato, kad reikia tylėti, kol neturi įtikinamesnių įrodymų nei neatplėštas laiškas. Mintyse ji ėmė dėlioti planą.

Tą vakarą Ema nėjo vakarieniauti; ji liko savo kambaryje ir toliau svarstė, kodėl Haris norėjo, kad visi, išskyrus motiną, manytų, jog tą naktį jis žuvo.

Atsigulė jau prieš pat vidurnaktį padariusi vienintelę išvadą: Haris taip pasielgė dėl garbės. Gal tasai vargšas nusivylęs kvailelis įsivaizdavo, kad tada ji atsikratytų visų įsipareigojimų jo atžvilgiu? Nejau jis nesuvokė, jog tą akimirką, kai pamatė jį brolio gimtadienio šventėje būdama vos dešimties, ji suprato: savo gyvenime kito vyro niekada neturės?

Emos šeima džiaugėsi, kai po aštuonerių metų jiedu su Hariu susižadėjo; nesidžiaugė tik jos tėvas, kuris jau seniai gyveno meluodamas, ir melas išaiškėjo tik tuoktuvių dieną. Jie abu stovėjo prie altoriaus ir jau ketino ištarti priesaikos žodžius, kai Senasis Džekas be jokio perspėjimo ceremoniją nutraukė ir netikėtai ją užbaigė. Sužinojusi, kad jos tėvas gali būti ir Hario tėvas, Ema nesiliovė Hario mylėjusi ir niekada nesiliaus. Niekas nenustebo, kai Haris elgėsi kaip tikras džentelmenas, o Emos tėvas liko ištikimas savo prigimčiai ir pasielgė kaip niekšas. Pirmasis drąsiai žvelgė tiesai į akis, o antrasis smuko pro galines zakristijos duris, ir nuo to laiko niekas jo nematė.

Dar gerokai prieš jų tuoktuves Haris aiškiai pasakė, jog paskelbus karą jis nedvejodamas išvyks iš Oksfordo ir stos tarnauti į Karališkąjį karo laivyną. Jis visada buvo užsispyręs, o tada laikai buvo labai neramūs. Ema suprato: nėra jokios prasmės mėginti jį perkalbėti, nes jokie jos žodžiai ar veiksmai nebūtų jo privertę persigalvoti. Jis taip pat sakėsi negrįšiąs į Oksfordą, kol vokiečiai nekapituliuos.

Ir Ema netrukus išvyko iš Oksfordo, bet, kitaip nei Haris, ji neturėjo iš ko rinktis. Ir grįžti jau nebegalės. Somervilyje nėštumas nebuvo toleruojamas, ką jau kalbėti apie tai, kad nėščioji nėra ištekėjusi už būsimo vaiko tėvo. Toks Emos sprendimas draskė jos motinai širdį. Elžbieta Barington taip norėjo, kad jos dukra siektų akademinių aukštumų, kurių jai pačiai nepavyko pasiekti tik dėl lyties. Tačiau po metų horizonte sužibo vilties spindulys, kai jaunesnioji Emos sesuo Greisė gavo stipendiją studijuoti Kembridžo universiteto Gertono koledže; jau pačią pirmą dieną atvykusi į tą mokslo šventovę ji pranoko išmintingiausius vyrukus.

Kai aiškiai pasimatė Emos nėštumas, ji buvo išsiųsta į senelio dvarą Škotijoje — ten ir pagimdė Hario sūnų. Baringtonai neleidžia į pasaulį neteisėtų palikuonių, bent jau Bristolyje. Sebastijonas šliaužiojo po pilį, kol galiausiai dukrai palaidūnei buvo leista grįžti namo, į dvarą. Elžbieta norėjo, kad jie liktų Melgelryje iki karo pabaigos, bet Ema jautėsi daugiau nei soti gyvenimo pasislėpus nuošalioje Škotijos pilyje.

Grįžusi į pietvakarių Angliją ji pirmiausia aplankė savo senelį serą Valterį Baringtoną. Jis ir pasakė, kad Haris stojo dirbti į garlaivį „Devonietis“, o po mėnesio ketino grįžti į Bristolį ir tapti eiliniu karinio laivo „Ryžtas“ jūrininku. Bet jis negrįžo, ir po šešių savaičių ji sužinojo apie mylimojo žūtį jūroje.

Seras Valteris apsiėmė asmeniškai aplankyti visus šeimos narius ir pranešti jiems tragišką žinią. Pirmiausia jis nuvyko pas ponią Klifton, nors apie tragediją ji jau žinojo iš daktaro Voleso, kuris perdavė Tomo Bradšou laišką. Paskui seras Valteris nuvyko į Škotiją ir pranešė žinią Emai. Anūkė nenubraukė nė ašarėlės, ir jį tai nustebino; kita vertus, ji tiesiog neįstengė tuo patikėti.

Grįžęs į Bristolį seras Valteris aplankė Džailzą ir viską jam papasakojo. Geriausias Hario bičiulis nugrimzdo į slogią tylą, ir joks šeimos narys nerado žodžių jam paguosti ar nuraminti. Kai apie Hario žūtį išgirdo lordas ir ledi Harviai, jie laikėsi stoiškai. Po savaitės, kai šeima dalyvavo Bristolio vidurinės mokyklos surengtose gedulingose mišiose kapitonui Džekui Tarantui atminti, lordas Harvis pasidžiaugė, kad Senasis Džekas taip ir nesužinojo, kas nutiko jo globotiniui.

Vienintelis tos šeimos žmogus, kurio nepanoro aplankyti seras Valteris, buvo jo sūnus Hugas. Seras Valteris teisinosi nežinąs, kur jį rasti, bet Emai grįžus į Bristolį jis prisipažino, jog net ir žinodamas nebūtų varginęsis, o paskui pridūrė: jos tėvas tikriausiai būtų vienintelis žmogus, kuris džiaugtųsi išgirdęs apie Hario žūtį. Ema nieko neatsakė, bet neabejojo senelį esant teisų.

Dar kelias dienas po viešnagės pas Meisę Varyklos gatvėje Ema ištisas valandas sėdėjo savo kambaryje viena vis svarstydama ir svarstydama, kaip elgtis sužinojus tokią naujieną. Nebuvo vilčių sužinoti ilgiau nei metus ant židinio atbrailos išgulėjusio laiško turinio nepabloginus santykių su Meise. Vis dėlto ji apsisprendė ne tik visam pasauliui įrodyti, jog Haris gyvas, bet ir jį surasti, kad ir kur šis būtų. Taip mąstydama nutarė dar kartą susitikti su seneliu. Šiaip ar taip, seras Valteris Baringtonas — vienintelis žmogus, išskyrus Meisę, kuris matėsi su daktaru Volesu, todėl net nekyla abejonių, kad galės padėti įminti paslaptį ir išsiaiškinti, kas tasai Tomas Bradšou.

---

[1] Angl. *Sill House Lane* — Varyklos gatvė.

7

Dar ankstyvoje vaikystėje Emos senelis buvo ją išmokęs vienos taisyklės — niekada nevėluoti į jokį susitikimą. Tada žmogus apie tave susidarys prastą įspūdį, aiškino jis, o juk kiekvienas nori, kad į jį būtų žiūrima rimtai.

Tokių minčių genama Ema tą rytą išėjo iš dvaro dvidešimt penkios minutės po devintos ir be aštuonių minučių dešimtą automobilis ją pravežė pro Baringtonų laivų statyklos vartus. Be šešių minučių dešimtą automobilis sustojo prie Baringtonų kompanijos biuro pastato. Kai pakilusi iki penkto aukšto ji išėjo iš lifto ir patraukė koridoriumi prie pirmininko kabineto, buvo be dviejų minučių dešimta.

Kabineto duris atidarė sero Valterio sekretorė panelė Bil; ant židinio atbrailos stovintis laikrodis mušė dešimtą. Pirmininkas nusišypsojo, pakilo nuo stalo ir perėjęs per kabinetą pasisveikino su Ema bučiuodamas ją į abu skruostus.

— Kaip gyvena mylimiausioji mano anūkė? — paklausė jis lydėdamas Emą prie patogaus krėslo netoli židinio.

— Greisė gyvena puikiai, seneli. Man sakė, kad Kembridže jai sekasi labai gerai; ji tau siunčia daug linkėjimų.

— Tu su manim taip nepokštauk, jaunoji ponia, — šypsojosi seras Valteris. — Kaip laikosi mano mylimiausias proanūkis Sebastijonas?

— Tavo vienintelis proanūkis, — sėsdamasi į gilų odinį krėslą priminė jam Ema.

— Kadangi tu jo neatsinešei su savimi, numanau, kad nori apie kažką rimtai pasikalbėti.

Įžanginis pašnekesys jau įvyko. Be abejo, seras Valteris susitikimui yra numatęs tam tikrą laiko tarpą. Kartą panelė Bil jai prasitarė, kad lankytojams skiriama penkiolika minučių, trisdešimt minučių arba valanda, atsižvelgiant į tai, kiek tie lankytojai jam svarbūs. Šeimos nariams ši taisyklė irgi galiojo, išskyrus sekmadienius. Ema norėjo išgirsti atsakymus į daugelį klausimų, todėl tikėjosi bent jau pusvalandžio.

Ji atsilošė krėsle mėgindama atsipalaiduoti — gal senelis neperpras tikrosios priežasties, dėl kurios ji čia atėjo.

— Ar prisimeni, kai buvai toks malonus ir atvykai į Škotiją, — kreipėsi ji, — pranešti apie Hario žūtį jūroje? Deja, tada mane ištiko baisus šokas ir visko gerai nė nesupratau; pamaniau, gal galėtum man kiek daugiau papasakoti apie paskutines jo gyvenimo dienas.

— Aišku, mieloji, — su užuojauta atsakė seras Valteris. — Tikėkimės, kad atmintis manęs nenuvils. Ar norėtum ką nors konkrečiai sužinoti?

— Sakei, jog atvykęs iš Oksfordo Haris pradėjo dirbti „Devonietyje“ kapitono padėjėju.

— Teisybė. Į laivą jį priėmė senas mano bičiulis kapitonas Havensas; jis buvo vienas iš nedaugelio, kuriems po tragedijos pavyko išgyventi. Kai visai neseniai jį aplankiau, jis be galo šiltai kalbėjo apie Harį ir jį apibūdino kaip drąsų jauną vyruką, ne tik išgelbėjusį jam gyvybę, kai į laivą pataikė torpeda, bet ir paaukojusį savąją gelbėjant mašinistą.

— Ar kapitoną Havensą taip pat išgelbėjo „Kanzaso žvaigždė“?

— Ne, jį išgelbėjo tuo metu netoliese plaukęs kitas laivas; deja, Hario jis jau nebepamatė.

— Vadinasi, jis ir negali paliudyti, kad Haris palaidotas jūroje?

— Negali. Vienintelis „Devoniečio“ jūrininkas, buvęs su Hariu jo mirties valandą — amerikietis leitenantas vardu Tomas Bradšou.

— Sakei, kad daktaras Volesas poniai Klifton atnešė leitenanto Tomo Bradšou rašytą laišką.

— Teisybė. Daktaras Volesas buvo vyriausiasis „Kanzaso žvaigždės“ gydytojas. Jis mane patikino, jog gelbėdamas Hario gyvybę padarė viską, ką gali.

— Ar Bradšou ir tau parašė?

— Ne, jis rašė tik artimiausiems, jei gerai prisimenu daktaro Voleso žodžius.

— Tai ar tau neatrodo keista, kad jis neparašė man?

Seras Valteris minutėlę patylėjo.

— Žinai, niekada apie tai nesusimąsčiau. Gal Haris nepasakojo Bradšou apie tave. Juk pati žinai, kaip jis moka saugoti paslaptis.

Ema dažnai apie tai pagalvodavo, bet dabar negaišo veltui laiko.

— Ar skaitei tą laišką, kurį jis parašė poniai Klifton?

— Ne, neskaičiau. Bet kai kitą dieną nuėjau jos aplankyti, tą laišką mačiau padėtą ant židinio.

— Kaip manai, ar daktaras Volesas nutuokė, ką Bradšou tame laiške rašė?

— Taip. Jis man sakė, jog buvo užuojautos laiškas, rašytas „Devonietyje“ kartu su Hariu tarnavusio bendražygio.

— Kaip norėčiau susipažinti su leitenantu Bradšou, — lengvai provokavo Ema.

— Neįsivaizduoju, kaip tau tai pavyktų, mieloji, — kalbėjo seras Valteris, — nebent Volesas pats su juo susisiektų.

— Ar turi daktaro Voleso adresą?

— Aš tik žinau, kaip rasti „Kanzaso žvaigždę“.

— Bet jie turbūt nutraukė keliones į Bristolį, kai buvo paskelbtas karas.

— Laivai plaukios tol, kol Anglijoje bus likusių amerikiečių, pasirengusių mokėti didžiulius pinigus už kelionę namo.

— Bet ar taip nėra visai be reikalo rizikuojama? Juk Atlante knibždėte knibžda vokiečių povandeninių laivų.

— Niekas nerizikuoja, kol Amerika tebėra neutrali, — atsakė seras Valteris. — Hitleris tikrai nenorėtų pradėti karo su jankiais tik todėl, kad vienas iš jo povandeninių laivų nuskandino keleivinį amerikiečių laivą.

— Gal žinai, ar „Kanzaso žvaigždė“ ketina artimiausiu metu atplaukti į Bristolį?

— Nežinau, bet galiu nesunkiai išsiaiškinti. — Senasis pakilo nuo krėslo ir neskubriai prisiartino prie stalo. Jis ėmė versti puslapį po puslapio, sklaidydamas prisišvartuojančių laivų mėnesio grafiką. — Aa, štai čia, — galiausiai pratarė. — Laivas turėtų išplaukti iš Niujorko po keturių savaičių ir Bristolyje būti lapkričio penkioliktą. Jei tikiesi pasikalbėti su kuriuo nors įgulos nariu, turiu tave įspėti, kad laivas čia neužsibus, nes Anglijos krantai — vienintelė vieta, kur jį galima pulti.

— Ar mane į tą laivą įsileis?

— Į laivą įleidžiami tik įgulos nariai ar darbo ieškantys žmonės; atvirai kalbant, nemanau, kad esi panaši į denio jūreivį ar į kokteilių baro padavėją.

— Tai kaip man pasimatyti su daktaru Volesu?

— Tau tereikia laukti jo krante su viltimi, kad jis išlips. Po savaitę trunkančios kelionės išlipa beveik visi. Žodžiu, jei tik jis tuo laivu plauks, neabejoju, kad su juo susitiksi. Tik nepamiršk, Ema, kad po Hario žūties praėjo daugiau nei metai, todėl gali būti, kad Volesas nebedirba vyriausiuoju laivo gydytoju. — Ema prikando lūpą. — Bet jei norėtum, kad surengčiau tavo ir kapitono privatų susitikimą, aš mielai...

— Ne ne, — paskubėjo atsakyti Ema, — man nėra taip labai svarbu.

— Jei kartais persigalvotum... — tarė seras Valteris staiga supratęs, kaip Emai visa tai svarbu.

— Ne, seneli, ačiū, — stodamasi pasakė ji. — Dėkoju, kad man skyrei tiek laiko.

— Tikrai nepakankamai. Norėčiau, kad dažniau mane aplankytum. Ir kitą kartą būtinai atsinešk Sebastijoną, — pridūrė senasis, lydėdamas Emą prie durų.

Serui Valteriui dabar paaiškėjo, kodėl anūkė nutarė jį aplankyti.

Automobiliu grįžtant į dvarą Emos mintyse sukosi vienintelis sakinys. Ji kartojo ir kartojo tuos žodžius, tarsi plokštelės vagelėje būtų užstrigusi gramofono adata.

Grįžusi namo nuėjo į vaikų kambarį pas Sebastijoną. Jį teko nukrapštyti nuo supamojo arkliuko — mažylis išliejo kelias ašaras. Po pietų jis susirangė kaip viskuo patenkintas kačiukas ir giliai užmigo. Močiutė jį paguldė, o Ema paskambino vairuotojui.

— Norėčiau, kad mane dar kartą nuvežtum į Bristolį, Hadsonai.

— Kur nors konkrečiai, panele?

— Į „Grand Hotel“.

— Ką nori, kad padaryčiau? — paklausė Meisė.

— Priimkite mane dirbti padavėja.

— Bet kodėl?

— Mieliau neaiškinčiau.

— Ar bent nutuoki, koks tai sunkus darbas?

— Ne, — prisipažino Ema, — bet aš jūsų nenuvilsiu.

— Kada nori pradėti?

— Rytoj.

— Rytoj?

— Taip.

— Kiek laiko dirbsi?

— Mėnesį.

— O dabar leisk man viską pakartoti, kad abiem būtų aišku, — kalbėjo Meisė. — Tu nori, kad išmokyčiau tave padavėjos darbo; pradėsi dirbti jau nuo rytojaus, darbą baigsi po mėnesio, bet nesakysi, kam tau viso to reikia.

— Maždaug taip.

— Kokio tikiesi atlyginimo?

— Jokio, — atsakė Ema.

— Na, tada viskas paprasčiau.

— Kada pradedu?

— Rytoj, šeštą valandą ryto.

— Šeštą? — pakartojo Ema negalėdama patikėti.

— Gal tau ir keista, Ema, bet būna klientų, kuriuos reikia pamaitinti septintą, nes aštuntą jie jau turi būti darbe, todėl turi man garantuoti, kad šeštą valandą jau būsi savo darbo vietoje, kiekvieną rytą.

— Darbo vietoje?

— Viską paaiškinsiu, jei ateisi dar prieš šešias.

Per visas dvidešimt aštuonias dienas Ema nepavėlavo nė kartelio gal todėl, kad Dženkinsas kas rytą, pusę penkių, pabelsdavo į jos miegamojo duris, o Hadsonas nuvežęs paleisdavo už šimto jardų nuo „Grand Hotel“ tarnybinio įėjimo be penkiolikos šeštą.

Panelė Dikens (tokia pavarde į ją kreipdavosi visas personalas) pasinaudojo aktoriniais sugebėjimais, kad niekas neišsiaiškintų, jog ji yra Barington.

Kai ji apipylė nuolatinį klientą sriuba, ponia Klifton Emos nepasigailėjo; dar mažiau užuojautos ji sulaukė vidury pietų salės išmetusi ir sudaužiusi visą kaugę lėkščių. Už lėkštes būtų išskaičiuota iš atlyginimo, jei atlyginimas jai būtų mokamas. Prireikė laiko, kol Ema išmoko stuktelėti petimi į dvivėres virtuvės duris nesusidurdama su įeinančia arba išeinančia iš virtuvės kita padavėja.

Nepaisant visko, Meisė netruko pamatyti, kad Emai nieko nereikia kartoti po keletą kartų — ji niekada nieko nepamiršdavo. Meisė taip pat žavėjosi Emos gebėjimais nurinkti stalą ir vėl jį paserviruoti, nors ji niekada gyvenime nebuvo to dariusi. Kitoms mokinėms serviravimo įgūdžių tekdavo mokytis po kelias savaites (pasitaikydavo ir tokių, kurios taip ir neišmokdavo), bet baigiantis antrai savaitei Emos prižiūrėti nebereikėjo.

Po trijų savaičių Meisė jau gailėjosi, kad ji išeis, o ketvirtos savaitės pabaigoje to paties gailėjosi keli nuolatiniai klientai, primygtinai reikalaudavę, kad juos aptarnautų tik panelė Dikens.

Meisė jau pradėjo nerimauti, kaip jai teks paaiškinti viešbučio valdytojui, kai panelė Dikens išeis vos po mėnesio.

— Galėsite pasakyti ponui Hurstui, kad man pasiūlė geresnį darbą ir didesnį atlygį, — lankstydama uniformą pasakė Ema.

— Jis nebus patenkintas, — atsiliepė Meisė. — Būtų paprasčiau, jei pasirodytų, jog buvai visai nenaudinga, arba jei porą kartų būtum pavėlavusi. — Ema nusijuokė ir paskutinį kartą ant drabužių krūvelės padėjo tvarkingai sulankstytą baltą kepuraitę. — Panele Dikens, gal dar kuo nors galėčiau būti naudinga? — paklausė Meisė.

— Taip, — pratarė Ema. — Man reikia rekomendacijos.

— Ketini į ką nors kreiptis ieškodama neapmokamo darbo, tiesa?

— Gal ir taip, — atsakė Ema jausdamasi truputį kalta, kad su Hario motina negali kalbėtis atvirai.

— Tada aš tau padiktuosiu rekomendaciją, tu viską surašyk, o aš tik pasirašysiu, — pasakė ji duodama Emai popieriaus lapą su viešbučio rekvizitais. — „Suinteresuotiesiems asmenims“, — pradėjo diktuoti Meisė. — „Per trumpą laiką...“

— Gal galėčiau praleisti žodį „trumpą“? — paklausė Ema.

Meisė nusišypsojo.

— „Dirbdama su mumis „Grand Hotel“ panelė Dikens“... — Ema parašė „panelė Barington“, bet Meisei nieko nesakė, — „... įrodė mokanti dirbti našiai, buvo labai darbšti, maloni tiek su klientais, tiek su kitais bendradarbiais. Stebina jos padavėjos darbo įgūdžiai, o sugebėjimas mokytis naujų darbų neleidžia abejoti, kad kiekvienas kolektyvas apsidžiaugs gavęs tokią darbuotoją. Mes labai apgailestaujame, kad ji išeina, bet jei kada nors panorėtų grįžti į šį viešbutį, mielai vėl ją priimtume.“

Grąžindama Meisei popieriaus lapą Ema nusišypsojo. Meisė suraitė parašą virš žodžių *Restorano vedėja*.

— Ačiū, — padėkojo Ema apkabindama Meisę.

— Nenutuokiu, ką esi sumaniusi, mieloji, — pratarė Meisė, kai Ema ją paleido, — bet kad ir kas būtų, linkiu tau sėkmės.

Ema norėjo jai pasakyti, kad ketina ieškoti jos sūnaus ir negrįš, kol nesuras.

8

Ema daugiau nei valandą stovėjo prieplaukoje, kol galiausiai pamatė į uostą įplaukiančią „Kanzaso žvaigždę“, bet laivas pagaliau prisišvartavo tik dar po valandos.

Per tą laiką Ema mąstė apie priimtą sprendimą ir jau buvo bepradedanti dvejoti, ar turės pakankamai drąsos jam įgyvendinti. Ji stengėsi išmesti iš galvos mintis apie prieš kelis mėnesius nuskendusį laivą „Atėnietė“ ir apie tikimybę niekada taip ir nenusigauti iki Niujorko.

Savo motinai ji parašė ilgą laišką, kuriame mėgino paaiškinti, kodėl porą savaičių, — ilgiausiai — tris, — jos nebus; ji nuoširdžiai vylėsi, kad mama ją supras. Tačiau Ema negalėjo parašyti laiško Sebastijonui, negalėjo jam paaiškinti, kad leidžiasi ieškoti jo tėvo; ji jau dabar ilgėjosi sūnaus ir stengėsi save įtikinti, jog taip elgiasi ne tik dėl savęs, bet ir dėl sūnelio.

Seras Valteris dar kartą pasisiūlė ją supažindinti su „Kanzaso žvaigždės“ kapitonu, bet Ema mandagiai atsisakė, nes toks pasiūlymas nesiderino su jos ketinimais likti anonimiška. Jis jai miglotai nupasakojo, kaip atrodo daktaras Volesas; savaime suprantama, jog tą rytą iš laivo išlipęs žmogus nė iš tolo neatitiks sero Valterio nupiešto žodinio portreto. Tačiau seras Valteris jai suteikė kitokios vertingos informacijos. „Kanzaso žvaigždė“ išplauks tą patį vakarą, prasidėjus paskutiniam potvyniui. O ekonomą paprastai galima rasti jo kajutėje kiekvieną popietę tarp antros ir penktos valandos, pildantį įlaipinimo į laivą dokumentus. Dar svarbiau: jis atsakingas už naujo personalo įdarbinimą.

Prieš dieną Ema parašė seneliui ir padėkojo už pagalbą, bet vis dar neatskleidė savo sumanymo, nors nujautė, kad jis ir pats viską išsiaiškino.

Kai Baringtonų kompanijos būstinės laikrodis išmušė du kartus ir vis dar niekur nesimatė daktaro Voleso, ji paėmė lagaminėlį ir nutarė, jog jau pats metas pakilti trapu. Su nerimu žengusi ant denio, pirmo sutikto uniformuoto žmogaus paklausė, kaip rasti ekonomo kajutę; jai buvo nurodyta eiti į apatinį denį laivo gale.

Ema pamatė plačiais laiptais žemyn lipančią keleivę ir nusekė paskui ją neva į apatinį denį; kadangi nenutuokė, kur yra laivo galas, atsistojo į eilę prie informacijos langelio.

Už langelio stovėjo dvi tamsiai mėlynomis uniformomis ir baltomis palaidinėmis apsirengusios merginos. Tarsi prisiklijavusios šypsenas jos stengėsi atsakyti į kiekvieno

keleivio klausimus.

— Kuo galiu jums padėti, panele? — paklausė viena iš jų, kai Ema pagaliau atsidūrė eilės priekyje. Mergina neabejotinai pamanė, kad Ema yra keleivė; tiesą sakant, ji iš pradžių ketino sumokėti už kelionę į Niujorką, bet paskui nutarė keliauti kaip įgulos narė ir tokiu būdu apie visus rūpimus dalykus sužinoti daugiau.

— Kur galėčiau rasti ekonomo kajutę? — paklausė.

— Antros durys iš dešinės nusileidus tuo trapu, — atsakė mergina. — Nepraeisite nepastebėjusi.

Ema pažvelgė ton pusėn, kur rodė merginos smilius; priėjusi duris su užrašu *Ekonomas* giliai atsikvėpė ir pabeldė.

— Įeikite.

Ema pravėrė duris ir žengė vidun; ji išvydo už dokumentais apversto stalo sėdintį šauniai apsirengusį pareigūną. Jis vilkėjo šiugždančius baltus marškinius prasegta apykakle, ant abiejų pečių žvilgėjo po du auksinius antpečius.

— Kuo galėčiau padėti? — paklausė jis tokiu akcentu, kokio ji dar niekada nebuvo girdėjusi ir neįstengė atpažinti.

— Ieškau padavėjos darbo, pone, — pratarė Ema tikėdamasi, kad jos žodžiai nuskambėjo kaip vienos iš jos gimtojo dvaro tarnaičių.

— Man labai gaila, — atsakė ekonomas nudelbęs akis, — bet padavėjų mums nebereikia. Yra tik viena laisva darbo vieta prie informacijos langelio.

— Džiaugčiausi galėdama ten dirbti, — jau įprastu balsu atsakė Ema.

Ekonomas pažvelgė į ją atidžiau.

— Atlygis prastas, — įspėjo jis, — o darbo valandos — dar prastesnės.

— Aš prie to pripratusi.

— Negalėčiau jums pasiūlyti nuolatinio darbo, — tęsė ekonomas, — nes viena iš mano merginų laukia Niujorke ir po šios kelionės grįš į laivą.

— Ne bėda, — nieko daugiau neaiškindama pratarė Ema.

Ekonomas vis dar neatrodė įtikintas.

— Mokate skaityti ir rašyti?

Ema norėjo jam pasakyti, kad buvo laimėjusi Oksfordo stipendiją, bet atsakė paprastai:

— Taip, pone.

Daugiau netaręs nė žodžio jis atsidarė stalčių, išėmė ilgą dokumento formą, padavė jai parkerį ir pasakė:

— Užpildykite.

Ema pradėjo atsakinėti į klausimus; ekonomas pridūrė:

— Taip pat man reikėtų pamatyti jūsų rekomendaciją.

Baigusi pildyti dokumentą, ji atsisegė rankinę ir padavė jam Meisės rekomendaciją.

— Labai įspūdinga, — pasakė ekonomas. — Bet ar tikrai neabejojate, kad registratorės darbas jums bus tinkamas?

— Registratore turėjau dirbti ir „Grand Hotel“, — atsakė Ema. — Reikėjo mokytis, jei norėjai tapti valdytoja.

— Tai kodėl atsisakėte tokios galimybės ir ieškote darbo pas mus?

— Niujorke gyvena mano senelio sesuo; mama nori, kad pas ją pagyvenčiau, kol baigsis karas.

Šįkart ekonomas atrodė įtikintas, nes jau ne kartą į jį kreipėsi žmonės, siekiantys išvykti iš Anglijos ir atidirbti už kelionę.

— Tada iškart ir pradėkite, — pratarė jis pašokdamas. Ekonomas išėjo iš kajutės ir nuvedė Emą atgal prie informacijos langelio; jų kelionė ilgai netruko.

— Pege, radau žmogų, kuris šioje kelionėje galės pakeisti Daną, todėl geriau iškart imkitės darbo.

— Ačiū Dievui, — pratarė Pegė pakeldama pertvaros lentą, kad Ema galėtų atsistoti greta jos prie langelio. — Kuo tu vardu? — paklausė tuo pačiu sunkiai suprantamu akcentu. Ema pirmą kartą suprato, ką turėjo omenyje Bernardas Šo sakydamas, jog anglus ir amerikiečius skiria šnekamoji kalba.

— Ema Barington.

— Na, Ema, susipažink su mano padėjėja Trude. Kadangi šiuo metu esame labai užimtos, dabar mus tik stebėk, o paskui po truputį įsitrauksi ir pati.

Ema atsistojo atokiau ir stebėjo, kaip dvi merginos puikiai tvarkosi su visais darbais kažkaip įstengdamos dar ir šypsotis.

Po valandos ji jau žinojo, kokiu metu ir kur keleiviai turi rinktis pasimokyti, kaip įlipti į gelbėjimosi valtį, kuriame denyje yra restoranas, kaip toli reikia nuplaukti, kad keleiviai galėtų užsisakyti išgerti, kur galima rasti bridžo partnerį popietinei partijai, kaip užlipti į viršutinį denį norint stebėti saulėlydį.

Dar valandą Ema klausėsi nuolat kartojamų beveik tų pačių klausimų, o paskui žengė žingsnį pirmyn ir pati ėmė atsakinėti keleiviams, tik kartkartėmis kreipdamasi pagalbos į kitas dvi merginas.

Pegei naujokės sugebėjimai pasirodė įspūdingi, ir kai eilė sutrumpėjo, likus tik keliems vėluojantiems, ji pratarė:

— Metas tau apžiūrėti savo kajutę ir pavakarieniauti, kol keleiviai gaivinasi prieš vakarienę, — atsisukusi į Trudę ji pridūrė: — Apie septintą grįšiu tavęs pakeisti. — Tada pakėlė pertvaros lentą ir išėjo. Trudė linktelėjo, ir prie jos prisiartino kitas keleivis.

— Gal galite pasakyti, ar šįvakar reikės persirengti vakarienei?

— Ne, pone, pirmą vakarą nereikės, — pasigirdo aiškus atsakymas, — bet kitus vakarus reikės.

Vesdamasi Emą ilgu koridoriumi Pegė nesiliovė čiauškėjusi; jos priėjo prie virve atitvertų laiptų, prie kurių buvo lentelė su stambių raudonų raidžių užrašu: TIK ĮGULOS NARIAMS.

— Šie laiptai veda į mūsų kajutes, — atkabindama virvę aiškino Pegė. — Tu gyvensi vienoje kajutėje su manimi, — pridūrė žingsniuodama toliau, — nes šiuo metu laisva tik Danos lova.

— Puiku, — atsakė Ema.

Jos leidosi vis žemyn ir žemyn, sulig kiekvienu deniu laiptų aikštelės darėsi vis ankštesnės. Pegė nutildavo tik tada, kai koks nors kitas įgulos narys pasitraukdavo iš kelio jų praleisti. Kartais ji juos apdovanodavo šilta šypsena. Ema dar niekada gyvenime nebuvo sutikusi tokio žmogaus kaip Pegė, kuri atrodė visiškai nepriklausoma, bet kažkaip sugebėjo išlikti moteriška — trumpai kirptais šviesiais plaukais, su sijonėliu šiek tiek žemiau kelių ir siauru švarkeliu, neleidžiančiu suabejoti jos figūros tobulumu.

— Štai mūsų kajutė, — galiausiai pasakė ji. — Čia tu miegosi visą savaitę. Tikiuosi, nemanei gyvensianti rūmuose.

Ema įėjo į kajutę, kuri buvo mažesnė už bet kokią patalpą jos dvare, neišskiriant nė šluotų kamaraitės.

— Šiurpu, tiesa? — tauškėjo Pegė. — Tiesą sakant, šioje senoje geldoje yra tik vienas šaunus dalykas. — Emai nė nereikėjo klausti koks, nes Pegė mielai atsakinėjo ne tik į jos, bet ir į savo pačios klausimus. — Vyrų ir moterų santykis čia geresnis nei bet kur kitur visame Žemės rutulyje, — juokėsi ji ir pridūrė: — Čia — Danos gultas, o čia — mano. Kaip matai, nepakanka vietos dviem žmonėms vienu metu, jei vienas iš jų neguli. Paliksiu tave išsikrauti daiktų ir po pusvalandžio grįšiu; leisimės į personalo valgyklą pavakarieniauti.

Ema svarstė, ar apskritai įmanoma leistis dar žemiau, bet Pegė dingo jai nespėjus nė prasižioti. Apstulbusi ji atsisėdo ant gulto. Kaip galės paklausti Pegės visų rūpimų dalykų, jei šioji niekada nesiliauja plepėjusi? O gal paaiškės, kad tai — privalumas; gal bėgant laikui ji išpasakos viską, ką Emai ir reikia žinoti? Ji turi visą savaitę, kad šitai išsiaiškintų, todėl kantrybė tikrai pravers. Ema pradėjo dėlioti kuklius daiktelius į stalčius, kurių Dana nesivargino ištuštinti.

Pasigirdo du ilgi laivo sirenos švilpukai; po akimirkos Emą nukrėtė drebulys. Nors kajutėje nebuvo liuko, pro kurį būtų galėjusi pažiūrėti, pajuto plaukianti. Ema vėl

atsisėdo ant gulto ir mėgino save įtikinti, jog apsisprendė teisingai. Nors į Bristolį ketino grįžti po mėnesio, ji jau dabar ilgėjosi Sebastijono.

Ema atidžiau pažvelgė į tai, kas visą savaitę bus jos būstas. Abiejose kajutės pusėse prie sienos buvo pritvirtinti siauri gultai; patalpos matmenys buvo pritaikyti žemesniam nei vidutinio ūgio gyventojui. Ji atsigulė norėdama išmėginti čiužinį, bet šis neįdubo, nes buvo be spyruoklių, ir padėjo galvą ant pagalvės, kimštos porolonu, o ne plunksnomis. Čia dar buvo nedidelė kriauklė su dviem čiaupais, iš kurių bėgo vienodai silpna drungno vandens srovelė.

Ji užsivilko Danos uniformą ir stengėsi sutramdyti juoką. Grįžusi Pegė nesijuokė. Dana tikriausiai buvo mažiausiai trimis coliais žemesnė ir tikrai kokiais trimis dydžiais stambesnė už Emą.

— Džiaukis, kad visa tai — tik savaitei, — lydėdama Emą vakarieniauti pasakė Pegė.

Jos nusileido dar žemiau, į patį laivo dugną, ir prisijungė prie kitų įgulos narių. Keli jauni vyriškiai ir pora vyresnių pakvietė Pegę prisėsti prie jų stalo. Pegė buvo itin maloni aukštam jaunam vyrukui, kuris, kaip Emai paaiškino, dirbo mašinistu. Ema svarstė, ar todėl tepaluoti ne tik jo plaukai, bet ir jis visas. Trijulė atsistojo į eilę prie viryklės. Mašinistas į lėkštę susikrovė beveik visko, ko tik buvo galima paragauti. Pegė įsidėjo pusę tiek, o truputį sublogavusi Ema pasitenkino pyragėliu ir obuoliu.

Po vakarienės jiedvi grįžo prie informacijos langelio pakeisti Trudės. Kai aštuntą valandą keleiviams buvo patiekta vakarienė, prie langelio žmonių prieidavo nedaug — tik norintys paklausti, kaip rasti valgomąjį.

Per kitą valandą Ema apie Pegę sužinojo daug daugiau nei apie „Kanzaso žvaigždę“. Kai dešimtą baigėsi jų pamaina, jos nuleido apsaugines groteles, ir Pegė nusivedė savo draugę link laiptų, vedančių į apatinį denį.

— Gal norėtum kartu su mumis truputį išgerti personalo valgykloje? — paklausė Pegė.

— Ne, ačiū, — atsakė Ema. — Aš mirtinai pavargau.

— Kaip manai, ar rasi savo kajutę?

— Septintas apatinis denis, kajutės numeris vienas vienas trys. Jei grįžusi nerasi manęs lovoje, siųsk paieškos komandą.

Vos įėjusi į kajutę Ema skubiai nusirengė, nusiprausė ir smuko po vienintele antklode. Ji gulėjo mėgindama nurimti, keliais beveik liesdama smakrą, o laivas taip suposi, kad ji neįstengė išsilaikyti tokioje pačioje padėtyje ilgiau nei kelias akimirkas. Prieš užsnūsdama galvojo apie Sebastijoną.

Krūptelėjusi Ema nubudo. Buvo taip tamsu, jog net negalėjo pasižiūrėti į laikrodį ir sužinoti, kiek valandų. Iš pradžių pamanė, kad vėl supa laivą, bet pripratusi prie tamsos

ir geriau įsižiūrėjusi ant kito gulto išvydo du ritmingai besikilnojančius kūnus. Vieno kūno kojos buvo gerokai ilgesnės už gultą ir rėmė sieną; turbūt tai mašinistas. Emą ėmė juokas, bet ji gulėjo labai tyliai, kol Pegė giliai atsiduso ir visi judesiai nurimo. Po kelių minučių ilgųjų kojų pėdos palietė grindis ir suskato raustis į seną kombinezoną. Netrukus tyliai prasivėrė ir užsivėrė kajutės durys. Ema giliai užmigo.

9

Kai kitą rytą Ema nubudo, Pegė buvo jau atsikėlusi ir apsirengusi.

— Einu pusryčiauti, — pareiškė ji. — Susitiksime prie langelio. Beje, darbą turime pradėti aštuntą.

Kai tik durys užsidarė, Ema pakilo iš lovos, neskubėdama nusiprausė ir paskui apsirengė; ji suprato, jog norėdama laiku atsidurti prie informacijos stalo, papusryčiauti nebespės.

Atėjusi į savo darbo vietą rado jau besidarbuojančią Pegę — padedančią kiekvienam pagalbos prašančiam keleiviui. Per rytinę kavos pertraukėlę Ema pasakė:

— Vienas keleivis manęs klausė, kokios laivo gydytojo priėmimo valandos.

— Nuo septintos iki vienuoliktos rytais, — atsakė Pegė, — ir nuo ketvirtos iki šeštos vakarais. Skubiais atvejais reikėtų skambinti iš artimiausio telefono aparato numeriu vienas vienas vienas.

— O kokia gydytojo pavardė?

— Parkinsonas. Daktaras Parkinsonas. Jį įsimyli visos laivo merginos.

— Oo... Kažkoks keleivis manė, kad laivo gydytojas — daktaras Volesas.

— Ne, Volis prieš kokius šešis mėnesius išėjo į pensiją. Mielas senukas.

Per pertraukėlę Ema daugiau nieko neklausinėjo, tik gėrė kavą.

— Gal likusį rytą pasidairytum po laivą, kad žinotum, kur siunti žmones, — pasiūlė Pegė, kai jiedvi grįžo prie langelio. Ji padavė laivo planą. — Susitiksime per pietus.

Atsivertusi planą Ema pradėjo kelionę nuo viršutinio denio — valgyklos, barai, kortų kambarys, biblioteka ir net pokylių salė su kviestine džiazo grupe. Ji stabtelėjo apsižiūrėti atidžiau tik antrajame apatiniame denyje aptikusi gydytojo patalpas; Ema nedrąsiai pravėrė dvigubas duris ir kyštelėjo galvą. Kajutės gale, prie sienos, stovėjo dvi tuščios lovos. Ar vienoje iš jų kadaise gulėjo Haris, o kitoje — leitenantas Bradšou?

— Kuo galėčiau padėti? — pasigirdo balsas.

Apsisukusi Ema pamatė ilgu baltu chalatu vilkintį aukštą vyriškį. Ji iškart suprato, kodėl Pegė jį įsimylėjo.

— Ką tik pradėjau dirbti informacijoje, — leptelėjo Ema, — todėl turiu išsiaiškinti, kur kas yra.

— Aš — Saimonas Parkinsonas, — bičiuliškai nusišypsojęs pasakė gydytojas. — Išsiaiškinote, kur būnu, ir esate čia visada laukiama; galite užeiti bet kuriuo metu.

— Dėkoju.

Ji greitai spruko į koridorių, uždarė duris ir nuskubėjo toliau. Neprisiminė, kada paskutinį kartą kas nors su ja flirtavo, tačiau gailėjosi, kad Parkinsonas — ne daktaras Volesas. Ji visą rytą žvalgėsi po denius, kol pasijuto labiau savimi pasitikinti, nes perprato laivo planą ir kiekvienam keleiviui galėjo pasakyti, kas kur yra.

Po pietų ji ketino patikrinti, kiek ko išmoko, bet Pegė jai pasiūlė peržvelgti įrašus apie keleivius ir su jais susipažinti taip, kaip susipažino su laivu. Ema sėdėjo viena kabinete bandydama šį tą įsiminti apie žmones, kurių daugiau niekada gyvenime nebepamatys.

Vakare ji pamėgino pavakarieniauti — suvalgyti skrebutį su pupelėmis ir išgerti stiklinę limonado; tuoj po vakarienės grįžo į kajutę vildamasi nors truputį numigti, jei mašinistas vėl sumanytų ateiti.

Prasivėrus durims, ją pažadino iš koridoriaus sklindanti šviesa. Ema nesuprato, kas įžengė į kajutę, bet buvo aišku, kad tikrai ne mašinistas, nes šito kojos sienos nesiekė. Ji gulėjo atsimerkusi keturiasdešimt minučių ir niekaip neužmigo, kol vėl neprasivėrė ir neužsidarė durys.

Ema netruko priprasti prie kasdienės tvarkos ir naktinių vizitų. Tie vizitai buvo vieni į kitus panašūs, skirdavosi tik vyrai; tiesa, vieną kartą meilės ištroškęs svečias taikėsi į Emos, o ne į Pegės gultą.

— Ne pas tą merginą taikai, — griežtai pasakė Ema.

— Atsiprašau, — prieš pakeičiant kryptį pasigirdo atsakymas.

Pegė turbūt pamanė, kad Ema užmigo, nes porelei pasimylėjus Ema girdėjo kiekvieną šnabždamą žodelį.

— Kaip manai, ar tavo draugė lengvai prieinama?

— O ką, ar ją įsižiūrėjai? — kikeno Pegė.

— Ne, aš neįsižiūrėjau, bet žinau vieną tokį, kuriam labai knietėtų pačiam pirmam atsagstyti Danos uniformą.

— Tegu nededa jokių vilčių. Namuose, Bristolyje, ji turi vaikiną; man sakė, kad jai nepaliko įspūdžio net daktaras Parkinsonas.

— Gaila, — atsiliepė balsas.

Pegė ir Trudė dažnai pasakodavo apie tą rytą, kai prieš pusryčius jūroje buvo palaidoti devyni „Devoniečio“ jūrininkai. Subtiliai paprovokavusi Ema gavo

informacijos, kurios negalėjo tikėtis nei jos senelis, nei Meisė. Tačiau likus trims dienoms iki kelionės pabaigos Niujorke ji nė per žingsnelį nebuvo prisikapsčiusi iki savojo tikslo išsiaiškinti, ar išgyveno Haris, ar leitenantas Bradšou.

Penktą dieną Ema pirmą kartą stojo prie langelio pati viena; jokių netikėtumų nebuvo. Netikėtumas ją ištiko penktą naktį.

Kai kažkurią nakties valandą prasivėrė durys ir vyriškis vėl patraukė link Emos gulto, šįkart jai griežtai ištarus: „Ne pas tą merginą taikai“, jis nedelsdamas išėjo. Ji gulėjo negalėdama užmigti, svarstydama, kas buvo atėjęs.

Šeštą dieną apie Harį ir Tomą Bradšou Ema nesužinojo nieko nauja ir jau buvo bepradedanti baimintis, kad atvyks į Niujorką neužčiuopusi jokio siūlo galo. Tą vakarą, per vakarienę, ji nutarė paklausti Pegės apie „tą, kuris išgyveno“.

— Tomą Bradšou mačiau tik kartą, — atsakė Pegė, — kai jis su slauge vaikštinėjo po denį. Na, tiksliau sakant, gal klibikščiavo, nes vargšelis buvo su ramentais.

— Ar su juo kalbėjaisi? — paklausė Ema.

— Ne, jis atrodė labai drovus. Šiaip ar taip, Kristina nė akimirkos neišleisdavo jo iš akių.

— Kristina?

— Tada ji dirbo ligoninėje sesele kartu su daktaru Volesu. Neabejoju, kad jiedu ir išgelbėjo Tomo Bradšou gyvybę.

— Vadinasi, daugiau niekada jo ir nematei?

— Mačiau tik tada, kai prisišvartavome Niujorke; pastebėjau jį lipantį į krantą su Kristina.

— Iš laivo jis išlipo su Kristina? — sunerimo Ema. — Ar su jais buvo ir daktaras Volesas?

— Ne, jis buvo tik su Kristina ir jos vaikinu Ričardu.

— Su Ričardu? — palengvėjusia širdimi pasitikslino Ema.

— Taip, su Ričardu, pavardės neatsimenu. Jis — trečiasis kapitono padėjėjas. Paskui netrukus jis vedė Kristiną, ir mes jų daugiau niekada nebematėme.

— Ar jis buvo gražus? — klausinėjo Ema.

— Tomas ar Ričardas? — nesuprato Pegė.

— Pege, gal galiu nupirkti tau išgerti? — paklausė jaunas vyrukas, kurio Ema dar nebuvo mačiusi, bet nujautė, kad naktį dar kartą išvys jo profilį.

Ema buvo teisi; ji nemiegojo nei prieš vizitą, nei po jo, nes turėjo apie ką pamąstyti.

Kitą rytą, pirmą kartą per visą kelionę, prie informacijos langelio Ema stovėjo viena, laukdama, kol pasirodys Pegė.

— Gal man parengti keleivių sąrašą, prieš jiems išlipant? — paklausė Ema, kai pagaliau atėjo Pegė ir pakėlė atitvaro lentą.

— Tu — pirmoji, kurią pažįstu, savo noru pasisiūliusi dirbti šį darbą, — atsakė Pegė, — bet... labai prašom. Juk kažkam reikia patikrinti, ar sąrašas tvarkingas, jei prisišvartavus Niujorke imigracijos tarnyba panorės dar kartą peržvelgti kurio nors keleivio duomenis.

Ema nuėjo tiesiai į galinį kabinetą. Padėjusi į šalį dabartinių keleivių sąrašą, ėmėsi segtuvų su ankstesnių įgulos narių bylomis; segtuvus ji rado kitoje spintelėje; akivaizdu, kad juos jau senokai kas vartė.

Neskubėdama ji kruopščiai ieškojo dviejų vardų — Kristinos ir Ričardo. Su Kristina viskas pasirodė paprasta, nes toks vardas buvo vienintelis — mergina dirbo „Kanzaso žvaigždės“ vyresniąja slauge nuo 1936 iki 1939 metų. Bet Ričardų, Dikų ir Dikių buvo po kelis, o adresas — tik vieno iš jų — leitenanto Ričardo Tibeto, gyvenančio tame pačiame Manhatano daugiabutyje, kaip ir panelė Kristina Kreiven.

Ema užsirašė adresą.

10

— Sveika atvykusi į Jungtines Valstijas, panele Barington.

— Dėkoju, — atsakė Ema.

— Ar ilgai ketinate būti šalyje? — tikrindamas Emos pasą paklausė imigracijos tarnybos pareigūnas.

— Savaitę; ilgiausiai — dvi. Aplankysiu senelio seserį ir grįšiu į Angliją.

Emos senelio lordo Harvio sesuo tikrai gyveno Niujorke, bet Ema neketino jos lankyti — ji tikrai nenorėjo, kad šeimos nariai sužinotų, ką ji sumaniusi.

— Koks jūsų senelio sesers adresas?

— Šešiasdešimt ketvirtosios ir Parko gatvių kampas.

Imigracijos tarnybos pareigūnas kažką pasižymėjo, uždėjo Emos pase antspaudą ir grąžino jai dokumentą.

— Malonios viešnagės Didžiajame obuolyje, panele Barington.

Praėjusi pro imigracijos tarnybos postą Ema atsistojo į ilgą iš „Kanzaso žvaigždės“ išlipusių keleivių eilę. Dar po dvidešimties minučių ji įsėdo į geltoną taksi automobilį ir įsitaisė ant galinės sėdynės.

— Norėčiau rasti nedidelį viešbutį už protingą kainą Manhatane, kur nors netoli Mertono gatvės, — pasakė Ema vairuotojui.

— Gal galite dar kartą viską pakartoti, panele? — paklausė taksistas; burnos kamputyje kyšojo nepridegtas cigaras.

Jai buvo sunku suprasti, ką jis kalba, todėl, matyt, ir vairuotojui iškilo tokia pati problema.

— Ieškau nedidelio, nebrangaus viešbučio netoli Mertono gat-vės, Manhatano saloje, — dėstė ji lėtai tardama kiekvieną žodį.

— Mertono gatvė, — pakartojo vairuotojas, tarsi tai ir būtų vieninteliai žodžiai, kuriuos jis suprato.

— Teisingai, — pratarė Ema.

— Tai kodėl iškart nesakėt?

Taksi pajudėjo; vairuotojas nekalbino savo keleivės, kol jos neišleido prie raudonų plytų pastato su plevėsuojančia vėliava, ant kurios buvo užrašyta „Mayflower“ viešbutis.

— Iš jūsų — keturiasdešimt centų, — pasakė vairuotojas; cigaras lingavo aukštyn žemyn sulig kiekvienu jo žodžiu.

Ema sumokėjo iš vokelio su atlyginimu, kurį užsidirbo laive. Užsiregistravusi viešbutyje ji pakilo liftu į ketvirtą aukštą ir nuėjo tiesiai į savo kambarį. Pirmiausia nusirengė ir prisileido vonią karšto vandens.

Nenorom išlipusi iš vonios ji nusišluostė didžiuliu minkštu rankšluosčiu, apsivilko, jos manymu, kuklią suknelę ir nusileido į pirmą aukštą. Dabar jautėsi kone žmogumi.

Viešbučio kavinukės kampe rado nuošalų staliuką, užsisakė puodelį arbatos — čia jie nieko nėra girdėję apie „Earl Grey" — ir trijų riekių sumuštinį su salotomis; apie tokį sumuštinį nieko nebuvo girdėjusi ji. Laukdama, kol bus aptarnauta, ant popierinės servetėlės pradėjo rašyti ilgą klausimų sąrašą; ji vylėsi Mertono gatvės 46-ame name rasti ką nors gyvą, kuris panorės į tuos klausimus atsakyti.

Pasirašiusi čekį (dar vienas naujas žodis), paklausė administratoriaus, kur yra Mertono gatvė. Trys kvartalai į šiaurę, du kvartalai į vakarus, — taip jai buvo atsakyta. Ema dar nežinojo, kad kiekvienas Niujorko gyventojas turi įgimtą kompasą.

Jai patiko žingsniuoti; kelis kartus buvo sustojusi pasigrožėti vitrinomis, kuriose išvydo tokių prekių, kokių niekada nebuvo mačiusi Bristolyje. Kiek po vidurdienio ji priėjo aukštą daugiabutį; Ema nenumanė, ką darys, jei ponios Tibet neras namie.

Ją pasveikino gražiai apsirengęs durininkas, atidaręs duris.

— Kuo galėčiau padėti?

— Atėjau pas ponią Tibet, — atsakė Ema, stengdamasi sudaryti įspūdį, kad dėl viešnagės susitarta.

— Trisdešimt pirmas butas trečiame aukšte, — atsakė durininkas paliesdamas kepurės kraštelį.

Tikra tiesa, angliškas akcentas atveria visas duris.

Liftui lėtai kylant į trečią aukštą, Ema repetavo kelias eilutes, kurios, ji vylėsi, galėtų atverti dar vienerias duris. Liftui sustojus, truktelėjo grotuotas dureles, žengė į koridorių ir ėmė dairytis 31 numerio. Tibetų duryse buvo įtaisyta mažytė apvali stiklo akutė, kuri Emai priminė kiklopo akį. Ji pro tą akutę nieko nematė, bet numanė, kad buto gyventojai kažką regi. Ant sienos, prie durų, buvo įtaisytas jau geriau pažįstamas skambutis. Ema paspaudė skambutį ir laukė. Galiausiai durys prasivėrė, bet tik kelis colius, kiek leido varinė grandinėlė. Į Emą žvelgė dvi akys.

— Ko norite? — paklausė balsas; gerai nors tiek, kad ji suprato žodžius.

— Atleiskite, kad trukdau, ponia Tibet, — pratarė Ema, — bet gali būti, kad jūs — vienintelė mano viltis. — Akys ir toliau žvelgė įtariai. — Matote, aš iš paskutiniųjų stengiuosi surasti Tomą.

— Tomą? — pakartojo balsas.

— Tomą Bradšou. Jis — mano vaiko tėvas, — kalbėjo Ema mesdama paskutinę kortą, galinčią atverti duris.

Durys užsidarė, buvo nuimta grandinė, jos vėl atsidarė, ir pasirodė jauna moteris su kūdikiu ant rankų.

— Atsiprašau, man labai nepatogu, — kalbėjo ji, — bet Ričardui nepatinka, kai atidarinėju duris nepažįstamiesiems. Prašau užeiti. — Ji nusivedė Emą į kambarį. — Prisėskite, o aš paguldysiu Džeiką į lovelę.

Ema atsisėdo ir apsidairė po kambarį. Ji pamatė kelias nuotraukas, kuriose Kristina buvo nusifotografavusi su jaunu jūrininku, turbūt savo vyru Ričardu.

Po kelių minučių Kristina grįžo nešina padėklu su kava.

— Baltos ar juodos?

— Prašyčiau baltos, — atsakė Ema, kuri Anglijoje kavos niekada negerdavo, bet gana greitai įsisąmonino, kad amerikiečiai negeria arbatos — net rytais.

— Cukraus? — paklausė Kristina į du puodelius įpylusi kavos.

— Ne, dėkoju.

— Vadinasi, Tomas — jūsų vyras? — atsisėdusi priešais Emą paklausė Kristina.

— Ne, aš — jo sužadėtinė. Atvirai kalbant, jis nė nenumanė, kad buvau nėščia.

— Kaip jūs mane radote? — klausinėjo Kristina vis dar truputį nuogąstaudama.

— „Kanzaso žvaigždės“ ekonomas man pasakė, kad jūs ir Ričardas vieni iš paskutiniųjų matėte Tomą.

— Teisybė. Buvome su juo, kol jį, vos išlipusį į krantą, iškart suėmė.

— Suėmė? — negalėjo patikėti Ema. — Už ką gi jį suėmė?

— Jis buvo apkaltintas brolio nužudymu, — atsakė Kristina. — Bet juk jūs, be abejo, ir pati tai žinojote?

Ema apsipylė ašaromis, nes visas viltis sudaužė suvokimas, jog vis dėlto liko gyvas Bradšou, o ne Haris. Jei Haris būtų apkaltintas Bradšou brolio nužudymu, jis būtų nesunkiai įrodęs, kad jie suėmė ne tą žmogų.

Jei tik ji būtų atplėšusi ant Meisės židinio atbrailos padėtą laišką, būtų sužinojusi tiesą ir jai nebūtų tekę pakelti tokių sunkių išbandymų. Ji raudojo pirmą kartą įsisąmonindama Hario mirtį.

Džailzas Baringtonas

1939—1941

11

Kai seras Valteris Baringtonas aplankė anūką ir jam pranešė baisią žinią apie Hario Kliftono žūtį jūroje, Džailzas nutirpo — tarsi būtų netekęs rankos ar kojos. Tiesą sakant, jis mielai atsisakytų rankos ar kojos, jei tik tai galėtų grąžinti Hariui gyvybę. Jiedu buvo neperskiriami nuo vaikystės, ir Džailzas niekada neabejojo, kad jiems abiem pavyks pelnyti gražiausius gyvenime šimtukus. Beprasmė, bereikalinga Hario mirtis padėjo Džailzui ryžtingiau apsispręsti ir pačiam nepadaryti tokios klaidos.

Džailzas sėdėjo svetainėje klausydamasis Čerčilio kalbos, kai Ema paklausė:

— Ar ketini stoti į kariuomenę?

— Taip, į Oksfordą negrįšiu. Ketinu nedelsdamas įsirašyti.

Mama akivaizdžiai nustebo, bet sakėsi jį suprantanti. Ema stip-riai jį apkabino ir pasakė:

— Haris tavimi didžiuotųsi.

Retai kada emocijas rodanti Greisė apsipylė ašaromis.

Kitą rytą Džailzas nuvažiavo į Bristolį ir demonstratyviai pastatė savo geltonąjį MG prie naujokų surašymo punkto durų. Jis žengė vidun, kaip jam atrodė, ryžto kupinu veidu. Išvydęs jaunąjį poną Baringtoną, Glosteršyro — kapitono Džeko Taranto senojo pulko — viršila atsistojo pasitempęs. Jis padavė Džailzui anketą, kurią šis pareigingai užpildė ir po valandos buvo pakviestas už širmos kariuomenės gydytojo apžiūrai.

Kruopščiai apžiūrėjęs naujoką, gydytojas pažymėjo varnele visus langelius — ausys, nosis, gerklė, krūtinė, galūnės — ir galiausiai patikrino regėjimą. Džailzas stovėjo prie baltos linijos vardydamas rodomas raides ir skaičius; šiaip ar taip, jis gebėjo pataikyti į devyniasdešimties mylių per valandą greičiu tiesiai į jį atlekiantį odinį kamuoliuką ir jį pasiųsti iki tolimiausios žymos. Džailzas buvo įsitikinęs, jog apžiūrą įveiks sėkmingai, kol gydytojas jo nepaklausė, ar jis žino esąs paveldėjęs kokių nors kitokių sutrikimų ar ligų. Džailzas atsakė nieko neslėpdamas:

— Mano tėvas ir senelis yra daltonikai.

Gydytojas atliko dar keletą testų, ir Džailzas pamatė, kaip visi pritariantieji „taip taip“ ir „aha“ pavirto į „ech“ ir „na, štai...“

— Man labai gaila jums pranešti, pone Baringtonai, — baigęs apžiūrą pasakė gydytojas, — bet, atsižvelgdamas į jūsų šeimos ligų istoriją, negaliu jūsų rekomenduoti

aktyviai tarnybai. Tačiau, savaime suprantama, jums niekas neužkirs kelio darbui kabinete.

— Gydytojau, nejau negalite pažymėti reikiamų langelių ir pamiršti tą nelemtą temą? — paklausė Džailzas mėgindamas nutaisyti beviltiškumo kupiną balsą.

Gydytojas nepaisė jo protesto ir paskutiniame anketos langelyje įrašė „C3“ — aktyviai tarnybai netinkamas.

Džailzas spėjo grįžti į dvarą pietų. Jo motina Elžbieta nieko nesakė, kai jis išgėrė beveik visą butelį vyno. Visiems klaususiems ir keliems nepasiteiravusiems jis pasakė, jog nebuvo priimtas į Glosteršyro pulką dėl daltonizmo.

— Bet senelio toji liga nesulaikė ir jis kovėsi būrų kare, — priminė Greisė, kai Džailzui buvo patiekta antra pudingo porcija.

— Tais laikais turbūt niekas nė nenutuokė apie tokį sutrikimą, — atsakė Džailzas nesureikšmindamas kandžios Greisės pastabos.

Ema taip pat nepatingėjo smogti žemiau juostos:

— Bet juk tu niekada ir neketinai eiti savanoriu, tiesa? — pratarė žvelgdama broliui į akis. Džailzui nudūrus žvilgsnį į batus, Ema vožė nokautuojantį smūgį: — Gaila, kad nėra tavo bičiulio iš dokų; jis primintų, kad irgi buvo daltonikas.

Naujienas išgirdusi Džailzo motina lengviau atsiduso, bet nieko nepasakė. Iki kelionės į Kembridžą Greisė su broliu nesikalbėjo.

Kitą dieną Džailzas grįžo į Oksfordą mėgindamas save įtikinti, jog visi supras, dėl ko jis nebuvo priimtas į kariuomenę ir kodėl ketina tęsti studijas paskutiniame kurse. Žengęs pro koledžo vartus jis pamatė kiemą labiau primenantį naujokų registracijos centrą nei universitetą — uniformuotų jaunuolių buvo daugiau nei vilkinčių tamsius švarkus. Džailzo nuomone, susiklosčius tokioms aplinkybėms, buvo ir vienas geras dalykas — pirmą kartą istorijoje moterų universitete buvo tiek, kiek vyrų. Deja, dauguma merginų norėjo būti matomos įsikibusios į parankę uniformuotiesiems.

Senas Džailzo mokyklos laikų bičiulis Dikinsas vienas iš nedaugelio visai nesijautė nepatogiai dėl to, kad neišėjo kariauti. Beje, Dikinsui nebuvo jokios prasmės dalyvauti medicininėje apžiūroje. Tai būtų vienas iš itin retai pasitaikančių egzaminų, kai jis nepelnytų nė vieno taško. Bet paskui jis staiga dingo, išvyko į kažkokią vietovę, pavadintą Blečlio parku. Niekas Džailzui nepasakojo, ką jie ten veikia, tik buvo aišku, kad apie tai garsiai nešnekama, o Dikinsas įspėjo Džailzą, jog jo nebus galima lankyti — niekaip ir niekada.

Bėgant mėnesiams, Džailzas daugiau laiko praleisdavo vienišaudamas aludėje nei sėdėdamas prikimštoje auditorijoje — Oksfordas sulaukė vis naujų iš fronto grįžusių atitarnavusių studentų; kai kurie iš jų buvo vienarankiai, kai kurie — vienakojai, keli akli; ir visi šie vaikinai — vien tik iš jo koledžo. Džailzas stengėsi gyventi taip, tarsi nieko nepastebėtų, bet iš tikrųjų baigiantis semestrui jis vis labiau ir labiau jautėsi sėdįs ne savo rogėse.

Semestro gale Džailzas nuvyko į Škotiją dalyvauti Sebastijono Arturo Kliftono krikštynose. Į Melgelrio pilies koplyčioje vyksiančią ceremoniją buvo pakviesti tik artimiausi šeimos nariai ir keli geri draugai. Emos ir Džailzo tėvo tarp svečių nebuvo.

Džailzas nustebo ir apsidžiaugė, kai Ema jo paprašė būti krikštatėviu, nors kiek atvėso, kai ji prisipažino jį pakvietusi tik todėl, kad krikštatėviu jį būtų pasirinkęs Haris.

Kitą rytą eidamas pusryčiauti jis pamatė iš senelio kabineto sklindančią šviesą. Pakeliui į valgomąjį, žingsniuodamas pro jo duris, nugirdo pokalbyje minimą savo vardą. Jis sustojo, o paskui žengė žingsnį pravirų durų link. Džailzas sustingo iš siaubo išgirdęs sero Valterio žodžius:

— Man skaudu tai sakyti, bet koks tėvas, toks ir sūnus.

— Sutinku, — atsakė lordas Harvis. — O aš apie tą berniuką visada taip gerai galvojau, todėl visas šis nelemtas reikalas man dar nemalonesnis.

— Neapsakomai didžiavausi dar būdamas valdytojų tarybos pirmininkas, — kalbėjo seras Valteris, — kai Džailzas buvo paskirtas Bristolio vidurinės mokyklos seniūnu.

— O aš maniau, — tęsė lordas Harvis, — kad tas puikias lyderio savybes ir drąsą, kurią taip dažnai demonstruodavo kriketo aikštelėje, jis sumaniai pritaikys ir mūšio lauke.

— Vienintelė viltis, kuri galėtų paguosti taip susiklosčiusioje situacijoje, — svarstė seras Valteris, — yra tokia, jog aš nebetikiu, kad Haris Kliftonas galėtų būti Hugo sūnus.

Džailzas patraukė koridoriumi, praėjo pro valgomąjį, paskui smuko pro lauko duris. Įlipęs į automobilį jis pradėjo ilgą kelionę atgal į pietvakarius.

Kitą rytą jo mašina sustojo prie naujokų registracijos punkto. Jis ir vėl stovėjo eilėje, tik šįkart jau ne su Glosteršyro naujokais, bet kitoje Eivono pusėje, kur naujokus registravo Vesekso pulkas.

Užpildęs anketą, jis buvo nusiųstas pas kitą priekabų gydytoją. Šįkart gydytojui paklausus: „Gal žinote, kad sergate kokia nors paveldima liga, ar skundžiatės kokiu nors sutrikimu, dėl kurio negalėtumėte stoti į aktyvią karo tarnybą?“, jis atsakė:

— Ne, pone.

12

Kitą dieną, vidurdienį, Džailzas išvyko iš vieno pasaulio ir įžengė į kitą.

Trisdešimt šeši žali naujokai, kurių niekas nesiejo, išskyrus faktą, kad jie užsirašė tarnauti kariuomenėje, ropštėsi į traukinį prižiūrimi kapralo, kuris jiems buvo lyg auklė. Traukiniui pajudėjus iš stoties, Džailzas žvelgė pro suodiną trečios klasės vagono langą labai gerai žinodamas tik viena — jie važiuoja pietų kryptimi. Tačiau tik tada, kai po keturių valandų traukinys įsuko į Limpstoną, jis suprato, jog tie pietūs toli toli.

Kelionės metu Džailzas tylėjo atidžiai klausydamasis aplink susibūrusių žmonių, kurie artimiausias dvylika savaičių bus jo draugai. Autobuso vairuotojas iš Filtono, policininkas iš Long Eštono, mėsininkas iš Plačiosios gatvės, statybininkas iš Neilsio ir ūkininkas iš Vinskombo.

Visiems išlipus iš traukinio, kapralas juos nuvedė prie laukiančio autobuso.

— Kur mes važiuojam? — paklausė mėsininkas.

— Labai greitai sužinosi, vyrioke, — atsakė kapralas, aiškiai išsiduodamas, iš kur yra kilęs.

Ištisą valandą autobusas dardėjo per Dartmūrą, kol nebesimatė jokių namų ar žmonių, tik kartkartėmis praskrisdavo aukos ieškantis vanagas.

Galiausiai jie sustojo prie kelių tuščių pastatų su išblukusia iškaba: *Ipro kareivinės: Vesekso pulko apmokymų stovykla.* Džailzo nuotaika nepagerėjo. Iš sargo būdelės išėjęs kareivis pakėlė barjerą, įleido autobusą, ir šis pavažiavęs šimtą jardų sustojo vidury pratybų aikštės. Vienišas karys laukė, kol jie visi išlips.

Išlipęs iš autobuso Džailzas akis į akį susidūrė su žmogumi milžinu — išpūsta krūtine, vilkinčiu chaki uniforma, atrodančiu taip, tarsi būtų įaugęs į pratybų aikštelę. Jam ant krūtinės puikavosi trys medalių eilės, po kaire pažastimi jis buvo pasikišęs lazdelę žingsniams matuoti, bet Džailzą labiausiai sužavėjo peilio ašmenų aštrumo kelnių kantas ir taip nublizginti batai, kad į juos žvelgdamas matei savo atvaizdą.

— Gerą dieną, džentelmenai, — pasisveikino vyriškis griausmingu balsu, kuris sudrebino visą aikštelę; tokiam nereikia jokio garsiakalbio, pamanė Džailzas. — Esu viršila Dosonas, jums — tamsta. Esu atsakingas už tai, kad per dvylika savaičių iš chaotiškos minios jus paverščiau kovojančia galybe. Tada galėsite vadintis šauniausio Vesekso pulko nariais. Dvylika savaičių būsiu jums tėvas, motina ir mylimoji; noriu jus patikinti, kad gyvenime turiu vienintelį tikslą — užtikrinti, kad sutikę pirmą vokietį

spėsite jį nukauti anksčiau, nei jis nukaus jus. Dirbti pradėsime rytoj, penktą ryto. — Pasigirdo aimana, į kurią viršila nekreipė jokio dėmesio. — O dabar palieku jus kapralo Maklaudo globai; jis nuves jus į valgyklą, o paskui — į kareivines. Naktį gerai pailsėkite, nes kai vėl susitiksime, jums prireiks visų jėgų, iki paskutinio lašo. Pirmyn, kaprale.

Džailzas sėdėjo prie lėkštės su žuvies patiekalu, kurio ingredientai turbūt niekada nebuvo matę jūros vandens; gurkštelėjęs drungno rudo gėralo, turėjusio atstoti arbatą, jis pastatė puodelį ant stalo.

— Jeigu žuvies nevalgysi, gal aš galėčiau suvalgyti? — paklausė šalia sėdintis jaunuolis. Džailzas linktelėjo, ir jie apsikeitė lėkštėmis. Vaikinas nepratarė nė žodžio, kol nesukirto Džailzo porcijos.

— Pažįstu tavo mamą, — pratarė.

Džailzas atidžiau į jį pažvelgė svarstydamas, kaip taip galėtų būti.

— Dvarui ir Baringtono kompanijai tiekiame mėsą, — tęsė jis. — Man patinka tavo mama, — kalbėjo. — Labai miela ponia. Beje, aš — Beitsas, Teris Beitsas, — jis tvirtai paspaudė Džailzui ranką. — Niekada nemaniau, jog kada nors šalia tavęs sėdėsiu.

— Na, vyriokai, eikim, — paliepė kapralas.

Naujokai pašoko nuo suolų ir išėję iš valgyklos nusekė paskui savo vadovą, perėjo per aikštelę ir sugužėjo į angarą, ant kurio durų buvo užrašyta MARNA. Dar vienas Vesekso kovų pasididžiavimas, prieš atidarydamas naujų namų duris paaiškino kapralas.

Ne didesnėje už Baringtono dvaro valgomąjį erdvėje buvo sugrūstos trisdešimt šešios lovos — abiejose pusėse po aštuoniolika. Džailzas atsidūrė tarp Atkinsono ir Beitso. Beveik taip pat, kaip pradinėje mokykloje, pagalvojo jis, nors per kitas kelias dienas jam paaiškėjo ir keli skirtumai.

— Na, vyriokai, metas nusirengti ir snūstelėti.

Dar gerokai prieš paskutiniam vaikinui įlipant į lovą, kapralas užgesino šviesą ir subliovė:

— Būtinai pamiegokite. Rytoj jūsų laukia įtempta diena. — Džailzas nebūtų nustebęs, jei jis kaip ir Fišeris, senosios mokyklos budėtojas, būtų pridūręs: „Užgesinus šviesą — jokių kalbų.“

Kaip ir buvo žadėta, kitą rytą, penktą valandą, šviesa vėl užsidegė; Džailzas net nespėjo pažvelgti į laikrodį, kai į angarą įėjęs viršila Dosonas subaubė:

— Paskutinysis, abiem kojom palietęs grindis, bus pirmas perdurtas frico.

Daugybė kojų kuo greičiausiai trinktelėjo į grindis, o viršila žingsniavo per vidurį angaro barškindamas žingsnius matuojančia lazdele į lovūgalius tų, kurie dar nebuvo spėję nuleisti abiejų kojų.

— O dabar paklausykite; klausykitės atidžiai, — tęsė viršila. — Duosiu keturias minutes nusiprausti ir nusiskusti, keturias minutes pasikloti lovas, keturias minutes apsirengti ir aštuonias minutes papusryčiauti. Iš viso — dvidešimt minučių. Kalbėtis nerekomenduoju, nes laiko gaišti negalima; kad ir kaip būtų, kalbėti leidžiama man vienam. Ar aišku?

— Savaime suprantama, — atsakė Džailzas, ir jo žodžiai buvo palydėti nuostabos kupino juoko bangelės.

Po minutėlės priešais jį jau stovėjo viršila.

— Kai prasižiosi, sūnau, — sulojo jis uždėjęs naujokui ant peties lazdelę, — norėčiau išgirsti tik „taip, tamsta“, „ne, tamsta“. Aišku?

— Taip, tamsta.

— Nepasakyčiau, sūnau, kad išgirdau.

— Taip, tamsta! — suriko Džailzas.

— Jau geriau. O dabar mauk į prausyklą, nenaudėli, kol negavai nuobaudos.

Jis nenutuokė, kokia būtų toji nuobauda, bet skambėjo nemaloniai.

Kai atėjo į prausyklą, Beitsas jau buvo nusiprausęs. Kol Džailzas skutosi, Beitsas pasiklojo lovą, apsirengė ir jau ėjo į valgyklą. Galiausiai Baringtonas jį pasivijo ir atsisėdo ant suolo priešais.

— Kaip tau taip pavyko? — susižavėjęs paklausė.

— Kas pavyko? — nesuprato Beitsas.

— Kaip gali būti toks žvalus, kai visi kiti dar visai apsiblausę?

— Viskas labai paprasta. Aš — mėsininkas, kaip ir tėtis. Kas rytą keliuosi ketvirtą, važiuoju į turgų. Jei nori gauti geriausios mėsos, turi jau laukti dokuose ar stotyje, kol ją atgabens. Pavėluosi kelias minutes — gausi prastesnius gabalus. Pavėluosi pusvalandį — gausi visai prastus mėsgalius, ir mama už tai tikrai nepadėkos.

Džailzas nusijuokė, kai Beitsas pašoko ir nurūko į kareivines susivokęs, kad viršila nepaliko laiko dantims išsivalyti.

Beveik visą rytą naujokai, kaip dabar juos vadino, matavosi uniformas; kai kurios atrodė taip, tarsi jau būtų dėvėtos. Paskui reikėjo pasimatuoti beretes, diržus, batus, išsiblizginti sagtis ir sagas, nusišveisti aulinius. Apsirengę kaip pridera kariai buvo iškviesti į pratybų aikštelę pirmąkart pasitreniruoti. Nors ir nelabai uoliai, bet mokykloje Džailzas vis dėlto lankė Jungtinių kadetų pajėgų pratybas, todėl iš pradžių jam sekėsi geriau nei kitiems; vis dėlto jis nujautė, kad ilgai netrukęs jį pasivys Teris Beitsas.

Dvyliktą jie nužygiavo į valgyklą. Baringtonas buvo taip išalkęs, kad suvalgė beveik viską, kas buvo patiekta. Po pietų jie grįžo į kareivines, persirengė sportiniais drabužiais ir buvo nuvesti į gimnastikos salę. Džailzas mintyse dėkojo mokyklos laikų kūno

kultūros mokytojui už tai, kad išmokė lipti virve, išlaikyti pusiausvyrą ant buomo, prisitraukti pakibus ant skersinio. Jis negalėjo nepastebėti, kaip Beitsas mėgdžioja kiekvieną jo judesį.

Popietinės pratybos baigėsi penkių mylių bėgimu per Devono viržynus. Tik aštuoni iš trisdešimt šešių naujokų pro kareivinių vartus įskuodė tuo pačiu metu kaip ir jų treneris. Vienas net sugebėjo pasiklysti, ir jo ieškoti buvo išsiųsta paieškos grupė. Po arbatos jiems buvo skirta, viršilos žodžiais tariant, atokvėpio valandėlė; dauguma vaikinų krito ant gultų ir iškart giliai užmigo.

Kitą rytą, penktą valandą, kareivinių durys vėl atsilapojo, ir šįkart jau kelios poros kojų trinktelėjo į grindis viršilai nė nespėjus uždegti šviesos. Po pusryčių — vėl valanda rikiuotės pratybų; dabar beveik visi žengė koja kojon. Paskui naujokai susėdo ratu ant žolės ir mokėsi, kaip išardyti, išvalyti, užtaisyti šautuvą ir kaip juo šaudyti. Vienu mitriu judesiu kapralas pertraukė per vamzdį sulankstytos medžiagos skiautę primindamas, jog kulka nežino, kur taikytis, todėl visada geriau užtikrinti, kad ji išlėktų pro vamzdį ir nudėtų priešą, o ne sprogtų dar neišlėkusi ir užmuštų šautuvo savininką.

Popietę naujokai leido šaudykloje, kur instruktorius kiekvienam kariui parodė, kaip tvirtai įremti į petį buožę, kaip sulygiuoti kryptuką su taikinio apskritimo centru, kaip švelniai paspausti gaiduką niekada jo nekertant staiga. Šįkart Džailzas dėkojo seneliui už kurapkų medžioklėje praleistas valandas — dabar jis šaudė kuo taikliausiai.

Diena baigėsi penkių mylių bėgimu, arbata ir atokvėpiu; dešimtą valandą užgeso šviesa. Dauguma vyrukų krito į gultus gerokai anksčiau ir troško, kad kitą rytą saulė visai nepatekėtų arba viršila miegodamas numirtų. Jiems nepasisekė. Pirmoji savaitė Džailzui atrodė kaip mėnuo, tačiau antrosios pabaigoje jis buvo bepradedąs priprasti prie rutinos, nors jam dar nebuvo pavykę nueiti į prausyklą anksčiau už Beitsą.

Treniruotės jį džiugino ne labiau nei Beitsą, bet traukė varžytuvių iššūkiai. Vis dėlto jam teko pripažinti, kad su kiekviena diena darėsi vis sunkiau ir sunkiau atitrūkti nuo mėsininko iš Plačiosios gatvės. Bokso ringe Beitsas grumdavosi su juo smūgis į smūgį, šaudydamas pataikydavo į centrą, o kai jie apsiavė sunkius aulinius ir bėgdami penkias mylias turėjo neštis dar ir šautuvą, vyrukas, kuris metų metus rytais, per pietus ir vakarais ant pečių tampydavo skerdieną, staiga tapo labai sunkiai pralenkiamas.

Niekas nenustebo, kai baigiantis šeštai savaitei Baringtonas ir Beitsas buvo paaukštinti — tapo grandiniais ir gavo po skyrių.

Vos tik jie prisisiuvo skiriamuosius ženklus, abi grandys, kurioms jiedu vadovavo, tapo mirtinais varžovais ne tik pratybų aikštelėje ar sporto salėje, bet ir per naktines operacijas, lauko pratybose ar keičiant dislokacijos vietą. Kiekvienąkart baigiantis dienai Džailzas ir Beitsas kaip du mokinukai pasiskelbdavo esą nugalėtojai. Viršilai dažnai tekdavo juos skirti.

Artėjant pabaigtuvių parado dienai Džailzas jautė abiejų grandžių pasididžiavimą — kariai buvo bepradedą tikėti, kad išėję bus verti Vesekso pulko kovotojų vardo; vis dėlto viršila negailėjo įspėjimų, jog netrukus jiems teks kautis tikrame mūšyje, prieš tikrą priešą, tikromis kulkomis. Jis taip pat priminė, kad šalia nestovės ir nelaikys jų už rankučių. Baringtonas pirmą kartą suprato, kaip ilgėsis šio velnio nešto „vyrioko".

— Vesk juos, — tiek tegalėjo pasakyti Beitsas.

Kai dvyliktos savaitės penktadienį jie galiausiai baigė mokytis, Džailzas tikėjosi kartu su kitais grįžti į Bristolį ir prieš pirmadienio kelionę į pulko bazę pasidžiaugti laisvu savaitgaliu. Tačiau po pietų jam išėjus iš pratybų aikštelės, viršila pasivedėjo jį atokiau.

— Kaprale Baringtonai, turi nedelsdamas prisistatyti majorui Redklifui.

Džailzas norėjo paklausti kodėl, bet žinojo, kad atsakymo nesulauks.

Jis perėjo per aikštelę ir pasibeldė į majoro kabineto duris; šį žmogų buvo matęs tik kartą ir iš tolo.

— Užeikite, — pasigirdo balsas. Džailzas įėjo, atsistojo pasitempęs ir atidavė pagarbą. — Baringtonai, — taip pat atidavęs pagarbą pasakė majoras Redklifas, — turiu jums gerų naujienų. Jūs priimtas į karininkų mokyklą.

Džailzas nė nenumanė, kad jo kandidatūra galėtų būti svarstoma.

— Rytoj rytą turėsite vykti tiesiai į Monsą, kur jau pirmadienį klausysitės įvadinio kurso. Labai sveikinu ir linkiu sėkmės.

— Dėkoju, tamsta, — pratarė Džailzas ir paklausė: — Ar su manimi vyks ir Beitsas?

— Beitsas? — pakartojo majoras Redklifas. — Kalbate apie kapralą Beitsą?

— Taip, tamsta.

— Viešpatie, ne, — atsakė majoras. — Iš jo karininko neišugdysi.

Džailzui beliko viltis, kad vokiečiai, rinkdamiesi būsimus karininkus, bus tokie pat trumparegiai.

Kai kitą popietę jis atvyko į Monso karininkų mokymo dalinį Olderšote, pasijuto nepasirengęs tokiems spartiems gyvenimo pokyčiams. Praėjo šiek tiek laiko, kol priprato prie kapralų, seržantų ir net viršilų jam skiriamo kreipinio „tamsta".

Kambaryje jis miegojo vienas, ir penktą valandą ryto niekas nevarstydavo durų, joks puskarininkis nestuksendavo lazdele į lovūgalį reikalaudamas ant grindų nuleisti abi kojas. Durys prasiverdavo tik tada, kai pats Džailzas to panorėdavo. Jis pusryčiaudavo valgykloje su būreliu kitų jaunų vyrukų, kurių nereikėjo mokyti, kaip laikyti peilį ir šakutę, nors keli iš jų, rodėsi, niekada taip ir neišmoks laikyti šautuvo, o ką jau kalbėti apie gebėjimą juo šaudyti sukilus pykčiui. Tačiau po kelių savaičių jie atsidurs fronte ir ves į kovą nepatyrusius savanorius, kurių gyvybės priklausys nuo jų sprendimo.

Džailzas prisidėjo prie šių vyrukų klasėje, kur jie buvo mokomi karo istorijos, geografijos, topografijos, kovinės taktikos, vokiečių kalbos ir vadovavimo meno. Vis dėlto Baringtono pažintis su mėsininku iš Plačiosios gatvės šį tą davė: dabar jis suvokė, jog vadovavimo meno išmokyti negalima.

Po aštuonių savaičių tie patys jauni žmonės paskutinį kartą išsirikiavo pratybų aikštelėje, kad gautų karališkuosius įgaliojimus. Jiems buvo įteikta po dvi antpečių žvaigždutes (po vieną ant kiekvieno peties), po rudą odinę karininko lazdelę ir sveikinimo raštą, atsiųstą dėkingo karaliaus.

Džailzas tenorėjo vieno — prisijungti prie savojo pulko ir įsilieti į senų draugų būrį, bet jau nebebuvo įmanoma — kai tą penktadienio popietę jis išėjo iš aikštelės, kapralai, seržantai ir net pats viršila jam atidavė pagarbą.

Tą popietę iš Olderšoto į skirtingus šalies kampelius iškeliavo šešiasdešimt jaunesniųjų leitenantų, kad kartu su savo šeimomis praleistų savaitgalį; kai kurie iš jų tokiu savaitgaliu džiaugėsi paskutinį kartą.

Beveik visą šeštadienį Baringtonas bildėjo traukiniais nuolat juos keisdamas — keliavo į Pietvakarių Angliją. Į dvarą jis grįžo pačiu laiku — dar spėjo kartu su mama pavakarieniauti.

Išvydusi koridoriuje stovintį jauną leitenantą, Elžbieta nė nesistengė slėpti pasididžiavimo.

Džailzas nusivylė sužinojęs, kad namuose nėra nei Emos, nei Greisės; vadinasi, jos taip ir nepamatys jo uniformuoto. Mama paaiškino, jog antrą semestrą Kembridže studijuojanti Greisė retai grįžta namo net ir per atostogas.

Valgant vieno patiekalo vakarienę, kurią patiekė Dženkinsas — motina paaiškino, kad keli jų pagalbininkai dabar tarnauja fronte, o ne prie stalo — Džailzas papasakojo, ką jie veikė mokymų stovykloje Dartmūre. Išgirdusi apie Terį Beitsą Elžbieta atsiduso:

— „Beitsas ir sūnus“ buvo geriausia mėsinė Bristolyje.

— Buvo?

— Visos Plačiosios gatvės parduotuvės buvo sulygintos su žeme, todėl nebeturime ir mėsininko Beitso. Tiems vokiečiams teks už daug ką atsakyti.

Džailzas suraukė kaktą.

— O Ema? — paklausė.

— Geriau ir būti negali... tik...

— Tik? — pakartojo Džailzas.

Motina atsakė ne iš karto, bet galiausiai tyliai pratarė:

— Būtų buvę daug paprasčiau, jei Ema būtų pagimdžiusi dukrą, o ne sūnų.

— Kodėl šitai taip svarbu? — paklausė Džailzas pasipildęs taurę.

Motina panarino galvą ir nieko neatsakė.

— O, Dieve, — pratarė jis, pagaliau suvokęs jos žodžių esmę. — O aš tikėjausi, kad Hariui žuvus aš paveldėsiu...

— Deja, tu nieko negali tikėtis, mielasis, — pakėlusi akis atsakė motina. — Bent jau kol nebus įrodyta, kad tavo tėvas nėra ir Hario tėvas. Jei įrodyta nebus, vadovaujantis tavo prosenelio testamentu, titulą galiausiai paveldės Sebastijonas.

Iki jiems baigiant vakarieniauti Džailzas beveik nieko nekalbėjo, svarstė motinos pasakytus žodžius. Kai buvo patiekta kava, mama pasijuto pavargusi ir nuėjo miegoti.

Kai po kelių minučių Džailzas taip pat užlipo laiptais į savo kambarį, neatsispyrė pagundai užsukti į vaikų kambarį aplankyti savo krikštasūnio. Jis pats vienas sėdėjo prie Baringtonų titulo paveldėtojo. Sebastijonas gugeno palaimingai miegodamas — jo tikrai netrikdė karas, tikrai nevargino mintys apie senelio testamentą ar žodžių *ir visa, kas iš to išplaukia* prasmė.

Kitą dieną Džailzas pietavo džentelmenų klube su abiem seneliais. Dabar tvyrojusi atmosfera labai skyrėsi nuo to savaitgalio prieš penkis mėnesius Melgelrio pilyje. Abu senukai nekantravo išsiaiškinti vienintelį dalyką — kur bus pasiųstas jo pulkas.

— Nenumanau, — atsakė Džailzas, kuris ir pats norėjo tai sužinoti; tačiau net ir žinodamas nebūtų atskleidęs seneliams rūpimos informacijos — na ir kas, kad abu gerbiami senieji džentelmenai buvo būrų karo veteranai.

Pirmadienio rytą leitenantas Baringtonas pakirdo anksti; po pusryčių su motina Hadsonas jį nuvežė į Pirmojo Vesekso pulko štabą. Jis buvo sustabdytas pro centrinius vartus plūstančio šarvuotų transporto priemonių ir kareivių prikimštų sunkvežimių srauto. Džailzas išlipo iš automobilio ir pėsčias nuėjo prie sargybinio būdelės.

— Labas rytas, tamsta, — pasisveikino kapralas smagiai atiduodamas pagarbą; Baringtonas dar nebuvo prie šito pripratęs. — Majoras liepė ateiti į jo kabinetą vos

atvykus.

— Su malonumu, kaprale, — taip pat atiduodamas pagarbą atsakė Džailzas. — Tik norėčiau žinoti, kur yra majoro Redklifo kabinetas.

— Gale aikštės, tamsta; žalios durys. Tikrai pamatysite.

Jis nužygiavo per aikštę; prieš prieidamas majoro kabineto duris dar kelis kartus atsakė į sveikinimus.

Džailzui įėjus į kabinetą, už stalo sėdintis majoras Redklifas pakėlė akis.

— Oo, Baringtonai, drauguži... Smagu vėl tave matyti, — pasakė. — Nebuvome įsitikinę, kad spėsi laiku.

— Kur spėsiu, tamsta? — paklausė Džailzas.

— Pulkas siunčiamas į užsienį; pulkininkas pamanė, jog tau turėtų būti suteikta proga prie mūsų prisidėti; arba gali likti ir laukti kitos smagios kelionės.

— Kur vykstame, tamsta?

— Nenutuokiu, seni; mano laipsnio karininkui tokia informacija neteikiama. Bet tvirtai galiu pasakyti viena: ta prakeikta vieta bus gerokai arčiau vokiečių nei Bristolio.

Haris Kliftonas

1941

13

Haris niekada nepamirš tos dienos, kai Loidas buvo paleistas iš Leivenhemo; nors jo išėjimas Hario ir nenuliūdino, jį nustebino Makso pasakyti atsisveikinimo žodžiai.

— Tomai, gal padarytum man paslaugą? — paklausė Loidas, kai jie paskutinį kartą spaudė vienas kitam rankas. — Man taip patinka tavo dienoraščiai, kad ir toliau norėčiau juos skaityti. Jei galėtum juos išsiųsti štai šiuo adresu, — kalbėjo jis duodamas Hariui savo kortelę, tarsi jie abu jau būtų laisvėje, — po savaitės tau juos grąžinčiau.

Haris pasijuto pamalonintas ir sutiko siųsti Maksui kiekvieną prirašytą sąsiuvinį.

Kitą rytą Haris atsisėdo į Makso vietą prie bibliotekininko stalo, bet nesirengė skaityti vakarykščio laikraščio nebaigęs visų darbų. Jis kas vakarą rašė dienoraštį, o baigęs sąsiuvinį siųsdavo šviežiausią darbą Maksui Loidui. Jis pajusdavo palengvėjimą ir kiek nustebdavo, kai Maksas, kaip ir buvo žadėjęs, visada juos sugrąžindavo.

Slenkant mėnesiams Hariui teko pripažinti, kad kalėjimo gyvenimas visada vienodas ir pilkas, todėl kai vieną rytą į biblioteką įlėkė *New York Times* numeriu mojuojantis kalėjimo viršininkas, jis nustebo. Haris padėjo krūvą knygų, kurias ketino paskirstyti po lentynas.

— Ar turime Jungtinių Valstijų žemėlapį? — paklausė Svansonas.

— Taip, žinoma, — atsakė Haris. Jis greitai priėjo prie informacinių knygų skyrelio ir paėmė „Huberto Amerikos žemėlapį“. — Gal konkrečiai ko nors ieškote, viršininke? — paklausė.

— Perl Harboro.

Artimiausias dvidešimt keturias valandas visų lūpose skambėjo tie patys žodžiai — tiek kaliniai, tiek prižiūrėtojai kalbėjo apie tą patį. Kada Amerika stos į karą?

Kitą rytą Svansonas grįžo į biblioteką.

— Prezidentas Ruzveltas ką tik per radiją pranešė, kad Jungtinės Valstijos paskelbė karą Japonijai.

— Tai labai gerai, — atsakė Haris, — bet kada amerikiečiai mums padės nugalėti Hitlerį?

Jis pasigailėjo ištaręs žodį „mums“ vos šiam išsprūdus. Pakėlęs akis pamatė klausiamai spoksantį Svansoną; Haris suskubo dėlioti į lentynas vakarykštes knygas.

Atsakymą Haris gavo po kelių savaičių, kai Vinstonas Čerčilis įlipo į „Jorko hercogą“ ir išplaukė į Vašingtoną derėtis su prezidentu. Kai ministras pirmininkas grįžo į

Britaniją, Ruzveltas sutiko, kad Jungtinėms Valstijoms derėtų atkreipti dėmesį į Europoje verdantį karą ir į užduotį sutriuškinti nacistinę Vokietiją.

Puslapis po puslapio savo dienoraštyje jis tęsė pasakojimą apie kalėjimo draugų reakciją į žinią, kad jų šalis stoja į karą. Daugumą kalinių buvo galima suskirstyti į dvi aiškias grupes — bailius ir didvyrius, į jaučiančius palengvėjimą, kad yra saugiai uždaryti kalėjime, besiviliančius, jog prieš jiems išeinant į laisvę karas baigsis, ir niekaip nesulaukiančius, kol galės ištrūkti ir susigrumti su priešu, kurio nekentė labiau už kalėjimo prižiūrėtojus. Kai Haris paklausė kameros draugo, kuriai grupei jis priskirtų save, Kvinas atsakė:

— Ar esi kada sutikęs airį, kuriam nepatiktų muštis?

Haris savo ruožtu siuto dar labiau, nes buvo įsitikinęs: dabar, kai amerikiečiai stojo į karą, viskas baigsis gerokai anksčiau, nei jis gaus galimybę suvaidinti ir savo vaidmenį. Per visą kalėjime praleistą laiką jis pirmą kartą susimąstė apie pabėgimo galimybę.

Haris buvo ką tik baigęs skaityti *New York Times* knygų apžvalgą, kai į biblioteką įžengė prižiūrėtojas ir pasakė:

— Bradšou, viršininkas nedelsiant nori tave matyti savo kabinete.

Haris nenustebo, nors dar kartą pažvelgęs į reklaminį skelbimą puslapio apačioje pasvarstė, kaip Loidas ketina išsisukti. Jis tvarkingai sulankstė laikraštį, padėjo jį atgal ant spaudai skirto stovo ir nusekė paskui prižiūrėtoją.

— Gal numanote, kodėl viršininkas nori su manimi susitikti, pone Džoisai? — jiems einant per kiemą paklausė Haris.

— Manęs neklausk, — atsakė Džoisas nė nemėgindamas slėpti sarkazmo. — Niekada nebuvau viršininko patikėtinis.

Haris daugiau nieko nesakė, kol nepriėjo Svansono kabineto. Džoisas tyliai pabeldė į duris.

— Užeikite, — pratarė su niekuo nesupainiojamas balsas.

Džoisas pravėrė duris, ir Haris žengė į kabinetą. Jis nustebo išvydęs priešais Svansoną sėdintį kitą žmogų, kurio dar niekada nebuvo matęs. Nepažįstamasis vilkėjo karininko uniformą ir atrodė toks pat šaunus, koks Haris jautėsi nevalyvas. Vyriškis nenuleido nuo kalinio akių.

Viršininkas pakilo nuo stalo.

— Labas rytas, Tomai, — Svansonas pirmą kartą kreipėsi į Harį vardu. — Tai — pulkininkas Kleverdonas iš Penktojo Teksaso desantininkų būrio.

— Labas rytas, pone, — atsakė Haris.

Kleverdonas atsistojo ir paspaudė Hariui ranką; dar vienas pirmas kartas.

— Sėskis, Tomai, — pasiūlė Svansonas. — Pulkininkas tau turi pasiūlymą, kurį dabar ir išdėstys.

Haris atsisėdo.

— Malonu susipažinti, Bradšou, — vėl sėsdamasis prakalbo pulkininkas Kleverdonas. — Esu desantininkų vadas. — Haris klausiamai į jį pažvelgė. — Mūsų nerastumėte jokiuose naujokų priėmimo žinynuose. Mokau karių grupes, kurios bus mestos į priešo užnugarį, ir jų tikslas — priešų pusėje sukelti kiek įmanoma didesnį chaosą, kad juos puolantys pėstininkai galėtų kuo geriau atlikti savo darbą. Dabar dar niekas nežino, kur ar kada mūsų būrys nusileis kažkur Europoje, bet aš būsiu vienas iš pirmųjų, kuriam apie tai bus pranešta — mano vaikinai ten nusileis parašiutais likus kelioms dienoms iki puolimo.

Haris sėdėjo ant kėdės kraštelio.

— Tačiau kol viskas prasidės, turėsiu suburti nedidelį specialų būrį, parengtą bet kokiam nenumatytam atvejui. Tas būrys bus iš trijų grupių, kiekvienoje grupėje — po dešimt vyrų: kapitonas, vyresnysis puskarininkis, du kapralai ir šeši eiliniai kariai. Pastarąsias kelias savaites bendravau su keliais kalėjimų viršininkais, klausinėjau, ar jie nepažįsta kokių nors išskirtinių žmonių, kurie, jų manymu, tiktų tokioms operacijoms. Jūsų pavardė — viena iš dviejų, kurias man paminėjo ponas Svansonas. Pervertęs jūsų bylą su visais įrašais nuo tada, kai tarnavote kariniame jūrų laivyne, turėjau sutikti su viršininku, jog jums būtų geriau apsivilkti uniformą nei gaišti laiką čia.

Haris atsigręžė į viršininką.

— Dėkoju, pone, bet gal galiu paklausti, kas tasai antras žmogus?

— Kvinas, — atsakė Svansonas. — Per pastaruosius dvejus metus judu man pridarėte tiek bėdų, kad, pamaniau, dabar atėjo eilė vokiečiams savo kailiu patirti savitas jūsų gudrybes.

Haris nusišypsojo.

— Jei nuspręsite dėtis prie mūsų, Bradšou, — tęsė pulkininkas, — nedelsiant pradėsite aštuonių savaičių mokymų kursą; paskui — dar šešios savaitės specialių operacijų. Prieš tęsdamas norėčiau sužinoti, ar ši mintis jums priimtina.

— Kada pradedu? — paklausė Haris.

Pulkininkas nusišypsojo.

— Mano automobilis kieme, palikau veikiantį variklį.

— Aš jau paprašiau, kad iš sandėlio tau atneštų civilinius drabužius, — pasakė viršininkas. — Savaime suprantama, niekam negalime prasitarti apie priežastį, dėl

kurios taip greitai išėjai. Jei kas paklaus, pasakysiu, kad tu ir Kvinas perkelti į kitą kalėjimą.

Pulkininkas linktelėjo.

— Turite klausimų, Bradšou?

— Ar Kvinas sutiko dėtis prie jūsų? — paklausė Haris.

— Jis sėdi ant galinės mano automobilio sėdynės ir turbūt svarsto, kas jus taip ilgai trukdo.

— Bet jūs žinote, dėl ko buvau pasodintas į kalėjimą, pulkininke?

— Už dezertyravimą, — atsakė pulkininkas Kleverdonas. — Vadinasi, man teks nenuleisti nuo jūsų akių, tiesa? — abu vyriškiai nusijuokė. — Jūs prisidėsite prie mano grupės kaip eilinis karys, bet galiu patikinti, kad jūsų biografija neužkirs jums kelio į paaukštinimą. Na, kad jau apie tai prakalbome, Bradšou, atsižvelgiant į atitinkamas aplinkybes, jums būtų pravartu pasikeisti pavardę. Juk nenorėtume, kad koks nors pasipūtėlis dokumentų graužikas prikištų nagus prie jūsų tarnybos laivyne bylos ir pateiktų trikdančių klausimų. Turite kokių nors pasiūlymų?

— Haris Kliftonas, pone, — kiek per greitai atsakė Haris.

Viršininkas nusišypsojo.

— Visada svarsčiau, kokia tikroji tavo pavardė.

Ema Barington

1941

14

Ema norėjo kuo greičiau išeiti iš Kristinos namų, išvykti iš Niujorko ir grįžti į Angliją. Bristolyje galėtų sielvartauti pati viena ir visą gyvenimą pašvęstų Hario sūnui. Bet pasirodė, kad grįžti nėra taip paprasta.

— Apgailestauju, — kalbėjo Kristina apkabinusi Emą per pečius. — Nenumaniau, jog nežinojote, kas nutiko Tomui.

Ema šyptelėjo puse lūpų.

— Noriu pasakyti, — tęsė Kristina, — kad mes su Ričardu niekada nė akimirką nesuabejojome jo nekaltumu. Žmogus, kurį slaugiau ir kuriam padėjau išgyti, tikrai negalėtų nužudyti.

— Dėkoju, — pratarė Ema.

— Turiu keletą Tomo nuotraukų iš tų dienų, kai plaukėme „Kanzaso žvaigžde“. Gal norėtumėte jas pamatyti? — paklausė Kristina.

Ema mandagiai linktelėjo, nors jos tikrai nedomino leitenanto Tomo Bradšou nuotraukos. Ji sumanė tyliai išsprukti iš šio buto ir grįžti į viešbutį, vos tik Kristina išeis iš kambario. Ji visai netroško ir toliau kvailintis nepažįstamosios akivaizdoje.

Kai tik Kristina išėjo, Ema pašoko. Staiga atsistojusi ji išvertė ant stalelio stovintį puoduką su kava — gėrimas pasiliejo ant grindų, užtiško ant kilimo. Ema parpuolė ant kelių ir vėl ėmė raudoti; į kambarį grįžo Kristina, nešina pluošteliu nuotraukų.

Išvydusi ašaromis apsipylusią klūpančią Kristiną, ji stengėsi ją paguosti:

— Tik nereikia jaudintis dėl kilimo, labai prašau, nieko baisaus. Štai, peržvelkite, kol surasiu kuo pavalyti. — Ji padavė Emai nuotraukas ir vėl išskubėjo iš kambario.

Ema suprato, kad pasprukti nebepavyks, todėl vėl sėdo į krėslą ir nenorom paėmė Tomo Bradšou nuotraukas.

— O, Dieve, — garsiai pratarė.

Negalėdama patikėti savo akimis, ji žiūrėjo į laivo denyje, Laisvės statulos fone, stovintį Harį; kitoje nuotraukoje už Hario nugaros matėsi Manhatano dangoraižiai. Ir vėl jos akys paplūdo ašaromis; ji nepajėgė paaiškinti, kaip taip gali būti. Ema nekantriai laukė vėl pasirodančios Kristinos. Neilgai trukus uolioji namų šeimininkė grįžo; atsiklaupusi ji suskato valyti rudą dėmelę drėgnos medžiagos skiaute.

— Ar žinote, kas nutiko Tomui, kai jis buvo suimtas? — sunerimusi paklausė Ema.

— Ar jums niekas nepasakojo? — pažvelgusi į Emą paklausė Kristina. — Turbūt nebuvo pakankamai įkalčių, kad jis būtų nuteistas už žmogžudystę; Dželksas jį išsuko. Jis buvo teisiamas už dezertyravimą iš karinio jūrų laivyno, pripažintas kaltu ir nuteistas šešeriems metams.

Ema niekaip nesuprato, kaip Haris galėjo būti pasodintas į kalėjimą už nusikaltimą, kurio, akivaizdu, nepadarė.

— Ar teismas vyko Niujorke?

— Taip, — atsakė Kristina. — Kadangi jo advokatas buvo Seftonas Dželksas, mudu su Ričardu manėme, kad jam nereikia jokios finansinės pagalbos.

— Nelabai supratau.

— Seftonas Dželksas yra prestižiškiausių Niujorko advokatų vyresnysis; gerai nors tiek, kad Tomui buvo atstovauta tinkamai. Kai advokatas atėjo pas mus pasikalbėti apie Tomą, atrodė nuoširdžiai juo susirūpinęs. Žinau, kad jis buvo susitikęs ir su daktaru Volesu, ir su laivo kapitonu; jis mus visus patikino, kad Tomas nekaltas.

— Ar žinote, į kokį kalėjimą jį išsiuntė? — tyliai paklausė Ema.

— Į Leivenhemą šiaurinėje Niujorko valstijos dalyje. Mes su Ričardu mėginome jį aplankyti, bet ponas Dželksas mums pasakė, kad jis nieko nenori matyti.

— Jūs buvote tokie geri, — pratarė Ema. — Gal prieš išeidama galėčiau paprašyti dar vienos menkos paslaugos? Gal galėčiau paimti vieną kurią nuotrauką?

— Imkite visas. Ričardas prifotografavo jų tuzinus, kaip visada. Fotografija — jo pomėgis.

— Nebenoriu jums gaišinti laiko, — pratarė Ema stodamasi ir jausdama, kaip linksta kojos.

— Visai manęs negaišinate, — atsakė Kristina. — Mes niekada taip ir nesupratome, kas Tomui nutiko. Kai jį pamatysite, labai prašau perduoti mūsų linkėjimus, — lydėdama Emą iš kambario kalbėjo Kristina. — Jei jis panorėtų, kad mes jį aplankytume, mielai taip ir padarytume.

— Ačiū, — padėkojo Ema, kai grandinėlė vėl buvo nukabinta.

Atidariusi duris Kristina pasakė:

— Abu supratome, kad Tomas beviltiškai įsimylėjęs, tik jis nesakė, kad jūs — anglė.

15

Ema uždegė šalia lovos stovinčią lemputę ir dar kartą įsižiūrėjo į „Kanzaso žvaigždės“ denyje stovinčio Hario nuotraukas. Jis atrodė toks laimingas, toks atsipalaidavęs, tikrai nenutuokiantis apie tai, kas jo laukia krante.

Tai prisnūsdama, tai vėl išsiblaškydama ji stengėsi išsiaiškinti, kodėl Haris sutiko stoti prieš teismą už nužudymą, kodėl jį pripažino kaltu už dezertyravimą iš karinio laivyno, nors jis niekada ten netarnavo. Ema padarė išvadą, jog į šiuos klausimus galėtų atsakyti tik Seftonas Dželksas. Taigi pirmiausia jai reikėjo su juo susitikti.

Ji vėl pažvelgė į laikrodį prie lovos — dvidešimt viena minutė po trijų. Atsikėlė, užsimetė chalatą, atsisėdo prie stalelio ir prirašė kelis firminius viešbučio lapus rengdamasi susitikimui su Seftonu Dželksu. Jautėsi tarsi pasirengdama egzaminui.

Šeštą valandą ji nusiprausė po dušu ir apsirengė, paskui nusileido laiptais pusryčiauti. Ant stalo buvo paliktas *New York Times* numeris; ji greitai pervertė puslapius ir perskaitė tik vieną straipsnį. Amerikiečiai pesimistiškai žvelgė į Britanijos galimybes atlaikyti Vokietijos invaziją, kuri kuo toliau, tuo labiau rodėsi neišvengiama. Nuotraukoje Vinstonas Čerčilis stovėjo ant baltų Doverio uolų maištingai žvelgdamas į Lamanšą, įsikandęs cigarą, savo skiriamąjį ženklą, o antraštė skelbė: „Mes juos sumušime krante“.

Ema jautėsi kalta, kad dabar yra toli nuo tėvynės. Ji privalo rasti Harį, išvaduoti jį iš kalėjimo, ir tada jiedu abu grįžtų į Bristolį.

Paskui viešbučio administratorius telefonų knygoje rado Manhatane įsikūrusią Dželkso, Majerso ir Abernačio advokatų kontorą, užrašė jos adresą Volstrite ir padavė Emai.

Taksistas ją išleido prie didžiulio plieno ir stiklo pastato, šaunančio tiesiai į dangų. Ema žengė pro sukamąsias duris ir įsižiūrėjo į didelę lentą ant sienos su keturiasdešimt aštuonių aukštų pastate veikiančių firmų darbuotojų pavardėmis. Dželksas, Majersas ir Abernatis buvo užėmę dvidešimtą, dvidešimt pirmą ir dvidešimt antrą aukštus; visais klausimais reikėjo kreiptis į dvidešimtame aukšte įsikūrusį priimamąjį.

Ji įsimaišė į pilkais švarkais apsirengusių vyriškių būrį, kuris sulipo į pirmą nusileidusį liftą. Dvidešimtame aukšte Ema buvo sutikta trijų gražiai apsirengusių moterų — jos vilkėjo baltas palaidines atvirais kaklais ir segėjo juodus sijonėlius;

moterys sėdėjo už administratoriaus stalelio — aukšto aptvaro, kokio ji niekada nebuvo mačiusi Bristolyje. Ema tvirtu žingsniu žengė artyn.

— Norėčiau susitikti su ponu Dželksu.

— Ar esate susitarę? — mandagiai paklausė administratorė.

— Ne, — prisipažino Ema, kuri iki tol buvo bendravusi tik su savo advokatu, kuris visada rasdavo laiko, kai to prireikdavo kuriam nors Baringtonų šeimos nariui.

Administratorė nustebo. Registratūroje klientai neišdygsta kaip grybai ir taip staiga nepareiškia noro pamatyti vyriausiąjį advokatą; jie arba rašo laiškus, arba jų sekretorės paskambina ir paprašo įtraukti į klientų prikištą pono Dželkso darbotvarkę.

— Jei pasakytumėte savo pavardę, pasikalbėčiau su jo asistentu.

— Ema Barington.

— Prašau prisėsti, ponia Barington. Netrukus kas nors jums padės.

Ji sėdėjo pati viena nedideliame atitvertame sklypelyje. Paaiškėjo, kad „netrukus" — tai daugiau nei pusvalandis; galiausiai atėjo dar vienas pilku kostiumu apsirengęs žmogus, rankoje laikantis geltoną bloknotą.

— Aš — Samuelis Enskotas, — pasakė jis tiesdamas Emai ranką. — Kaip suprantu, norite susitikti su vyresniuoju.

— Taip, teisybė.

— Aš — jo asistentas, — sėsdamasis priešais Emą kalbėjo Enskotas. — Ponas Dželksas prašė manęs išsiaiškinti, kodėl norite su juo susitikti.

— Noriu susitikti privačiu klausimu, — atsakė Ema.

— Deja, jis nesutiks su jumis kalbėtis, kol negalėsiu jam pranešti, kokiu klausimu kreipsitės.

Ema sučiaupė lūpas.

— Aš — Hario Kliftono draugė.

Ji atidžiai stebėjo Enskotą, tačiau, akivaizdu, tas vardas jam nieko nereiškė, nors jis kažką pasižymėjo geltonajame bloknote.

— Turiu priežasčių manyti, kad Haris Kliftonas buvo suimtas už Adamo Bradšou nužudymą, o ponas Dželksas buvo jo advokatas.

Šįkart pavardė buvo užfiksuota, parkeris jau sparčiau brėžė bloknoto lapą.

— Norėčiau pasikalbėti su ponu Dželksu ir išsiaiškinti, kaip jo lygio advokatas galėjo leisti mano sužadėtiniui atsidurti Tomo Bradšou vietoje.

Jauno vyruko veide įsirėžė gilios raukšlės. Jis tikrai nebuvo pratęs, kad kas nors taip atsilieptų apie jo bosą.

— Nenumanau, apie ką kalbate, ponia Barington, — tarė jis; Ema įtarė, jog jis sako tiesą. — Bet aš apie tai pranešiu ponui Dželksui ir tada jus informuosiu. Gal galėtumėte

man duoti savo adresą.

— Esu apsistojusi „Mayflower“ viešbutyje, — atsakė Ema, — galėsiu susitikti su ponu Dželksu bet kuriuo metu.

Enskotas vėl kažką pasižymėjo bloknote, atsistojo, linktelėjo Emai, bet šįkart rankos neištiesė. Ema tvirtai tikėjo, kad šį sykį jai neteks ilgai laukti — vyresnysis pats norės su ja susitikti.

Išsikvietusi taksi ji grįžo į viešbutį ir dar nepravėrusi durų išgirdo skambantį telefoną. Ji pasileido per kambarį, bet pakėlusi ragelį nieko nebeišgirdo.

Atsisėdo prie stalo ir ėmė rašyti mamai laišką. Jame išdėstė apie savo sėkmingą kelionę, bet nepaminėjo fakto, kad jau įsitikino, jog Haris gyvas. Ema apie tai praneš tik tada, kai pati jį pamatys gyvą ir sveiką. Kai telefonas suskambo dar kartą, ji rašė trečią laiško puslapį. Pakėlė ragelį.

— Laba diena, ponia Barington.

— Laba diena, pone Enskotai, — atsakė Ema; jai nereikėjo aiškinti, kas skambina.

— Pasikalbėjau su ponu Dželksu apie jūsų prašymą susitikti, bet, deja, susitikti jis negalės, nes kiltų interesų konfliktas su kitu klientu, kuriam jis atstovauja. Jam labai gaila, bet jis niekuo negali jums padėti.

Pokalbis baigtas.

Ema sėdėjo prie stalo apstulbusi, tebegniauždama ragelį; ausyse nesiliovė skambėję žodžiai „interesų konfliktas“. Ar tikrai yra koks nors kitas klientas, o jei yra, kas jis? O gal advokatas tik atsikalbinėja nenorėdamas su ja susitikti? Ji padėjo ragelį į vietą ir kurį laiką sėdėjo nejudėdama, svarstydama, ką taip susiklosčius aplinkybėms darytų senelis. Ji prisiminė vieną iš jo pamėgtų aforizmų: kai tau užtrenkiamos durys, gali lipti pro langą.

Ema atidarė stalčių ir apsidžiaugė radusi dar kelis lapus popieriaus laiškams; ji sudarė sąrašą žmonių, kurie galėtų užpildyti pono Dželkso konstatuotas interesų konflikto spragas. Paskui nusileido laiptais į registratūrą žinodama, kad artimiausias kelias dienas bus labai užimta. Administratorė mėgino slėpti nuostabą išgirdusi, jog švelnaus balso jauna ponia iš Anglijos prašo teismo, policijos nuovados ir kalėjimo adresų.

Prieš išeidama iš viešbučio Ema užsuko į jo parduotuvėlę ir nusipirko geltoną bloknotą. Gatvėje vėl susistabdė taksi.

Taksi ją nuvežė į visai kitokią miesto dalį nei toji, kur buvo įsikūrusi pono Dželkso kompanija. Lipdama teismo rūmų laiptais Ema galvojo apie Harį, apie tai, kaip jis turėjo jaustis įžengęs į šį pastatą visai kitokiomis aplinkybėmis. Ji paklausė prie durų

stovėjusio apsaugininko, kur yra dokumentų skaitykla, vildamasi išsiaiškinti, kokios buvo tos aplinkybės.

— Jeigu kalbate apie dokumentų saugyklą, panele, ji yra rūsyje, — atsakė apsaugininkas.

Nusileidusi dviem laiptų maršais ji paklausė už stalelio sėdinčio klerko, ar galėtų susipažinti su Niujorko valstijoje nagrinėta Bradšou byla. Klerkas jai padavė anketą, kurią ji turėjo užpildyti; anketoje buvo klausimas *Ar esate studentas?*, į kurį Ema atsakė teigiamai. Po kelių minučių jai buvo atnešti trys didžiuliai segtuvai.

— Po poros valandų baigiame darbą, — buvo įspėta ji. — Nuskambėjus skambučiui privalote nedelsdama grąžinti segtuvus prie šio stalelio.

Perskaičiusi kelis dokumentų lapus ji niekaip nesuprato, kodėl valstija nesiėmė teisti Tomo Bradšou už nužudymą, kai, rodos, visa byla buvo taip stipriai sukalta. Abu broliai gyveno viename viešbučio kambaryje; ant viskio grafino buvo daug kruvinų Tomo pirštų antspaudų, niekur nebuvo užsiminta apie tai, kad prieš randant kraujo klane gulintį Adamo kūną į kambarį būtų užėjęs dar kas nors. Dar labiau neaišku, kodėl Tomas pabėgo iš nusikaltimo vietos, kodėl valstijos prokuroras pripažino jį kaltu dėl menkesnio nusikaltimo — dezertyravimo? Dar labiau trikdė klausimas, kaip į visa tai įsivėlė Haris. Gal ant Meisės židinio atbrailos gulintis laiškas slepia atsakymus į visus klausimus, o gal Dželksas žino kažką, ką nori nuo Emos nuslėpti?

Jos mintis nutraukė skambutis, reikalaujantis grąžinti ant stalelio segtuvus. Į kai kuriuos klausimus buvo atsakyta, tačiau gerokai daugiau mįslių liko be atsako. Ema užsirašė dvi pavardes žmonių, kurie, ji vylėsi, galėtų pateikti daug atsakymų, bet ar *jie* taip pat nesumanys teisintis interesų konfliktu?

Iš teismo rūmų ji išėjo truputį po penktos, gniaužtdama kelis savo dailia rašysena išmargintus lapus. Iš gatvės prekeivio ji nusipirko kažką, ką šis pavadino „Hershey's“ šokoladuku ir koka, tada sėdo į taksi ir paprašė vairuotojo ją nugabenti į 24-ąją policijos nuovadą. Pakeliui ji valgė ir gėrė tai, kam niekada nebūtų pritarusi jos motina.

Atvykusi į policiją, Ema pasakė norinti kalbėtis arba su detektyvu Kolovskiu, arba su detektyvu Rajenu.

— Šią savaitę jie abu dirba naktinėje pamainoje, — atsakė budintis seržantas, — todėl iki dešimtos darbe nepasirodys.

Ema jam padėkojo ir nusprendė grįžti į viešbutį, pavakarieniauti, o tada, dešimtą, vėl nuvažiuoti į 24-ąją nuovadą.

Suvalgiusi Cezario salotų ir pirmą kartą paragavusi ledų ir plaktos grietinėlės deserto su vaisiais ir sirupu Ema grįžo į savo kambarį ketvirtame aukšte. Ji prigulė ant

lovos ir susimąstė apie tai, ko turės paklausti Kolovskio arba Rajeno, jei kuris nors iš jų sutiks su ja pasikalbėti. Ar leitenantas Bradšou kalbėjo amerikietišku akcentu?..

Ema giliai įmigo ir krūptelėjusi nubudo, kai pažadino nepažįstamas policijos automobilio sirenos garsas, sklindantis iš gatvės apačioje. Dabar ji suprato, kodėl viršutinių aukštų kambariai brangesni. Pažvelgė į laikrodį. Buvo penkiolika minučių po pirmos.

— Velnias, — nusikeikė ji ir šoko iš lovos, nulėkė į vonią, suvilgė po šaltu vandeniu šiūruoklę ir persibraukė ja per veidą. Išlėkusi iš kambario puolė į liftą ir nusileido į pirmą aukštą. Kai išėjo iš viešbučio, ją nustebino tokia pat judri gatvė ir žmonių pilni šaligatviai kaip vidury dienos.

Ji susistabdė taksi ir paprašė vairuotojo vėl ją nuvežti į 24-ąją policijos nuovadą. Niujorko taksistai buvo bepradedą ją suprasti, o gal ji pradeda suprasti taksistus?

Be kelių minučių antrą ji lipo nuovados laiptais. Jau kitas budintis seržantas paprašė jos prisėsti ir pažadėjo pranešti Kolovskiui arba Rajenui, kad ji laukia priimamajame.

Ema nusiteikė ilgai laukti, bet nustebo po kelių minučių išgirdusi seržanto žodžius:

— Sveikas, Karlai, čia sėdi kažkokia ponia; ji sako, kad nori su tavimi susitikti, — jis mostelėjo Emos pusėn.

Priėjo puse lūpų besišypsantis detektyvas Kolovskis, vienoje rankoje laikantis puodelį kavos, o kitoje — cigaretę. Ema svarstė, ar tas šypsnys pranyks, kai jis sužinos, apie ką ji nori su juo pasikalbėti.

— Kuo galiu padėti, panele? — paklausė jis.

— Aš — Ema Barington, — atsakė Ema ryškiu angliško akcentu, — ir norėčiau gauti jūsų patarimą privačiu klausimu.

— Tada eikime į mano kabinetą, panele Barington, — atsakė Kolovskis ir traukė koridoriumi, kol atsidūrė prie durų, kurias atidarė paspirdamas bato užkulniu. — Sėskitės, — pasiūlė rodydamas į vienintelę kėdę kabinete. — Gal norėtumėte kavos? — paklausė, kai Ema atsisėdo.

— Ne, dėkoju.

— Išmintingas sprendimas, panele, — atsakė jis, pastatė ant stalo puodelį, prisidegė cigaretę ir atsisėdo. — Na, kuo galiu padėti?

— Kaip suprantu, buvote vienas iš detektyvų, suėmusių mano sužadėtinį.

— Kokia jo pavardė?

— Tomas Bradšou.

Ji buvo teisi. Pasikeitė viskas — jo žvilgsnis, balsas, elgesys.

— Taip, tiesa. Galiu jus patikinti, kad toji byla buvo lengvai nagrinėjama, kol neįsikišo Seftonas Dželksas.

— Tačiau toji byla taip ir nepasiekė teismo, — priminė jam Ema.

— Tik todėl, kad Bradšou advokatas buvo Dželksas. Jei tas vyrukas būtų gynęs Poncijų Pilotą, būtų įtikinęs prisiekusiuosius, kad jis tik padėjo jaunam dailidei nusipirkti vinių dirbamam kryžiui.

— Ar norite pasakyti, kad Dželksas...

— Ne, — sarkastiškai atsakė Kolovskis, Emai dar nebaigus sakinio. — Visada maniau, kad tais metais turėję vykti apygardos prokuroro rinkimai — tik atsitiktinumas, kaip ir faktas, kad keli Dželkso klientai buvo vieni iš aktyviausių rinkimų kampanijos dalyvių. Šiaip ar taip, — išpūtęs tirštą dūmų debesį tęsė Kolovskis, — galiausiai Bradšou gavo šešerius metus už dezertyravimą, nors nuovadoje visi kirto lažybų, kad jam bus skirta aštuoniolika mėnesių, na, daugių daugiausia — dveji metai.

— Ką tuo norite pasakyti? — nesuprato Ema.

— Kad teisėjas pripažino, jog Bradšou kaltas, — Kolovskis kiek patylėjo, o paskui pridūrė išpūtęs dar vieną dūmų kamuolį, — įvykdęs žmogžudystę.

— Sutinku su jumis ir su teisėju, — atsakė Ema. — Tomas Bradšou tikriausiai buvo kaltas įvykdęs žmogžudystę. — Kolovskis atrodė nustebęs. — Bet ar tas žmogus, kurį jūs suėmėte, kada nors jums sakė, kad suklydote, kad jis — ne Tomas Bradšou, bet Haris Kliftonas?

Detektyvas atidžiau pažvelgė į Emą ir minutėlę pamąstė.

— Anksčiau jis buvo kažką minėjęs, bet Dželksas turbūt jį įtikino, jog šitai nesuveiks, todėl vėliau jis to nebesakė.

— Pone Kolovski, ar jus sudomintų, jei galėčiau įrodyti, kad suveiks?

— Ne, ponia, — tvirtai atsakė Kolovskis. — Ši byla jau seniai baigta. Jūsų sužadėtinis atlieka bausmę už nusikaltimą, už kurį buvo pripažintas kaltu, o aš pats turiu labai daug darbo, — jis uždėjo delną ant dokumentų šūsnies, — todėl neturėsiu kada vėl judinti senų žaizdų. Jei daugiau niekuo negaliu padėti...

— Ar man bus leista aplankyti Tomą Leivenheme?

— Kodėl gi ne, — atsakė Kolovskis. — Parašykite kalėjimo viršininkui. Jis jums atsiųs leidimą ten apsilankyti. Užpildžiusi reikiamas grafas ir nusiuntusi leidimą atgal, sužinosite datą. Neturėtumėte užtrukti ilgiau nei šešias ar aštuonias savaites.

— Bet aš negaliu laukti šešių savaičių, — protestavo Ema. — Po poros savaičių turiu grįžti į Angliją. Gal galėčiau kaip nors paspartinti visą procesą?

— Nebent jūsų pasigailėtų, — atsakė detektyvas, — o to gali tikėtis tik žmonos ir tėvai.

— O kalinio vaiko motina? — neatlyžo Ema.

— Ponia, Niujorke šitai prilygsta žmonos statusui ir suteikia tokias pačias teises, jei tik galite tą faktą įrodyti.

Ema ištraukė iš rankinės dvi nuotraukas; vienoje buvo Sebastijonas, kitoje — „Kanzaso žvaigždės“ denyje stovintis Haris.

— Man viskas tinka, — atsakė Kolovskis be jokių komentarų grąžindamas Hario nuotrauką. — Jei pažadate palikti mane ramybėje, pasikalbėsiu su viršininku ir pažiūrėsiu, ką galima padaryti.

— Dėkoju, — pratarė Ema.

— Kur jūsų ieškoti?

— Esu apsistojusi „Mayflower“ viešbutyje.

— Aš jums paskambinsiu, — atsakė Kolovskis kažką užsirašydamas. — Tik nenoriu, kad abejotumėte, ponia, ar Tomas Bradšou nužudė savo brolį. Esu įsitikinęs.

— O aš, pareigūne, nenoriu, kad abejotumėte, ar Leivenheme uždarytas žmogus — ne Tomas Bradšou. Esu įsitikinusi. — Įsidėjo nuotraukas į rankinę ir pakilo išeiti.

Jai išėjus iš kabineto, detektyvas susiraukė.

Ema grįžo į viešbutį, nusirengė ir iškart atsigulė. Gulėjo negalėdama užmigti, svarstydama, ar Kolovskis vis dėlto suabejos, kad suėmė tikrąjį kaltininką. Ji vis dar negalėjo išsiaiškinti, kodėl Dželksas leido nuteisti Harį šešeriems metams, kai lengvai galėjo įrodyti, jog Haris — ne Tomas Bradšou.

Galiausiai užmigo džiaugdamasi, kad jos nepažadins joks naktinis svečias.

Telefonas suskambo jai būnant vonioje, tačiau pakėlusi ragelį Ema teišgirdo pypsintį signalą.

Telefonas suskambo antrą kartą jai bedarant kambario duris ir einant pusryčiauti. Puolusi į kambarį čiupo telefono ragelį ir išgirdo balsą, kurį iškart pažino.

— Labas rytas, pareigūne Kolovski, — atsakė į pasveikinimą Ema.

— Gerų žinių neturiu, — kalbėjo tuščiažodžiauti nelinkęs detektyvas. Ema krito ant lovos baimindamasi išgirsti blogiausia. — Vos baigęs budėjimą pasikalbėjau su Leivenhemo kalėjimo viršininku, ir jis man pareiškė, kad Bradšou labai aiškiai pasakė nenorįs matyti jokių lankytojų — be jokių išimčių. Atrodo, ponas Dželksas yra įsakęs jo neinformuoti, jei kas nors panorėtų jį aplankyti.

— Ar negalėtumėte pamėginti kaip nors jam perduoti žinutę? — meldė Ema. — Net neabejoju, jei jis žinotų, jog tai aš...

— Neturėkite jokių vilčių, ponia, — atsakė Kolovskis. — Jūs nė nenutuokiate, kaip toli siekia Dželkso čiuptuvai.

— Nejau jis viršesnis ir už kalėjimo viršininką?

— Kalėjimo viršininkas — smulki žuvelė. Dželkso gniaužtuose sėdi apygardos prokuroras ir pusė Niujorko teisėjų. Tik niekam neprasitarkite, kad taip sakiau.

Pokalbis baigėsi.

Ema nežinojo, kiek prabėgo laiko, kol ji išgirdo kažką beldžiant į duris. Kas čia galėtų būti? Durys prasivėrė, ir vidun pažvelgė bičiuliškas veidas.

— Panele, gal galėčiau išvalyti kambarį? — paklausė vežimėlį stumianti moteris.

— Gerai, tik duokite man porą minučių, — atsakė Ema. Ji pažvelgė į laikrodį ir nustebo, kad jau dešimt minučių po dešimtos. Jai reikėjo pamėginti surikiuoti mintis, prieš apsvarstant kitą žingsnį; Ema nutarė pasivaikščioti po Centrinį parką.

Ji vaikštinėjo po parką ir galiausiai apsisprendė. Atėjo metas aplankyti tetą ir paklausti jos patarimo, ko derėtų imtis toliau.

Ema patraukė 64-osios ir Parko gatvių pusėn didžiai susimąsčiusi, kaip reikės paaiškinti tetai Filisei, kodėl jos neaplankė anksčiau, ir dorai nė nesuprato, ką pamatė. Ji sustojo, apsigręžė ir grįžo tuo pačiu keliu dairydamasi į kiekvieną vitriną, kol priėjo „Doubleday“ knygyną. Viduriniame lange puikavosi knygų piramidė, o šalia jos buvo padėta vyriškio juodais į viršų sušukuotais plaukais ir pieštuko formos ūsiukais nuotrauka. Jis šypsojosi žvelgdamas tiesiai į ją.

Maksas Loidas
KALINIO DIENORAŠTIS
Mano dienos Leivenheme, griežčiausiai saugomame kalėjime

Neįtikėtino populiarumo knygos autorius šiame knygyne dalins autografus
ketvirtadienį, penktą valandą popiet

Nepraleiskite progos susitikti su autoriumi

Džailzas Baringtonas

1941

16

Džailzas Baringtonas nenumanė, kur vyksta jų pulkas. Atrodė, jie keliauja dienų dienas, taip ir negalėdami išsimiegoti ilgiau nei po porą valandų. Iš pradžių jis keliavo traukiniu, paskui — sunkvežimiu, o tada pakilo trapu į didžiulį plaukiantį transporterį, kuris ramiai skrodė vandenyno bangas, kol galiausiai tūkstantį Vesekso karių išlaipino Egipte, Aleksandrijos uoste, Šiaurės Afrikos pakrantėje.

Keliaudamas Džailzas vėl sutiko savo bičiulius iš Ipro stovyklos Dartmūre; jis turėjo susitaikyti, kad dabar jie privalės klausyti jo įsakymų. Keliems iš jų — ypač Beitsui — nebuvo paprasta kreiptis į jį „tamsta"; dar sunkiau pasirodė kaskart susitikus atiduoti jam pagarbą.

Iš laivo lipančio Vesekso pulko laukė karinių mašinų kolona. Baringtonas dar niekada nebuvo patyręs tokios kaitros; nauji chaki spalvos marškiniai kiaurai permirko prakaitu vos po kelių akimirkų, kai žengė porą žingsnių svetima žeme. Jis nedelsdamas paskirstė savo vyrus į tris grupes, ir tada visi sulipo į jų laukiančius sunkvežimius. Kolona iš lėto slinko siauru dulkėtu pakrantės keliu ir važiavo nesustodama kelias valandas, kol galiausiai priartėjo prie žiauriai subombarduoto miesto prieigų; Beitsas garsiai pareiškė:

— Tobrukas! Taip ir sakiau. — Iš rankų į rankas buvo pradėti siųsti pinigai.

Įvažiavusi į miestą kolona išleido karius vis kitose vietose. Džailzas ir kiti karininkai iššoko prie „Didingojo" viešbučio, kurį rekvizavo Veseksas ir jame įkūrė savo štabą. Baringtonas žengė pro sukamąsias duris ir netruko pastebėti, kad viešbutis nebuvo toks jau didingas. Visuose kampuose, kur tik įmanoma, buvo įrengti laikini kabinetai. Ten, kur kadaise ant sienų kabojo paveikslai, dabar buvo prisegti jūrlapiai ir žemėlapiai, o prabangus raudonas kilimas, anksčiau pasitikdavęs įžymybes iš viso pasaulio, dabar buvo visai išplonėjęs, nudėvėtas nuolat jį mindančių kaustytų batų.

Tik nužvelgus registracijos zoną buvo galima pasakyti, jog kažkada čia būta viešbučio. Budintysis kapralas ilgame naujai atvykusiųjų pavardžių sąraše rado jaunesniojo leitenanto Baringtono pavardę.

— Kambarys du vienas devyni, — pasakė jis duodamas Džailzui voką. — Ten rasite viską, ko prireiks, pone.

Jis užlipo plačiais laiptais į antrą aukštą ir įėjo į kambarį. Atsisėdo ant lovos, atplėšė voką ir perskaitė įsakymą. Septintą valandą turėjo prisistatyti pokylių salėje, kur į visus

karininkus kreipsis pulko vadas. Išsikrovė lagaminą, nusiprausė po dušu, užsivilko naujus marškinius ir laiptais nusileido į pirmą aukštą. Karininkų valgykloje jis nusičiupo sumuštinį su puodeliu arbatos ir kiek prieš septynias patraukė į pokylių salę.

Didžiulis kambarys aukštomis įspūdingomis lubomis ir didingais sietynais jau buvo pilnas triukšmingų karininkų, kurie vėl susitiko su senais draugais ir mėgino susipažinti su naujais; visi laukė, į kurį šachmatų lentos laukelį bus pastumti. Salės gilumoje Džailzas pamatė jauną leitenantą, kuris jam pasirodė pažįstamas, bet paskui pametė jį iš akių.

Be vienos minutės septintą pulkininkas Robertsonas užlipo ant scenos. Visi salėje staigiai nutilo ir atsistojo, lyg išgirdę komandą „ramiai“. Pulkininkas atsistojo scenos viduryje ir pamojo vyrams. Praskėtęs kojas, įsisprendęs į šonus rankomis, jis kreipėsi į karius:

— Džentelmenai, jums turbūt keista, kad susirinkote iš įvairiausių imperijos kampelių susigrumti su vokiečiais Šiaurės Afrikoje. Tačiau feldmaršalas Romelis ir jo Afrikos daliniai taip pat čia; jie ketina pasipildyti naftos atsargas Europos daliniams. Mūsų uždavinys — grąžinti jį į Berlyną sukruvinta nosimi gerokai prieš paskutiniam jo tankui pritrūkstant benzino.

Salė pratrūko džiugiais šūksniais, kojų trypimu.

— Generolas Vavelis garantavo Veseksui privilegiją ginti Tobruką, ir aš jam pasakiau, jog visi paaukosime savo gyvybes, kad Romeliui netektų nuomotis numerio „Didingajame“ viešbutyje.

Šie žodžiai buvo pasveikinti dar garsesniais šūksniais ir trypimu.

— Noriu, kad visi prisistatytumėte savo kuopų vadams, kurie jus informuos apie bendrą miesto gynybos planą ir atsakomybę, kuri guls ant kiekvieno iš jūsų pečių. Džentelmenai, negalime gaišti nė akimirkos. Sėkmės ir geros medžioklės.

Pulkininkui nulipus nuo scenos, karininkai vėl pasitempė, lyg išgirdę komandą „ramiai“. Džailzas dar kartą peržvelgė raštu gautus nurodymus. Jis buvo paskirtas į septintos kuopos C būrį, kuris turėjo rinktis viešbučio bibliotekoje ir, kaip nurodė pulkininkas, išklausyti majoro Ričardso informacijos.

— Turbūt jūs būsite Baringtonas, — pratarė majoras, kai po kelių minučių Džailzas atėjo į biblioteką. Baringtonas atidavė jam pagarbą. — Labai gerai, kad po paskyrimo taip greitai prie mūsų prisidėjote. Paskyriau jus vadovauti septintam būriui — būsite savo seno bičiulio dubleris. Vadovausite trims dvylikos vyrų skyriams, būsite atsakingas už patruliavimą vakarinėje miesto dalyje. Jums padės seržantas ir trys kapralai. Smulkiau viską išdėstys leitenantas. Kadangi kartu mokėtės vienoje mokykloje, ilgai netrukę vienas kitą perprasite.

Džailzas svarstė, kas galėtų būti tas žmogus. Tada prisiminė pokylių salės gale pastebėtą, nuo kitų atsiskyrusią pažįstamą figūrą.

Jaunesnysis leitenantas Džailzas Baringtonas labai norėjo tikėti leitenantu Fišeriu, nors jam taip ir nepavyko ištrinti iš atminties Šv. Bedos vyresniojo palikto įspūdžio, kai pirmą savaitę mokykloje jis kas vakarą mušdavo Harį be jokio reikalo, tik todėl, kad šis buvo dokininko sūnus.

— Malonu po tiek laiko vėl tave matyti, Baringtonai, — pratarė Fišeris. — Nematau priežasties, kodėl negalėtume puikiai dirbti kartu, o tau kaip atrodo? — Aišku, kad jis taip pat prisiminė savo elgesį su Hariu Kliftonu. Džailzas išspaudė šykštų šypsnį. — Turime vadovauti daugiau nei trisdešimčiai vyrų, taip pat dirbsime su trimis kapralais ir seržantu. Kai kuriuos prisiminsi dar iš pratybų stovyklos laikų. Tiesą sakant, pirmam skyriui vadovauti aš jau paskyriau kapralą Beitsą.

— Terį Beitsą?

— Kapralą Beitsą, — pakartojo Fišeris. — Kai kalbi apie kito laipsnio kariškius, niekada neminėk jų krikšto vardų. Valgykloje, kai būname vieni du, Džailzai, gali kreiptis į mane „Aleksai“, bet tik ne kitų karių akivaizdoje. Neabejoju, kad supratai.

Visada buvai arogantiškas mėšlo gabalas; akivaizdu, kad niekas nepasikeitė, mąstė Džailzas. Šįkart jis nenusišypsojo.

— Taigi turėsime patruliuoti vakarinėje miesto dalyje; vienas budėjimas truks keturias valandas. Derėtų tinkamai įvertinti mums patikėtą užduotį, nes jei Romelis puls Tobruką, žvalgybos duomenimis, jis mėgins įsigauti į miestą iš vakarų pusės. Taigi turime būti budrūs kiekvieną akimirką. Budėjimo grafiką sudaryti palieku tau. Galėsiu pabudėti porą pamainų per dieną, bet daugiau — ne, nes turiu ir daugiau darbų.

„Įdomu, kokių“, — norėjo paklausti Džailzas.

Baringtonui patiko patruliuoti vakarinėje miesto dalyje su savo vyrais; netrukus jis susipažino su visais trisdešimt šešiais; nebuvo sudėtinga susipažinti dar ir todėl, kad kapralas Beitsas puikiai apie juos informavo. Nors paklusdamas Fišerio įspėjimams Džailzas stengėsi karius visada laikyti kovinės parengties, slenkant savaitei po savaites be jokio incidento jis ėmė abejoti, ar jie apskritai kada nors stos akis į akį su priešu.

Miglotą balandžio pradžios vakarą, kai visi trys Džailzo patruliai vykdė savo pareigas, tarsi iš niekur driokstelėjo kulkų papliūpa. Vyrai akimirksniu puolė ant žemės ir greitai nušliaužė iki artimiausio pastato ieškoti priedangos.

Kai vokiečiai pateikė pirmąją paraišką, Baringtonas buvo su pagrindiniu savo būriu; po antros papliūpos jis pradėjo atsišaudyti. Kulkos lėkė nekliudydamos taikinio, bet Džailzas suprato, kad priešais netruks išsiaiškinti, kur jis slepiasi.

— Nešaudykit, kol neįsakysiu, — paliepė jis, iš lėto tyrinėdamas horizontą pro žiūronus. Prieš ką nors nuspręsdamas nutarė informuoti Fišerį. Čiupo siųstuvą ir iškart gavo atsakymą.

— Kaip manai, kiek jų yra? — paklausė Fišeris.

— Manyčiau, ne daugiau kaip septyniasdešimt; daugiausia — aštuoniasdešimt. Jei atsiųstum antrą ir trečią skyrius, turėtų tikrai pakakti, kad juos sulaikytume, kol atvyks pastiprinimas.

Smogė trečia papliūpa, bet nužvelgęs horizontą Džailzas dar kartą įsakė: „Nešaudyti."

— Jums į pagalbą atsiųsiu antrą skyrių, vadovaujamą seržanto Hariso, — kalbėjo Fišeris. — Jei ir toliau mane informuosi, nuspręsiu, ar siųsti dar ir trečią, — aparatas nutilo.

Po trečios papliūpos kirto ketvirta; šįkart pakėlęs žiūronus Džailzas pamatė tuziną vyrų, atvira vietove šliaužiančių jų pusėn.

— Nusitaikykite, bet nešaudykite, kol taikinys nepriartės per reikiamą atstumą; visos kulkos turi pasiekti tikslą.

Pirmasis gaiduką nuspaudė Beitsas.

— Pričiupau, — pratarė, kai vokietis krito į smėlį. Vėl užtaisęs šautuvą pridūrė: — Pamokysiu, kaip bombarduoti Plačiąją gatvę.

— Užsičiaupk, Beitsai, ir susikaupk, — paliepė Džailzas.

— Atsiprašau, tamsta.

Džailzas toliau žvalgė horizontą. Jis pamatė du, o gal tris vyrus, kliudytus kulkų; jie gulėjo veidais į smėlį už keliasdešimt jardų nuo jų slėptuvės. Baringtonas davė komandą paleisti dar vieną papliūpą ir pamatė, kaip keli vokiečiai spruko šalin ieškoti priedangos — kaip skruzdės į plyšį.

— Nutraukti ugnį! — suriko suprasdamas, kad jie negali sau leisti švaistyti brangių šovinių. Pažvelgęs kairėn pamatė jau atvykusį antrąjį skyrių, vadovaujamą seržanto Hariso; kariai laukė jo nurodymų.

Džailzas paėmė siųstuvą; Fišeris klausėsi.

— Šovinių ilgam nepakaks. Kairysis flangas dengiamas seržanto Hariso, bet dešinysis pažeidžiamas. Jei galėtum atvykti, būtų daugiau galimybių juos atremti.

— Kadangi sulaukėte antrojo skyriaus, kuris sustiprins jūsų pozicijas, Baringtonai, geriau liksiu užnugaryje ir jus pridengsiu, jei kartais priešas prasilaužtų.

Jų pusėn atskriejo naujas kulkų spiečius. Vokiečiai neabejotinai išsiaiškino, kur tiksliai jie slepiasi, bet Džailzas vis dar liepė abiem savo skyriams nešaudyti. Jis nusikeikė, padėjo siųstuvą ir nubėgo atvira plyne pas seržantą Harisą. Jam pavymui suzvimbė kulkos.

— Ką manai, seržante?

— Ten jų — pusė kuopos, iš viso apie aštuoniasdešimt vyrų. Bet man atrodo, kad tai tik žvalgyba, todėl mums tereikia palenkti galvas ir kantriai laukti.

— Sutinku. Kaip manai, ką jie darys?

— Jei fricai supras, kad jų yra daugiau nei mūsų, puls į ataką dar prieš atvykstant pastiprinimui. Jei leitenantas Fišeris įsakytų trečiajam skyriui dengti dešinį flangą, sustiprintume savo pozicijas.

— Sutinku, — pakartojo Džailzas, ir juos užgriuvo nauja papliūpa. — Eisiu pasikalbėti su Fišeriu. Lauk mano nurodymų.

Džailzas nulėkė zigzagais atvira plyne. Šįkart kulkos smigo kiek per arti, kad būtų galima dar kartą taip pavojingai rizikuoti. Jis jau ketino siųsti signalą Fišeriui, kai išgirdo skambutį. Džailzas čiupo aparatą.

— Baringtonai, — kalbėjo Fišeris, — manau, mums reikia perimti iniciatyvą.

Fišeriui teko pakartoti savo žodžius, kad Džailzas įsitikintų, jog išgirdo teisingai.

— Nori, kad pulčiau vokiečius, iki tu išleisi trečiąjį skyrių, turintį mane pridengti.

— Jeigu taip ir padarysime, — pratarė Beitsas, — būsime kaip tie ančiukai, sutūpę jų panosėje šūvio atstumu.

— Užsičiaupk, Beitsai.

— Taip, tamsta.

— Seržantas Harisas mano, o aš su juo sutinku, — tęsė Džailzas, — kad tau pasiuntus trečiąjį skyrių, galintį mus pridengti iš dešinės, vokiečiai turėtų pradėti ataką, o mes tada galėtume...

— Manęs nedomina, ką mano seržantas Harisas, — atsakė Fišeris. — Aš duodu įsakymus, o jūs juos vykdot. Aišku?

— Taip, tamsta, — atsakė Džailzas padėdamas siųstuvą.

— Man taip norisi jį nudėti, tamsta, — pratarė Beitsas.

Baringtonas nekreipė dėmesio į jo žodžius; jis užsitaisė pistoletą ir prisisegė prie diržo šešias rankines granatas. Džailzas atsistojo taip, kad jį matytų abu skyriai, ir garsiai pratarė:

— Užtaisykit ginklus ir ruoškitės pulti.

Jis išėjo iš slėptuvės ir suriko:

— Paskui mane!

Baringtonui pasileidus bėgti klampiu svilinančiu smėliu ir nuo jo beveik neatsiliekant seržantui Harisui ir kapralui Beitsui, jis buvo pasveikintas dar viena kulkų serija; įdomu ar ilgai jis atsilaikys prieš tokią audrą. Likus keturiasdešimčiai jardų iki tikslo jis gerai matė, kur yra visos trys priešo slėptuvės. Nusisegė nuo diržo granatą, patraukė žiedą ir metė ją slėptuvės pusėn, tarsi nuo tolimos ribos atmušdamas kamuoliuką tiesiai vartininkui į pirštinėtas rankas. Sprogmuo nukrito prie pat priedangos. Džailzas pamatė, kaip du vyrai išlėkė į orą, o vienas krito ant žemės.

Užsimojęs jis metė kitą granatą kairėn; buvo aišku, kad priešas pritrūko šaudmenų, nes šaudymas staiga liovėsi. Trečia granata pataikė į kulkosvaidžio vietą. Svaidydamas granatas matė, kad priešas taikosi į jį. Jis išsitraukė iš dėklo pistoletą ir suskato šaudyti tarsi šaudykloje, tik šįkart taikiniai buvo žmonės. Krito vienas, du, trys... ir tada pamatė, jog į jį taikosi vokiečių karininkas, kuris paspaudė gaiduką akimirką per vėlai ir susmuko ant žemės tiesiai priešais Džailzą. Baringtonui pasidarė bloga.

Jam prisiartinus vos per jardą iki priedangos, jaunas vokiečių kareivis metė šautuvą ant žemės, o kitas iškėlė rankas. Džailzas žvelgė į nevilties kupinas nugalėtų vyrų akis. Net ir nemokant vokiškai buvo nesunku suprasti, kad jie nenori mirti.

— Nutraukti ugnį! — suriko Baringtonas, kai pavieniai pirmojo ir antrojo skyriaus kariai užėmė priešo pozicijas. — Apsupkite juos ir nuginkluokite, seržante Harisai, — pridūrė ir atsigręžęs pamatė, kad Harisas guli veidu į smėlį vos per jardą nuo priedangos, o jam iš burnos teka kraujo srovelė.

Džailzas nužvelgė ką tik perbėgtą plynę stengdamasis neskaičiuoti karių, paaukojusių gyvybes dėl netinkamo vieno žmogaus sprendimo. Sanitarai jau nešė iš mūšio lauko žuvusiuosius.

— Kaprale Beitsai, surikiuok priešų belaisvius po tris ir vesk juos į stovyklą.

— Klausau, tamsta, — atsakė Beitsas tvirtu balsu.

Po kelių minučių Baringtonas ir praretinti jo būriai patraukė plyne atgal. Jie buvo nuėję kokius penkiasdešimt jardų, kai Džailzas pamatė jo link atskuodžiantį Fišerį, o jam iš paskos — trečiąjį skyrių.

— Gerai, Baringtonai, dabar jau aš tave pakeisiu, — šaukė jis. — Tu eik mums įkandin. Paskui mane, — paliepė ir triumfuodamas perėmė vedamus atgal į miestą nelaisvėn paimtus vokiečių karius.

Jiems priėjus „Didingąjį“ viešbutį, jų pasveikinti susirinko pulkelis žmonių. Fišeris priėmė kolegų karininkų pagarbą.

— Baringtonai, pasirūpink, kad belaisviai būtų įkurdinti, o tada nuvesk vyrus į valgyklą išgerti, jie to nusipelnė. Aš raportuosiu majorui Ričardsui.

— Gal galiu jį nudėti, tamsta? — paklausė Beitsas.

17

Kai kitą rytą Baringtonas atėjo pusryčiauti, keli karininkai, su kuriais jis dar niekada nebuvo kalbėjęs, priėjo paspausti jam rankos.

Džailzui įžengus į valgyklą, jo pusėn atsigręžė keli veidai ir nusišypsojo; jis kiek sutriko. Paėmė dubenį košės, du virtus kiaušinius ir seną humoristinio žurnalo numerį. Jis atsisėdo vienas vildamasis ramiai pavalgyti, bet po kelių akimirkų prie jo prisėdo trys nepažįstami karininkai iš Australijos. Jis atvertė *Punch* puslapį ir nusijuokė pamatęs E. H. Šepardo karikatūrą — Hitleris sprunka iš Kalė dviračiu.

— Parodėte neįtikimą drąsą, — pratarė australas Džailzui iš dešinės.

Baringtonas pasijuto raustąs.

— Pritariu, — nuo kitos stalo pusės pasigirdo balsas. — Tikrai puiku.

Džailzas norėjo išeiti, kol jie...

— Kokia, sakėte, jūsų porininko pavardė?

Jis nurijo šaukštą košės.

— Fišeris.

Džailzas vos nepaspringo.

— Girdėjom, kad Fišeris nepaisydamas jokių pavojų išvedė savo būrį į atvirą plynę ir tik rankinėmis granatomis ir pistoletu užėmė tris vokiečių kareivių sausakimšas slėptuves.

— Neįtikima! — pritarė kitas balsas.

Su šiuo teiginiu Džailzas galėjo sutikti.

— Ar tiesa, kad jis nukovė fricą karininką ir paėmė į nelaisvę penkiasdešimt šunsnukių vos su dvylikos vyrų grupele?

Džailzas nusklembė virto kiaušinio viršūnėlę; kiaušinis buvo kietas.

— Turėtų būti tiesa, — kalbėjo kitas balsas, — nes jį paaukštino ir dabar jis — kapitonas.

Baringtonas sėdėjo spoksodamas į kiaušinio trynį.

— Man sakė, kad jis bus rekomenduotas Karo kryžiaus apdovanojimui.

— Mažiausia, ko nusipelnė.

Mažiausia, ko jis nusipelnė, pamanė Džailzas, tai Beitso pasiūlytas atlygis.

— Ar toje operacijoje dalyvavo dar kas nors? — paklausė balsas iš kitos stalo pusės.

— Taip, jo porininkas, bet, velnias, neprisimenu pavardės.

Baringtonui pakako kalbų; jis nutarė iškloti Fišeriui viską, ką apie jį mano. Palikęs nesuvalgytą antrą kiaušinį, išėjo iš valgyklos ir nuskubėjo tiesiai į karinių operacijų koordinavimo centrą. Jis buvo taip įpykęs, kad įsiveržė vidun nepasibeldęs. Vos atsidūręs kabinete atsistojo „ramiai" ir atidavė pagarbą.

— Atsiprašau, tamsta, — pasakė. — Nemaniau, kad čia rasiu.

— Tai — ponas Baringtonas, pulkininke, — pristatė Fišeris. — Turbūt prisimenate mano pasakojimą, kaip jis man padėjo per vakarykštę operaciją.

— Aa, taip. Baringtonas. Puikiai pasirodėte. Gal šįryt dar nematėte įsakymo, bet buvote paaukštintas ir dabar esate leitenantas; perskaitęs kapitono Fišerio ataskaitą galiu pasakyti, kad būsite paminėtas ir pranešime vyresnybei.

— Nuoširdžiai sveikinu, Džailzai, — šūktelėjo Fišeris. — Tu to nusipelnei.

— Tikrai, — patvirtino pulkininkas. — O kad jau esate čia, Baringtonai, jums irgi, kaip ir kapitonui Fišeriui, pasakysiu, jog dabar, kai jis išaiškino, kuriuo keliu Romelis veršis į Tobruką, mums teks padvigubinti vakarinę miesto dalį saugančių patrulių skaičių ir jums į pagalbą dislokuoti visą eskadroną tankų, — jis bedė pirštu į patiestą ant stalo žemėlapį. — Čia, čia ir čia. Tikiuosi, judu abu sutiksite?

— Sutinku, pulkininke, — atsakė Fišeris. — Nedelsdamas einu rinkti būrio.

— Delsti tikrai negalime, — kalbėjo pulkininkas, — nes nujaučiu, kad Romelis netruks grįžti, tik šįkart susidursime ne su žvalgybos būriais, bet su visu Afrikos korpusu. Turime būti pasirengę ir laukti užsitikrinę, kad jis paklius tiesiai į mūsų spąstus.

— Būsime pasirengę, pulkininke, — patikino Fišeris.

— Gerai. Nes jus, Fišeri, skiriu vadovauti naujam patruliuojančių karių būriui. Jūs, Baringtonai, būsite antrasis, galintis duoti įsakymus.

— Iki vidudienio jums pristatysiu rašytinį raportą, pone, — pažadėjo Fišeris.

— Puikiai padirbėjai, Fišeri. Dabar galėsite smulkiau suplanuoti savo veiksmus.

— Dėkoju, pone, — atsakė Fišeris ir pasitempęs atidavė pagarbą pulkininkui einant iš kabineto.

Džailzas jau žiojosi kažką sakyti, bet Fišeris suskubo prabilti pirmas:

— Pasiūliau seržantui Harisui po mirties suteikti karo medalį; kapralas Beitsas taip pat turi būti paminėtas pranešime vyriausybei kaip puikiai kovojęs. Tikiuosi, tu man pritarsi.

— Ar turėčiau suprasti, kad pats pretenduoji gauti Karo kryžių? — paklausė Džailzas.

— Šitai ne mano valioje, seni, bet mielai priimsiu viską, ką siūlys vadas. O dabar — prie darbo. Kadangi dabar mums pavaldžios šešios patruliuojančių karių grupės, siūlau...

Po vadinamosios „Fišerio pasakos“ (taip buvo kalbama pirmajame ir antrajame būryje) visi nuo pulkininko iki eilinio ruošėsi rimtam pavojui. Du būriai pasikeisdami dieną ir naktį patruliavo vakarinėje miesto dalyje, ir niekas neabejojo, kad galiausiai horizonte pasirodys visam Afrikos korpusui vadovaujantis Romelis, tik niekas nežinojo, kada taip nutiks.

Net Fišeris, pelnęs didvyrio statusą, kartkartėmis pasirodydavo vakarinėse miesto prieigose — stengdamasis visiems priminti narsaus žygio mitą jis ne menkiau troško, kad visi jį pamatytų. Paskui jis grįždavo pas tankų eskadrono vadą, įsikūrusį už trijų kilometrų, ir įsijungdavo imtuvus.

Dykumos Lapė[2] nutarė pulti Tobruką 1941-ųjų balandžio vienuoliktąją. Gindami miestą nuo vokiečių antpuolio britai ir australai parodė neįtikimą drąsą. Tačiau slenkant mėnesiams, senkant maisto ir amunicijos atsargoms, atsirado abejojančių, — nors abejonės niekada nebuvo išsakytos garsiai, — ar tik Romelio armija nepuls visu pajėgumu ir jų nesutriuškins.

Vieną penktadienio rytą, virš dykumos sklaidantis migloms, leitenantas Baringtonas pro žiūronus žvalgė horizontą ir išvydo eilių eiles vokiečių tankų.

— Šūdas, — pratarė.

Jis čiupo siųstuvą tą akimirką, kai į pastatą, kurį jis su savo vyrais buvo pasirinkęs kaip stebėjimo punktą, pataikė sviedinys. Fišeris atsiliepė.

— Matau, kaip mūsų link juda keturiasdešimt, o gal ir penkiasdešimt tankų, — pranešė Džailzas, — o jiems iš paskos, sakyčiau, visas pulkas karių. Gal man bus leista perkelti savo karius į saugesnę vietą, kur galėtume persigrupuoti ir pasirengti mūšiui?

— Likite, kur esate, — atsakė Fišeris, — o kai priešai priartės šūvio atstumu, patraukite jų dėmesį.

— Patraukti dėmesį? — pakartojo Džailzas. — Kaip — strėlėmis ir lankais? Fišeri, čia tau ne Šimtametis karas. Turiu vos šimtą vyrų, galinčių gintis tik šautuvais, atsidūrusių prieš tuntą tankų. Fišeri, dėl Dievo, leisk man nuspręsti, kas mano vyrams būtų geriausia.

— Likite, kur esate, — pakartojo Fišeris, — ir patraukit priešų dėmesį, kai jie priartės šūvio atstumu. Toks įsakymas.

Baringtonas trenkė siųstuvą šalin.

— Dėl kažkokių priežasčių, žinomų tik jam, — pasakė Beitsas, — tas žmogus nenori, kad liktum gyvas. Turėtum man leisti jį nušauti.

Pastatą kliudė dar vienas sviedinys; aplink juos ėmė kristi tinkas ir byrėti plytgaliai. Džailzui nebereikėjo žiūronų — plika akimi matė daugybę artėjančių tankų ir jau mėgino susitaikyti su mintimi, kad gyventi liko kelios akimirkos.

— Nusitaikyti!

Staiga jis pagalvojo apie Sebastijoną, paveldėsiantį šeimos titulą. Jeigu užaugęs berniukas bus bent pusę tiek geras, koks buvo Haris, Baringtonų dinastija gali nesibaiminti dėl ateities.

Kitas sviedinys pataikė į pastatą už jų; Džailzas aiškiai matė vokiečių kareivį, nusukantį žvilgsnį nuo tanko patrankos.

— Ugnis!

Pradėjus griūti pastatui, jis galvojo apie Emą, Greisę, tėvą, motiną, apie senelius ir... Kitas sviedinys pastatą sugriovė galutinai. Pakėlęs akis išvydo vis krintantį, krintantį, krintantį didžiulį mūro luitą. Jis visu kūnu pridengė Beitsą, kuris nesiliovė šaudęs į artėjantį tanką.

Paskutinis Džailzo regėtas vaizdas — į saugią žemę plaukiantis Haris.

---

[2] Generolo feldmaršalo E. Romelio pavardė.

Ema Barington

1941

18

Ema sėdėjo viešbučio kambaryje įnikusi į „Kalinio dienoraštį“. Ji nežinojo, kas tasai Maksas Loidas, bet dėl vieno dalyko neabejojo — ne jis buvo knygos autorius.

Šią knygą galėjo parašyti vienintelis žmogus. Ji rado daugybę pažįstamų frazių; be to, Loidas nė nesivargino pakeisti visų vardų, na, nebent ir jis turėjo merginą vardu Ema, kurią iki šiol dievino.

Paskutinį puslapį Ema atvertė prieš pat vidurnaktį ir nutarė paskambinti žmogui, kuris dar ir dabar turėtų būti darbe.

— Maldauju dar vienos paslaugos, — ragelyje išgirdusi balsą pratarė ji.

— Kreipkitės, — atsakė.

— Man reikia sužinoti Maksą Loidą paleidusio pareigūno pavardę.

— Kalbate apie rašytoją Maksą Loidą?

— Apie tą patį.

— Nė neklausiu, kam jums to reikia.

Ji ėmė skaityti knygą antrą kartą, paraštėse šį tą pasižymėdama pieštuku, bet nepriskaičiusi iki tos vietos, kur naujasis bibliotekininko pavaduotojas pradeda darbą, galiausiai užmigo. Nubudo apie penktą ryto ir nesiliovė skaityti, kol į biblioteką neįžengė kalėjimo prižiūrėtojas ir nepasakė: „Loidai, viršininkas nori su tavimi pasikalbėti.“

Ema lėtai ir ilgai prausėsi vonioje svarstydama apie tai, jog visa informacija, kurios ji taip ilgai ir sunkiai ieškojo, lengvai pasiekiama bet kuriame knygyne už dolerį penkiasdešimt.

Apsirengusi nusileido pusryčiauti ir paėmė pasklaidyti *New York Times*. Bevartydama laikraščio puslapius aptiko „Kalinio dienoraščio“ recenziją ir nustebo.

> Turėtume būti dėkingi ponui Loidui, kad atkreipė dėmesį į tai, kas šiandien dedasi mūsų kalėjimuose. Loidas — tikru talentu apdovanotas rašytojas, todėl belieka viltis, jog dabar, išėjęs į laisvę, jis nepadės plunksnos.

Pirmiausia jis jos niekada nė nebuvo paėmęs, pasirašydama sąskaitą įpykusi svarstė Ema.

Prieš pakildama į savo kambarį paklausė administratoriaus, ar jis galėtų rekomenduoti kokį nors gerą restoraną netoli „Doubleday“ knygyno.

— Prancūziško stiliaus restoranas, ponia. Jo reputacija puiki. Gal pageidautumėte, kad užsakyčiau stalelį?

— Taip, prašyčiau, — atsakė Ema. — Norėčiau stalelio pietums vienam žmogui šiandienai, pirmai valandai. Ir dar — stalelio dviem vakarui.

Administratorius sparčiai mokėsi nesistebėti ponios iš Anglijos pageidavimais.

Ji grįžo į kambarį ir įsitaisiusi įniko skaityti dienoraštį dar kartą. Stebėjosi, kodėl pasakojimas prasideda Hario atvykimu į Leivenhemą, nors net keliose knygos vietose užsimenama apie tai, kad ankstesnis jo gyvenimas taip pat buvo užrašinėjamas, tik tų užrašų nematė nei leidėjas, nei skaitytojai. Tiesą sakant, Ema nė neabejojo, kad turi būti dar vienas sąsiuvinis, kuriame, tikėtina, aprašytas ne tik Hario suėmimas ir teismas, bet galbūt aiškinama, kodėl jis leidosi įveliamas į tokią maišalynę, nes juk pono Dželkso lygio advokatas privalėjo žinoti, kad jis — ne Tomas Bradšou.

Trečią kartą perskaičiusi pažymėtus dienoraščio puslapius ji vėl nutarė pasivaikščioti po parką. Leksingtono aveniu užsuko į „Bloomingdale's“ drabužių ir aksesuarų parduotuvę ir pateikė užsakymą, kuris, ji neabejojo, bus įvykdytas dar prieš trečią. Bristolyje toks užsakymas būtų įvykdytas per dvi savaites.

Vaikštinėdama po parką Ema mintyse kurpė planą; vis dėlto jai reikėjo grįžti į knygyną, gerai įsidėmėti parduotuvės planą ir imtis baigiamųjų darbelių. Kai atėjo į knygyną, ten dirbantys žmonės jau ruošėsi rašytojo vakarui: stovėjo parengtas staliukas, o šalia — virvėmis atitvertas plotelis, aiškiai nurodantis, kur žmonės turėtų rikiuotis į eilę. Vitrinoje kabantis plakatas buvo papildytas ryškiu raudonų raidžių užrašu **ŠIANDIEN**.

Ema pasirinko tarpą tarp dviejų lentynų, iš kur galėtų aiškiai matyti autografus dalijantį Loidą ir, prieš įviliodama savo auką į spąstus, ją stebėti.

Iš knygyno ji išėjo prieš pat pirmą ir Penktuoju aveniu patraukė link prancūzų restorano. Padavėjas nuvedė Emą prie staliuko, kuris nebūtų tinkamas nė vienam iš jos senelių, tačiau maistas, kaip žadėta, buvo aukščiausios klasės; pamačiusi pateiktą sąskaitą ji giliai atsiduso ir paliko gausių arbatpinigių.

— Užsisakiau šiam vakarui staliuką, — pasakė ji padavėjui. — Ar galėčiau sėdėti toje nišoje?

Padavėjas dvejojo tol, kol Ema jam nepadavė dolerio, kuris išsklaidė visas abejones. Ema buvo bepradedanti suprasti, kaip Amerikoje tvarkomi reikalai.

— Kuo jūs vardu? — duodama padavėjui banknotą paklausė Ema.

— Džimis, — atsakė padavėjas.

— Ir dar vienas dalykas, Džimi.
— Koks, ponia?
— Gal galėčiau pasiimti meniu?
— Žinoma, ponia.
Grįždama į viešbutį Ema užsuko į „Bloomingdale's“ atsiimti užsakymo. Ji nusišypsojo, kai pardavėjas jai parodė kortelės pavyzdį.
— Tikiuosi, būsite patenkinta, ponia?
— Geriau ir būti negali, — atsakė ji.
Grįžusi į savo kambarį nuolat kartojo jau parengtus klausimus, surikiavo juos tinkamiausia tvarka ir gražiai viską užrašė kitoje meniu pusėje. Pavargusi atsigulė ir giliai užmigo.
Kai ją pažadino įkyrus telefono skambutis, lauke jau buvo tamsu. Ema pažvelgė į laikrodį: dešimt minučių po penkių.
— Velnias, — pratarė ji nukeldama telefono ragelį.
— Suprantu, kaip jaučiatės, — ragelyje pasigirdo balsas, — galėjote nė nesakyti to septynių raidžių žodžio, kurį ir pats būčiau ištaręs. — Ema nusijuokė. — Pavardė, kurią norėjote sužinoti — Bretas Eldersas... Bet aš jums nieko nesakiau.
— Dėkoju, pasistengsiu daugiau jūsų netrukdyti
— Būtų labai miela, — atsakė detektyvas ir padėjo ragelį.
Ji pieštuku kruopščiai užrašė vardą ir pavardę „Bretas Eldersas“ ant dešinio meniu kampo. Norėjo bent trumpam palįsti po dušu ir persirengti, bet jau vėlavo ir tikrai negalėjo sau leisti pražiopsoti susitikimo.
Ema čiupo meniu ir tris korteles. Viską susidėjusi į rankinę, puolė pro duris ir nelaukusi lifto nulėkė laiptais. Susistabdžiusi taksi krito ant galinės sėdynės.
— Į knygyną Penktajame, — pasakė ji. — Tik greičiau!
O, ne, pamanė sau Ema lėkdama taksi. Kas man darosi?

Ema atėjo į sausakimšą knygyną ir įsitaisė nusižiūrėtoje vietoje tarp politikos ir religijos knygų lentynų, iš kur galėjo stebėti besidarbuojantį Maksą Loidą.
Kiekvieną knygą jis pasirašinėjo manieringai, maudydamasis jį dievinančių gerbėjų dėmesio spinduliuose. Jo vietoje taip pagerbtas turėtų sėdėti Haris. Ar jis apskritai žino, kad jo kūrinys išleistas? Ar ji šįvakar šitai išsiaiškins?
Kaip paaiškėjo, jai nė nereikėjo skubėti, nes Loidas dalijo autografus, juos brūkštelėdamas lengvai įgyto bestselerio puslapiuose, dar gerą valandą, kol eilė ėmė

skystėti. Sulig kiekvienu autografu jis užtrukdavo vis ilgiau ir ilgiau vildamasis, kad į eilutę susigundys atsistoti dar kas nors.

Jam maloniai besišnekučiuojant su paskutine eilėje stovėjusia skaitytoja Ema išėjo iš savo vietos ir patraukė jo link.

— O kaip gyvena mieloji jūsų motina? — jausmingai klausinėjo skaitytoja.

— Dėkoju, labai gerai, — atsakė Loidas. — Jai nebereikia dirbti viešbutyje, — pridūrė jis, — nes ši knyga man atnešė didžiulę sėkmę.

Skaitytoja nusišypsojo.

— O kaip Ema, jei galėčiau paklausti?

— Rudenį ketiname susituokti, — pasirašęs knygoje atsakė Loidas.

Nejau tikrai? — pamanė Ema.

— Oo, aš taip džiaugiuosi, — kalbėjo skaitytoja. — Ji tiek daug jums paaukojo. Perduokite jai nuo manęs geriausius linkėjimus.

Kodėl jums neatsigręžus ir asmeniškai to nepadarius? — norėjo pasakyti Ema.

— Būtinai perduosiu, — atsakė Loidas grąžindamas jai knygą ir nusišypsodamas viršelio verta šypsena.

Ema žengė dar vieną žingsnį ir padavė Loidui kortelę. Minutėlę jis skaitė, kas ten užrašyta, ir po akimirkos nušvito ta pačia viršelio šypsena.

— Leidybos agentė, — pratarė jis stodamasis pasisveikinti su Ema.

Ji paspaudė ištiestą ranką ir vargais negalais nusišypsojo.

— Taip, — pratarė, — net keli Londono leidėjai labai domisi galimybe įsigyti teises į jūsų knygą. Savaime suprantama, jei jau pasirašėte kokią nors sutartį ar jums atstovauja koks nors kitas agentas Anglijoje, negaišinsiu jūsų laiko.

— Ne ne, gerbiamoji ponia, mielai svarstysiu bet kokį jūsų pasiūlymą.

— Tai gal sutiktumėte kartu su manimi pavakarieniauti? Tada ir pasikalbėtume.

— Man atrodo, jie tikisi, kad vakarieniausiu su jais, — sušnabždėjo Loidas plačiai mostelėdamas knygyno darbuotojų pusėn.

— Kaip gaila, — atsakė Ema. — Rytoj išskrendu į Los Andželą aplankyti Hemingvėjaus.

— Vadinasi, man teks juos nuvilti, kaip manote? — pratarė Loidas. — Neabejoju, kad jie mane supras.

— Puiku. Kai baigsite dalyti autografus, galime susitikti prancūzų restorane.

— Reikėtų labai pasistengti, norint taip greitai gauti staliuką.

— Nemanau, kad kiltų sunkumų, — atsakė Ema, kai prie jų priėjo paskutinis skaitytojas, dar vildamasis gauti autografą. — Vadinasi, susitiksime vėliau, pone Loidai.

— Prašyčiau į mane kreiptis „Maksai“.

Ema išėjo iš knygyno ir Penktuoju aveniu patraukė į prancūzų restoraną. Šįkart jai neteko laukti.

— Džimi, — kreipėsi Ema, kai padavėjas ją lydėjo prie stalelio nišoje, — būsiu su labai svarbiu klientu, todėl norėčiau, kad šis vakaras jam būtų nepamirštamas.

— Galite manimi pasikliauti, ponia, — sodindamas Emą atsakė padavėjas.

Jam pasišalinus, Ema atsegė rankinę, išsiėmė meniu ir dar kartą pasikartojo visus ten surašytus klausimus. Pamačiusi ateinantį Džimį ir jam iš paskos sekantį Maksą Loidą ji apvertė meniu.

— Akivaizdu, kad jus čia pažįsta, — atsisėdęs priešais Emą pratarė Loidas.

— Tai mano mėgstamiausias restoranas Niujorke, — nusišypsojusi atsakė Ema.

— Gal galėčiau pasiūlyti išgerti, pone? — paklausė padavėjas.

— „Manhatano“ su ledukais.

— O jums, ponia?

— Kaip įprastai, Džimi.

Padavėjas nuskubėjo sau. Ema nekantravo sužinoti, ką jis jai atneš.

— Kodėl mums ko nors neužsisakius, — pasiūlė Ema, — kad paskui galėtume ramiai kalbėtis apie reikalus?

— Puiki mintis, — tarė Loidas, — nes gerai žinau, ko noriu, — pridūrė jis, kai vėl atėjo padavėjas, nešinas „Manhatanu“, o Emai — taure baltojo vyno, kurio ji gėrė pietaudama. Ema liko sužavėta.

— Džimi, manau, mes jau galime užsisakyti.

Padavėjas linktelėjo ir atsisuko į Emos svečią.

— Suvalgyčiau sultingą jautienos kepsnį. Vidutiniškai apskrudinkite ir nepagailėkite prieskonių.

— Be abejo, pone. — Atsisukęs į Emą jis paklausė: — Kuo galėčiau jus sugundyti šįvakar, ponia?

— Prašyčiau, Džimi, Cezario salotų, tik su lengvu padažu.

Padavėjui nuėjus tiek, kad negirdėtų jos žodžių, Ema vėl apvertė meniu, nors pirmą klausimą gerai prisiminė.

— Dienoraštyje rašote tik apie aštuoniolika mėnesių kalėjime, — pradėjo ji, — bet sėdėjote daugiau nei dvejus metus; manau, galime tikėtis dar vieno tomo.

— Turiu dar vieną sąsiuvinį medžiagos, — atsakė Loidas, pirmą kartą tikrai atsipalaiduodamas. — Romane, kurį ketinu rašyti, norėčiau papasakoti apie dar daugiau neįtikimų nuotykių, kuriuos patyriau.

Nes rašydamas apie tai dienoraščio forma nė vieno leidėjo neįtikintum, kad autorius — tu, norėjo jam drėbti Ema.

Loido pašonėje išdygo someljė, išvydęs tuščią taurę.

— Gal norėtumėte peržvelgti vynų meniu, pone? Gal ko nors pageidautumėte prie kepsnio?

— Gera mintis, — pritarė Loidas, atversdamas storą knygą odiniais viršeliais, tarsi šeimininkas būtų jis. Loidas nuvedė pirštu ilgu burgundiškų vynų sąrašu ir stabtelėjo puslapio apačioje. — Manyčiau, butelį trisdešimt septintųjų.

— Puikus pasirinkimas, pone.

Ema numanė, jog šie žodžiai reiškė, kad vynas nepigus. Tačiau dabar dėl kainos ginčytis neverta.

— Beje, koks bjaurus tasai Hesleris, — tęsė ji dirstelėjusi į antrą klausimą. — Maniau, kad tokių žmonių būna tik prastuose romanuose ar pigiuose filmuose.

— Ne, jis toks buvo tikrų tikriausiai, — atsakė Loidas. — Bet, jei prisimenate, pasistengiau, kad jis būtų perkeltas į kitą kalėjimą.

— Prisimenu, — tarė Ema, kai priešais jos svečią buvo padėta lėkštė su kepsniu, o jos stalo pusėje — Cezario salotos. Loidas paėmė peilį su šakute aiškiai pasirengęs iššūkiui.

— Na, sakykite, koks tasai jūsų pasiūlymas? — kibdamas į kepsnį paklausė.

— Lygiai toks, kokio esate vertas, — pasikeitusiu balsu atsakė Ema, — ir nė penso daugiau.

Loidas pažvelgė į ją sutrikęs ir padėjęs peilį su šakute laukė, kol moteris pratęs, ką pradėjusi.

— Pone Loidai, gerai žinau, kad neparašėte nė vieno „Kalinio dienoraščio“ žodžio, tik savo pavarde pakeitėte tikrojo autoriaus vardą. — Loidas prasižiojo kalbėti, bet Ema nesuteikė jam progos paprieštarauti. — Jei būsite toks kvailas ir toliau dėsitės knygos autoriumi, išaušus rytui pirmiausia nueisiu pas jus paleidusį poną Bretą Eldersą; niekam nekils klausimų, kaip jums sekasi persiauklėti.

Vėl atėjo someljė, atkimšo butelį ir laukė, kol jam bus pasakyta, kas ragaus vyno. Loidas spoksojo į Emą tarsi ryškių prožektorių užkluptas triušis; ji vos pastebimai linktelėjo. Prieš ragaudama neskubėdama suko taurėje vyną.

— Puikus, — galiausiai pratarė. — Trisdešimt septintųjų man ypač patinka.

Someljė mandagiai nusilenkė, pripylė dvi taures ir nuėjo ieškoti kitos aukos.

— Jūs negalite įrodyti, kad aš tos knygos neparašiau, — įžūliai drėbė Loidas.

— Tikrai galiu, — atsakė Ema, — nes atstovauju žmogui, kuris ją parašė. — Ji atsigėrė vyno ir pridūrė: — Atstovauju Tomui Bradšou, jūsų padėjėjui, dirbančiam bibliotekoje.

Loidas susmuko kėdėje ir apniukęs nugrimzdo į tylą.

— Taigi, pone Loidai, leiskite keliais žodžiais nusakyti jums siūlomą sandėrį; beje, išsyk noriu perspėti, jog nebus jokių derybų, nebent, žinoma, norėtumėte vėl grįžti į kalėjimą apkaltintas sukčiavimu ir vagyste. Jei galiausiai pateksite į Pirpointą, nujaučiu, kad ponas Hesleris nuoširdžiai džiaugsis galėdamas jus palydėti į kamerą, nes knygoje jis pavaizduotas nelabai patrauklus.

Neatrodė, kad tokia mintis Loidui būtų patikusi.

Prieš tęsdama Ema vėl atsigėrė vyno.

— Ponas Bradšou maloniai sutiko leisti jums ir toliau skleisti mitą, kad pats parašėte dienoraštį; jis net nelaukia, kad grąžintumėte jums sumokėtą avansą, kurį, numanau, jau išleidote. — Loidas prikando lūpą. — Vis dėlto jis aiškiai pasakė, kad jei būsite toks kvailas ir teises parduosite kokios nors kitos šalies leidėjui, jums ir atitinkamai leidyklai bus įteiktas kaltinamasis raštas dėl autorinių teisių vagystės. Aišku?

— Taip, — sumurmėjo Loidas, įsikibdamas į krėslo ranktūrius.

— Gerai. Vadinasi, susitarėme, — pasakė Ema ir atsigėrusi vyno pridūrė: — Esu įsitikinusi, pone Loidai, jog sutiksite: nėra jokios prasmės tęsti šio pokalbio, todėl jums gal jau būtų pats metas eiti.

Loidas dvejojo.

— Dar kartą susitiksime rytoj rytą, dešimtą valandą, Volstrito keturiasdešimt devyni.

— Volstrito keturiasdešimt devyni?

— Pono Seftono Dželkso, Tomo Bradšou advokato, kontoroje.

— Vadinasi, už viso šito slepiasi Dželksas. Tai viską ir paaiškina.

Ema nesuprato, apie ką jis kalba, bet pasakė:

— Rytoj atsinešite visus sąsiuvinius, kiek tik turite, ir juos atiduosite. Jei nors minutę vėluosite, paprašysiu poną Dželksą paskambinti lygtinai jus paleidusiam pareigūnui ir viską jam iškloti apie tai, ką nuveikėte išėjęs iš Leivenhemo. Pavogti kliento santaupas — vienas dalykas, o tvirtinti, kad parašėte jo knygą... — Loidas ir toliau gniaužė ranktūrius ir nieko nesakė. — O dabar galite eiti, pone Loidai, — kalbėjo Ema. — Laukiu jūsų rytoj, dešimtą valandą, Volstrito keturiasdešimt devyni, vestibiulyje. Nevėluokite, jei nenorite dar kartą pasimatyti su ponu Eldersu.

Loidas atsistojo linkstančiomis kojomis ir neskubėdamas nužingsniavo per restorano salę keliems klientams sukeldamas abejonių, ar tik jis nėra girtas. Padavėjas atidarė jam duris, o paskui nuskubėjo prie Emos staliuko. Išvydęs nepaliestą kepsnį ir pilną vyno taurę jis sunerimęs paklausė:

— Ponia Barington, tikiuosi, viskas buvo gerai?

— Geriau ir būti negalėjo, Džimi, — atsakė Ema, įsipildama antrą taurę.

19

Grįžusi į viešbučio kambarį Ema peržvelgė vakarienės meniu galinį puslapį ir pasidžiaugė įsitikinusi, kad paklausė beveik visko, ką buvo sumaniusi. Ji manė, kad reikalavimas perduoti rankraščius Volstrito keturiasdešimt devinto numerio vestibiulyje išties išganingas, nes Loidas neabejotinai turėjo susidaryti įspūdį, kad ponas Dželksas — jos advokatas, o šis faktas sukeltų paniką net ir visai nekaltam žmogui. Nors ji dar ir dabar nesuprato, ką Loidas turėjo omenyje sakydamas „Vadinasi, už viso šito slepiasi Dželksas. Tai viską ir paaiškina“. Ema užgesino šviesą ir pirmą kartą nuo tada, kai išvyko iš Anglijos, saldžiai užmigo.

Rytinė jos ruoša beveik visai nesiskyrė nuo ankstesnių dienų. Neskubėdama papusryčiavo *New York Times* draugijoje, išėjo iš viešbučio ir taksi nuvažiavo į Volstritą. Ketino ateiti keliomis minutėmis anksčiau — iš taksi išlipo be devynių dešimtą. Padavusi vairuotojui ketvertuką ji atsipūtė: viešnagė Niujorke baigiasi; paaiškėjo, kad gyvenimas čia atsiėjo gerokai brangiau, nei ji tikėjosi. Į gera neišėjo ir dviejų žmonių vakarienė prancūzų restorane, o kur dar penkių dolerių vertės vyno butelis ir arbatpinigiai.

Tačiau ji nė trupučio neabejojo, kad keliauti buvo verta — ir ne tik todėl, jog „Kanzaso žvaigždės“ denyje stovinčio Hario nuotraukos patvirtino jos įsitikinimą, kad jis tebėra gyvas, tik kažkodėl pasisavinęs Tomo Bradšou tapatybę. Kai tik jai į rankas paklius trūkstamas rankraštis, bus išnarpliotos visos paslaptys ir ji neabejotinai įtikins pareigūną Kolovskį, kad Haris turi būti paleistas. Ji neketino grįžti į Angliją be Hario.

Ema įsiliejo į skubančių kontoros darbuotojų srautą ir žengė į biurų pastatą. Jie visi patraukė link artimiausio lifto, bet Ema su jais nėjo, o pasirinko strategiškai tinkamą vietą tarp administratoriaus langelio ir dvylikos liftų zonos — iš čia netrukdoma galėjo stebėti visus įžengiančius į Volstrito 49.

Ji pažvelgė į laikrodį — be šešių dešimta. Loido — nė kvapo. Pasižiūrėjo į laikrodį be trijų dešimtą, be dviejų dešimtą, be vienos dešimtą ir lygiai dešimtą. Turbūt jį užlaikė eismo kamščiai. Dvi minutės po dešimtos jos žvilgsnis trumpam apsistodavo prie kiekvieno įeinančio žmogaus. Keturios po dešimtos — nejau Ema jį pražiopsojo? Šešios po dešimtos — ji dirstelėjo į administratoriaus langelį; jo — vis dar nė kvapo. Aštuonios po dešimtos — ji stengėsi ginti šalin blogas mintis. Vienuolika po dešimtos — nejau jis išties nepasidavė provokacijoms? Keturiolika po dešimtos — nejau jai teks tartis dėl

susitikimo su ponu Bretu Eldersu? Septyniolika po dešimtos — kiek dar jai teks čia smaksoti? Dvidešimt viena po dešimtos — jai už nugaros pasigirdo balsas: „Labas rytas, panele Barington.“

Ema atsisuko ir akis į akį susidūrė su Samueliu Enskotu, kuris mandagiai pasakė:

— Ponas Dželksas klausia, ar būsite tokia maloni ir užeisite į jo kabinetą.

Daugiau netaręs nė žodžio Enskotas apsigręžė ir nuėjo link laukiančio lifto. Ema vos spėjo įšokti, prieš užsiveriant durims.

Jiems nė nekilo mintis šnekučiuotis; prisigrūdęs liftas stoviniuodamas lėtai kilo į dvidešimt antrą aukštą, kuriame Enskotas išlipo ir nulydėjo ją ilgu koridoriumi, išklotu storu kilimu, ąžuolu apkaltomis sienomis; koridorių puošė buvusių vyriausiųjų advokatų ir jų kolegų portretai, kuriantys sąžiningumo, principingumo ir teisingumo įspūdį.

Prieš pirmą kartą susitikdama su Dželksu Ema norėjo kai ko Enskoto paklausti, bet jis ėjo keliais žingsniais priekyje. Enskotas pabeldė į duris koridoriaus gale ir nelaukdamas atsakymo jas atidarė. Pasitraukęs praleido Emą, uždarė duris, bet pats kabinete nepasiliko.

Prie lango pastatytame patogiame krėsle aukštu atlošu sėdėjo Maksas Loidas. Jis rūkė cigaretę ir nusišypsojo ta pačia šypsena, kokia buvo apdovanojęs Emą, kai jiedu pirmą kartą susitiko knygyne.

Ema atkreipė dėmesį į elegantiškai apsirengusį aukštą žmogų, kuris iš lėto pakilo nuo stalo. Nė menkiausios šypsnio užuominos, nė ženklo, kad jie galėtų paspausti vienas kitam ranką. Jam už nugaros — stiklo siena, o už jos į dangų šovė dangoraižiai, liudijantys nevaržomą galią.

— Malonu, kad atėjote, panele Barington, — pratarė jis. — Prašau sėstis.

Ema nuskendo odiniame krėsle — tokiame giliame, kad kone dingo visiems iš akių. Ant vyriausiojo advokato darbo stalo ji pamatė šūsnį užrašų.

— Aš vardu Seftonas Dželksas, — tęsė advokatas. — Turiu garbės atstovauti įžymiam, pripažintam rašytojui ponui Maksui Loidui. Mano klientas šįryt, kiek anksčiau, čia apsilankė ir pasiskundė, kad į jį kreipėsi asmuo, prisistatęs leidyklos agentu iš Londono, ir jį apkaltino — šmeižikiškai apkaltino — tuo, kad jis neva nėra „Kalinio dienoraščio“ autorius, nors knyga parašyta jo vardu. Panele Barington, gal jums bus įdomu sužinoti, — tęsė Dželksas, — kad aš turiu rankraščio originalą, kurio kiekvienas žodis parašytas pono Loido ranka, — jis trinktelėjo kumščiu per užrašų šūsnį ir išspaudė kažką panašaus į šypsnį.

— Gal galėčiau dirstelėti? — paklausė Ema.

— Žinoma, — atsakė Dželksas. Jis paėmė sąsiuvinį nuo šūsnies viršaus ir jai padavė.

Ema jį atvertė ir pradėjo skaityti. Iškart pamatė, kad rašyta ne Hario tvirta ranka. Tačiau ji išgirdo Hario balsą. Ema grąžino sąsiuvinį ponui Dželksui, kuris vėl jį padėjo ant krūvelės viršaus.

— Gal galėčiau perversti ir kokį kitą? — paklausė Ema.

— Ne. Mes jau įrodėme savo tiesą, panele Barington, — atsakė Dželksas. — Mano klientas pasinaudos visomis teisinėmis priemonėmis, jei būsite tokia neprotinga ir toliau jį šmeišite. — Ema nenuleido akių nuo užrašų krūvos, o Dželksas suokė toliau. — Taip pat maniau, kad bus teisinga pasikalbėti su ponu Eldersu; aš jį įspėjau, kad galite mėginti su juo kalbėtis; pasakiau, kad jam sutikus su jumis pasimatyti, neabejotinai bus pakviestas liudyti, jei šis klausimas galiausiai bus gvildenamas teisme. Į viską atsižvelgęs ponas Eldersas suprato, kad jam bus parankiausia su jumis nesusitikti. Protingas žmogus.

Ema tebežiūrėjo į užrašų stirtą.

— Panele Barington, nebuvo sunku išsiaiškinti, jog esate lordo Harvio ir sero Valterio Baringtono anūkė, ir šitai paaiškina jūsų nederamą pasitikėjimą savimi bendraujant su amerikiečiais. Leiskite jums pasakyti, kad jei ir toliau dėsitės esanti leidyklos agentė, pasinaudokite nemokamu mano patarimu: visiems gerai žinoma, kad Ernestas Hemingvėjus 1939-aisiais išvyko iš Amerikos ir gyvena Kuboje...

— Koks jūs dosnus, pone Dželksai, — nutraukė jį Ema, šiam nespėjus įsibėgėti. — Ir man leiskite atsilyginti nemokamu patarimu. Kuo puikiausiai žinau, kad Haris Kliftonas, — Dželksas prisimerkė, — o ne jūsų klientas parašė „Kalinio dienoraštį“. Jei būsite toks neprotingas, pone Dželksai, ir prieš mane pradėsite šmeižto bylą, veikiausiai pats atsidursite teisme, kur jums teks aiškintis, kodėl gynėte žmogžudyste kaltinamą žmogų žinodamas, kad jis nėra leitenantas Tomas Bradšou.

Dželksas įnirtingai spaudė po stalu įrengto skambučio mygtuką. Ema pakilo nuo krėslo, maloniai jiems nusišypsojo ir daugiau nieko nepasakiusi išėjo iš kabineto. Ji nuskubėjo koridoriumi prie lifto, o ponas Enskotas ir apsaugininkas pralenkė ją lėkdami į pono Dželkso kabinetą. Gerai nors tiek, kad ji išvengė pažeminimo — jiems neteko jėga išvesti jos iš šios įstaigos.

Emai įlipus į liftą, liftininkas paklausė:

— Į kurį aukštą, panele?

— Prašyčiau į apatinį.

Liftininkas sukikeno.

— Turbūt jūs anglė.

— Kodėl taip manot?

— Amerikoje sakome „į pirmą aukštą“.

— Taip taip, tikrai, — atsakė Ema ir nusišypsojo.

Išlipusi iš lifto kirto vestibiulį, išėjo pro sukamąsias duris ir bėgte nusileido laiptais į gatvę gerai žinodama, ką darys toliau. Dabar ji galėjo kreiptis į vienintelį žmogų. Šiaip ar taip, bet kuri lordo Harvio sesuo turėtų būti grėsminga sąjungininkė. Nebent paaiškėtų, kad jos teta Filisė — artima Seftono Dželkso bičiulė; tada Emai tektų grįžti į Angliją pirmu pasitaikiusiu laivu.

Ji susistabdė taksi; kai įšoko į automobilį, jai teko kone šaukte šaukti, kad perrėktų plyšaujantį radiją.

— Šešiasdešimt ketvirtosios ir Parko gatvių kampas, — pasakė ji svarstydama, kaip reikės pasiaiškinti tetai, kodėl jos neaplankė anksčiau. Ema pasilenkė ir jau rengėsi prašyti vairuotojo patildyti radiją, bet išgirdo žodžius: „Šiandien, pusę pirmos dienos, į tautą kreipsis prezidentas Ruzveltas.“

Džailzas Baringtonas

1941—1942

20

Pirmiausia Džailzas pamatė, kad dešinė jo koja sugipsuota ir pritvirtinta prie skridinio.

Jis miglotai prisiminė ilgą kelionę, kai skausmas buvo beveik nepakeliamas; manė, kad mirs gerokai anksčiau nei bus nugabentas į ligoninę. Jis niekada nepamirš operacijos — ir kaip galėtų, juk nuskausminamieji baigėsi likus kelioms akimirkoms iki gydytojui atliekant pirmą pjūvį.

Jis labai lėtai pasuko galvą į kairę ir pamatė langą su trimis grotų virbais, paskui pasuko galvą į dešinę; tada jį ir išvydo.

— Ne, tik ne tu, — pratarė Džailzas. — Minutėlę maniau, kad ištrūkau ir patekau į dangų.

— Dar nepatekai, — atsakė Beitsas. — Pirmiausia tau teks atbūti skaistykloje.

— Ar ilgai?

— Bent jau kol sugis koja, o gal ir ilgiau.

— Ar mes Anglijoje? — viltingai paklausė Džailzas.

— Gerai būtų, — atsakė Beitsas. — Ne, mes Vokietijoje, Veinsbergo karo belaisvių stovykloje; visi ten patekome, kai mus paėmė į nelaisvę.

Džailzas pamėgino atsisėsti, bet įstengė tik pakelti nuo pagalvės galvą; to pakako, kad pamatytų ant sienos pakabintą įrėmintą naciams įprastu gestu saliutuojančio Adolfo Hitlerio nuotrauką.

— Kiek mūsų vyrukų išgyveno?

— Tik saujelė. Vaikinai labai rimtai įvertino pulkininko žodžius. „Visi paaukosime gyvybes, kad Romeliui netektų nuomotis numerio „Didingajame“ viešbutyje.“

— Ar iš mūsų būrio dar kas nors išgyveno?

— Tu, aš ir...

— Tik nesakyk, kad Fišeris.

— Ne. Jei jis būtų atsiųstas į Veinsbergą, būčiau paprašęs mane perkelti į Koldicą.

Džailzas ramiai gulėjo spoksodamas į lubas.

— Tai kaip mes ištrūksime?

— Svarsčiau, kada to paklausi.

— Ir koks gi tavo atsakymas?

— Nėra jokių prošvaisčių, kol tavo koja sugipsuota, bet net ir nuėmus gipsą lengva nebus. Vis dėlto turiu planą.

— Neabejoju.

— Planas — ne bėda, — kalbėjo Beitsas. — Bėda — gelbėjimo komitetas. Jie kontroliuoja visą sąrašą, o tu — pačiame eilės gale.

— Kaip man nusigauti į priekį?

— Na, kaip stovint bet kurioje eilėje Anglijoje — tiesiog reikia laukti, kol prieisi, nebent...

— Nebent?

— Nebent brigados generolas Turnbulis, aukšto rango kariškis, ras įtikinamą priežastį, dėl kurios tave vertėtų gerokai pastūmėti į eilės priekį.

— Kokia tai galėtų būti priežastis?

— Jei gerai moki kalbėti vokiškai — jau papildomas pliusas.

— Šiek tiek mokiausi studijuodamas Oksforde; gailiuosi, kad nepasimokiau rimčiau.

— Na, du kartus per dieną vyksta pamokos; tavo gabumų žmogui neturėtų būti per sunku. Deja, ir besimokančiųjų sąrašas pakankamai ilgas.

— Ką dar galėčiau padaryti, kad pakilčiau į sąrašo priekį?

— Susirask tinkamą darbą. Per šį mėnesį susiradęs tokį darbą pasistūmėjau trimis pozicijomis.

— Kaip tau pavyko?

— Kai tik fricai išsiaiškino, kad esu mėsininkas, pasiūlė darbą karininkų valgykloje. Patariau jiems atsikrušti, atleisk už „prancūzišką" žodelį, bet brigados vadas primygtinai reikalavo, kad pradėčiau dirbti.

— Kodėl jis taip norėjo, kad dirbtum vokiečiams?

— Nes galiu nugvelbti iš virtuvės maisto, bet svarbiausia — nugirstu vienokios ar kitokios informacijos, reikšmingos gelbėjimo komitetui. Todėl ir esu eilės priekyje, o tu — vis dar uodegoje. Jei dar tikiesi pirma manęs įsmukti į prausyklą, turi abiem kojomis atsistoti ant žemės.

— Gal numanai, kiek praeis laiko, kol galėsiu tai padaryti?

— Kalėjimo gydytojas sako, kad gipsą tau galės nuimti ne anksčiau nei po mėnesio, o gal ir po šešių savaičių.

Džailzas vėl krito ant pagalvės.

— Bet jei ir atsistosiu ant kojų, kaip galiu tikėtis, kad man bus pasiūlytas darbas karininkų valgykloje? Neturiu reikiamų įgūdžių, ne taip, kaip tu.

— Turi, — tikino Beitsas. — Tiesą sakant, gali gauti dar geresnį darbą nei mano, pavyzdžiui, stovyklos viršininko valgomajame; žinau, kad jie ieško vyno pilstytojo.

— Kodėl manai, kad galėčiau dirbti vyno pilstytoju? — paklausė Džailzas nė nesistengdamas slėpti sarkazmo.

— Jei gerai prisimenu, — kalbėjo Beitsas, — dvare jums dirbo liokajus Dženkinsas.

— Ir dabar tebedirba, bet dėl to aš netapsiu...

— O tavo senelis lordas Harvis prekiauja vynu. Atvirai kalbant, tu — daugiau nei tinkamas.

— Tai ką man siūlai?

— Kai iš čia ištrūksi, turėsi užpildyti dokumentą dėl darbo, kuriame reikės nurodyti, kur esi dirbęs. Aš jiems jau pasakiau, kad dirbai vyno pilstytoju Bristolyje, „Grand Hotel".

— Dėkoju. Bet vos po kelių minučių jie supras...

— Patikėk, jie nieko nenutuokia. Tau tereikia „pakabinti" kokį vokietį ir stengtis prisiminti, ką darydavo Dženkinsas. O tada, jei mums pavyks sugalvoti kokį nors dorą planą, kurį galėsime pateikti gelbėjimo komitetui, neilgai trukus atsidursime eilės priekyje. Tik įspėju, galima įkliūti į pinkles.

— Jei kažkur įsipainiojęs tu, turi būti ir pinklės.

— Bet aš išsiaiškinau, kaip jų išvengti.

— Kokios tos pinklės?

— Negali gauti darbo pas fricus, jei lankai vokiečių pamokas, nes jie nėra jau tokie kvaili. Jie sudaro lankančiųjų pamokas sąrašus, nes nenori, kad kas nors klausytųsi jų privačių pokalbių.

— Bet sakei, kad radai kažkokią išeitį?

— Tau teks pasielgti taip, kaip elgiasi visi frantai, norintys būti visa galva aukštesni už tokius žmones kaip aš. Lankysi privačias pamokas. Aš net radau tau mokytoją. Tas vyrukas dėstė vokiečių kalbą Solihalo klasikinėje mokykloje. Tik bus sunkoka suprasti, kaip jis kalba angliškai, — Džailzas nusijuokė. — Kadangi būsi čia uždarytas šešias savaites ir neturėsi ką veikti, gali pradėti mokytis nedelsdamas. Po pagalve rasi vokiečių—anglų kalbų žodyną.

— Lieku tau skolingas, Teri, — pasakė Džailzas stverdamas bičiulį už rankos.

— Ne, tai aš tau skolingas. Juk išgelbėjai man gyvybę.

21

Kai po penkių savaičių Džailzas buvo išleistas iš ligoninės, jis mokėjo tūkstantį vokiškų žodžių, tik niekaip negalėjo ištobulinti tarimo.

Nesuskaičiuojamą daugybę valandų jis pragulėjo lovoje stengdamasis atsiminti, kaip darbuodavosi Dženkinsas. Jis treniravosi kartodamas frazes *Labas rytas, pone,* pagarbiai linktelėdamas galva, ir *Gal norėtumėte paragauti šio vyno, pulkininke,* iš ąsočio į indelį tyrimams pildamas vandenį.

— Visada būk santūrus, niekada nepertraukinėk ir nekalbėk, kol tavęs nepakalbins, — aiškino jam Beitsas. — Tiesą sakant, elkis priešingai nei elgdavaisi iki šiol.

Baringtonui norėjosi jam trenkti, bet jis žinojo, kad Beitsas teisus.

Nors Beitsui buvo leidžiama lankyti Džailzą du kartus per savaitę po trisdešimt minučių, kiekvieną jam skirto laiko minutę jis išnaudodavo pasakodamas apie asmeninį viršininko valgomąjį ir kasdienybę. Beitsas pasakė visų karininkų vardus ir laipsnius, papasakojo apie jų pomėgius ir nemėgstamus dalykus, įspėjo, kad SS majoras Miuleris, atsakingas už stovyklos saugumą, joks ne džentelmenas ir tikrai nelinkęs pasiduoti gražbylystėms ar senosios mokyklos manieroms.

Kitas Baringtono lankytojas buvo brigados generolas Turnbulis, kuris susidomėjęs klausėsi Džailzo pasakojimo apie tai, ką jis veiks, kai bus išleistas iš ligoninės ir gyvens stovykloje. Generolas išėjo sužavėtas ir po kelių dienų grįžo norėdamas išdėstyti savo mintis.

— Gelbėjimo komitetas neabejoja, kad fricai tau niekada neleis dirbti viršininko valgomajame, jei sužinos, kad esi karininkas, — pasakė jis. — Jei nori, kad tavo sumanymas išdegtų, turi dėtis eiliniu kareiviu. Kadangi Beitsas yra vienintelis, kuris kadaise buvo tau pavaldus, tik jam ir reikės laikyti liežuvį už dantų.

— Jis darys viską, ko prašysiu, — atsakė Džailzas.

— Tikiuosi, taip ir bus, — įspėjo brigados generolas.

Kai Džailzas pagaliau ištrūko iš ligoninės ir persikėlė į stovyklą, nustebo pamatęs, koks disciplinuotas gali būti gyvenimas — ypač eilinio kareivio kasdienybė.

Jis prisiminė Dartmūre, Ipro pratybų stovykloje, praleistas dienas: kas rytą privalu keltis šeštą valandą paliepus viršilai, kuris su juo tikrai nesielgė kaip su karininku.

Beitsas ir dabar jį aplenkdavo kas rytą skubėdamas į prausyklą ir pusryčiauti. Septintą valandą jie turėdavo rikiuotis aikštelėje ir atiduoti pagarbą brigados generolui. Viršilai surikus „Apžiūra baigta!“ visi imdavosi aktyvios kasdienės veiklos.

Džailzas niekada nepraleisdavo penkių mylių bėgimo — dvidešimt penkių ratų aplink stovyklą — ar tylaus valandos pašnekesio vokiečių kalba su asmeniniu mokytoju, sėdint išvietėje.

Jis netruko pamatyti, kad Veinsbergo belaisvių stovykla ir daugiau kuo panaši į Ipro kareivines — šalta, skurdi, plika dykra ir tuzinai trobelių su mediniais gultais ir arklių ašutais kimštais čiužiniais, šildomų tik saulės spindulių, kurie, kaip ir Raudonasis Kryžius, į Veinsbergą užklysdavo labai retai. Jie dar turėjo ir viršilą, kuris į Džailzą žiūrėjo kaip į dykaduoniaujantį mulkį.

Čia, kaip ir Dartmūre, teritoriją juosė aukšta vielos tvora, ir išeiti ar įeiti buvo galima tik pro vieną tarpą. Negerai ir tai, kad čia nebuvo jokių savaitgalio išvykų, ir, savaime suprantama, šautuvais ginkluoti sargybiniai neatiduodavo pagarbos važiuojant pro vartus geltonuoju MG automobiliu.

Kai Džailzo paprašė užpildyti stovyklos darbuotojo anketą, grafoje „vardas“ jis įrašė „eilinis Džailzas Baringtonas“, o grafoje „buvusi profesija“ — „someljė“.

— Koks čia velnias? — paklausė Beitsas.

— Vyno pilstytojas, — viršesniojo tonu atsakė Džailzas.

— Tai kodėl, po velnių, taip ir nerašai? — perplėšdamas anketą piktinosi Beitsas. — Nebent, žinoma, tikiesi gauti darbą Paryžiaus viešbutyje. Tau teks užpildyti kitą dokumentą, — pridūrė suirzęs.

Parengęs kitą anketą Džailzas nekantraudamas laukė pokalbio su kokiu nors žmogumi iš stovyklos viršininko rato. Jis ištisas valandas darbavosi stengdamasis būti pasirengęs tiek fiziškai, tiek dvasiškai. *Mens sana in corpore sano* — tai vienintelė lotyniška frazė, kurią jis dar prisiminė iš mokyklos laikų.

Beitsas nuolat jam pasakojo apie tai, kas dedasi už tvoros; jam net pavykdavo išnešti kontrabanda vieną kitą bulvę ar duonos kriaukšlį, o kartą nugvelbė net pusę apelsino.

— Negaliu persistengti, — paaiškino. — Mažiausiai noriu prarasti darbą.

Maždaug po mėnesio jie abu buvo pakviesti į gelbėjimo komitetą, kad supažindintų su Beitso/Baringtono planu, greitai pagarsėjusiu kaip „nakvynės su pusryčiais“ planas; nakvynė Veinsberge, o pusryčiai — Ciuriche.

Slaptas sumanyto plano pristatymas pavyko puikiai, komitetas sutiko, kad jiems būtų leista pasistūmėti keliais žingsniais į priekį, bet niekas nepasiūlė pradėti veikti iš

esmės. Tiesą sakant, generolas jiems tiesiai šviesiai pareiškė: kol eilinis Baringtonas nepradės darbuotis viršininko valgomajame, jiems nederėtų trukdyti komiteto.

— Teri, kodėl viskas taip ilgai tęsiasi? — po susirinkimo paklausė Džailzas.

Kapralas Beitsas išsišiepė.

— Labai džiaugiuosi, kad į mane kreipiesi „Teri“, — pasakė, — bet taip kreipkis tik tada, kai esame vieni, o ne prie kitų, supranti? — pridūrė visai neblogai pamėgdžiodamas Fišerį.

Džailzas bakstelėjo jam į alkūnę.

— Rizikuoji nusižengti kariškių taisyklėms, — priminė jam Beitsas. — Eilinis kareivis puola kapralą.

Džailzas dar kartą jam stuktelėjo.

— O dabar atsakyk į mano klausimą, — pareikalavo.

— Čia niekas nevyksta greitai. Turi būti kantrus, Džailzai.

— Negali kreiptis į mane „Džailzai“, kol nesėsime pusryčiauti Ciuriche.

— Sutinku, jei mokėsi tu.

Viskas pasikeitė tada, kai stovyklos viršininkas turėjo surengti pietus grupelei vizituojančių Raudonojo Kryžiaus darbuotojų; jam prireikė dar vieno padavėjo.

— Tik nepamiršk, kad esi eilinis kareivis, — kalbėjo Beitsas lydėdamas Džailzą anapus tvoros, kur šio laukė pokalbis su majoru Miuleriu. — Turi pamėginti mąstyti kaip tarnas, o ne kaip tas, kuriam patarnaudavo kiti. Jei Miuleriui nors akimirką kils įtarimų, kad esi karininkas, mus iškart išspirs, o tu ir vėl atsidursi žaidimų lentos kamputyje. Pažadu viena — tada generolas mums daugiau niekada nebeleis ridenti kauliuko. Taigi elkis kaip tarnas ir niekada nė neužsimink, kad nors šiek tiek moki vokiškai. Aišku?

— Taip, pone, — atsakė Džailzas.

Po valandos jis grįžo plačiai šypsodamasis.

— Gavai darbą? — paklausė Beitsas.

— Man pasisekė. Su manimi kalbėjosi stovyklos viršininkas, o ne Miuleris. Rytoj pradedu.

— Ir jis tikrai neįtarė, kad esi karininkas ar džentelmenas?

— Jam neliko jokių abejonių, kai pasakiau, kad esu tavo bičiulis.

Dar prieš dengiant pietų stalą per Raudonojo Kryžiaus darbuotojų viešnagę, Džailzas atkimšo šešis butelius „Merlot“, kad vynas „pakvėpuotų“. Svečiams susėdus, jis

pripylė pusę colio taurės viršininkui ir palaukė, kol šis linktelės išreikšdamas savo nuomonę. Viršininkui linktelėjus jis pilstė vyną svečiams, prie kiekvieno prieidamas iš dešinės. Paskui jis aptarnavo karininkus pagal jų laipsnius, kol galiausiai įpylė vyno viršininkui, šeimininkui.

Per pietus jis budriai stebėjo, kad nė vieno svečio taurė neliktų tuščia, tačiau niekada nepylė gėrimo svečiui kalbant. Jis buvo beveik nematomas ir negirdimas, kaip Dženkinsas. Viskas vyko taip, kaip ir buvo planuota, nors Džailzas aiškiai nujautė, kad įtarus Miulerio žvilgsnis retai kada nuo jo nukrypdavo — net ir tada, kai jis stengdavosi kone susilieti su aplinka.

Kai tą pačią popietę juos abu lydėjo atgal į stovyklą, Beitsas pasakė:

— Viršininkas sužavėtas.

— Kodėl taip sakai? — norėdamas kuo daugiau iš Beitso išgauti, paklausė Džailzas.

— Jis pasakė vyriausiajam virėjui, jog turbūt dirbai kokioje nors kilmingoje šeimoje, nes, nors ir akivaizdu, kad esi iš žemesnės klasės, tave puikiai išmokė kvalifikuotas įgudęs profesionalas.

— Dėkoju, Dženkinsai, — pratarė Džailzas.

— Beje, ką reiškia „kvalifikuotas"?

Baringtonas taip šauniai dirbo naująjį savo darbą, kad stovyklos viršininkas primygtinai reikalavo jam patarnauti ir tada, kai pietaudavo vienas. Todėl Džailzas galėjo tyrinėti ir įsiminti jo manieras, balso intonacijas, juoką, net lengvą mikčiojimą šnekant.

Po kelių savaičių eiliniui Baringtonui buvo įteikti raktai nuo vyno rūsio — jam buvo leista pačiam parinkti vyną pietums. O po kelių mėnesių Beitsas nugirdo, kaip viršininkas virėjui sakė, jog Baringtonas yra *erstklassig*.

Kai viršininkas rengdavo kviestinius pietus, Džailzas greitai įvertindavo, kurie liežuviai galėtų atsirišti nuolat pildant taures, ir kaip tapti nematomam, kai tie liežuviai ims malti. Tai, ką nugirsdavo, vakare jis perduodavo generolo pasiuntiniui, kai stovyklos gyventojai bėgdavo penkias mylias. Tos informacijos nuotrupos — kur viršininkas gyvena, faktas, kad sulaukęs trisdešimt dvejų jis buvo išrinktas į miesto tarybą, o 1938-aisiais tapo meru. Jis nevairuoja, bet prieš karą du ar tris kartus lankėsi Anglijoje ir puikiai kalba angliškai. Mainais Džailzas sužinojo, kad jiedu su Beitsu menamais gelbėjimo komiteto laipteliais palypėjo keliomis pakopomis aukščiau.

Svarbiausias kasdienis Baringtono darbas buvo valanda pokalbio su mokytoju. Šnekučiuojantis nebūdavo galima ištarti nė žodelio angliškai; žmogus iš Solihalo net

pasakė generolui, kad eilinio Baringtono kalba ima panėšėti į stovyklos viršininko.

1941 metų gruodžio trečią kapralas Beitsas ir eilinis Baringtonas gelbėjimo komitetui pateikė paskutinę ataskaitą. Generolas ir visa jo komanda klausėsi dėstomo „nakvynės ir pusryčių“ plano didžiai susidomėję ir sutiko, kad veikiant pagal šį planą jiems gali pasisekti labiau nei realizuojant ankstesnes pusiau skustas, pusiau luptas schemas.

— Kaip manote, kada būtų geriausia įgyvendinti jūsų planą? — paklausė generolas.

— Naujųjų metų išvakarėse, tamsta, — nedvejodamas atsakė Džailzas. — Visi karininkai rinksis pas viršininką pietų ir lauks Naujųjų metų.

— Kadangi gėrimus pilstys eilinis Baringtonas, — pridūrė Beitsas, — iki vidurnakčio neturėtų likti daug blaivų.

— Išskyrus Miulerį, — priminė Beitsui generolas, — kuris negeria.

— Teisybė, bet jis nesiliauja siūlęs tostų už Tėvynę, fiurerį ir Trečiąjį reichą. Jei dar pridursime Naujuosius metus ir šventės šeimininką, nujaučiu, kad vežamas namo jis jau snūduriuos.

— Kokiu laiku jus paprastai veda atgal į stovyklą po kviestinių viršininko pietų? — paklausė jaunas leitenantas, neseniai tapęs komiteto nariu.

— Apie vienuoliktą, — atsakė Beitsas, — bet Naujųjų metų išvakarėse be vidurnakčio negrįšime.

— Nepamirškite, džentelmenai, — įsiterpė Džailzas, — kad turiu raktus nuo vyno rūsio, todėl galiu jus patikinti, kad tą vakarą keli buteliai ras kelią ir į sargybinių namus. Juk nenorime, kad jie budėtų, kai visi švęs.

— Viskas labai gerai, — pratarė retai kalbantis aviacijos pulkininkas leitenantas, — bet kaip ketinate pro juos prasigauti?

— Važiuodami pro centrinius vartus stovyklos viršininko automobiliu, — atsakė Džailzas. — Jis — pareigingas šeimininkas ir niekada neišvyksta anksčiau, nei išeina paskutinis svečias, vadinasi, turėsime mažiausiai porą valandų.

— Net jei jums ir pavyks pagrobti jo automobilį, — kalbėjo generolas, — kad ir kokie girti būtų sargybiniai, jie vis tiek atskirs vyno pilstytoją nuo savo vado.

— Neatskirs, jei vilkėsiu jo milinę, kepurę, šaliką ir pirštines, jei turėsiu jo lazdą, — atsakė Džailzas.

Jaunasis leitenantas akivaizdžiai nebuvo įtikintas.

— Eilini Baringtonai, jūs taip pat suplanavote, kad viršininkas ramiai jums atiduos visus savo drabužius?

— Ne, tamsta, — atsakė Džailzas žemesnio rango nei jis pats karininkui. — Milinę, kepurę ir pirštines viršininkas visada palieka rūbinėje.

— O kaip Beitsas? — klausinėjo tas pats karininkas. — Jie jau už mylios jį atpažins.

— Neatpažins, jei būsiu automobilio bagažinėje, — atsakė Beitsas.

— O kaip viršininko vairuotojas, kuris, kaip galima numanyti, bus blaivus kaip krištolas? — paklausė generolas.

— Dabar ir sprendžiame šį klausimą, — atsakė Džailzas.

— Jei jums pavyks išspręsti vairuotojo problemą ir prasigauti pro sargybinius, kiek teks važiuoti iki Šveicarijos sienos? — vėl paklausė jaunasis leitenantas.

— Šimtą septyniasdešimt tris kilometrus, — atsakė Beitsas. — Važiuodami šimto kilometrų per valandą greičiu turėtume privažiuoti pasienį greičiau nei per dvi valandas.

— Na, jei pakeliui nepasitaikys jokių kliūčių.

— Pabėgimo planų paprastų nebūna, — įsiterpė generolas. — Galiausiai viskas priklauso nuo to, kaip pavyksta susidoroti su nenumatytomis kliūtimis.

Džailzas ir Beitsas palinksėjo pritardami.

— Ačiū, džentelmenai, — padėkojo generolas. — Komitetas apsvarstys jūsų planą, o ryte pasakysime, ką nusprendėme.

— Ko tas varlys taip prieš mus šiaušiasi? — paklausė Beitsas, kai jiedu išėjo iš posėdžio.

— Nesišiaušia, — atsakė Džailzas. — Atvirkščiai; numanau, kad jis norėtų būti trečiasis mūsų komandos narys.

Gruodžio šeštą, per penkių mylių bėgimą, generolo pasiuntinys pasakė Džailzui, kad jų planui uždegta žalia šviesa ir komitetas jiems linki gero kelio. Džailzas greitai pasivijo kapralą Beitsą ir pranešė jam naujieną.

Baringtonas ir Beitsas nesiliovė tikrinę sumanyto „nakvynės ir pusryčių plano“, kol, kaip tikriems olimpiniams atletams, jiems pabodo begalinės pasirengimo valandos — jie troško kuo greičiau išgirsti starto šūvį.

1941-ųjų gruodžio trisdešimt pirmą, šeštą valandą, kapralas Teris Beitsas ir eilinis Džailzas Baringtonas atėjo į stovyklos viršininko štabą žinodami, kad planui nepavykus jiems teks laukti dar metus, bet jeigu juos sučiups tą planą bevykdančius...

22

— Jums-reikia-grįžti-pusę-septynių, — Teris kone rėkte rėkė vokiečiui kapralui, atlydėjusiam juos iš stovyklos į viršininko namus.

Matant buką kapralo žvilgsnį Džailzui neliko abejonių, kad jis niekada nepakils iki seržanto.

— Jums-reikia-grįžti-pusę-septynių, — pakartojo Teris lėtai tardamas kiekvieną žodį.

Jis čiupo kapralui už riešo ir jo laikrodyje bakstelėjo į šešias. O Džailzas labai norėjo pasakyti kapralui jo gimtąja kalba: „Kaprale, jei grįši pusę septynių, sargybinių namelyje rasi dėžę alaus sau ir savo draugams.“ Tačiau suprato, jog po tokio pasakymo būtų suimtas ir Naujuosius metus sutiktų įkalintas vienutėje.

Teris dar kartą bakstelėjo kapralui į laikrodį ir pavaizdavo geriantį žmogų. Šįkart kapralas nusišypsojo ir pakartojo tokius pačius Terio judesius.

— Manau, pagaliau jis suprato, — pasakė Džailzas, kai jie patraukė į viršininko štabą.

— Mums dar reikia įsitikinti, ar jis tikrai paims alų prieš atvykstant pirmam karininkui. Geriau paskubėkim.

— Taip, tamsta, — atsakė Teris pasukdamas į virtuvę. Taip buvo grąžinta įprasta tvarka.

Džailzas nuėjo į rūbinę, nusikabino nuo pakabos padavėjo uniformą, apsivilko baltus marškinius, pasirišo juodą kaklaraištį, užsimovė juodas kelnes ir užsivilko baltą drobinį švarką. Ant suolo jis pastebėjo juodas odines pirštines, kurias, matyt, bus palikęs koks nors anksčiau čia svečiavęsis karininkas; įsikišo pirštines į kišenę pamanęs, kad vėliau jų galbūt prireiks. Jis uždarė rūbinės duris ir nuėjo į valgomąjį. Trys padavėjos iš miesto, — taip pat ir Greta, vienintelė, su kuria jam norėjosi paflirtuoti, bet jis žinojo, kad Dženkinsas tam nepritartų, — serviravo stalą šešiolikai žmonių.

Baringtonas pažvelgė į laikrodį — dvylika minučių po šeštos. Jis išėjo iš valgomojo ir nusileido laiptais į vyno rūsį. Patalpą, kurioje kadaise buvo spintos, pilnos archyvo dokumentų, apšvietė vienintelė lemputė. Atėjus Džailzui, spintas pakeitė vyno dėžės.

Džailzas jau anksčiau nusprendė, kad to vakaro pietums reikės mažiausiai trijų dėžių vyno, taip pat dėžės alaus ištroškusiam kapralui ir jo bičiuliams sargybinių namelyje. Jis kruopščiai apžiūrėjo dėžes ir išrinko porą butelių chereso, tuziną butelių itališko „Pinot grigio“, dvi dėžes prancūziško raudonojo vyno ir dėžę vokiško alaus. Jau

išeinant jo žvilgsnis užkliuvo už trijų butelių „Johnnie Walker Red Label“, dviejų butelių rusiškos degtinės, pustuzinio butelių „Remy Martin“ ir plokščio butelio gerai išlaikyto porto. Džailzas nujautė, kad svečiui būtų galima atleisti, jei šis pradėtų painiotis, kas su kuo kovoja.

Penkiolika minučių jis nešiojo vyno ir alaus dėžes laiptais aukštyn nuolat dirsčiodamas į laikrodį ir dvidešimt devynios po šešių atidaręs galines duris pamatė šokinėjantį vokietį kapralą, plekšnojantį sau per šonus, kad nesušaltų. Džailzas iškėlė abiejų rankų delnus norėdamas pasakyti, kad kapralas truputį palauktų, o paskui mikliai nužingsniavo koridoriumi, — Dženkinsas niekada nebėgdavo, — paėmė dėžę alaus ir grįžęs padavė kapralui.

Aiškiai nesuspėjanti suktis Greta stebėjo šį dovanojimo aktą ir jam nusišypsojo. Jis irgi jai nusišypsojo, o paskui Greta dingo valgomajame.

— Į sargybinių namelį, — tvirtai ištarė Džailzas, rodydamas namelio pusėn. Kapralas linktelėjo ir patraukė ten, kur reikėjo. Teris jau anksčiau paklausė Džailzo, ar jam reikėtų nugvelbti iš virtuvės maisto kapralui ir jo bičiuliams namelyje.

— Aišku, kad ne, — griežtai atsakė Baringtonas. — Juk norime, kad jie visą naktį gertų būdami tuščiais skrandžiais.

Džailzas uždarė duris ir grįžo į valgomąjį, kur padavėjos jau buvo beveik baigusios dengti stalą.

Jis atkimšo tuziną butelių „Merlot“, bet indaujos nišoje paliko tik keturis, kitus sumaniai sustatė apačioje. Nereikia, kad Miuleris atspėtų, ką jis sumanė. Nišos šone pastatė butelį viskio ir du butelius chereso, o paskui kaip kareivius paradui išrikiavo tuziną vyno taurių ir pustuzinį taurių cheresui. Viskas paruošta.

Kai įėjo pulkininkas Šabakeris, Džailzas blizgino taurę. Viršininkas nužvelgė stalą, šį tą pakeitė patikrinęs svečių korteles, paskui ėmė apžiūrinėti indaujos nišoje išrikiuotus butelius. Džailzas laukė kokių nors pastabų, bet viršininkas tik nusišypsojo ir pratarė:

— Svečiai turėtų susirinkti apie pusę aštuntos, o virėjui pasakiau, kad pietauti sėsime aštuntą.

Džailzui beliko viltis, kad po kelių valandų jam pavyks pakalbėti vokiškai taip pat nepriekaištingai, kaip dabar angliškai kalba pulkininkas Šabakeris.

Paskui į valgomąjį atėjo jaunas leitenantas, visai neseniai pradėjęs lankytis karininkų valgykloje, ir šie pietūs pas viršininką jam buvo pirmieji. Džailzas pastebėjo, kaip jis nužvelgė viskio butelį, ir priėjęs įpylė jam pusę stiklo. Paskui įpylė viršininkui jo pamėgto chereso.

Antrasis į svečius atvyko kapitonas Henkelis, stovyklos adjutantas. Jam kaip visada Baringtonas padavė stiklą degtinės ir dar apie trisdešimt minučių aptarnavo besirenkančius naujus svečius, visada pasirengęs juos pamaloninti jų pamėgtu gėrimu.

Kai svečiai sėdo pietauti, kelis tuščius butelius jau pakeitė kiti — iš Džailzo rezervų po indauja.

Po kelių minučių pasirodė padavėjos, nešinos lėkštėmis su barščiais; viršininkas paragavo baltojo vyno.

— Itališkas, — pasakė Džailzas rodydamas etiketę.

— Puiku, — sumurmėjo viršininkas.

Tada Džailzas pripildė visų svečių taures, išskyrus Miulerio, kuris ir toliau gurkšnojo vandenį.

Kai kurie svečiai gėrė greičiau už kitus, todėl jam teko suktis prie stalo budriai stebint, kad nė vieno svečio taurė nebūtų tuščia. Kai buvo išneštos sriubos lėkštės, Džailzas pasistengė dingti visiems iš akių, nes Teris jį buvo įspėjęs, kas nutiks toliau. Plačiai atsidarė dvivėrės durys, ir įžengė virėjas, ant sidabrinio padėklo nešinas didžiule šerno galva. Paskui jį įėjo padavėjos, kurios stalo vidury išdėliojo dubenis su daržovėmis ir bulvėmis, taip pat indelius su tirštu padažu.

Kai virėjas pradėjo pjaustyti mėsą, pulkininkas Šabakeris paragavo raudonojo vyno, ir vėl jo veidą papuošė šypsena. Baringtonas ir toliau vykdė nurodymą iki viršaus pripildyti visas pustuštes taures, išskyrus vieną. Jis pastebėjo, kad jaunasis leitenantas jau kurį laiką nebeprakalba, todėl jo taurės nepalietė. Dar keliems karininkams jau buvo pradėjęs pintis liežuvis, o Džailzui reikėjo, kad bent iki vidurnakčio jie liktų budrūs.

Kiek vėliau virėjas grįžo padalinti po antrą porciją, ir kai pulkininkas Šabakeris pareikalavo, kad taurės būtų pilnos, Džailzas pakluso. Kai valgomajame pirmą kartą pasirodė Teris, atėjęs nunešti šerno galvos likučių, majoras Miuleris buvo vienintelis likęs blaivas karininkas.

Po kelių minučių virėjas pasirodė trečią kartą; šįkart jis atnešė šokoladinį tortą, kurį padėjo ant stalo priešais viršininką. Šeimininkas kelis kartus bakstelėjo tortą peiliu, o paskui padavėjos svečius apdalino dosniomis porcijomis. Baringtonas ir toliau pildė taures, kol liko paskutinis butelis.

Kai padavėjos nurinko deserto lėkšteles, Džailzas nuėmė nuo stalo vyno taures ir pakeitė jas pūstomis brendžio taurėmis ir porto taurelėmis.

— Ponai, — tuoj po vienuoliktos pareiškė pulkininkas Šabakeris, — prašau pakelti taures, nes norėčiau pasiūlyti tostą. — Jis atsistojo, aukštai iškėlė taurę ir tarė: — Už Tėvynę!

Penkiolika karininkų nevienodai mikliai atsistojo ir pakartojo: „Už Tėvynę!“ Miuleris pažvelgė į Džailzą ir pabaksnojo į savo taurę norėdamas pasakyti, jog ir jam kažko reikėtų įpilti.

— Ne vyno, idiote, — pasakė Miuleris. — Noriu trupučio brendžio. — Džailzas nusišypsojo ir įpylė jam raudonojo vyno.

Miuleriui nepavyko jo pričiupti.

Garsios, linksmos kalbos tęsėsi toliau, o Džailzas nešiojo aplink stalą dėžutę su cigarais siūlydamas svečiams išsirinkti norimą rūšį. Jaunasis leitenantas jau buvo padėjęs ant stalo galvą, ir Baringtonui pasirodė, kad išgirdo jį knarkiantį.

Kai viršininkas atsistojo antrą kartą siūlydamas išgerti už fiurerį, Džailzas dar įpylė Miuleriui raudonojo vyno. Jis pakėlė taurę, sumušė kulnais ir saliutavo, kaip naciams įprasta. Paskui buvo geriama už Frydrichą Didįjį, ir šįkart vyno pilstytojas pasirūpino, kad Miulerio taurė būtų pilna dar gerokai prieš jam atsistojant.

Penkios minutės iki vidurnakčio Baringtonas pasistengė, kad visų taurės būtų pilnos. Kai pradėjo mušti ant sienos kabantis laikrodis, penkiolika karininkų kone vienu balsu ėmė rėkti skaičiuodami 10, 9, 8, 7, 6, 5, 4, 3, 2, 1, 0 tada pratrūko giedoti „Deutschland, Deutschland über alles“; sveikindami vieni kitus su Naujaisiais jie plekšnojo per nugaras.

Kol visi vėl sėdo į savo vietas, praėjo šiek tiek laiko. Viršininkas liko stovėti; jis pabarbeno šaukšteliu į taurę. Visi nutilo laukdami kasmetinės jo kalbos.

Jis kreipėsi dėkodamas kolegoms už ištikimybę ir atsidavimą sunkiu metu. Paskui šiek tiek kalbėjo apie Tėvynės likimą. Džailzas prisiminė, kad prieš tapdamas stovyklos viršininku Šabakeris buvo miesto meras. Kalbą jis baigė pareikšdamas viltį, kad kitais metais tokiu pačiu laiku teisioji pusė jau bus laimėjusi karą. „Teisingai! Teisingai!“ — norėjo šaukti Baringtonas bet kokia kalba, bet Miuleris atsigręžė pažiūrėti, ar pulkininko žodžiai sukėlė kokią nors reakciją. Džailzas žvelgė prieš save tuščiu žvilgsniu, tarsi nebūtų supratęs nė žodelio. Jis išlaikė dar vieną Miulerio egzaminą.

23

Kai norėdamas išeiti pakilo pirmas svečias, buvo penkios minutės po pirmos.

— Šeštą ryto turiu būti tarnyboje, pulkininke, — paaiškino.

Jo žodžiai buvo sutikti parodijuotais aplodismentais; karininkas žemai nusilenkė ir išėjo daugiau netaręs nė žodžio.

Per valandą išėjo dar keli svečiai, bet nebuvo galima pradėti vykdyti gerai surepetuoto plano, kol valgomajame tebesėdi Miuleris. Džailzas ėmė šiek tiek nerimauti, kai padavėjos pradėjo rinkti kavos puodelius — tai ženklas, jog vakaras baigiasi, vadinasi, jam gali būti liepta grįžti į stovyklą. Jis stengėsi susirasti darbo — nuolat patarnavo tiems karininkams, kurie, atrodė, niekur neskuba.

Kai paskutinė padavėja išėjo iš kambario, Miuleris pagaliau pakilo ir palinkėjo kolegoms geros nakties, prieš tai sumušęs kulnais ir atidavęs kovų draugams nacių pagarbą. Vis tiek nebuvo galima pradėti vykdyti plano, kol po Miulerio išvykimo nebus praėjusios nors penkiolika minučių, kol jie nebus įsitikinę, kad jo automobilio įprastoje vietoje nebėra.

Džailzas pripildė vis dar už stalo sėdinčių šešių karininkų taures. Jie visi buvo artimi viršininko bičiuliai. Du iš jų lankė jo mokyklą, o kiti trys kartu tarnavo miesto taryboje; tik stovyklos adjutantas buvo ne toks senas pažįstamas; šią informaciją jis buvo surinkęs per pastaruosius kelis mėnesius.

Gal dvidešimt po dviejų viršininkas pasikvietė Baringtoną.

— Diena buvo ilga, — pasakė jis angliškai. — Eik į virtuvę pas savo draugą ir pasiimk butelį vyno.

— Ačiū, pone, — padėkojo Džailzas, į vidurį stalo statydamas brendį ir grafiną porto.

Paskutinius žodžius, kuriuos jis išgirdo prieš išeidamas, viršininkas ištarė jam iš dešinės sėdinčiam adjutantui.

— Fransai, kai mes pagaliau laimėsim šį karą, ketinu pasiūlyti tam žmogui darbą. Negaliu įsivaizduoti, kad jis norėtų grįžti į Angliją, kai virš Bakingamo rūmų plevėsuos vėliava su svastika.

Džailzas pasiėmė paskutinį vyno butelį, išėjo iš kambario ir tyliai uždarė duris. Jautė besikaupiantį adrenaliną gerai žinodamas, kad kitos penkiolika minučių nulems jų likimą. Galiniais laiptais jis nusileido į virtuvę, kur rado su virėju beplepantį Terį Beitsą; prie jų stovėjo pustuštis kepiniams naudojamo chereso butelis.

— Su Naujaisiais metais, šefe, — kildamas nuo kėdės pasakė Teris. — Turiu bėgti, nes pavėluosiu į pusryčius Ciuriche.

Džailzas stengėsi niekaip neišsiduoti; virėjas tik pakėlė ranką su viskuo sutikdamas.

Jie užbėgo laiptais — vieninteliai du blaivūs žmonės visuose namuose. Baringtonas padavė Teriui vyno butelį sakydamas:

— Dvi minutės; ne daugiau.

Teris nuėjo koridoriumi ir smuko pro galines duris. Džailzas pasitraukė į šešėlį laiptų viršuje, nes iš valgomojo išėjo karininkas ir pasuko tualeto link.

Po kelių akimirkų vėl prasivėrė galinės durys ir kyštelėjo galva. Džailzas energingai pamojo Beitsui ir parodė į tualetą. Šis pripuolė prie draugo ir taip pat dingo šešėliuose; tada svirdinėjantis karininkas išėjo iš tualeto ir nuvingiavo atgal į valgomąjį. Kai durys užsidarė, Džailzas paklausė:

— Kaip mūsiškis vangusis vokietis, kapralas?

— Pusiaumiegis. Daviau jam butelį vyno ir įspėjau, kad dar nepasirodysime mažiausiai valandą.

— Manai, jis suprato?

— Nemanau, kad jam apskritai kas nors rūpėtų.

— Ir gerai. Dabar tavo eilė pabūti sargyboje, — pasakė Džailzas vėl žengdamas į koridorių.

Jis sugniaužė kumščius, kad nedrebėtų rankos, ir jau rengėsi atidaryti rūbinės duris, kai jam pasigirdo lyg ir sklindantis iš vidaus balsas. Jis sustingo, pridėjo prie durų ausį ir įsiklausė. Po akimirkos suprato, kas čia gali būti. Džailzas pirmą kartą sulaužė auksinę Dženkinso taisyklę ir pasileido koridoriumi prie šešėliuose, laiptų viršuje, stovinčio Terio.

— Kas negerai?

Džailzas pridėjo prie lūpų pirštą; prasivėrė rūbinės durys ir išėjo majoras Miuleris, segdamasis kelnes. Užsimetęs milinę jis nužvelgė koridorių norėdamas įsitikinti, kad niekas jo nepastebėjo, tada spruko pro duris ir dingo tamsoje.

— Su kuria mergina? — paklausė Džailzas.

— Turbūt su Greta. Esu kelis kartus ją girdėjęs, tik dar niekada rūbinėje.

— Nejau priešiškos šalys gali broliautis? — sušnabždėjo Baringtonas.

— Jei kalbama apie karininką — gali, — atsakė Beitsas.

Jiems tepalaukus kelias akimirkas prasivėrė durys, ir pasirodė lengvai išraudusi Greta. Ji ramiai išėjo pro lauko duris nesivargindama tikrinti, ar jos niekas nemato.

— Antras bandymas, — pasakė Džailzas ir vėl mikliai šovė koridoriumi; jis atidarė rūbinės duris ir už jų dingo, bet tada iš valgomojo išėjo kitas karininkas.

Tik nesuk dešinėn, nesuk dešinėn, tyliai meldė Teris. Karininkas pasuko kairėn ir nuėjo į tualetą. Beitsas meldė, kad jis čiurkštų rekordiškai ilgai. Jau pradėjo skaičiuoti sekundes, bet tada prasivėrė rūbinės durys ir išėjo stovyklos viršininkas, tik jo pavardė buvo kitokia. Grįžk atgal, įnirtingai mojo Teris. Baringtonas nėrė atgal į rūbinę ir uždarė duris.

Kai adjutantas išėjo iš tualeto, Teris baiminosi, kad nepatrauktų į rūbinę pasiimti kepurės ir palto — tada jis ten rastų viršininku persirengusį Džailzą ir žaidimas baigtųsi nė neprasidėjęs. Beitsas sekė kiekvieną jo žingsnį baimindamasis blogiausia, bet adjutantas sustojo prie valgomojo durų, jas atidarė ir žengė į kambarį. Durims užsidarius, Teris nudūmė koridoriumi, atidarė rūbinės duris ir rado Džailzą apsivilkusį miline, apsivyniojusį šaliku, apsimovusį pirštines, užsidėjusį kepurę su snapeliu ir laikantį lazdą; jo kakta buvo išrasojusi prakaito karoliukais.

— Nešdinkimės iš čia, kol kuris nors negavome infarkto, — paragino Teris.

Beitsas su Baringtonu išlėkė iš namo dar greičiau už Miulerį ar Gretą.

— Nurimk, — ptarė Džailzas jau lauke. — Nepamiršk, kad esame tik vieni du blaivūs. — Jis patempė šaliką, kad glaudžiau apgobtų kaklą ir paslėptų smakrą, užsismaukė kepurę, tvirčiau suspaudė lazdą ir truputį pasilenkė, nes buvo pora colių aukštesnis už viršininką.

Vos išgirdęs ateinantį Džailzą, vairuotojas šoko iš automobilio ir atidarė jam galines dureles. Baringtonas buvo išmokęs sakinį, kurį daug kartų girdėjo — pulkininkas visada vienodai kreipdavosi į vairuotoją; kritęs į galinę sėdynę jis dar žemiau nusismaukė kepurės snapelį ir suvebleno:

— Hansai, vežk mane namo.

Hansas sėdo prie vairo ir išgirdęs garsą, panašų į užsidarančią bagažinę, įtariai atsigręžė, bet pamatė į langą lazda barbenantį pulkininką.

— Hansai, ko lauki? — truputį užsikirsdamas paklausė Džailzas.

Hansas užvedė variklį, įjungė pirmą pavarą ir neskubėdamas pasuko sargybinių namelio link. Išgirdęs privažiuojantį automobilį iš sargo būdelės išlindo seržantas. Jis stengėsi vienu metu atiduoti pagarbą ir atkelti barjerą. Džailzas kilstelėjo lazdą atsakydamas į sveikinimą ir vos susilaikė neprapliupęs juoktis, nes dvi kariškio kitelio viršutinės sagos buvo prasegtos. Pulkininkas Šabakeris niekada to nepraleistų pro akis ir būtinai pasakytų pastabą net ir Naujųjų metų naktį.

Majoras Forsdaikas, gelbėjimo komiteto žvalgas, buvo sakęs Baringtonui, kad viršininko namai yra maždaug už dviejų mylių nuo stovyklos, o paskutiniai du šimtai jardų — tik siauras neapšviestas keliukas. Džailzas sėdėjo susikūprinęs sėdynės kampe,

kad jo atspindžio nesimatytų galinio vaizdo veidrodėlyje, bet kai tik automobilis įsuko į keliuką, atsisėdo tiesiai, paplekšnojo vairuotojui per petį lazda ir paliepė sustoti.

— Nebegaliu laukti, — pasakė ir iššoko iš automobilio dėdamasis sagstąs kelnių sagas.

Hansas žiūrėjo, kaip pulkininkas dingsta krūmuose. Jis sutriko; šiaip ar taip, jie vos per šimtą metrų nuo pulkininko namų durų. Vairuotojas išlipo iš automobilio ir laukė atsistojęs prie galinių durelių. Pamanęs, jog išgirdo grįžtančio šeimininko žingsnius, jis atsigręžė ir išvydo besileidžiantį sugniaužtą kumštį, kuris po akimirkos sulaužė jam nosį. Jis susmuko ant žemės.

Džailzas puolė prie automobilio galo ir atidarė bagažinę. Teris iššoko, pribėgo prie sukniubusio Hanso ir suskato sagstyti vairuotojo uniformos sagas; paskui jis greitai nusimetė savo drabužius. Užsivilkęs naująją uniformą Beitsas aiškiai pamatė, kaip smarkiai Hansas buvo už jį žemesnis ir storesnis.

— Nesvarbu, — pasakė Džailzas, perskaitęs Terio mintis. — Kai sėdėsi prie vairo, niekas nieko nepastebės.

Jie nutempė Hansą prie automobilio ir įkišo į bagažinę.

— Abejoju, ar jis atsipeikės prieš mums sėdant pusryčiauti Ciuriche, — kalbėjo Teris rišdamas Hansui ant burnos nosinę.

Naujasis stovyklos viršininko vairuotojas įsitaisė prie vairo; nė vienas nepratarė nė žodžio, kol neįsuko į pagrindinį kelią. Teriui nereikėjo stabčioti ir dairytis į kelio ženklus, nes pastarąjį mėnesį jis kasdien studijavo kelią iki sienos.

— Laikykis dešinės kelio pusės, — visai be reikalo įspėjo Džailzas, — ir nevažiuok per greitai. Mažiausiai reikia, kad mus sustabdytų.

—Manau, mums pavyko, — pratarė Teris, kai jie pravažiavo Šafhauzeno lentelę.

— Nepatikėsiu, kad mums pavyko, kol neatsisėsime prie stalo „Imperial“ viešbutyje ir kol padavėjas man nepaduos pusryčių meniu.

— Man meniu nereikia, — atsakė Beitsas. — Kiaušiniai, kiauliena, pupelės, dešra su pomidoru ir pinta alaus. Tai įprasti kasrytiniai mano pusryčiai mėsos turguje. O kaip tu pusryčiauji?

— Pašildyta rūkyta žuvis, riekelė skrebučio su sviestu, šaukštas Oksfordo marmelado ir puodelis „Earl Grey“ arbatos.

— Ilgai netrukai iš liokajaus vėl pavirsti ponu.

Baringtonas nusišypsojo. Jis pažvelgė į laikrodį. Naujųjų metų rytą kelyje buvo nedaug automobilių, todėl jie sparčiai stūmėsi į priekį. Taip jie važiavo, kol Teris priekyje nepamatė automobilių vilkstinės.

— Ką man dabar daryti? — paklausė.

— Aplenk juos. Negalime gaišti laiko. Jiems neturėtų kilti jokių įtarimų — tu veži aukštesnio rango kariškį, kuris nenori vilktis uodegoje.

Pasivijęs paskutinę kolonos mašiną Teris pasuko į kelio vidurį ir ėmė lenkti ilgą šarvuotų sunkvežimių ir motociklų virtinę. Kaip Džailzas ir sakė, niekas neatkreipė dėmesio į pravažiuojantį mersedesą, aiškiai skubantį tvarkyti tarnybinių reikalų. Aplenkęs pirmą mašiną Teris lengviau atsipūtė, bet visai neatsipalaidavo tol, kol neįveikė staigaus posūkio ir galinio vaizdo veidrodėlyje nebepamatė automobilių šviesų.

Džailzas kas kelias minutes dirsčiojo į laikrodį. Kita kelyje pamatyta nuoroda patvirtino, kad jie važiuoja pagal numatytą grafiką, tačiau Baringtonas suprato, jog jie negali kontroliuoti viršininko svečių — nežinia, kada išeis paskutinis svečias, kada pulkininkas Šabakeris eis dairytis automobilio ir vairuotojo.

Dar po keturiasdešimties minučių jie privažiavo Šafhauzeno priemiestį. Abu taip nervinosi, kad net nebesišnekėjo. Džailzas jautė didžiulį nuovargį tuščiai sėdėdamas galinėje sėdynėje ir nieko neveikdamas; jis suprato, jog negalima sau leisti atsipalaiduoti nekirtus Šveicarijos sienos.

Jiems įvažiavus į miestą vietiniai gyventojai dar tik kėlėsi — pavieniai tramvajai, vienas kitas automobilis, keli dviračiai... Į tarnybas rinkosi žmonės, kuriems teko dirbti pirmą Naujųjų metų dieną. Teriui nereikėjo dairytis į ženklus, žyminčius pasienį, nes horizonte jau matėsi stūksančios Šveicarijos Alpės. Laisvė rodėsi ranka pasiekiama.

— Po velnių! — pratarė Beitsas užmindamas stabdžius.

— Kas negerai? — paklausė į priekį palinkęs Džailzas.

— Žiūrėk, kokia eilė.

Džailzas iškišo pro langą galvą ir priekyje pamatė kokių keturiasdešimties automobilių koloną; mašinos stovėjo kone prilipusios viena prie kitos; visi laukė, kol galės kirsti sieną. Džailzas mėgino išsiaiškinti, ar eilėje yra tarnybinių automobilių. Įsitikinęs, kad tokių nėra, jis pasakė:

— Iškart važiuok prie sienos. Iš mūsų to ir tikimasi. Jei nevažiuosim, atkreipsim į save dėmesį.

Teris neskubėdamas riedėjo pirmyn ir sustojo tik prie užkardos.

— Išlipk ir atidaryk man dureles, tik nieko nesakyk.

Beitsas išjungė variklį, išlipo ir atidarė galines dureles. Baringtonas nužingsniavo prie muitininko posto.

Pamatęs į kambarėlį įeinantį pulkininką, jaunas karininkas pašoko iš už stalo ir atidavė pagarbą. Džailzas jam padavė du pluoštus dokumentų; stovykloje dokumentų klastotojas jį buvo patikinęs, kad su šiais popieriais jis sėkmingai prasmuks pro bet kokius Vokietijos pasienio dokumentų tikrintojus. Dabar beliko įsitikinti, ar tai tiesa.

Karininkui sklaidant dokumentus Džailzas baksnojo lazdele sau per koją vis dirsčiodamas į laikrodį.

— Ciuriche manęs laukia svarbus susitikimas, — rėžė jis, — aš jau dabar vėluoju.

— Atsiprašau, pulkininke. Pasistengsiu, kad galėtumėte važiuoti kaip galima greičiau. Užtruksiu tik kelias sekundes.

Karininkas pažvelgė į Džailzo nuotrauką dokumentuose ir kiek sutriko. Baringtonas svarstė, ar jam pakaks drąsos paprašyti jį nusirišti šaliką; jei nusirištų šaliką, muitinės tarnautojas akimirksniu suprastų, kad jis per jaunas būti pulkininku.

Džailzas įžūliai spoksojo į jaunuolį, kuris dabar turbūt svarstė, kokios galėtų būti pasekmės, jei užlaikytų aukštą karininką užduodamas nereikalingus klausimus. Svarstyklės nusvėrė Baringtono naudai. Karininkas linktelėjo, sudėjo ant dokumentų antspaudus ir pasakė:

— Tikiuosi, pone, nepavėluosite į susitikimą.

— Dėkoju, — atsakė Džailzas. Įsikišo dokumentus į vidinę kišenę ir žengė durų link, kai karininkas jį vėl pristabdė.

— *Heil Hitler!* — sušuko.

Džailzas kiek padvejojo, iš lėto atsigręžė ir atsakė „*Heil Hitler*“ atiduodamas pagarbą taip, kaip tai daro naciai. Išėjęs iš muitinės labai stengėsi nenusijuokti matydamas, kaip Beitsas viena ranka laiko pravertas automobilio dureles, o kita prilaiko kelnes.

— Ačiū, Hansai, — pasakė Džailzas krisdamas ant galinės sėdynės.

Ir tada jie išgirdo iš bagažinės sklindančius trankius garsus.

— O, Dieve, — pratarė Teris. — Hansas.

Jie vėl prisiminė generolo žodžius; nepavojingų pabėgimo planų nebūna. Galiausiai viską nulemia tai, kaip sugebi susidoroti su nenumatytomis situacijomis.

Teris uždarė galines dureles ir būgštaudamas, kad sargybiniai neišgirstų triukšmo, skubiai sėdo prie vairo. Jis stengėsi likti ramus colis po colio kylant barjerui, o triukšmas bagažinėje vis stiprėjo ir stiprėjo.

— Važiuok lėtai, — pasakė Džailzas. — Nesuteik jiems jokio preteksto įtarti.

Teris įjungė pirmą pavarą ir neskubėdamas pravažiavo pro užkardą. Jiems riedant pro muitinės postą, Baringtonas pažvelgė pro šoninį langą. Jaunasis karininkas kalbėjosi telefonu. Jis atsisuko į langą, pažvelgė tiesiai Džailzui į akis, pašoko nuo stalo ir išlėkė į kelią.

Iki Šveicarijos pasienio posto buvo likę ne daugiau kaip pora šimtų jardų. Pasižiūrėjęs pro galinį langą jis pamatė įnirtingai rankomis mosuojantį jaunąjį karininką; iš muitinės pasipylė ginkluoti sargybiniai.

— Keičiame planą, — pratarė Džailzas. — Spausk stabdžius, — suriko jis, kai automobilio galą kliudė pirmosios kulkos.

Teris perjunginėjo pavaras, ir tuomet sprogo padanga. Jis beviltiškai stengėsi važiuoti toliau išlaikydamas automobilį ant kelio, bet mašina ėmė blaškytis į šalis, rėžėsi į atitvarus ir sustojo pusiaukelėje tarp dviejų pasienio postų. Pasigirdo antra šūvių papliūpa.

— Dabar mano eilė pirmam nulėkti į prausyklą, — pasakė Baringtonas.

— Neturėk vilčių, — atsiliepė Beitsas, kuris spėjo iššokti iš automobilio, Džailzui dar neišsirangius iš savo vietos.

Jiedu pasileido Šveicarijos pasienio posto link. Jei kuriam nors iš jų ir pavyko per dešimt sekundžių įveikti šimtą metrų, šitai jie padarė šiandien. Nors movė zigzagais, stengdamiesi išvengti kulkų, Džailzas tvirtai tikėjo, kad finišo liniją kirs pirmas. Šveicarijos pasieniečiai juos palaikė šūksniais; pasiekęs pasienio ribą Džailzas džiūgaudamas iškėlė rankas, nes pagaliau įveikė didžiausią konkurentą.

Jis atsigręžė pažiūrėti į Terį ir išvydo jį maždaug už trisdešimties jardų gulintį vidury kelio su pakaušyje kulkos palikta žaizda; jam iš burnos sruvo kraujas.

Džailzas parpuolė ant kelių ir suskato šliaužti prie draugo. Pasigirdo dar keli šūviai; šveicarų sargybiniai čiupo jį už kulkšnių ir ėmė traukti atgal į saugią zoną.

Baringtonas norėjo jiems paaiškinti, jog neketina pusryčiauti vienas.

Hugas Baringtonas

1939—1942

24

Hugas Baringtonas neįstengė nuslėpti šypsenos, kai *Bristol Evening News* perskaitė pranešimą, kad Haris Kliftonas žuvo jūroje vos po kelių valandų, kai buvo paskelbtas karas.

Pagaliau vokiečiai nuveikė šį tą naudinga. Povandeninio laivo vadas vienas pats išsprendė didžiausią jo problemą. Hugas buvo bepradedąs įtikėti, kad praėjus šiek tiek laiko jam gal net bus įmanoma grįžti į Bristolį ir vėl atgauti Baringtono laivybos kompanijos vadovo pavaduotojo vietą. Jis nutarė pradėti veikti reguliariai skambindamas motinai į Baringtonų namus, bet kasdien skambindavo tik tada, kai tėvas jau būdavo išėjęs į darbą. Tą vakarą jis išėjo švęsti ir namo grįžo girtas kaip dūmas.

Kai po nutrūkusių dukters vedybų Hugas išvyko į Londoną, jis išsinuomojo butą pusrūsyje Kadogano Sodų gatvėje už svarą per savaitę. Vienintelis šio trijų kambarių buto gerumas buvo jo adresas, paliekantis įspūdį, kad jis — pasiturintis žmogus.

Nors Hugas vis dar turėjo kelis šilingus banke, santaupos sparčiai seko; laiko buvo marios, o pastovaus pajamų šaltinio — ne. Ilgai netrukus jam teko atsisakyti „Bugatti“ automobilio; kelias savaites jis gyveno laisviau, bet tik tol, kol bankas negrąžino pirmo negaliojančio čekio. Jis negalėjo kreiptis į tėvą pagalbos, nes šis jo nebefinansavo; atvirai kalbant, seras Valteris būtų mieliau ištiesęs pagalbos ranką Meisei Klifton nei pajudinęs pirštą dėl sūnaus.

Po tuščių kelių mėnesių Londone Hugas pamėgino susirasti darbą. Tačiau lengva nebuvo; jei nutikdavo taip, kad potencialus darbdavys pažinodavo jo tėvą, jis net nebūdavo kviečiamas pasikalbėti, o jei ir būdavo, naujasis viršininkas tikėdavosi, kad jis dirbs po tiek valandų, kiek jis nė nenumanė apskritai egzistuojant, ir už tokį atlygį, kokio jam nebūtų pakakę vienai sąskaitai klubo bare apmokėti.

Menkų santaupų likučius Hugas ėmė taškyti biržoje. Jis per daug klausė mokyklos laikų draugužių, aiškinančių apie sandorius, kurie negali nepavykti, jis net įsivėlė į kelių nešvarių kompanijų darbelius ir ėmė bendrauti su žmonėmis, spaudos vadinamais spekuliantais, o jo tėvo — paprasčiausiais sukčiais.

Po metų Hugas ėmė skolintis pinigų iš draugų ir net iš draugų draugų. Bet, kai niekaip nerandi būdų skoloms grąžinti, greitai būni išbrauktas iš kviestinių pietų svečių sąrašo, savaitgaliais tavęs niekas nebekviečia į užmiesčio namus smagiai pamedžioti.

Netekęs vilties Hugas skambindavo motinai, bet tik tada, kai būdavo tikras, jog tėvas darbe. Mama visada buvo galima pasikliauti — ji niekada neatsakys dešimtinės, juk ir mokyklos laikais vis kyštelėdavo po dešimt šilingų.

Su juo klube kartais pietaudavo senas mokyklos laikų draugužis Arčis Fenvikas; jis pakviesdavo į madingus kokteilių vakarėlius Čelsyje. Ten Hugas pirmą kartą pamatė Olgą. Jo dėmesį akimirksniu patraukė ne jos veidas ar figūra, bet perlai — trys eilės aplink kaklą apvyniotų perlų. Pasivedėjęs Arčį atokiau jis paklausė, ar tie perlai tikri.

— Labai tikėtina, kad tikri, — atsakė jis. — Bet noriu tave įspėti, jog nesi vienintelis, besitikintis įkišti leteną į medaus puodynę.

Arčis jam papasakojo, kad Olga Piotrovska neseniai atvyko į Londoną, po vokiečių invazijos pabėgusi iš Lenkijos. Jos tėvus suėmė gestapas tik todėl, kad jie — žydai. Hugas susiraukė. Arčis menkai ką daugiau ir tegalėjo apie ją papasakoti, išskyrus tai, kad ji gyvena didingame name Loundso aikštėje ir turi puikią meno kūrinių kolekciją. Hugas niekada labai nesidomėjo menu, bet net ir jis buvo girdėjęs apie Pikasą ir Matisą.

Jis nužingsniavo per kambarį ir prisistatė panelei Piotrovskai. Kai Olga jam pasakė, kodėl turėjo išvykti iš Vokietijos, jis išreiškė pasipiktinimą ir ją patikino, kad jo šeima didžiuojasi daugiau kaip šimtmetį galėdama dirbti su partneriais žydais. Šiaip ar taip, jo tėvas seras Valteris Baringtonas — Rotšildų ir Hambrų draugas. Dar gerokai prieš vakarėlio pabaigą jis pakvietė Olgą jau kitą dieną kartu papietauti „Ritz“ restorane, bet kadangi Hugui nebuvo leidžiama pasirašinėti čekių, jam teko kaulyti dar penkių svarų iš Arčio.

Pietūs praėjo gerai, ir dar kelias savaites jis atkakliai mergino Olgą, kiek tik leido kuklūs resursai. Jis jai pasakė, jog paliko žmoną, kai ši prisipažino užmezgusi romaną su geriausiu jo draugu; taigi jis paprašęs savo advokato pradėti skyrybų procesą. Iš tikrųjų Elžbieta jau buvo su juo išsiskyrusi; teisėjas jai paliko dvarą ir viską, ko Hugas nepasiėmė taip staiga išskubėdamas.

Olga buvo labai supratinga, ir Hugas jai pažadėjo, jog vos tapęs laisvas jos paprašys už jo tekėti. Jis nesiliovė jai kartojęs, kokia ji graži, kokia jaudinanti lovoje — daug geresnė nei Elžbieta, nepaisant vangokų jos pastangų. Jis nuolat jai primindavo, kad po jo mirties ji taps ledi Barington, o laikini finansiniai sunkumai bus įveikti jam paveldėjus Baringtonų dvarą. Stengėsi sudaryti įspūdį, kad jo tėvas daug senesnis ir silpnesnis nei buvo iš tikrųjų. „Jis sparčiai gęsta“ — dažniausiai sakydavo.

Po kelių savaičių Hugas persikėlė į Loundso aikštę, o dar po kelių mėnesių jau vėl buvo įsisukęs į tokį gyvenimą, koks, jo manymu, teisėtai jam ir skirtas. Keli jo

draugužiai paliežuvavo stebėdamiesi, kaip jam pasisekė gavus tokią žavią ir gražią moterį, o vienas kitas neatsispyrė pagundai pridurti: „Be to, jai ir pinigėlių netrūksta".

Hugas jau buvo kone pamiršęs, ką reiškia valgyti tris kartus per dieną, dėvėti naujus drabužius ir leistis vairuotojo vežiojamam po miestą. Jis atidavė didžiąją dalį skolų, ir ilgai netrukus jam vėl ėmė vertis durys, kurios dar visai neseniai būdavo užtrenkiamos tiesiai priešais nosį. Tačiau jis jau buvo bepradedąs svarstyti, kiek laiko šitai gali tęstis, nes tikrai neketino vesti žydės, pabėgėlės iš Varšuvos.

Derekas Mičelas įlipo į ekspresą — traukinį, važiuojantį nuo Templio Pievų geležinkelio stoties Bristolyje iki Padingtono stoties Londone. Dabar, kai atlygis buvo mokamas pirmą mėnesio dieną, o visos su darbu susijusios išlaidos padengiamos surinkus reikiamą informaciją, privatus seklys vėl visu pajėgumu dirbo senajam darbdaviui. Hugas norėjo, kad kartą per mėnesį Mičelas jam praneštų, kaip gyvena Baringtonų šeima. Jis domėjosi tėvo, buvusios žmonos, Džailzo, Emos ir net Greisės gyvenimu, o Meisė Klifton jam ir dabar kėlė didžiulių įtarimų; jis norėjo, kad Mičelas jį informuotų apie viską — absoliučiai viską, — kas susiję su jos gyvenimu.

Mičelas nuvažiuodavo į Londoną traukiniu, jiedu susitikdavo Padingtono stotyje, laukiamojoje salėje, priešais septintą peroną. Po valandos Mičelas traukiniu grįždavo atgalios.

Štai taip Hugas ir sužinojo, kad Elžbieta ir toliau gyveno dvare, o Greisė retai kada grįždavo namo, nes laimėjo studijų Kembridže stipendiją. Ema pagimdė sūnų, kurį pakrikštijo Sebastijonu Arturu. Džailzas stojo tarnauti į Vesekso pulką eiliniu kareiviu ir po dvylikos savaičių pratybų buvo išsiųstas į Kadetų mokymo skyrių Monse.

Ši informacija Hugą nustebino, nes jis žinojo, kad vos prasidėjus karui Glosteršyro pulkas pripažino Džailzą netinkamu aktyviai karinei tarnybai, nes jis, kaip patsai Hugas ir jo tėvas, buvo daltonikas. Siekdamas išvengti šauktinio dalios 1915-aisiais, Hugas pasinaudojo ta pačia dingstimi.

Bėgant mėnesiams Olga vis dažniau ėmė klausinėti Hugo, kada jis pagaliau išsiskirs. Baringtonas stengdavosi atsakyti tikindamas, kad skyrybų procesas visai netrukus bus baigtas, bet galiausiai ji jam pasiūlė grįžti į Kadogano aikštę ir pas ją nesirodyti, kol negalės patvirtinti, jog dokumentai, įrodantys atitinkamus jo veiksmus, atsidūrė teisme. Hugas savaitėlę palaukė ir pasakė Olgai, neva jo advokatas jau pradėjo reikiamas procedūras.

Dar kelis mėnesius namuose viešpatavo šeimyniška harmonija. Tik Hugas Olgai nepasakė, kad tądien, kai persikėlė gyventi pas ją, jis atsisakė buto Kadogano aikštėje. Jei Olga jį išvarytų, jis neturėtų kur gyventi.

Maždaug po mėnesio Mičelas paskambino Hugui ir pasakė, kad jam nedelsiant reikia su juo susitikti ir pasikalbėti labai netikėtu klausimu. Jie sutarė susitikti kitą dieną ketvirtą valandą įprastoje pasimatymų vietoje.

Mičelui atėjus į stoties laukiamąją salę, Hugas jau sėdėjo ant suoliuko pasislėpęs už londoniškio *Evening News* puslapių. Jis skaitė apie Romelio veržimąsi į Tobruką, nors žemėlapyje šio miesto nebūtų galėjęs parodyti. Kai šalia prisėdo Mičelas, Hugas tebeskaitė. Privatus seklys kalbėjo tyliai ir nė karto nepažvelgė Hugo pusėn.

— Pamaniau, gal norėsite sužinoti, kad vyriausioji jūsų dukra „Grand Hotel“ įsidarbino padavėja ir pasivadino panelės Dikens pavarde.

— Ar tik ne tame viešbutyje dirba ir Meisė Klifton?

— Taip, ji — restorano valdytoja, jūsų dukters viršininkė.

Hugas niekaip neįsivaizdavo, kodėl Ema panoro dirbti padavėja.

— Ar jos motina žino?

— Turėtų žinoti, nes Hadsonas kas rytą, be penkiolikos šeštą, ją paleidžia šimtas jardų nuo viešbučio. Bet ne dėl to norėjau su jumis susitikti.

Hugas atvertė kitą laikraščio puslapį ir pamatė generolo Okinleko nuotrauką; generolas stovėjo prie palapinės dykumoje ir kreipėsi į savo būrius.

— Vakar rytą jūsų dukra taksi nuvažiavo į prieplauką. Ji nešėsi lagaminą, paskui įlipo į keleivinį laivą „Kanzaso žvaigždė“ ir ten gavo darbą informacijos skyriuje. Motinai ji pasakė, kad vyksta į Niujorką aplankyti senelio tetos Filisės; manau, ji — lordo Harvio sesuo.

Hugas būtų apsidžiaugęs galėdamas sužinoti, iš kur Mičelas išpešė šią informaciją, bet jis vis dar stengėsi suprasti, kodėl Emai prireikė įsidarbinti laive, kuriame mirė Haris Kliftonas. Viskas labai neaišku. Jis liepė Mičelui pakapstyti giliau ir nedelsiant pranešti, kai tik ką nors sužinos apie jo dukters ketinimus.

Prieš sėsdamas į traukinį ir grįždamas į Templio Pievų stotį Mičelas pasakė Hugui, kad vokiečių bombonešiai iki pamatų sugriovė Plačiąją gatvę. Hugas niekaip nesuprato, kodėl jam tai turėtų rūpėti, kol Mičelas nepriminė, kad toje gatvėje buvo Tilės arbatinė. Jis manė, kad ponas Baringtonas turėtų žinoti: senąja ponios Klifton arbatine kiek anksčiau domėjosi kažkokie žemės supirkėjai. Hugas padėkojo Mičelui už informaciją neišsiduodamas, jog šis faktas jį sudomino.

Vos grįžęs į namus Loundso aikštėje, Hugas paskambino ponui Prendergastui į Nacionalinį provincijos banką.

— Numanau, kad skambinate dėl Plačiosios gatvės, — vos atsiliepęs pasakė banko valdytojas.

— Taip, girdėjau, kad parduodamas buvusios Tilės arbatinės sklypas.

— Po bombardavimo parduodama visa gatvė, — atsakė Prendergastas. — Dauguma parduotuvių savininkų neteko pragyvenimo šaltinio; kadangi jie nukentėjo nuo karo veiksmų, negali tikėtis draudimo kompensacijų.

— Tai ar galėčiau įsigyti Tilės arbatinės sklypą už padorią kainą?

— Atvirai kalbant, kone veltui galėtumėte įsigyti visą gatvę. Tiesą sakant, jei turite atliekamų grynųjų, pone Baringtonai, rekomenduočiau taip ir padaryti; įžvalgiai investuotumėte.

— Na, tik jei laimėtume karą, — priminė jam Hugas.

— Sutinku, kad sumanymas rizikingas, bet galėtumėte sulaukti puikios grąžos.

— Apie kokią sumą kalbame?

— Manau, kad ponią Klifton įkalbėčiau parduoti sklypą už du šimtus svarų. Tiesą sakant, kadangi pusė tos gatvės prekeivių yra mano klientai, numanau, kad visą stambų pirkinį galėtumėte įsigyti maždaug už tris tūkstančius. Na, lyg žaistumėte „Monopolį“ ridendamas švininį kauliuką.

— Aš pagalvosiu, — prieš padėdamas ragelį tarė Hugas. Jis negalėjo pasakyti Prendergastui, kad neturi net „Monopolio“ pinigų.

Mėgino sugalvoti, kaip prasimanyti tokią sumą, nes dabar jau niekas nenorėjo jam skolinti nė penkių svarų. Olgos jis nebegalėjo prašyti, nebent būtų sutikęs vesti ją prie altoriaus, tačiau apie tai negalėjo būti nė kalbos.

Jis būtų išmetęs iš galvos mintis apie tą pirkinį, jei viename iš Arčio vakarėlių nebūtų sutikęs Tobio Dansteiblio.

Tobis ir Hugas vienu metu mokėsi Itone. Baringtonas menkai pažinojo Dansteiblį, tik prisiminė, kad jis nuolat suvalgydavo jaunesnių berniukų skanumynų atsargas. Kai galiausiai jį sučiupo gvelbiantį iš vieno berniuko spintelės dešimties šilingų banknotą, visi manė, kad jis bus išmestas; gal jį ir būtų išmetę, jei jis nebūtų buvęs jaunesnysis grafo Dansteiblio sūnus.

Kai Hugas paklausė Tobio, kuo jis dabar užsiima, šis miglotai atsakė besidomįs žemės nuosavybe. Baringtonas jam papasakojo apie investavimo galimybę įsigyjant Plačiąją gatvę, tačiau Tobis, rodos, menkai tesusidomėjo. Tiesą sakant, Hugas negalėjo nepastebėti, jog Tobis niekaip negali atplėšti akių nuo deimantinio vėrinio, žibančio Olgai ant kaklo.

Jis padavė Hugui savo vizitinę kortelę sakydamas:

— Jei tau kada prireiktų grynųjų, neturėtų būti labai sunku jų gauti, seni, na, jei gerai mane supratai.

Baringtonas suprato, tačiau į užuomina išsakytą pasiūlymą nežiūrėjo rimtai, kol vieną rytą, pusryčiaujant, Olga jo nepaklausė, ar jis nežada susitikti su advokatu ir pasikalbėti dėl įsigaliosiančio ištuokos sprendimo. Hugas ją patikino, kad viskas bus sutvarkyta nedelsiant.

Jis išėjo iš namų, nužingsniavo tiesiai į klubą, pažvelgė į Tobio kortelę ir jam paskambino. Jie susitarė susitikti aludėje Fulame; vyrukai susėdo atokiame kampe, užsisakė po dvigubą džino ir plepėjo apie tai, kaip mūsų vaikinai laikosi Artimuosiuose Rytuose. Pokalbio temą jie pakeitė tik tada, kai įsitikino, kad jų niekas neišgirs.

— Man reikia rakto nuo buto, — pasakė Tobis, — ir tikslios vietos, kur ji laiko brangenybes.

— Nebūtų sunku išsiaiškinti, — patikino jį Hugas.

— Tau tereikės padaryti viena, seni, — užtikrinti, kad jūsų nebus namuose pakankamai ilgai; tada spėčiau atlikti savo darbą.

— Neturėtų kilti sunkumų.

Kai per pusryčius Olga pasakė norinti „Sadler's Wells“ teatre pamatyti „Rigoletą“, Hugas sutiko nupirkti du bilietus. Paprastai jis išsisukinėdavo, bet šįkart mielai sutiko ir net po operos pasiūlė pavakarieniauti „Savoy“, kur jiedu galės atšvęsti.

— Ką atšvęsti? — paklausė Olga.

— Mano ištuokos dokumentas patvirtintas, — atsainiai atsakė Hugas. Olga jį apsikabino. — Dar šeši mėnesiai, mieloji, ir būsi ponia Barington.

Hugas išsiėmė iš kišenės odinę dėžutę ir įteikė jai sužadėtuvių žiedą, kurį prieš dieną pirko „Burlington Arcade“ parduotuvėje su galimybe grąžinti. Olga sutiko tekėti. Jis ketino grąžinti žiedą po šešių mėnesių.

Rodėsi, kad opera truko tris mėnesius, o ne tris valandas, kaip buvo nurodyta programėlėje. Bet Hugui ūpą kėlė žinojimas, kad Tobis tą laiką puikiai išnaudos.

Po vakarienės Upės salėje Hugas ir Olga tarėsi, kur galėtų praleisti medaus mėnesį, nes į užsienį vykti negalėjo. Olga linko keliauti į Batą, esantį arčiau Bristolio, nei to būtų norėjęs Hugas, bet, kadangi jų medaus mėnesio niekada nė nebus, jis džiugiai sutiko su Olgos pasiūlymu.

Jiems taksi grįžtant į Loundso aikštę Hugas svarstė, kada Olga pastebės, kad nėra jos deimantų. Pastebėjo greičiau nei jis manė, nes vos pravėrę namų duris jie pamatė, kad viskas apversta aukštyn kojom. Tose vietose, kur anksčiau ant sienų kabojo paveikslai, tebuvo likę aiškūs kontūrai, rodantys, kokio dydžio paveikslų būta.

Olgą ištiko isterija; Baringtonas paėmė telefoną ir surinko numerį 999. Policijai prireikė kelių valandų, kol suregistravo, ko trūksta, nes Olgai niekaip nepavyko nusiraminti — į kiekvieną klausimą ji atsakinėjo po kelias minutes. Už bylą atsakingas vyriausiasis inspektorius juos patikino, kad visos smulkmenos apie pavogtus daiktus per keturiasdešimt aštuonias valandas bus praneštos visiems žinomiausiems Londono prekeiviams deimantais ir meno kūrinių platintojams.

Kitą dieną Fulame susitikęs su Tobiu Dansteibliu Hugas šėlo. Senasis jo mokyklos laikų bičiulis sėdėjo sau kuo ramiausiai kaip sunkiasvoris boksininkas. Kai Baringtonas pagaliau išsidūko, Tobis pastūmė per stalą batų dėžutę.

— Man nereikia naujos poros batų, — drėbė Hugas.

— Gal ir ne, bet už dėžutės turinį galėsi nusipirkti batų parduotuvę, — pasakė Tobis plekšnodamas per dėžę.

Hugas nukėlė dangtį ir pažvelgė dėžutės vidun; batų ten nepamatė; dėžutė buvo prikimšta penkių svarų vertės banknotų.

— Gali nesivarginti ir neskaičiuoti, — pasakė Tobis. — Čia yra dešimt tūkstančių svarų raudonais.

Staiga nurimęs Baringtonas nusišypsojo.

— Tu — geras vyrukas, — pratarė, uždengė dėžutę ir užsakė dar po du dvigubus džino su toniku.

Slenkant savaitėms ir policijai nesuradus jokių įtariamųjų, vyriausiasis inspektorius neleido Hugui suabejoti savo prielaidomis: tai — savų darbas; šį posakį jis nuolat kartodavo jiedviem susitikus. Tačiau Tobis tikino Hugą, kad niekam niekada nešaus į galvą suimti sero Valterio Baringtono sūnaus, nebent rastų geležinių jo kaltės įrodymų, kurie prisiekusiesiems nepaliktų jokių abejonių.

Olga paklausė Hugo, iš kur jis traukia vis naujus kostiumus, kaip galėjo įsigyti „Bugatti“. Jis jai parodė automobilio formuliarą, patvirtinantį, kad šią mašiną jis turėjo dar prieš jiems susipažįstant. Tik nepatikslino, jog jam nusišypsojo didžiulė laimė, nes prekeivis, kuriam nenorom pardavė automobilį, dar nebuvo spėjęs jo perparduoti niekam kitam.

Sparčiai artėjant terminui, leidžiančiam Hugui vėl tuoktis, jis pradėjo rengtis manevrui, kariškių rate vadinamam pasitraukimo strategija. Veikti pradėjo Olgai pareiškus, kad ji nori jam pasakyti vieną nuostabią naujieną.

Kartą Velingtonas buvo sakęs jaunesniajam karininkui, kad gyvenime svarbiausia pasirinkti tinkamą laiką, o kas gi toks tasai Hugas, kad nesutiktų su Vaterlo nugalėtoju — juk šio didžio žmogaus priesakas buvo skirtas jam.

Pusryčiaudamas jis skaitė *The Times* ir atsivertęs nekrologų skiltį pamatė iš nuotraukos žvelgiantį tėvą. Stengėsi skaityti straipsnį taip, kad Olga nesuprastų apie greitai pasikeisiantį jųdviejų gyvenimą. Hugo nuomone, laikraštis deramai atsisveikino su senuoju ponu, bet labiausiai jį domino paskutinė nekrologo pastraipa. *Seras Valteris Baringtonas paliko vienintelį įpėdinį — sūnų Hugą, kuris paveldės titulą.*

Tačiau *The Times* nepridūrė dar kelių žodžių: *ir atitinkamai visa kita.*

Meisė Klifton

1939—1942

25

Meisė vis dar prisiminė patirtą skausmą, kai pasibaigus vakarinei pamainai jos vyras negrįžo namo. Ji suprato, kad Arturas miręs, nors tik po daugelio metų jos brolis Stenas panoro papasakoti visą tiesą apie tai, kaip tą popietę dokuose žuvo jos vyras.

Tačiau tasai skausmas nieko nereiškė palyginti su sielvartu, kurį patyrė išgirdusi, kad jos vienturtis sūnus žuvo jūroje, kai „Devonietį“ pašovė vokiečių torpeda, tepraėjus vos kelioms valandoms po karo paskelbimo.

Meisė vis dar atsiminė paskutinį susitikimą su Hariu. Tą ketvirtadienio rytą jis atėjo jos aplankyti į „Grand Hotel“. Restoranas buvo sausakimšas, ilga lankytojų eilė laukė, kol bus pasodinti prie staliukų. Jis irgi atsistojo į eilę, bet pamatęs, kaip motina laksto iš virtuvės į salę ir vėl į virtuvę negalėdama gaišti nė minutės, spruko manydamas, kad ji jo nepastebėjo. Jis visada buvo labai sumanus vaikinas ir suprato: Meisei nepatiks būti trukdomai darbo metu, be to, jei jau kalbėsime atvirai, Haris taip pat žinojo, kad jai nebus malonu išgirsti, jog jis metė Oksfordą ir stojo dirbti į laivyną.

Kitą dieną pas ją užsuko seras Valteris Baringtonas ir pasakė, kad per rytinį potvynį Haris išplaukė garlaiviu „Devonietis“, ten įsidarbinęs ketvirtuoju kapitono padėjėju, grįš po mėnesio, pradės dirbti paprastu jūreiviu karo laive „Ryžtas“ ir plauks į Atlantą ieškoti vokiečių povandeninių laivų. Tačiau seras Valteris nežinojo, kad patys vokiečiai jo ieško.

Hariui grįžus Meisė ketino paprašyti laisvos dienos, tačiau tam nebuvo lemta įvykti. Suprato, kad daugybė kitų motinų prarado savo vaikus dėl šio baisaus, barbariško karo, bet nuo to jai nė trupučio nepalengvėjo.

Kai tą spalio vakarą Meisė grįžo po darbo namo, prie jos durų Varyklos gatvėje laukė vyriausiasis garlaivio „Kanzaso žvaigždė“ gydytojas Volesas. Jam nė nereikėjo sakyti, kodėl jis čia. Viskas atsispindėjo jo veide.

Jiedu sėdėjo virtuvėje, ir gydytojas pasakojo apie tai, kaip gydė du jūrininkus, ištrauktus iš vandens nuskendus „Devoniečiui“. Jis patikino Meisę, kad gelbėdamas Hario gyvybę padarė viską, ką galėjo, bet, deja, jis taip ir neatgavo sąmonės. Tiesą sakant, iš devynių tą naktį jo slaugytų jūrininkų liko gyvas tik vienas — Tomas Bradšou, trečiasis „Devoniečio“ kapitono padėjėjas, kuris turbūt buvo Hario draugas. Bradšou parašė užuojautos laišką, o daktaras Volesas pažadėjo perduoti poniai Klifton, kai tik „Kanzaso žvaigždė“ grįš į Bristolį. Jis išlaikė duotą žodį. Vos tik gydytojas išėjo ketindamas grįžti į laivą, Meisė pasijuto kalta. Ji jam net nepasiūlė puodelio arbatos.

Tomo Bradšou laišką ji padėjo ant židinio atbrailos šalia mėgstamiausios Hario nuotraukos, kurioje jis dainavo mokyklos chore.

Kitą dieną jai atėjus į darbą, visi bendradarbiai viešbutyje buvo jai geri ir rūpestingi, o viešbučio valdytojas ponas Hurstas pasiūlė kelias dienas pailsėti. Meisė atsakė, kad to jai mažiausiai reikia. Užuot sutikusi pailsėti, ji dirbo tokius ilgus viršvalandžius, kokius tik pajėgė, vildamasi, kad darbas apmalšins skausmą.

Neapmalšino.

Daugelis jaunų viešbučio darbuotojų vaikinų išėjo ir įstojo į ginkluotųjų pajėgų būrius; jų vietas užėmė moterys. Dabar dirbti jaunai moteriai nebebuvo gėda; nuolat mažėjant vyriškos lyties darbuotojų, ant Meisės pečių gulė vis daugiau atsakomybės.

Sulaukęs šešiasdešimtojo gimtadienio į pensiją ketino išeiti restorano valdytojas, bet Meisė manė, kad ponas Hurstas prašys jo pasilikti, kol baigsis karas. Ją ištiko šokas, kai jis ją pasikvietė į savo kabinetą ir pasiūlė šį darbą.

— Tu to nusipelnei, Meise, — pasakė jis, — ir vadovybė su manimi sutinka.

— Norėčiau porą dienų pagalvoti, — prieš išeidama iš kabineto tarė Meisė.

Ponas Hurstas ta tema daugiau nekalbėjo iki kitos savaitės, o kai vėl paklausė, Meisė paprašė jai skirti mėnesio bandomąjį laiką. Ponas Hurstas nusijuokė.

— Paprastai, — kalbėjo jis, — darbdavys, o ne darbuotojas to bandomojo mėnesio prašo.

Po savaitės jie jau buvo pamiršę apie bandomąjį laiką, nes, nors darbo valandos buvo ilgos, o naujos pareigos sunkios, Meisė dar niekada nebuvo pajutusi tokio pasitenkinimo. Ji žinojo, kad pasibaigus karui ir vyrukams grįžus iš fronto, ji vėl taps padavėja. Būtų sutikusi vėl dirbti prostitute, jei tai būtų padėję sugrąžinti Harį namo.

Meisei nė nereikėjo mokėti skaityti laikraščių, kad sužinotų, jog japonų oro pajėgos Perl Harbore sutriuškino amerikiečių laivyną, o Jungtinių Valstijų piliečiai vieningai stojo prieš bendrą priešą ir papildė sąjungininkų gretas, nes jau kelias dienas visi tik apie tai ir tekalbėjo.

Neilgai trukus po to Meisė pirmą kartą pamatė amerikietį.

Per artimiausius porą metų į pietvakarių Angliją rado kelią tūkstančiai jankių; daugelis jų buvo įkurdinti karinėje stovykloje Bristolio priemiestyje. Kai kurie karininkai ateidavo pietauti į viešbučio restoraną, bet, vos tapę nuolatiniais klientais, dingdavo ir

niekada nebepasirodydavo. Meisei jie nuolat skaudžiai primindavo Harį — kai kurie buvo ne vyresni.

Tačiau viskas pasikeitė, kai vienas iš jų grįžo. Kai jis įlėkė į restoraną ir pasiprašė pasodinamas prie jam įprasto staliuko, Meisė jį pažino ne iš karto. Visada manė, kad gerai prisimena vardus, o veidus — dar geriau; tenka daug ką prisiminti, jei nemoki skaityti ir rašyti. Bet vos išgirdusi pietietišką tartį ji atitoko:

— Leitenantas Malholandas, taip?

— Ne, ponia Klifton. Dabar jau majoras Malholandas. Mane čia atsiuntė atgauti jėgų, kad paskui išgabentų namo, į Šiaurės Karoliną.

Nusišypsojusi Meisė palydėjo jį prie nuolatinio staliuko, nors jis jai neleido stumti neįgaliojo ratukų. Maikas — jis primygtinai reikalavo, kad Meisė į jį kreiptųsi vardu — tapo nuolatiniu klientu ir čia lankosi po du ar net tris kartus per savaitę.

Meisė nusijuokė, kai ponas Hurstas sušnabždėjo:

— Žinai, jis rėžia aplink tave sparną.

— Manau, ir pats suprantate, kad mano dienos jau praėjo.

— Neapgaudinėk pati savęs, — atrėmė ponas Hurstas. — Esi pačiame žydėjime, Meise. Sakau tau, majoras Malholandas — ne pirmas vyriškis, kuris klausinėjo, ar tu su kuo nors susitikinėji.

— Pone Hurstai, pasistenkite nepamiršti, kad aš jau močiutė.

— Tavo vietoje aš jam to nesakyčiau, — atsakė valdytojas.

Meisė nepažino majoro, kai vieną vakarą jis atėjo su ramentais, jau pakilęs iš ratukų. Dar po mėnesio ramentus pakeitė lazdos, o ilgai netrukus ir šios liko tik praeities prisiminimuose.

Vieną vakarą majoras Malholandas paskambino užsisakyti staliuko aštuntai valandai; jis pasakė Meisei, jog norės kažką atšvęsti. Ji pamanė, jog jis turbūt grįš į Šiaurės Karoliną, ir pirmą kartą suprato, kaip jo ilgėsis.

Meisė nebūtų pasakiusi, kad Maikas — gražus vyriškis, tačiau jo šypsena buvo nepaprastai šilta, o manieros — kaip anglų džentelmeno, tiksliau, kaip jis pats yra sakęs, kaip džentelmeno iš Pietų. Amerikiečiams įkūrus bazes Britanijoje, buvo madinga juos juodinti, ir nuolat kartojamas anekdotas, kad jie neva nuolat persisotinę seksu, jiems nuolat permokama ir jie jau lipa visiems per gerklę, daugeliui bristoliečių niekaip nenuėjo nuo liežuvio — net ir tiems, kurie nė akyse nebuvo matę jokio amerikiečio; Meisės brolis Stenas nebuvo išimtis, ir niekas negalėjo pakeisti jo požiūrio, kad ir ką ji sakytų.

Baigiantis šventinei majoro vakarienei restoranas buvo beveik tuščias. Laikrodžiui išmušus dešimtą, vienas karininkas atsistojo išgerti už Maiką ir jo pasveikinti.

Kai svečiai rengėsi grįžti į stovyklą prieš komendanto valandą, Meisė restorano darbuotojų vardu pasidžiaugė, jog jis visai pasveiko ir tiek sustiprėjo, kad galėtų ramiai keliauti namo.

— Aš nevykstu namo, Meise, — juokdamasis atsakė jis. — Šventėme mano paaukštinimą; dabar esu bazės vado pavaduotojas. Deja, turėsi mane kęsti iki pat karo pabaigos.

Meisė nudžiugo išgirdusi tokią žinią ir nustebo, kai Maikas pridūrė:

— Kitą šeštadienį pulko štabe vyks šokiai; norėjau paklausti, ar suteiksi man tokią garbę ir būsi mano viešnia?

Meisė prarado žadą. Ji neprisiminė, kada paskutinį kartą kas nors kvietė ją į pasimatymą. Ji net negalėjo pasakyti, ar ilgai Maikas stovėjo laukdamas jos atsakymo, bet prieš jai atsakant jis pratarė:

— Sakyčiau, tai bus pirmas kartas po daugelio metų, kai išeisiu į šokių aikštelę.

— Ir man taip pat, — prisipažino ji.

26

Penktadienio popietėmis Meisė visada nešdavo į banką atlyginimą ir arbatpinigius.

Namuose ji stengėsi nuo Steno nuslėpti, kad uždirba daugiau už jį. Dvi jos sąskaitos nuolat pasipildydavo: kai tik einamojoje atsirasdavo dešimties svarų balansas, penki svarai būdavo pervedami į taupomąją, kurią Meisė vadino „pinigais juodai dienai“, jei kartais nutiktų kas nors bloga. Po finansinių nesėkmių su Hugu Baringtonu jai vis atrodydavo, jog staiga kažkas ims ir nutiks.

Tą penktadienį ji ištuštino piniginę prie langelio, ir kasininkas, kaip kiekvieną savaitę, ėmė rūšiuoti monetas dėliodamas jas tvarkingais bokšteliais.

— Iš viso — keturi šilingai ir devyni pensai, ponia Klifton, — pasakė jis pildydamas Meisės sąskaitos dokumentus.

— Ačiū, — padėkojo ji, kasininkui pakišus knygelę po grotelėmis. Ji jau dėjo knygelę į rankinę, kai tarnautojas pridūrė:

— Ponas Prendergastas klausė, ar negalėtumėte su juo pasikalbėti.

Meisei širdis nusirito į kulnus. Jos manymu, banko valdytojai ir mokesčių rinkėjai — tai padermė, nuolat skleidžianti blogas žinias, o pono Prendergasto pavyzdys šią jos nuomonę tik sustiprino: paskutinį kartą pareiškęs norą su ja susitikti jis priminė, jog Meisės sąskaitoje nėra pakankamai pinigų padengti būtinai sumai už paskutinio semestro Hario mokslus Bristolio vidurinėje mokykloje. Meisė nenorom patraukė valdytojo kabineto pusėn.

— Laba diena, ponia Klifton, — pasisveikino ponas Prendergastas, stodamasis nuo darbo stalo, kai ji įėjo į kabinetą. Jis mostelėjo jai sėstis. — Norėjau su jumis pasikalbėti asmenišku klausimu.

Meisė dar labiau susirūpino. Ji mėgino prisiminti, ar per pastarąsias porą savaičių nebuvo išrašiusi kokių nors čekių, galbūt ištuštinusių sąskaitą. Ji nusipirko šaunią suknelę šokiams amerikiečių bazėje, į kuriuos ją pakvietė Maikas Malholandas, tačiau suknelė padėvėta, atitinkanti finansines jos galimybes.

— Vienas labai svarbus banko klientas, — kreipėsi ponas Prendergastas, — teiravosi apie jūsų žemės sklypą Plačiojoje gatvėje, tą, kur kadaise priklausė Tilės arbatinei.

— Bet aš maniau, kad viską praradau, kai pastatas buvo subombarduotas.

— Ne viską, — atsakė Prendergastas. — Tebeturite jūsų vardu išduotus žemės nuosavybės dokumentus.

— Bet ko gali būti vertas tas sklypas, — nesuprato Meisė, — kai vokiečiai beveik viską aplinkui sulygino su žeme? Kai paskutinį kartą ėjau Koplyčios gatve, mačiau tik bombų išraustą plynę.

— Taip, gali būti, — atsakė ponas Prendergastas, — bet mano klientas vis tiek norėtų jums pasiūlyti du šimtus svarų už besąlygišką nuosavybės teisę.

— Du šimtus svarų? — pakartojo Meisė, tarsi būtų laimėjusi aukso puodą.

— Tokią sumą jis siūlosi sumokėti, — patikino Prendergastas.

— Kaip manote, kiek tas sklypas vertas? — paklausė Meisė, netikėtai užklupdama banko valdytoją.

— Nenutuokiu, ponia, — atsakė jis. — Aš — bankininkas, o ne žemės nuosavybės supirkinėtojas.

Meisė kelias minutes tylėjo.

— Prašau pasakyti savo klientui, kad norėsiu kelias dienas apie tai pagalvoti.

— Taip, žinoma, — atsakė Prendergastas. — Tačiau klientas mane informavo, kad šis pasiūlymas galios tik savaitę.

— Vadinasi, turiu apsispręsti iki kito penktadienio, taip? — maištautojos tonu paklausė Meisė.

— Kaip pageidausite, ponia, — atsakė Prendergastas, kai Meisė pakilo eiti. — Lauksiu jūsų kitą penktadienį.

Išėjusi iš banko ji niekaip negalėjo liautis galvojusi apie tai, kad valdytojas anksčiau niekada į ją nesikreipdavo „ponia". Grįždama namo pro juodais audeklais uždangstytus namus — autobusu ji važiuodavo tik per lietų, — ėmė svarstyti, kaip galėtų išleisti du šimtus svarų, bet šias mintis greitai išstūmė kitos — įdomu, kas jai galėtų patarti, ar kaina derama.

Ponas Prendergastas kalbėjo taip, tarsi pasiūlymas būtų geras, tačiau neaišku, kieno jis pusėje. Gal vertėtų pasikalbėti su ponu Hurstu? Bet priėjusi Varyklos gatvę nusprendė, kad būtų neprofesionalu į asmeninius reikalus velti savo viršininką. Maikas Malholandas atrodė esąs įžvalgus, išmintingas žmogus, bet iš kur jis galėtų žinoti, kiek verta žemė Bristolyje? O brolis Stenas... Absoliučiai beprasmiška klausti jo nuomonės, nes jis neabejotinai atsakys: „Čiupk pinigus ir bėk, mergyte." Be kita ko, ji mažiausiai norėjo, kad Stenas ką nors numanytų apie galimą netikėtą jos praturtėjimą.

Kai Meisė įsuko į Merivudo gatvę, leidosi prieblanda; žmonės rengėsi tamsiajam metui: netrukus bus atjungta elektra. Meisė vis dar nerado tinkamo sprendimo. Kai ėjo pro senosios Hario pradinės mokyklos vartus, ją užplūdo malonūs prisiminimai; Meisė mintyse padėkojo ponui Holkombui už viską, ką jis padarė sūnaus labui šiam augant. Ji

sustojo kaip įkirsta. Ponas Holkombas — protingas žmogus; šiaip ar taip, jis mokėsi Bristolio universitete ir gavo aukštojo mokslo diplomą. Jis tikrai galėtų patarti, tiesa?

Meisė apsigręžė ir žengė pro mokyklos vartus, bet įėjusi pamatė, kad sporto aikštelėje nieko nėra. Ji pažvelgė į laikrodį; kelios minutės po penkių. Vaikai jau išsiskirstę po namus, ponas Holkombas turbūt irgi išėjo baigęs darbą.

Meisė kirto aikštelę, pravėrė mokyklos duris ir žengė į pažįstamą koridorių. Atrodė, kad sustojo laikas — tos pačios raudonų plytų sienos, tik į jas įrėžta kiek daugiau inicialų, tie patys prie sienų prisegti spalvingi piešiniai, tik nupiešti jau kitų vaikų, tos pačios futbolo taurės, iškovotos kitų komandų. Tik ten, kur seniau kabojo mokyklos kepuraitės, dabar buvo sukabintos dujokaukės. Ji prisiminė pirmą kartą, kai atėjo pas poną Holkombą pasiskųsti dėl raudonų žymių, kurias pamatė Hariui ant nugaros jį maudydama. Ponas Holkombas buvo ramus, o ji niršo vis labiau; po valandos Meisė išėjo neabejodama, kas iš tiesų kaltas.

Ji pamatė pro pono Holkombo kabineto durų apačią besismelkiančią šviesą. Padvejojo, giliai įkvėpė ir tyliai pabeldė į grublėtą stiklą.

— Užeikite, — pasigirdo linksmas balsas, kurį ji taip gerai prisiminė.

Įžengusi į klasę pamatė poną Holkombą, sėdintį už didžiulės knygų krūvos, parkeriu skrebinantį popieriaus lapą. Ji ketino jam priminti, kas esanti, bet jis pirmas pašoko ir pasakė:

— Koks malonus netikėtumas, ponia Klifton, ypač jei ieškote manęs.

— Taip, jūsų, — atsakė Meisė kiek sutrikusi. — Atleiskite, pone Holkombai, kad trukdau, bet man reikia patarimo, ir nežinau, į ką dar galėčiau kreiptis.

— Jaučiuosi pamalonintas, — pasakė mokytojas siūlydamas jai mažytę kėdutę, ant kurios paprastai sėdi aštuonmečiai. — Kuo galiu padėti?

Meisė jam papasakojo apie susitikimą su ponu Prendergastu ir apie dviejų šimtų svarų pasiūlymą už žemės sklypą Plačiojoje gatvėje.

— Kaip manote, ar kaina derama? — paklausė ji.

— Nenumanau, — purtydamas galvą atsakė ponas Holkombas. — Nesu susidūręs su tokiais reikalais, nenorėčiau jūsų suklaidinti. Tiesą sakant, maniau, kad atėjote manęs aplankyti dėl kitko.

— Dėl kitko? — pakartojo Meisė.

— Taip. Maniau, kad pamatėte skelbimą lentoje prie mokyklos ir norėjote pateikti prašymą.

— Kokį prašymą? — paklausė Meisė.

— Lankyti vyriausybės sumanytas vakarines pamokas, skirtas padėti tokiems kaip jūs žmonėms — kurie neabejotinai išmintingi, bet neturėjo galimybių įgyti

išsilavinimo.

Meisė nenorėjo prisipažinti, jog net ir pastebėjusi skelbimą nebūtų mokėjusi jo perskaityti.

— Šiuo metu turiu per daug darbo, kad galėčiau mąstyti dar apie ką nors kita, — atsakė ji. — Ir viešbutis, ir... ir...

— Liūdna girdėti, nes manau, kad būtumėte ideali kandidatė. Daugelį pamokų vesiu pats, ir man būtų ypač didelis malonumas mokyti Hario Kliftono motiną.

— Tiesiog aš...

— Pamokos truks tik po valandą, du kartus per savaitę, — tęsė mokytojas nenorėdamas pasiduoti. — Mokysimės vakarais; niekas jums netrukdys tų mokslų mesti, jei nuspręsite, kad pamokos — ne jums.

— Labai malonu, kad pagalvojote apie mane, pone Holkombai. Gal kada nors, kai nebūsiu taip labai užimta, — ji atsistojo ir paspaudė jam ranką.

— Man labai gaila, kad negalėjau padėti jums išspręsti to klausimo, ponia Klifton, — lydėdamas Meisę prie durų kalbėjo Holkombas. — Būtų gerai, kad visi jums rūpimi klausimai būtų tik malonūs.

— Miela, kad skyrėte man laiko, pone Holkombai, — prieš išeidama pasakė Meisė.

Ji nužingsniavo koridoriumi, kirto aikštelę, išėjo pro mokyklos vartus. Pastovėjo gatvėje žiūrėdama į skelbimų lentą. Kaip ji norėjo mokėti skaityti...

27

Meisė važiavo taksi tik porą kartų gyvenime — vieną kartą į Hario vestuves Oksforde, bet tik iš vietinės stoties, o antrą kartą — visai neseniai, kai dalyvavo savo tėvo laidotuvėse. Taigi, kai amerikiečių tarnybinis automobilis privažiavo prie dvidešimt septintojo Varyklos gatvės numerio, ji buvo kiek sutrikusi ir vylėsi, kad kaimynai jau bus užtraukę užuolaidas.

Nusileidusi laiptais, vilkėdama naująja raudono šilko suknele kimštais petukais ir sujuosta per liemenį — prieš karą tokios suknelės buvo labai madingos, — ji pastebėjo pro langą spoksančius mamą ir Steną.

Iš automobilio išlipo vairuotojas ir pabeldė į laukujes duris. Jis abejojo, ar atvyko reikiamu adresu. Bet kai Meisė atidarė duris, jis iškart suprato, kodėl majoras pakvietė į pulko šokius šią ypatingą gražuolę. Jis šauniai atidavė Meisei pagarbą ir atidarė galines automobilio dureles.

— Ačiū, — pratarė ji, — bet mieliau sėdėčiau priekyje.

Kai vairuotojas rado kelią į pagrindinį greitkelį, Meisė paklausė, ar seniai jis dirba majorui Malholandui.

— Visą gyvenimą, ponia. Neatskiriami.

— Nelabai supratau.

— Abu esame iš Rolio, iš Šiaurės Karolinos. Kai baigsis šitas karas, keliausiu namo, grįšiu į seną darbą majoro fabrike.

— Nežinojau, kad majoras turi fabriką.

— Kelis, ponia. Rolyje jį vadina Kukurūzų burbuolių karaliumi.

— Kukurūzų burbuolių? — nesuprato Meisė.

— Bristolyje niekas nieko panašaus nėra matęs, ponia. Jei nori pajusti tikrą nepakartojamą kukurūzo burbuolės skonį, ką tik nuskintą ir paruoštą ją reikia išvirti, apšlakstyti lydytu sviestu ir valgyti; dar geriau, jei ji išauginta Šiaurės Karolinoje.

— O kas prižiūri fabrikus, kol Kukurūzų burbuolių karalius kovoja su vokiečiais?

— Jaunasis Džojus, jaunesnysis sūnus; numanau, kad iš sesers Sendės jis menkai tesulaukia pagalbos.

— Namuose jis turi sūnų ir dukrą?

— Jis turėjo du sūnus ir dukrą, ponia, bet, deja, Maikas jaunesnysis buvo nušautas Filipinuose.

Meisė norėjo paklausinėti kapralo apie Maiko vyresniojo žmoną, bet nujautė, kad jaunuolį gali trikdyti klausimai tokia tema, todėl pasirinko saugesnį pokalbį ir paklausė apie gimtąją jo valstiją.

— Pati geriausia valstija iš keturiasdešimt aštuonių, — atsakė jis ir nesiliovė kalbėjęs apie Šiaurės Karoliną, kol neprivažiavo stovyklos vartų.

Pamatęs automobilį sargybinis iškart pakėlė užkardą; jiems važiuojant į stovyklos teritoriją jis smagiai atidavė Meisei pagarbą.

— Majoras prašė, kad jus atvežčiau tiesiai į jo štabą, ponia; prieš eidama šokti galėsite ko nors išgerti.

Automobilis privažiavo prie paprasto nedidelio namelio, ir Meisė pamatė ant slenksčio stovintį Maiką, laukiantį, kol galės ją pasitikti. Ji iššoko iš automobilio vairuotojui nė nespėjus atidaryti durelių ir skubiai nužingsniavo takeliu pas Maiką. Jis pasilenkė, pabučiavo į skruostą ir pasakė:

— Eime, širdele, norėčiau tave supažindinti su keliais savo kolegomis, — paėmęs jos paltą Maikas pridūrė: — Atrodai tiesiog nuostabiai.

— Kaip tavo išauginta kukurūzų burbuolė? — paklausė Meisė.

— Greičiau jau kaip Šiaurės Karolinoje augantys persikai, — atsakė Maikas vesdamasis ją į triukšmingą kambarį, sklidiną juoko ir smagių balsų. — Dabar visi ims man pavydėti, nes greitai sužinos, jog atlydėjau šokių vakaro karalienę.

Meisė žengė į kambarį, pilną karininkų ir jų pasikviestų moterų. Šiltesnio sutikimo ji nė negalėjo tikėtis. Meisė niekaip nesiliovė svarsčiusi, ar irgi būtų sutikta kaip lygi tarp lygių, jei viešėtų anglų majoro štabe, Vesekso pulko būstinėje vos už kelių mylių.

Maikas vedžiojo ją po kambarį supažindindamas su kolegomis, taip pat ir su stovyklos viršininku, kuris neabejotinai jai simpatizavo. Eidama nuo būrelio prie būrelio Meisė negalėjo nepastebėti įvairiose kambario vietose — ant stalų, ant knygų lentynų ir ant židinio atbrailos — išdėliotų nuotraukų, kuriose galėjo būti nufotografuota ne kas kita, kaip Maiko žmona ir vaikai.

Truputį po devintos svečiai patraukė į salę, kur turėjo būti šokiai, bet prieš tai pareigingas šeimininkas ponioms padėjo apsivilkti paltus. Šitai suteikė Meisei progą atidžiau įsižiūrėti į vieną gražios jaunos moters nuotrauką.

— Mano žmona Abigailė, — pratarė Maikas, grįžęs į kambarį. — Tikra gražuolė, kaip ir tu. Vis dar jos ilgiuosi. Ji mirė nuo vėžio beveik prieš penkerius metus. Atėjo metas, kai visi tai ligai turėtume paskelbti karą.

— Užjaučiu, — atsakė Meisė. — Aš nenorėjau...

— Ne. Tiesiog dabar pamatei, kiek daug abu turime bendra. Kuo puikiausiai suprantu, kaip jautiesi praradusi vyrą ir sūnų. Bet, po velnių, šis vakaras skirtas švęsti, o

ne gailėtis pačių savęs; einam, širdele; kadangi man jau pavydi visi karininkai, atėjo metas paspirginti padus kito rango atstovams.

Imdama jį už parankės Meisė nusijuokė. Jiedu išėjo iš štabo ir įsimaišė į triukšmingą jaunų žmonių srautą, plūstantį į tą pačią pusę.

Šokių aikštelėje tarp jaunatviškų, smagių ir linksmų amerikiečių Meisė jautėsi taip, tarsi visus juos būtų pažinojusi visą gyvenimą. Tą vakarą keli amerikiečiai karininkai iškvietė ją šokti, bet Maikas retai kada ją išleisdavo iš akių. Kai muzikantai užgrojo paskutinį valsą, ji negalėjo patikėti, kad vakaras prabėgo taip greitai.

Nutilus aplodismentams, visi liko šokių aikštelėje. Muzikantai užgrojo Meisei negirdėtą melodiją, kuri turėjo visiems salėje priminti, kad jų šalis kariauja. Daugelis pasitempusių jaunuolių, prie širdies pridėjusių ranką ir aistringai dainuojančių „Žvaigždėmis nusėtą vėliavą“, nebesulauks kito gimtadienio. Kaip Haris. Koks beprasmiškas gyvybių švaistymas, svarstė Meisė.

Kai jiedu išėjo iš šokių salės, Maikas pasiūlė grįžti į štabą ir pasimėgauti taurele amerikietiško likerio „Southern Comfort“; paskui kapralas parveš ją namo. Meisė pirmą kartą gėrė tokį stiprų gėrimą, todėl jis greitai atrišo jai liežuvį.

— Maikai, turiu tokią bėdą, — pratarė ji įsitaisiusi ant sofos su antra taurele. — Kadangi tai bėdai iškabinti turiu tik savaitę, neapsieisiu be lašelio tavo pietietiško sveiko proto.

— Dėstyk, širdele, — atsakė Maikas. — Tik turiu įspėti: jei bus kalbama apie anglus... negaliu jų supaisyti. Tiesą sakant, tu — pirmoji, su kuria man pavyko atsipalaiduoti. Ar tu įsitikinusi, kad nesi amerikietė?

Meisė nusijuokė.

— Tu labai mielas, Maikai, — ji vėl gurkštelėjo viskio ir pasijuto galinti padaryti gerokai daugiau nei tik iškloti jam nerimą keliančias bėdas. — Viskas prasidėjo prieš daugelį metų, kai Plačiojoje gatvėje turėjau arbatinę, pavadintą „Tilės arbatine“. Dabar ten nieko nėra, tik apleistas subombarduotas plotas, bet vienas žmogus už tai man siūlo du šimtus svarų.

— Tai kur toji bėda? — paklausė Maikas.

— Nenutuokiu, kiek tas sklypas iš tikrųjų vertas.

— Na, viena tikrai aišku — kol yra tikimybė, kad vokiečiai grįš ir bombarduos toliau, toje vietoje niekas nieko neatstatinės; niekas nieko nedarys bent jau iki karo pabaigos.

— Ponas Prendergastas savo klientą vadina žemės sklypų supirkinėtoju.

— Man jis labiau panašus į spekuliantą, — atsakė Maikas, — kuris nori pigiai įsigyti apleistų sklypų, kad pasibaigus karui sparčiai prisiplėštų pinigo. Atvirai kalbant, tokie

sukčiai padarytų bet ką, kad tik greitai prasimanytų šlamančiųjų; tokius reikėtų pakabinti ant šakos.

— Bet ar negali būti, kad du šimtai svarų — teisinga kaina?

— Viskas priklausys nuo „jungtuvių vertės“.

Meisė atsitiesė kaip styga abejodama, ar gerai išgirdo.

— Nesuprantu, apie ką kalbi.

— Sakai, kad visa Plačioji gatvė subombarduota, kad neliko nė vieno statinio?

— Taip, bet dėl to mažas mano sklypelis netaps vertingesnis.

— Jei tas spekuliantas jau įkėlė koją į kitus tos gatvės sklypus, gali drąsiai derėtis. Tiesą sakant, tau vertėtų pareikalauti „kraičio“, nes gali būti, kad tavo sklypelis — vienintelis žemės lopas, jam neleidžiantis atstatyti viso kvartalo, nors jis, savaime suprantama, mažiausiai norėtų, kad tai išsiaiškintum.

— O kaip aš išsiaiškinsiu, ar mano sklypelis turi „jungtuvių vertę“?

— Pasakyk banko valdytojui, kad nesutiksi parduoti už mažiau nei keturis šimtus svarų, ir labai greitai viską sužinosi.

— Ačiū, Maikai, — pasakė Meisė, — gavau gerą patarimą.

Ji nusišypsojo, gurkštelėjo likerio „Southern Comfort“ ir nualpo jo glėbyje.

28

Kai kitą rytą Meisė nusileido pusryčiauti, ji niekaip neprisiminė, kas ją parvežė namo, kaip ji pakilo laiptais į savo kambarį.

— Aš tave paguldžiau, — pasakė Meisės motina pildama jai į puodelį arbatos. — Namo tave parvežė mielas jaunas kapralas. Jis net padėjo man užvesti tave laiptais.

Meisė krito į kėdę ir neskubėdama papasakojo motinai apie praėjusį vakarą, nepalikdama jokių abejonių, kad Maiko draugija jai labai patiko.

— Ir tu įsitikinusi, kad jis nevedęs? — paklausė motina.

— Mama, stabdyk arklius, juk vakar buvo tik pirmas mūsų pasimatymas.

— Ar jis atrodė tavimi susižavėjęs?

— Manau, jis pakvietė mane į teatrą kitą savaitę, tik gerai neprisimenu, kurią dieną ir į kokį teatrą, — kalbėjo Meisė, kai į virtuvę įžengė jos brolis Stenas.

Stenas atsidrėbė stalo gale ir laukė, kol panosėje bus padėtas košės dubuo; dubens turinį jis praris kaip šuo vandenį karštą dieną. Baigęs valgyti Stenas atsikimšo butelį alaus ir vienu mostu išgėrė.

— Išgersiu dar vieną, — pasakė. — Juk sekmadienis, — pridūrė garsiai atsirūgęs.

Per rytinius Steno ritualus Meisė niekada nekalbėdavo; dažniausiai ji išsmukdavo dirbti savų darbų, jam nespėjus pareikšti savo nuomonės apie viską, kas tik šaudavo į galvą. Meisė pakilo iš vietos ketindama eiti į Šv. Marijos bažnyčią rytinių mišių, kai Stenas subliuvo:

— Sėskis, moteriške! Prieš tau išeinant į bažnyčią noriu pasikalbėti.

Meisė labai norėjo išeiti nieko neatsakiusi, bet Stenas, jei tik būtų atitinkamai nusiteikęs, galėjo ją nutempti atgal ir dar pamušti akį. Meisė vėl atsisėdo.

— Tai ką nutarei dėl tų dviejų šimtų svarų, kuriuos gali gauti? — paklausė jis.

— Kaip sužinojai?

— Mama viską papasakojo vakar vakare, kai mieste trankeisi su tuo gražuoliu amerikiečiu.

Meisė pažvelgė į motiną suraukusi kaktą; šioji sutriko, bet nieko nesakė.

— Tavo žiniai, Stenai, majoras Malholandas yra džentelmenas, o tai, ką veikiu laisvalaikiu — ne tavo reikalas.

— Kvaila kale, jei jis — tikras amerikietis, įspėju — jie nelaukia, kol jiems bus pasiūlyta, jie mano, kad jiems ir taip viskas teisėtai priklauso.

— Neabejoju, kad kalbi, kaip visada, remdamasis paviršutinėmis žiniomis, — stengdamasi likti rami atsakė Meisė.

— Jankiai visi vienodi, — kalbėjo Stenas. — Jie visada nori tik vieno, o kai gauna, nešdinasi namo palikę mus baigti darbą; visai kaip pirmajame kare.

Meisė suprato, jog nėra prasmės tęsti pokalbio, todėl tik sėdėjo vildamasi, kad ši audra greitai išsidūks.

— Tu man dar neatsakei, ką darysi dėl tų dviejų šimtų svarų, — pasakė Stenas.

— Dar neapsisprendžiau. Kad ir kaip būtų, mano apsisprendimas, kur išleisiu pinigus, neturi nieko bendra su tavimi.

— Su manimi tai turi labai daug bendra, — atkirto Stenas, — nes pusė pinigų yra mano.

— Ir kaip tau tai pavyko apskaičiuoti?

— Pirmiausia — tu gyveni mano namuose, vadinasi, turiu teisę į pinigus. Ir dar, mergaite, noriu tave įspėti: jei sumanysi mane pergudrauti, jei negausiu man priklausančios dalies, sumušiu tave iki mėlynumo — taip, kad net joks amerikietis negras į tave nežiūrės.

— Mane nuo tavęs pykina, Stenai, — atrėžė Meisė.

— Pykins dvigubai smarkiau, jei nesumokėsi, nes tada aš...

Ji atsistojo, išėjo iš virtuvės, nubėgo koridoriumi, čiupo paltą ir spruko pro lauko duris Stenui dar nebaigus tirados.

Peržvelgusi sekmadienio užsakymus Meisė netruko susivokti, kad du klientus būtinai reikės pasodinti kuo toliau vienas nuo kito. Maiką Malholandą ji pasodino prie jam įprasto staliuko, o Patriką Keisį — pačiame salės gale; taigi jiedu niekaip negalėjo susidurti kaktomuša.

Ji nebuvo mačiusi Patriko beveik trejus metus ir dabar svarstė, ar jis pasikeitęs. Ar ir dabar jo išvaizdai nebus galima atsispirti, ar nebus išsisklaidęs airiškas žavesys, kuris ją pavergė vos jį pamačius?

Vienas iš Meisei kilusių klausimų buvo atsakytas tą pačią akimirką, kai Patrikas įžengė į restoraną.

— Kaip miela po tiek laiko vėl tave matyti, pone Keisi, — pasakė prieš palydėdama jį prie staliuko. Kelios pusamžės moterys nulydėjo žvilgsniais per salę žingsniuojantį gražuolį airį. — Ar šįkart ilgiau pas mus pabūsi, pone Keisi? — duodama valgiaraštį klausinėjo Meisė.

— Šitai priklausys nuo tavęs, — atsakė Patrikas. Jis atvertė valgiaraštį, bet jo neskaitė.

Meisė vylėsi, kad niekas nepastebėjo jos nuoraudžio. Atsigręžusi pamatė, kad prie administratorės stalelio laukia Maikas Malholandas; jis niekada neleistų, kad prie staliuko jį palydėtų kokia nors kita padavėja; jis laukdavo tik Meisės. Ji nuskubėjo pas jį ir sušnabždėjo:

— Sveikas, Maikai. Rezervavau tau įprastą staliuką. Na, einam?

— Žinoma.

Kai tik Maikas ėmė skaityti valgiaraštį, — nors kiekvieną sekmadienį jis rinkdavosi tuos pačius du patiekalus: dienos sriubą ir virtą jautieną su Jorkšyro pudingu, — ji nuėjo priimti Patriko užsakymo.

Kitas dvi valandas Meisė budriai stebėjo abu vyriškius, tuo pačiu metu stengdamasi nenuleisti akių ir nuo kitų šimto lankytojų. Restorano laikrodžiui išmušus trečią, salėje buvo likę tik du žmonės; Džonas Veinas ir Geris Kuperis[3], pamanė Meisė laukdama, kuris pirmas stos į kovą. Ji sulankstė Maiko sąskaitą, padėjo ant padėkliuko ir pasuko prie jo stalelio. Maikas sumokėjo nė nepažvelgęs į sumą.

— Ir vėl puikiai pavalgiau, — pasakė jis ir pašnibždomis pridūrė: — Tikiuosi, mūsų susitarimas antradienio vakarą eiti į teatrą tebegalioja?

— Žinoma, mielasis, — atsakė Meisė koketuodama.

— Vadinasi, susitiksime prie „Old Vic“ teatro aštuntą, — pasakė jis, kai pro jų staliuką praėjo padavėja.

— Labai malonu, pone; neabejotinai perduosiu virėjui jūsų komplimentus.

Maikas sutramdė juoką, pakilo nuo staliuko ir išėjo iš salės. Atsigręžęs jis jai nusišypsojo.

Kai jo nebesimatė, Meisė nunešė sąskaitą Patrikui. Jis peržvelgė kiekvieną įrašytą sumą ir paliko dosnių arbatpinigių.

— Ar rytoj vakare esi ką nors svarbaus numačiusi? — paklausė jis apdovanodamas Meisę šypsena, kurią ji taip gerai prisiminė.

— Taip, eisiu į vakarines pamokas.

— Turbūt juokauji, — atsakė Patrikas.

— Ne; negaliu vėluoti, nes rytoj — pirma pamoka iš dvylikos savaičių kurso, — ji nesakė Patrikui, kad dar nebuvo tvirtai apsisprendusi, ar lankys vakarinę mokyklą, ar ne.

— Vadinasi, susitiksime antradienį, — neatlyžo Patrikas.

— Antradienį jau esu susitarusi; eisiu į pasimatymą.

— Ar tikrai eisi, ar tik taip sakai, kad manimi atsikratytum?

— Tikrai; eisiu į teatrą.

— O kaip trečiadienis? Bet gal tas vakaras jau paskirtas matematikos lygtims?

— Ne, rašiniui ir skaitymui balsu.

— O ketvirtadienis? — klausinėjo Patrikas stengdamasis nesierzinti.

— Taip, ketvirtadienį aš laisva, — atsakė Meisė, kai kita padavėja praėjo pro staliuką.

— Tai labai gerai, — pasakė Patrikas. — Jau buvau bepradedąs manyti, kad turėsiu pratęsti viešnagės viešbutyje laiką dar savaitei, kad tik galėčiau su tavimi pasimatyti.

Meisė nusijuokė.

— Na, ką esi sumanęs?

— Pamaniau, gal iš pradžių galėtume nueiti į...

— Ponia Klifton, — Meisė atsigręžė ir pamatė už nugaros stovintį viešbučio valdytoją poną Hurstą. — Kai baigsite aptarnauti šį klientą, — pasakė jis, — gal būsite tokia maloni ir užeisite į mano kabinetą?

Meisė manė, jog elgėsi atsargiai, bet dabar išsigando, kad gali būti atleista, nes klientams reiškiamas personalo falimiarumas prieštaravo kompanijos politikai. Dėl to ji prarado ankstesnį darbą, ir tada kalba sukosi apie tą patį klientą — Patą Keisį.

Ji apsidžiaugė, kai Patrikas spruko iš restorano daugiau netaręs nė žodelio; padėjusi pinigus į kasą Meisė nuėjo pas poną Hurstą.

— Sėskitės, ponia Klifton. Turiu su jumis aptarti ganėtinai rimtą klausimą. — Meisė atsisėdo ir įsitvėrė krėslo ranktūrių, kad nedrebėtų. — Kaip matau, ir vėl diena buvo labai įtempta.

— Šimtas keturiasdešimt du padengti staliukai, — atsakė Meisė. — Beveik rekordas.

— Nežinau, kuo man reikės jus pakeisti, — kalbėjo valdytojas, — bet sprendimus priima valdyba, o ne aš, pati suprantate. Šitai — ne mano valioje.

— Bet man patinka šis darbas, — pratarė Meisė.

— Gali būti, tačiau turiu jums pasakyti, kad šiuo atveju sutinku su valdyba. — Meisė atsilošė pasirengusi atlaikyti likimo smūgį. — Man buvo aiškiai pasakyta, — tęsė ponas Hurstas, — jog jie nebenori, kad dirbtumėte restorane, ir prašė kaip galima greičiau jus pakeisti.

— Bet kodėl?

— Todėl, kad jie nekantrauja jus įdarbinti administracijos korpuse. Atvirai kalbant, Meise, jei būtumėte vyras, jau vadovautumėte kuriam nors mūsų viešbučiui. Sveikinu!

— Dėkoju, — atsakė Meisė, jau pradėdama galvoti apie galimus padarinius.

— Tik pirmiausia sutvarkykime visus formalumus, gerai? — pasakė ponas Hurstas, paskui atidarė stalčių ir išėmė laišką. — Jums reikės atidžiai viską perskaityti, — tęsė. —

Čia surašytos visos naujojo jūsų darbo smulkmenos. Kai perskaitysite ir pasirašysite, grąžinkite man, o aš nusiųsiu valdybai.

Tada Meisė ir apsisprendė.

---

[3] Džonas Veinas ir Geris Kuperis — amerikiečiai aktoriai.

29

Meisė bijojo apsikvailinti.

Priėjusi mokyklos vartus ji buvo besukanti atgal; taip ir būtų padariusi, jei nebūtų pamačiusi vyresnės už save kitos moters, einančios į vidų. Ji nusekė paskui tą moterį pro mokyklos duris, nužingsniavo koridoriumi ir sustojo prie klasės. Meisė dirstelėjo vidun tikėdamasi pamatyti pilną klasę; tada galėtų viltis, kad niekas jos nė nepastebės. Tačiau klasėje buvo tik septyni žmonės — du vyrai ir penkios moterys.

Ji nusliūkino į klasės galą ir atsisėdo dviem vyrams už nugarų — vis dar tikėjosi, kad jos niekas nematys. Meisė akimirksniu pasigailėjo taip apsisprendusi, nes sėdėdama arčiau durų būtų galėjusi greičiau pabėgti.

Kai į klasę įėjo ponas Holkombas, ji palenkė galvą. Ponas Holkombas atsisėdo prie stalo, pastatyto priešais lentą, timptelėjo ilgos juodos mantijos atlapus ir nužvelgė mokinius. Pamatęs gale klasės įsitaisiusią ponią Klifton jis nusišypsojo.

— Iš pradžių užrašysiu visas dvidešimt šešias abėcėlės raides, — kreipėsi jis, — ir norėčiau, kad man rašant jūs garsiai jas ištartumėte.

Jis paėmė gabalėlį kreidos ir atsistojo į klasę nugara. Lentoje jis užrašė raidę A; pasigirdo keli balsai; B — jau choras, C — visi balsai, išskyrus Meisės. Kai mokytojas parašė Z, Meisė irgi ištarė raidę.

— Dabar atsitiktine tvarka rodysiu raides; pažiūrėsime, ar jas atsiminsite.

Antrą kartą mokytojui rodant raides Meisė atpažino daugiau nei pusę, o trečią kartą jos balsas visame chore skambėjo garsiausiai. Pasibaigus valandai, tik ponas Holkombas būtų pasakęs, kad Meisė dalyvavo pirmoje pamokoje per dvidešimt metų; beje, Meisė visai neskubėjo namo.

— Kai trečiadienį vėl susitiksime, — pasakė ponas Holkombas, — visi turite būti išmokę rašyti visas dvidešimt šešias abėcėlės raides reikiama tvarka.

Meisė ketino išmokti abėcėlę iki antradienio, kad tikrai nepadarytų jokios klaidos.

— Su tais, kurie negali eiti su manimi į aludę išgerti, susitiksime trečiadienį.

Meisė manė, jog reikėtų sulaukti atskiro pono Holkombo kvietimo, todėl pakilo nuo kėdės ir pasuko į duris, nors kiti susibūrė prie mokytojo stalo ketindami jį apiberti tuzinais klausimų.

— Ponia Klifton, ar eisite į aludę? — Meisei priėjus prie durų, paklausė mokytojas.

— Dėkoju, pone Holkombai. Norėčiau nueiti, — išgirdo savo pačios balsą Meisė ir prisidėjo prie kitų; būrelis išėjo iš klasės ir nužingsniavo gatve į „Laivo užeigą".

Mokiniai skirstėsi vienas po kito, kol prie baro liko tik du.

— Ar bent nutuokėte, kokia esate sumani? — paklausė ponas Holkombas, nupirkęs jai dar vieną stiklinę apelsinų sulčių.

— Bet aš mečiau mokyklą būdama dvylikos; ir dabar nemoku nei skaityti, nei rašyti.

— Gal ir per anksti išėjote iš mokyklos, bet niekada nesiliovėte mokytis. Kadangi esate Hario Kliftono motina, gali būti, kad galiausiai mokysite mane.

— Haris jus mokė?

— Kasdien, nė pats to nesuprasdamas. Labai anksti suvokiau, kad jis už mane sumanesnis. Tik vyliausi, kad man pavyks jį išsiųsti į Bristolio mokyklą anksčiau, nei jis pats tai išsiaiškins.

— Ar jums pavyko? — šypsodamasi paklausė Meisė.

— Tik per plauką, — prisipažino Holkombas.

— Priimam paskutinius užsakymus! — sušuko barmenas.

Meisė pažvelgė į laikrodį už baro. Ji negalėjo patikėti, kad jau pusė dešimtos; tuoj bus išjungta elektra.

Atrodė natūralu, kad ponas Holkombas lydi ją namo; šiaip ar taip, jie pažįstami daugybę metų. Jiedviem žingsniuojant tamsiomis gatvėmis jis papasakojo Meisei daug istorijų apie Harį, ją ir džiuginusių, ir liūdinusių. Buvo akivaizdu, kad ponas Holkombas taip pat ilgisi Hario, o Meisė jautėsi kalta dėl to, kad dar prieš daugelį metų jam nepadėkojo.

Priėjusi savo namų duris Varyklos gatvėje, Meisė pasakė:

— Aš nežinau, kuo jūs vardu.

— Arnoldas, — droviai atsakė mokytojas.

— Jums tinka, — pratarė Meisė. — Ar galiu į jus kreiptis Arnoldu?

— Taip, žinoma.

— O jūs turite į mane kreiptis Meise, — ji išsitraukė laukujų durų raktą ir įkišo į spyną. — Labanakt, Arnoldai. Pasimatysime trečiadienį.

Vakaras teatre atgaivino Meisei daug malonių prisiminimų iš tų laikų, kai Patrikas Keisis vesdavosi ją į „Old Vic", kai tik atvykdavo į Bristolį. Bet vos pradėjus blėsti prisiminimams apie Patriką, vos jai ėmus leisti laiką su kitu žmogumi, su kuriuo, jos manymu, galėtų susikurti ateitį, tasai nelemtas gnomas vėl įsiveržė į jos gyvenimą. Patrikas minėjo turįs kažkokią priežastį, dėl kurios norėtų su ja susitikti, ir Meisei

beveik nekilo abejonių, kokia toji priežastis. Ji nenorėjo, kad jis vėl sujauktų jai gyvenimą. Ji galvojo apie Maiką, vieną iš geriausių ir padoriausių žmonių, kokius tik jai teko sutikti, o jis nuoširdžiai stengėsi slėpti savo jausmus.

Patrikas jai buvo įteigęs, kad į teatrą vėluoti jokiu būdu negalima. Jo manymu, negali būti labiau gluminančio dalyko, nei pakilus uždangai brautis pro žmones, lipti jiems ant kojų ir tamsoje mėginti patekti į savo vietas, kurios, aišku, visada būna pačiame eilės viduryje.

Maikas jau stovėjo fojė laikydamas programėlę, kai likus dešimčiai minučių iki spektaklio pradžios į teatrą atėjo Meisė. Ji nusišypsojo vos jį pamačiusi ir vis galvojo, kodėl jis visada sugeba pakelti jai nuotaiką. Jis taip pat jai nusišypsojo ir švelniai pabučiavo į skruostą.

— Mažai žinau apie Noelį Kovardą, — prisipažino Maikas duodamas Meisei programėlę, — bet ką tik perskaičiau pjesės turinį; spektaklis turėtų būti apie vyrą ir moterį, kurie niekaip negali apsispręsti, su kuo susituokti.

Jiems įžengus į salę parteryje, Meisė nieko neatsakė. Ji skaitė abėcėlės raides atbuline tvarka, kol pasiekė raidę H. Kai jiedu susirado savo vietas eilės viduryje, Meisė svarstė, kaip Maikui pavyko gauti tokias puikias vietas, kai visi bilietai jau buvo išparduoti.

Užgesus šviesoms ir pakilus uždangai jis paėmė ją už rankos. Meisės ranką paleido tik tada, kai į sceną išėjo Ouvenas Narsis, ir publika prapliupo ploti. Meisę pakerėjo stebima istorija, nors ir šiek tiek kėlė nerimą. Tačiau kerus išsklaidė pono Narsio žodžius nustelbianti garsiai sustugusi sirena. Publika ėmė aikčioti ir dūsauti, aktoriai skubiai dingo iš scenos, jų vietą užėmė teatro valdytojas, puikiai parengęs evakuacijos strategiją, kuri būtų paglosčiusi širdį ir pulko viršilai. Bristoliečiams jau seniai buvo pažįstami vokiečių antskrydžiai; beje, vokiečiai neketino mokėti už bilietus į teatrą.

Maikas ir Meisė išėjo iš teatro ir nusileido laiptais į tamsią, bet pažįstamą slėptuvę, nuolatiniams teatro lankytojams jau tapusią antraisiais namais. Žiūrovai rinkosi bet kokias laisvas vietas laukdami pasirodymo, į kurį bilietai nebuvo parduodami. Didžioji visuomenės lygintoja — taip Klementas Atlis buvo apibūdinęs priešlėktuvinės slėptuvės prieglobstį.

— Ne taip įsivaizdavau pasimatymą, — pasakė Maikas klodamas savo švarką ant akmeninių grindų.

— Kai buvau jauna, — atsisėdusi ant švarko pratarė Meisė, — daug jaunų vyrukų mėgino mane čia atsivesti, bet tu esi pirmas, kuriam pavyko.

Maikas nusijuokė, o ji ėmė kažką braižyti ant programėlės viršelio.

— Jaučiuosi pamalonintas, — atsakė Maikas ir švelniai apglėbė ją per pečius, kai nuo pavojingai arti krintančių bombų sudrebėjo žemė. — Tu niekada nebuvai Amerikoje, tiesa, Meise? — paklausė jis stengdamasis nukreipti jos mintis nuo antskrydžio.

— Aš ir Londone niekada nebuvau, — prisipažino Meisė. — Tiesą sakant, toliausiai buvau nukeliavusi iki Veston Super Mero ir Oksfordo; kadangi abi kelionės baigėsi siaubingai, atrodo, man būtų geriausia likti namie.

Maikas nusijuokė.

— Norėčiau tau parodyti Ameriką, — pasakė. — Ypač pietus.

— Manyčiau, mums reikėtų paprašyti vokiečių kelių ramių vakarų, kad galėtume apsvarstyti tavo pasiūlymą, — pasakė Meisė užkaukus sirenai, skelbiančiai oro pavojaus pabaigą.

Slėptuvėje nuvilnijo aplodismentų banga; visi pakilo po nenumatytos pertraukos ir vėl patraukė į teatrą.

Žiūrovams susėdus į savo vietas, scenoje pasirodė valdytojas.

— Spektaklis tęsis be pertraukos, — pranešė, — bet jei vokiečiai nutars mus aplankyti dar kartą, turėsime nutraukti. Man labai gaila, bet turiu pasakyti, kad pinigų negrąžinsime. Vokiečių nurodymu, — pareiškė valdytojas. Keli žmonės nusijuokė.

Vos pakilus uždangai Meisė vėl paniro į pasakojamą istoriją, ir kai aktoriai pagaliau išėjo nusilenkti, susižavėję žiūrovai atsistojo ne tik padėkoti už spektaklį, bet ir, Maiko žodžiais tariant, pasidžiaugti dar viena maža pergale prieš *Luftwaffe*, karines vokiečių oro pajėgas.

— Į Harvio restoraną ar į „Bufetinę“? — paklausė Maikas imdamas programėlę, ant kurios viršelio abėcėlės tvarka buvo perrašytos raidės, išbrauktos iš pjesės pavadinimo: A E E I I L P R S T V V.

— Į „Bufetinę“, — atsakė Meisė nenorėdama prisipažinti, jog kartą, kai Harvio restorane buvo su Patriku, ji visą vakarą dairėsi po staliukus baimindamasi net minties, kad čia gali ateiti vakarieniauti lordo Harvio dukra Elžbieta su Hugu Baringtonu.

Maikas ilgai skaitė valgiaraštį; Meisė stebėjosi, nes patiekalų pasirinkimas nebuvo didelis. Paprastai jis plepėdavo apie tai, kas vyksta stovykloje arba forte, kaip jis dažnai vadindavo stovyklą, bet šįvakar tylėjo; jis net nesiskundė keistuoliais anglais, nesuprantančiais beisbolo. Meisė ėmė abejoti, ar jis tikrai gerai jaučiasi.

— Maikai, ar viskas gerai? — paklausė.

Jis pakėlė į ją akis.

— Mane siunčia į Jungtines Valstijas, — atsakė Maikas.

Tuo metu prie stalelio priėjo padavėja ir paklausė, ar jie norėtų ko nors užsisakyti. Pačiu laiku, pamanė sau Meisė, bet kartu pasiguodė, kad turės šiek tiek laiko pagalvoti,

tik, aišku, ne apie tai, ko norėtųsi valgyti. Kai jie pateikė užsakymą ir padavėja nuėjo, Maikas pamėgino pratęsti:

— Mane paskyrė dirbti su dokumentais Vašingtone.

Meisė palinko virš stalo ir paėmė jį už rankos.

— Labai juos spaudžiau, kad man leistų čia pasilikti dar šešis mėnesius... kad galėčiau būti su tavimi, bet mano prašymą atmetė.

— Labai gaila, — atsakė Meisė, — bet...

— Meise, prašau, nieko nesakyk, nes man jau dabar sunku. Dievas mato, labai daug apie viską galvojau. — Po šių žodžių jiedu ilgokai tylėjo. — Suprantu, mes pažįstami nedaug laiko, bet nuo tada, kai tave pamačiau pirmą kartą, mano jausmai nepasikeitė, — Meisė nusišypsojo. — Svarsčiau, — tęsė jis, — vyliausi, meldžiausi, jog gal sutiksi vykti su manimi į Ameriką... kaip mano žmona.

Meisė neteko žado.

— Man be galo malonu, — galiausiai pralemeno, bet nesumetė, ką dar galėtų pasakyti.

— Aišku, suprantu, kad tau reikia laiko pagalvoti. Apgailestauju, bet siaučiant karui negaliu džiaugtis ilgo merginimo subtilybėmis.

— Kada keliauji namo?

— Mėnesio gale. Taigi jei atsakytum „taip“, bazėje galėtume susituokti ir drauge skristi kaip vyras ir žmona. — Jis pasilenkė ir paėmė ją už rankos. — Dar niekada gyvenime nesijaučiau labiau garantuotas savo teisumu, — pasakė Maikas, kai prie jų staliuko vėl išdygo padavėja.

— Kas valgys kepenėlių maltinuką?

Tą naktį Meisė nemiegojo, o kai kitą rytą nusileido pusryčiauti, pasakė motinai, kad Maikas jai pasipiršo.

— Sutik, — nedelsdama patarė ponia Tankok. — Niekada nesulauksi geresnės progos pradėti naujo gyvenimo. Kalbėkime tiesiai šviesiai, — pridūrė liūdnai pažvelgusi į Hario nuotrauką ant židinio atbrailos, — nebeturi dėl ko čia pasilikti.

Meisė ketino išsakyti savo dvejones, kai į kambarį įsiveržė Stenas. Meisė pašoko nuo stalo.

— Geriau jau eisiu, nes kitaip pavėluosiu į darbą.

— Nemanyk, kad pamiršau apie tuos šimtą svarų, kuriuos esi man skolinga! — sušuko Stenas, kai Meisė išėjo.

Kai tą vakarą, septintą valandą, į klasę įėjo ponas Holkombas, Meisė sėdėjo ant kėdės kraštelio pirmoje eilėje.

Per valandą ji kelis kartus kėlė ranką, lyg būtų įkyri mokinukė, žinanti visus atsakymus ir norinti, kad mokytojas ją pastebėtų. Gal mokytojas ją ir pastebėjo, bet neišsidavė.

— Gal galėtumėte čia lankytis antradieniais ir ketvirtadieniais, Meise? — paklausė ponas Holkombas, kai jiedu kartu su kitais mokiniais žingsniavo į aludę.

— Kodėl? — nesuprato Meisė. — Ar nedasimokau?

— Ar nepakankamai mokausi, — nepagalvojęs pataisė ją mokytojas. — Atvirkščiai, — pridūrė, — nutariau jus perkelti į aukštesnę grupę, kol dar visai neužgožėte šių žmonių, — mostelėjęs ranka jis parodė į jos moksladraugius.

— Bet ar aš įkąsiu tuos mokslus, Arnoldai?

— Tikiuosi, kad taip; neabejoju, po mėnesio pasivysite ir kitą grupę; tada man teks jus perkelti į pažengusiųjų klasę.

Meisė nieko neatsakė žinodama, kad neilgai trukus turės pasakyti Arnoldui, jog mėnesio pabaiga suplanuota kitaip.

Jie ir vėl galiausiai liko sėdėti prie baro vieni, ir vėl jis ją lydėjo namo, į Varyklos gatvę, tik šįkart išėmusi iš rankinės laukujų durų raktą Meisė pamanė, jog ponas Holkombas tarsi mėginą sutelkti visą drąsą ją pabučiuoti. Ne, aišku, kad ne. Juk jai ir taip pakanka visokiausių bėdų.

— Aš tik svarsčiau, — pratarė mokytojas, — kokią pirmą knygą jums būtų geriausia perskaityti.

— Skaitysiu ne knygą, — įkišusi į spyną raktą pasakė Meisė. — Skaitysiu laišką.

30

Pirmadieniais, antradieniais ir trečiadieniais Patrikas Keisis pusryčiaudavo, pietaudavo ir vakarieniaudavo viešbučio restorane.

Meisė manė, kad jis ją nusives vakarieniauti į Plimsolio gatvę ir šitaip atgaivins praeities prisiminimus. Tiesą sakant, ji nebuvo tame restorane nuo tada, kai Patrikas išvyko į Airiją. Ji neapsiriko; prisiminimai atgijo.

Ji pasiryžo nesileisti dar kartą suviliojama Patriko kerų ir grožio; ketino jam papasakoti apie Maiką ir jų ateities planus. Tačiau slenkant vakarui jai darėsi vis sunkiau pradėti pokalbį šia tema.

— Na, kaip gyvenai visą tą laiką, kol manęs nebuvo Bristolyje? — paklausė Patrikas, kol jiedu gurkšnojo aperityvą prie baro. — Aišku, visi žino, kad vadovauji geriausio mieste viešbučio restoranui ir tuo pačiu metu kažkaip sugebi lankyti vakarinę mokyklą.

— Taip, man viso šito trūks, kai... — ilgesingai pradėjo ji.

— Kai kas? — paklausė Patrikas.

— Kursai truks tik dvylika savaičių, — mėgindama atgauti šaltą protą pasakė Meisė.

— Lažinuosi, — kalbėjo Patrikas, — kad po dvylikos savaičių tu pati mokysi kitus.

— O kaip tu? Ką tu veikei? — paklausė Meisė, kai prie jų priėjo vyriausiasis padavėjas ir pasakė, kad staliukas jiems jau padengtas.

Patrikas nieko neatsakė, kol jie neatsisėdo prie atokaus stalelio salės kampe.

— Turbūt prisimeni, kad prieš trejus metus buvau paaukštintas ir tapau kompanijos valdytojo pavaduotoju, todėl ir turėjau grįžti į Dubliną.

— Nepamiršau, kodėl turėjai grįžti į Dubliną, — jausmingai atsakė Meisė.

— Kelis kartus mėginau grįžti į Bristolį, bet prasidėjus karui šitai tapo neįmanoma; bet blogiausia, jog net negalėjau tau parašyti.

— Na, šis klausimas bus išspręstas netolimoje ateityje.

— Tada galėsi man skaityti lovoje.

— O kaip sekasi tavo kompanijai šiais sunkiais laikais? — paklausė Meisė, mėgindama nukreipti pašnekesį į saugesnius vandenis.

— Tiesą sakant, daugelis airių kompanijų karo metais gyvena visai neblogai. Kadangi mūsų šalis neutrali, galime pelnytis iš abiejų pusių.

— Jūs norite veltis į kokius nors reikalus su vokiečiais? — negalėjo patikėti Meisė.

— Ne, mūsų kompanija visada aiškiai teigė, kam yra lojali; neturėtum stebėtis išgirdusi, kad tik nedaugelis mano kraštiečių džiaugiasi sandoriais su vokiečiais. Taip, keleri metai buvo sunkūs, bet į karą stojus amerikiečiams net airiai įtikėjo, kad sąjungininkai gali švęsti pergalę.

Dabar Meisė sulaukė progos papasakoti Patrikui apie vieną tokį amerikietį, bet ta proga ji nepasinaudojo.

— O kas dabar tave atginė į Bristolį? — paklausė ji.

— Atsakymas paprastas: tu.

— Aš? — Meisė skubėjo sugalvoti kokį nors įtikinamą būdą pakreipti pokalbį į mažiau asmenišką sritį.

— Taip. Metų gale į pensiją išeina mūsų direktorius; viršininkas paprašė užimti jo vietą.

— Sveikinu, — atsakė Meisė atlėgusia širdimi, pasijutusi saugiau. — Ir tu nori, kad tapčiau tavo pavaduotoja, — stengdamasi kalbėti linksmai pridūrė ji.

— Ne, noriu, kad būtum mano žmona.

Meisės tonas pasikeitė.

— Patrikai, ar per visus tuos trejus metus tau nė akimirką nebuvo šovę į galvą, kad mano gyvenime galėjo pasirodyti ir kas nors kitas?

— Kasdien apie tai pagalvodavau, — atsakė Patrikas, — todėl ir atvykau išsiaiškinti, ar toks žmogus yra.

Meisė dvejojo.

— Taip, yra.

— Ar jis tau piršosi?

— Taip, — sušnabždėjo ji.

— Priėmei jo pasiūlymą?

— Ne, bet pažadėjau duoti atsakymą prieš jam išvykstant į Ameriką mėnesio pabaigoje, — atsakė jau tvirčiau.

— Ar tai reiškia, kad aš dar turiu vilčių?

— Atvirai kalbant, Patrikai, persvara ne tavo pusėje. Beveik trejus metus nieko apie tave nežinojau, ir staiga užgriūni kaip perkūnas iš giedro dangaus, tarsi niekas nebūtų pasikeitę.

Patrikas nė nemėgino gintis; padavėjas atnešė užsakytus patiekalus.

— Ir nesitikėjau, kad bus paprasta, — pasakė jis.

— Patrikai, tau visada buvo paprasta. Jei prieš trejus metus būtum man pasipiršęs, su džiaugsmu būčiau įšokusi į pirmą garlaivį, plaukiantį Airijon.

— Tada pirštis negalėjau.

Meisė padėjo peilį su šakute nepaėmusi nė kąsnelio.

— Visada svarsčiau, ar tik nebūsi vedęs.

— Tai kodėl tada nieko nesakei?

— Patrikai, taip tave mylėjau, kad buvau pasiryžusi susitaikyti ir su tokiu pažeminimu.

— O aš grįžau į Airiją tik todėl, kad negalėjau tau pasipiršti.

— Ar situacija pasikeitė?

— Taip. Daugiau nei prieš metus Braini mane paliko. Ji sutiko žmogų, kuris jai buvo dėmesingesnis nei aš; jam neturėjo būti sunku pelnyti jos palankumą.

— O, Dieve, — pratarė Meisė, — kodėl mano gyvenimas visada taip painiai susiklosto?

Patrikas nusišypsojo.

— Atsiprašau, kad vėl tau suardžiau įprastą gyvenimą, bet šįkart taip lengvai nepasiduosiu — bent jau kol tikėsiu, kad turiu nors menkiausią galimybę, — pasilenkęs jis paėmė Meisę už rankos. Po minutėlės prie jų staliuko priėjo padavėjas ir sunerimo pažvelgęs į dvi nė nepaliesto atvėsusio maisto lėkštes.

— Pone, ar viskas gerai? — paklausė jis.

— Ne, — atsakė Meisė. — Negerai.

Meisė gulėjo negalėdama užmigti ir galvojo apie du gyvenime sutiktus vyrus. Maikas toks patikimas, toks geras... Ji žinojo, kad jis būtų ištikimas iki gyvenimo pabaigos; Patrikas — toks įdomus, toks gyvas, su juo nepanuobodžiautum nė akimirkos. Tą naktį ji kelis kartus keitė nuomonę; turėjo tiek mažai laiko apsispręsti, ir šis žinojimas dabar tik trukdė.

Kai kitą rytą Meisė nusileido pusryčiauti ir paklausė motinos, už kurio iš tų abiejų vyrų vertėtų tekėti, jei būtų galima rinktis, motina prakalbo be užuolankų.

— Už Maiko, — nedvejodama atsakė ji. — Įveikiant ilgą distanciją jis būtų gerokai patikimesnis, jei vedybinį gyvenimą galima vadinti ilga distancija. Šiaip ar taip, — pridūrė ji, — airiais niekada nepasitikėjau.

Meisė svarstė mamos žodžius ir jau rengėsi paklausti dar vieno dalyko, kai į virtuvę įgriuvo Stenas. Surijęs košę jis nutraukė jos mintis.

— Ar tik ne šiandien susitinki su banko valdytoju?

Meisė nieko neatsakė.

— Taip ir maniau. Būtinai keliauk tiesiai namo ir atnešk man tą šimtą svarų. Jei negrįši, mergyte, eisiu tavęs ieškoti.

— Kaip malonu vėl jus matyti, ponia, — pasakė ponas Prendergastas pasiūlęs Meisei sėstis, kai ji truputį po ketvirtos atėjo į banką. Jis palaukė, kol lankytoja įsitaisys kėdėje, o tada santūriai paklausė:

— Ar jau pamąstėte apie dosnų mano kliento pasiūlymą?

Meisė nusišypsojo. Ištaręs vieną žodelį ponas Prendergastas išsidavė, kieno interesai jam svarbesni.

— Neabejotinai pamąsčiau, — atsakė Meisė, — ir būčiau dėkinga, jei galėtumėte savo klientui pasakyti, jog nesutiksiu parduoti sklypo už mačiau nei keturis šimtus svarų. Nenuleisiu nė penso.

Ponas Prendergastas išsižiojo.

— O kadangi gali būti, kad mėnesio pabaigoje išvyksiu iš Bristolio, gal būsite toks malonus ir pasakysite savo klientui, jog manasis *dosnus* pasiūlymas galios tik savaitę.

Ponas Prendergastas užsičiaupė.

— Pasistengsiu užsukti kitą savaitę tokiu pačiu laiku, pone Prendergastai, tada galėsite man pasakyti savo kliento sprendimą. — Meisė atsistojo, maloniai nusišypsojo valdytojui ir pridūrė: — Tikiuosi, maloniai praleisite savaitgalį, pone Prendergastai.

Jai buvo sunku susikaupti ir klausytis pono Holkombo žodžių ne tik todėl, kad aukštesnėje grupėje mokytis teko gerokai sunkiau nei pradedančiųjų, ir ji jau gailėjosi, kad paklausė mokytojo pasiūlymo. Dabar dažniau keldavo ranką norėdama paklausti, o ne atsakyti į mokytojo klausimą.

Arnoldo entuziazmas dėstomų dalykų atžvilgiu buvo užkrečiamas; jis turėjo tikrą talentą dirbti taip, kad visi jaustųsi lygūs, kad ir menkiausias mokinio pasiekimas atrodytų reikšmingas.

Po dvidešimties minučių, jo žodžiais tariant, kertinių dalykų kartojimo jis paprašė klasės atsiversti „Mažųjų moterų"[4] 72-ą puslapį. Meisė skaičius mokėjo; ji greitai atsivertė reikiamą puslapį. Tada mokytojas paprašė trečioje eilėje sėdinčią moterį atsistoti ir perskaityti pirmą pastraipą; visa klasė sekė jos skaitomus sakinius žodis po žodžio. Meisė uždėjo pirštą puslapio viršuje ir iš paskutiniųjų stengėsi sekti pasakojimą, bet greitai nebesupaisė, kur skaitoma.

Kai mokytojas paprašė pirmoje eilėje sėdėjusio pagyvenusio vyriškio tą pačią pastraipą perskaityti antrą kartą, Meisė jau pažino kelis žodžius, bet meldė, kad Arnoldas nepakviestų toliau skaityti jos. Ji atsipūtė, kai toliau skaityti buvo paprašytas kažkas kitas. Naujajam skaitytojui atsisėdus, Meisė panarino galvą, bet užduoties neišvengė.

— Galiausiai paprašysiu ponią Klifton atsistoti ir perskaityti tą pačią pastraipą.

Meisė nedrąsiai pakilo iš savo vietos ir pamėgino susikaupti. Ji kone žodis žodin atpasakojo visą pastraipą nė karto nedirstelėjusi į puslapį. Kita vertus, ji tiek daug metų nuolat stengdavosi įsiminti ilgus, sudėtingus restorano lankytojų užsakymus.

Meisei atsisėdus ponas Holkombas šiltai jai nusišypsojo.

— Ponia Klifton, kokia puiki jūsų atmintis, — rodos, daugiau niekas neužčiuopė tikrosios jo žodžių prasmės. — Dabar norėčiau, kad dirbtume toliau ir aptartume tam tikrų pastraipos žodžių reikšmes. Pavyzdžiui, antroje eilutėje matote seną žodį „sužieduotinis“. Gal galite pateikti naujesnį tą patį reiškiančio žodžio pavyzdį?

Pakilo kelios rankos; tarp pakėlusiųjų būtų buvusi ir Meisė, jei už klasės durų nebūtų išgirdusi pažįstamų sunkių žingsnių.

— Panele Vilson, — pakvietė mokytojas.

— Sužadėtinis, — pasakė panelė Vilson, kai atsilapojo durys ir į klasę įvirto Meisės brolis. Jis sustojo prie lentos ir akimis ėmė varstyti mokinius.

— Kuo galėčiau padėti? — mandagiai paklausė ponas Holkombas.

— Niekuo, — atsakė Stenas. — Atėjau pasiimti to, kas teisėtai man priklauso, todėl prikąsk liežuvį, mokytojau, jei nenori prisidirbti, ir nesikišk ne į savo reikalus. — Jis įbedė akis į Meisę.

Ji per pusryčius ketino jam pasakyti, kad tik kitą savaitę sužinos, ar brangusis pono Prendergasto klientas priėmė jos pasiūlymą. Bet kadangi dabar Stenas ryžtingai žengė jos link, ji niekaip jo neįtikins, kad pinigų neturi.

— Kur mano pinigai? — dar nepriėjęs prie Meisės suolo subliuvo Stenas.

— Dar neturiu, — atsakė Meisė. — Tau teks palaukti dar savaitę.

— Po velnių, — plūdosi Stenas; jis čiupo Meisę už plaukų ir ėmė tempti ją klykiančią iš suolo. Jam šlumpsint durų link visa klasė sėdėjo lyg užhipnotizuota. Stenui kelią pastojo vienintelis žmogus.

— Traukis iš kelio, mokytojau.

— Siūlyčiau paleisti seserį, pone Tankokai, jei nenorite pakliūti į dar didesnę bėdą nei dabar.

— Ir kas gi man grasina? — nusijuokė Stenas. — Jei neatsiknisi, drauge, kaipmat išmalsiu dantis; pažadu, vaizdas bus prastas.

Stenas nepastebėjo artėjančio pirmo smūgio, o kai kumštis smogė į saulės rezginį, jis susirietė dvilinkas; suprantama, jis nespėjo atsigauti prieš antrą smūgį į smakrą. Trečias smūgis jį patiesė ant grindų kaip nukirstą ąžuolą.

Jis gulėjo pasidriekęs, susiėmęs už pilvo, laukdamas smūgio batu. Mokytojas dunksojo virš jo laukdamas, kol šis atsigaus. Pagaliau atsipeikėjęs atsistojo ant

linkstančių kojų ir nenuleisdamas nuo mokytojo akių iš lėto stūmėsi artyn durų. Atsidūręs, jo manymu, saugiu atstumu nuo pono Holkombo, jis vėl pažvelgė į Meisę, tebegulinčią ant grindų, susirietusią į kamuoliuką ir tyliai raudančią.

— Kol neturėsi mano pinigų, mergužėle, namo geriau negrįžk, — suurzgė, — jei tau rūpi savas kailis!

Daugiau nieko nepasakęs jis išpuolė į koridorių.

Išgirdusi užsitrenkiančias duris Meisė vis tiek buvo per daug įsibaiminusi, kad išdrįstų nors krustelėti. Kiti mokiniai susirinko knygas ir tyliai išsliūkino iš klasės. Tą vakarą niekas nesirengė į aludę.

Ponas Holkombas greitai perėjo per klasę, atsiklaupė šalia savo mokinės ir apglėbė drebantį kūną. Kiek patylėjęs jis pratarė:

— Šįvakar jums geriau eiti pas mane, Meise. Paklosiu lovą svečių kambaryje. Galėsite ten gyventi tiek, kiek norėsite.

---

[4] Angl. *Little Women* — populiarus amerikiečių rašytojos Louisos M. Alcott (1832—1888) romanas.

Ema Barington

1941—1942

31

Šešiasdešimt ketvirtosios ir Parko gatvių kampas, — prie Seftono Dželkso kontoros Volstrite įšokusi į taksi pratarė Ema.

Sėdėdama ant galinės taksi sėdynės ji stengėsi sugalvoti, ką pasakys tetai Filisei, kai — arba jei — atsidurs prie jos slenksčio, tačiau automobilyje įjungtas radijas grojo taip garsiai, kad jai buvo sunku susikaupti. Ji svarstė, ar nevertėtų paprašyti vairuotojo patildyti radiją, bet jau buvo perpratusi, kad Niujorko taksistai apkursta, kai jiems taip atrodo patogiau, nors retai kada praranda budrumą ir niekada — kalbos dovanos.

Klausydamasi, kaip diktorius susijaudinusiu balsu pasakoja apie tai, kas dedasi kažkokiame krašte, pavadintame Perl Harboras, Ema įsivaizdavo, kad pirmiausia teta paklaus, kodėl jaunoji panelė atkeliavo į Niujorką; paskui pasidomės, kiek laiko ji čia prabuvo, o dar vėliau — kodėl taip ilgai neatėjai aplankyti. Nė į vieną klausimą ji neturėjo įtikinamo atsakymo, nebent nutartų viską tetai Filisei papasakoti, o visko pasakoti Ema nenorėjo, nes net ir jos mama *visko* nežinojo.

Gal teta net nežino, kad turi dukterėčią, svarstė Ema. Ar gali būti, kad jų šeimas skiria koks nors senas giminės vaidas, apie kurį ji nieko nežino? O gal jos teta gyvena atsiskyrėlės gyvenimą, gal yra išsituokusi, gal antrą kartą ištekėjusi arba psichiškai nesveika?

Ema prisiminė tik tiek, kad kartą matė kalėdinį atviruką, pasirašytą Filisės, Gordono ir Alisterio vardais. Ar tai jos vyro ir sūnaus vardai? Ir dar be viso to, ji neturi jokio įrodymo, jog tikrai yra Filisės brolio anūkė, antros eilės dukterėčia.

Kai taksi privažiavo prie durų ir Ema padavė vairuotojui dar vieną ketvertuką, jos pasitikėjimas vis labiau seko.

Ema išlipo iš taksi, užvertusi galvą pažvelgė į įspūdingą keturių aukštų rausvo smiltakmenio namą ir ilgokai svarstė, ar verta belstis. Galiausiai nutarė pavaikštinėti po kvartalą vildamasi, kad grįžusi prie durų bus drąsiau nusiteikusi. Šešiasdešimt ketvirtojoje gatvėje Emos dėmesį patraukė neįprastai karštligiškai pirmyn atgal sparčiai žingsniuojantys niujorkiečiai sutrikusiais, nerimo kupinais veidais. Kai kurie vis dirsčiojo į dangų. Juk jie tikrai netiki, kad kitas japonų antskrydžio tikslas — Manhatanas?

Parko gatvės kampe stovintis berniukas laikraščių pardavėjas nesiliovė šūkčiojęs tos pačios antraštės: „Amerika skelbia karą! Skaitykite šviežiausias naujienas!”

Kai Ema vėl atsidūrė prie tetos namo durų, suprato, kad prastesnės dienos vizitui nė negalėjo pasirinkti. Gal būtų išmintingiausia grįžti į viešbutį ir viešnagę atidėti rytojui? Bet ar rytoj kas nors bus kitaip? Ji beveik neturėjo pinigų; jei Amerika stojo į karą, kaip ji grįš į Angliją, svarbiausia, kaip grįš pas Sebastijoną, kurio niekada neketino palikti ilgiau nei dviem savaitėms? Ema užlipo penkis laiptelius ir atsidūrė priešais žvilgančias juodas duris su dideliu išblizgintu variniu belstuku. Gal tetos Filisės nėra. Gal ji persikėlė gyventi kitur. Ema jau rengėsi belsti, kai sienoje pamatė skambučio mygtuką, po kuriuo buvo parašyta „Prekiautojams". Ji paspaudė mygtuką, žengė žingsnį atgal ir laukė; Ema labiau norėjo pirmiausia pamatyti žmogų, kuris bendrauja su prekeiviais.

Po kelių akimirkų duris atidarė elegantiškai apsirengęs aukštas vyras, vilkįs juodu švarku, dryžuotomis kelnėmis ir baltais marškiniais, pasirišęs pilką kaklaraištį.

— Kuo galėčiau padėti, ponia? — paklausė jis neabejotinai supratęs, kad Ema — ne prekeivė.

— Esu Ema Barington, — pratarė ji. — Norėjau paklausti, ar mano teta Filisė namie.

— Ji tikrai namie, panele Barington, nes pirmadieniais popiet lošia bridžą. Jei būsite maloni ir įeisite, pasakysiu poniai Stiuart, kad atvykote.

— Jei būtų patogiau, galėčiau ateiti rytoj, — mikčiojo Ema, bet vyriškis uždarė duris ir jau buvo nupėdinęs per pusę koridoriaus.

Stovėdama koridoriuje ir laukdama Ema nesunkiai suprato, iš kokios šalies kilę Stiuartai — pačiame koridoriaus gale, ant sienos, virš sukryžiuotų kardų ir Stiuartų dinastijos herbo, kabojo princo Čarlio portretas. Ema iš lėto vaikštinėjo žavėdamasi Peplo, Fergiusono, Maktagarto ir Reborno paveikslais. Ji prisiminė, kad senelis lordas Harvis. Melgelrio pilies svetainėje turi pasikabinęs Lorenso paveikslą[5]. Ema nenutuokė, kuo jos tetėnas užsiima, bet neabejojo, kad jam sekasi puikiai.

Po kelių minučių grįžo liokajus ta pačia abejinga veido išraiška. Gal jis dar negirdėjo naujienų apie Perl Harborą.

— Ponia jus priims svetainėje, — pasakė.

Koks jis panašus į Dženkinsą — jokių perteklinių žodžių, visada vienodai lygi eisena; jam kažkaip sekėsi reikšti pagarbą visai nemėginant pagarbiai elgtis. Ema norėjo paklausti, iš kurios Anglijos dalies jis kilęs, bet suprato, kad toks klausimas nuskambėtų kaip kišimasis į jo gyvenimą, todėl ji tylėdama nusekė paskui liokajų koridoriumi.

Ji ketino lipti laiptais, bet liokajus sustojo, pravėrė lifto groteles, pasitraukė į šoną ir praleido Emą pirmą. Liftas privačiame name? Ema pamanė, kad gal teta Filisė neįgali. Trečiame aukšte liftas sudrebėjęs sustojo, ir išlipusi Ema atsidūrė gražiai apstatytoje svetainėje. Jei ne eismo triukšmas, pypsintys automobiliai ir policijos sirenos, sklindančios iš apačioje besidriekiančios gatvės, pamanytum, kad atsidūrei Edinburge.

— Prašyčiau palaukti, ponia.

Ema liko stovėti prie durų, o liokajus nuėjo prie keturių pagyvenusių ponių, įsitaisiusių prie židinio, geriančių arbatą, kramsnojančių bandeles su sviestu ir įdėmiai besiklausančių radijo, kuris veikė be jokių trikdžių.

Liokajui ištarus „panelė Ema Barington“, jos atsigręžusios sužiuro į Emą. Ji neapsirikdama galėjo pasakyti, kuri iš ponių — lordo Harvio sesuo, jai nė neatsistojus pasisveikinti: ugnies raudonumo plaukai, išdykėliškas šypsnys ir aiškiai juntamas senos giminės dvelksmas.

— Ne, tikrai negali būti, kad čia — toji pati mažoji Ema, — pareiškė ji palikusi drauges, plaukdama per svetainę pasitikti dukterėčios; jai kalbant girdėjosi vos juntamas škotiškas akcentas. — Kai paskutinį kartą tave mačiau, mieloji mano, vilkėjai klostytą uniforminį sarafaną, mūvėjai baltas kojinaites ir avėjai sportinius batelius, o rankoje laikei žolės riedulio lazdą. Tada tikrai nerimavau dėl priešininkų komandos berniukų. — Ema nusišypsojo; tas pats humoro jausmas, kaip ir senelio. — O dabar... tik pažvelk! Sužydėjai, tapai tokia graži. — Ema nuraudo. — Kas tave atginė į Niujorką, mieloji?

— Atleiskite, kad taip įsiveržiau, teta, — kreipėsi Ema, nervingai dirsčiodama į kitas tris ponias.

— Dėl jų nesijaudink, — sušnabždėjo teta. — Po prezidento pareiškimo jos tikrai turi daugiau nei užtektinai temų pokalbiui. O kur tavo lagaminai?

— Lagaminas „Mayflower“ viešbutyje, — atsakė Ema.

— Parkeri, — pratarė teta gręždamasi į liokajų, — nusiųsk ką nors į Meiflauerį paimti panelės Emos daiktų, o paskui paruošk svečių miegamąjį, nes nujaučiu, kad po šiandieninių žinių dukterėčia pas mus kiek pabus.

Liokajus pranyko.

— Bet, teta...

— Jokių „bet“, — nukirto ji pakeldama ranką. — Ir dar — primygtinai reikalauju liautis mane vadinti teta, nes tada pasijuntu kaip sena boba. Gal ir esu sena boba, bet nenoriu to nuolat girdėti primenant, todėl labai prašau mane vadinti Filise.

— Ačiū, teta Filise, — atsakė Ema.

Filisė nusijuokė.

— Aš taip myliu anglus, — pasakė ji. — O dabar eime pasisveikinti su mano bičiulėmis. Jos labai apsidžiaugs galėdamos susipažinti su tokia savarankiška jauna panele... tokia bauginamai šiuolaikiška.

„Kiek pabus“ truko ilgiau nei metus; su kiekviena diena Ema vis labiau troško grįžti pas Sebastijoną, tačiau apie vaiko gyvenimą sužinodavo tik iš motinos, o kartais ir iš Greisės laiškų. Gavusi žinią apie senelio mirtį Ema apsiverkė; ji manė, senelis gyvens amžinai. Stengėsi negalvoti apie tai, kas dabar vadovaus kompanijai, tikėdamasi, kad tėvas nebus toks begėdis ir į Bristolį negrįš.

Net ir būdama tikra motina Filisė nebūtų jai sukūrusi dar puikesnės namų aplinkos. Ema netruko įsitikinti, kad jos teta — tipiška Harvi: be galo dosni ir atlaidi, o tokie žodžiai kaip „neįmanoma“, „neįtikėtina“ ir „nerealu“ tikriausiai buvo išbraukti iš jos žodyno dar ankstyvoje vaikystėje. Paaiškėjo, kad „svečių miegamasis“ — tai keli kambariai, kurių langai žvelgė į Centrinį parką, ir šitai Emai buvo malonus siurprizas, pagyvenus ankštame „Mayflower“ viešbučio kambarėlyje.

Kitas siurprizas ją ištiko pirmą vakarą, kai nusileido vakarieniauti ir pamatė tetą apsivilkusią ugnies raudonio suknelę, geriančią viskį ir rūkančią cigaretę ilgame kandiklyje. Ema nusišypsojo prisiminusi, jog ši moteris ją apibūdino kaip šiuolaikišką.

— Su mumis vakarieniaus ir mano sūnus Alisteris, — pranešė ji, kol Parkeris dar nespėjo Emai įpilti „Harvey's Bristol Cream“ vyno. — Jis — viengungis teisininkas, — pridūrė ji. — Tai du nepatogumai, kurių jis visai nenori atsikratyti. Bet kartais jis būna visai žavus, nors ir sausokas.

Po kelių minučių atvyko pusbrolis Alisteris, vakarienės pas motiną proga apsivilkęs smokingą, įkūnydamas „britą užsienyje“.

Emos manymu, jam galėjo būti netoli penkiasdešimties; puikus siuvėjas padėjo nuslėpti faktą, jog jis sveria keliais svarais per daug. Gal jo humoras ir sausokas, tačiau šis žmogus neabejotinai išmintingas, linksmas ir kompetentingas, nors nesusilaikęs ėmė pasakoti apie bylą, kurią tuo metu nagrinėjo. Ema nenustebo, kai po vakarienės sūnumi besididžiuojanti motina pasakė, jog po jos vyro mirties Alisteris tapo jauniausiu teisininkų firmos dalininku. Emai atrodė, jog Filisė žino, kodėl jis nevedęs.

Ji net pati gerai nesuprato, ar nuo skanaus maisto, ar nuo puikaus vyno, o gal paprasčiausiai nuo amerikietiško svetingumo ji taip atsipalaidavo, kad galiausiai jiems išklojo viską, kas jai nutiko po to, kai teta Filisė paskutinį kartą ją matė *Red Maids'* mokyklos žolės riedulio aikštėje.

Kai Ema paaiškino, kodėl perplaukė Atlantą nepaisydama jokios rizikos, jie abu spoksojo į ją tarsi ką tik nusileidusią iš kitos planetos.

Kai Alisteris baigė skonėtis paskutiniu vaisinio pyrago kąsneliu ir sutelkė dėmesį į didelę brendžio taurę, kitas trisdešimt minučių jis ją tardė it būtų priešininkų advokatas, o ji — nedraugiškai nusiteikusi liudytoja.

— Na, mama, turiu pasakyti, — sulankstęs servetėlę pratarė Alisteris, — kad šis atvejis daug daugiau žadantis nei „Amalgamuotų laidų“ ir „Niujorko elektros tinklų“ byla. Negaliu sulaukti, kada sukryžiuosiu špagas su Seftonu Dželksu.

— Kokia prasmė švaistyti laiką bylinėjantis su Dželksu, — pasakė Ema, — kai daug svarbiau — surasti Harį ir grąžinti jam gerą vardą.

— Absoliučiai sutikčiau, — atsakė Alisteris. — Bet nujaučiu, kad viena išprovokuos kita. — Jis paėmė Emos atsineštą „Kalinio dienoraščio“ egzempliorių, bet knygos neatsivertė, tik įdėmiai apžiūrinėjo nugarėlę.

— Kas leidėjas? — paklausė Filisė.

— „Viking Press“, — nusiimdamas akinius atsakė Alisteris.

— Haroldas Ginzburgas, kaip mane gyvą matai.

— Manai, kad jis bendradarbiavo su Maksu Loidu žinodamas, jog visa tai — apgavystė? — atsisukęs į motiną paklausė Alisteris.

— Tikrai ne, — atsakė ji. — Kartą tavo tėvas man pasakojo, kad su Ginzburgu buvo susidūręs teisme. Prisimenu, jis pasisakė apie Ginzburgą kaip apie grėsmingą priešininką, bet kartu ir kaip apie žmogų, niekada nesistengiantį apeiti įstatymų, ką jau kalbėti apie jų laužymą.

— Vadinasi, turime šansų, — atsakė Alisteris, — nes jei tikrai yra taip, kaip sakai, jis neapsidžiaugs sužinojęs, kas buvo padaryta jo vardu. Bet prieš tardamasis susitikti su leidėju turiu perskaityti knygą. — Alisteris nusišypsojo kitoje stalo pusėje sėdinčiai Emai. — Mane žavi galimybė išsiaiškinti, kokią tave pamatė ponas Ginzburgas, jaunoji ledi.

— O mane lygiai taip pat žavi galimybė išsiaiškinti, — įsiterpė Filisė, — kas liks iš Haroldo Ginzburgo po susidūrimo su Ema.

— Tu visiškai teisi, mama, — sutiko Alisteris.

Kai Parkeris įpylė Alisteriui dar vieną taurę brendžio ir vėl pridegė cigarą, Ema įsidrąsino ir paklausė, ar jai gali būti leista aplankyti Harį Leivenheme.

— Rytoj į juos kreipsiuosi tavo vardu, — pažadėjo jis išpūsdamas kelis dūmų kamuolius. — Pažiūrėsime, ar man pavyks išpešti daugiau nei uoliajam tavo detektyvui.

— Uoliajam detektyvui? — pakartojo Ema.

— Neįprastai uoliam, — atsakė Alisteris. — Stebiuosi, kad detektyvas Kolovskis apskritai sutiko su tavimi pasimatyti, kai čia įsipainiojęs Dželksas.

— O aš visai nesistebiu, kad jis buvo toks uolus ir norėjo padėti, — atsakė Filisė mirktelėdama Emai.

[5] Visi paminėti dailininkai — škotų kilmės.

— Sakote, šią knygą parašė jūsų vyras?

— Ne, pone Ginzburgai, — atsakė Ema. — Haris Kliftonas ir aš nesame susituokę, nors esu jo vaiko motina. Taip, Haris tikrai parašė „Kalinio dienoraštį“ uždarytas Leivenhemo kalėjime.

Haroldas Ginzburgas nusikabino nuo nosies galiuko pusmėnulių pavidalo akinius ir įdėmiau pažvelgė į kitoje rašomojo stalo pusėje sėdinčią jauną moterį.

— Jūsų tvirtinimai man kelia šiokių tokių klausimų, — pasakė jis. — Turėčiau pareikšti, kad visi dienoraščio sakiniai parašyti pono Loido ranka.

— Jis perrašė Hario rankraštį pažodžiui.

— Jei tikrai taip ir yra, ponas Loidas turėjo sėdėti vienoje kameroje su Tomu Bradšou, o tai patikrinti neturėtų būti sunku.

— Arba jie galėjo kartu dirbti bibliotekoje, — svarstė Alisteris.

— Jei galėtumėte tai įrodyti, — kalbėjo Ginzburgas, — mano kompanija, o kartu ir aš pats, atsidurtume, švelniai tariant, keblioje padėtyje; susiklosčius tokioms aplinkybėms būtų išmintinga ieškoti teisininko patarimų.

— Mes iškart norėtume aiškiai pasakyti, — įsiterpė Alisteris, sėdintis Emos dešinėje, — kad čia atėjome draugiškai nusiteikę, linkėdami jums gera, nes manėme, kad jus galėtų sudominti mano pusseserės papasakota istorija.

— Sutikau su jumis pasikalbėti tik todėl, — atsakė Ginzburgas, — kad labai žavėjausi velioniu jūsų tėvu.

— Nežinojau, kad buvote pažįstami.

— Nebuvome, — atsakė Ginzburgas. — Jis atstovavo kitai pusei ginče, į kurį buvo įsivėlusi mano kompanija; jutau, jog visa salė norėjo, kad jis palaikytų mano pusę. Vis dėlto, jei norite, kad patikėčiau jūsų pusseserės istorija, — tęsė jis, — tikiuosi, neprieštarausite, jei panelei Barington pateiksiu kelis klausimus.

— Mielai atsakysiu į bet kokius jums kilusius klausimus, pone Ginzburgai, — atsakė Ema. — Bet gal galiu jūsų paklausti, ar skaitėte Hario knygą?

— Perskaitau kiekvieną knygą, kurią ketiname leisti, panele Barington. Neapsimetinėsiu, ne visos jos man patinka, net ne kiekvieną perskaitau iki galo, bet perskaitęs vos pirmą „Kalinio dienoraščio“ skyrių jau žinojau, kad knyga bus pati perkamiausia. Du šimtai vienuolikto puslapio paraštėje parašiau pastabą. — Prieš

pradėdamas skaityti Ginzburgas paėmė knygą ir pervertė puslapius. — *Visada norėjau tapti rašytoju, o dabar jau turiu pirmojo detektyvo iš Bristolio detektyvų serijos apmatus.*

— Bristolio, — pakartojo Ema nutraukdama Ginzburgą. — Kaip Maksas Loidas galėtų ką nors išmanyti apie Bristolį?

— Gimtojoje pono Loido Ilinojaus valstijoje yra Bristolis, panele Barington, — atsakė Ginzburgas, — Maksas pats man tai pareiškė, kai pasakiau, jog mielai paskaityčiau pirmą ciklo romaną.

— Niekada taip ir nepaskaitysite, — pažadėjo Ema.

— Jis jau pateikė pirmuosius „Supainiotos tapatybės“ skyrius, — atsakė Ginzburgas. — Turiu pasakyti, jie visai neblogi.

— Ar tie skyriai parašyti tokiu pačiu stiliumi kaip ir dienoraštis?

— Taip. Užbėgdamas jums už akių, panele Barington, galiu pasakyti, kad jie parašyti ta pačia ranka, nebent vėl sakysite, kad jis viską nurašė.

— Kartą jam pasisekė. Kodėl nepamėginus ir vėl?

— Bet ar turite rimtų įrodymų, kad ponas Loidas neparašė „Kalinio dienoraščio“? — paklausė jau kiek suirzęs Ginzburgas.

— Taip, pone. Aš ir esu toji Ema iš knygos.

— Jei tikrai taip, panele Barington, sutinku su autoriumi, kad išties esate tikra gražuolė ir jau įrodėte, cituoju, jog esate ir atkakli, ir karinga.

Ema nusišypsojo.

— O jūs, pone Ginzburgai, — senas meilikautojas.

— Jis parašė „atkakli ir karinga“, — atsakė Ginzburgas, vėl užsikabindamas ant nosies pusmėnulių akinius. — Vis dėlto abejoju, ar tokių jūsų teiginių pakaks teisme. Seftonas Dželksas galėtų atvesti liudyti pustuzinį emų, kurios dievagosis pažinojusios Loidą visą gyvenimą. Man reikia svaresnių argumentų.

— Pone Ginzburgai, nejau jūsų nestebina sutapimas, kad tą dieną, kai Tomas Bradšou atvyksta į Leivenhemą, ir prasideda visas dienoraščio veiksmas?

— Ponas Loidas aiškino, kad dienoraštį pradėjo rašyti tuomet, kai tapo kalėjimo bibliotekininku; tada jis turėjo daugiau laiko.

— O kaip paaiškinsite tai, kad knygoje neužsimenama apie paskutinį vakarą kalėjime arba apie rytą, kai jis buvo paleistas? Knygoje jis tik papusryčiauja valgykloje ir eina į biblioteką dirbti įprastų darbų.

— O kaip jūs visa tai galėtumėte paaiškinti? — paklausė Ginzburgas, žvelgdamas į Emą pro akinių viršų.

— Žmogus, parašęs dienoraštį, vis dar Leivenheme ir gal jau rašo antrą knygos tomą.

— Jums neturėtų būti sunku tai patikrinti, — pakeldamas antakius atsakė Ginzburgas.

— Sutinku, — pritarė Alisteris, — jau pateikiau panelės Barington vardu prašymą aplankyti poną Bradšou asmeniniais tikslais ir laukiu, kol Leivenhemo viršininkas duos sutikimą.

— Panele Barington, gal galėčiau jums pateikti dar kelis klausimus vildamasis prasklaidyti likusias abejones? — paklausė Ginzburgas.

— Taip, žinoma.

Senasis nusišypsojo, timptelėjo liemenę, pasitaisė akinius ir pažvelgė į padėtą ant stalo klausimų sąrašą.

— Kas tasai kapitonas Džekas Tarantas, kartais vadinamas Senuoju Džeku?

— Seniausias mano senelio bičiulis. Jie kartu grūmėsi Būrų kare.

— Kurio senelio?

— Sero Valterio Baringtono.

Leidėjas palinksėjo.

— Kaip manote, ar ponas Tarantas — garbingas žmogus?

— Jis buvo tobulas, kaip Cezario žmona. Turbūt nebuvo jokio kito žmogaus, kuris būtų taip stipriai paveikęs Hario gyvenimą.

— Bet ar ne jis kaltas dėl to, kad jūs su Hariu nesusituokėte?

— Ar šis klausimas jums išties toks svarbus? — įsikišo Alisteris.

— Numanau, kad tuoj išsiaiškinsime, — nenuleisdamas nuo Emos akių atsakė Ginzburgas.

— Džekas manė, kad jo pareiga — įspėti kunigą, kad Hugas Baringtonas gali būti ir Hario tėvas, — užsikirsdama atsakė Ema.

— Pone Ginzburgai, ar tikrai būtina to klausinėti? — nenurimo Alisteris.

— O, taip, — atsakė leidėjas imdamas nuo stalo „Kalinio dienoraštį“. — Dabar įsitikinau, kad šią knygą parašė ne Maksas Loidas, o Haris Kliftonas.

Ema nusišypsojo.

— Dėkoju, — pratarė, — nors nė pati nežinau, ką man daryti.

— O aš gerai žinau, ko imsiuosi, — pratarė Ginzburgas. — Pirmiausia kuo greičiau — kiek leis spaustuvės pajėgos — išleisiu naują knygos tiražą su dviem ištaisytom didžiosiomis klaidomis — viršelyje Makso Loido pavardę pakeis Hario Kliftono vardas, o galiniame viršelyje atsiras Hario nuotrauka, jei tokią turite, panele Barington.

— Turiu kelias, — atsakė Ema, — vienoje iš jų Haris nufotografuotas „Kanzaso žvaigždėje“, įplaukiantis į Niujorko uostą.

— Oo, šitai paaiškintų dar ir tai... — pridūrė Ginzburgas.

— Bet jei ketinate to imtis, — nutraukė jį Alisteris, — užvirs tik-ras pragaras. Dželksas pateiks kaltinimus dėl jo kliento šmeižto ir pareikalaus žalos atlyginimo.

— Tikėkimės, kad taip ir bus, — atsakė Ginzburgas, — nes tada knyga neabejotinai atsidurs pirmoje perkamiausių knygų sąrašo vietoje ir ten išsilaikys kelis mėnesius. Kita vertus, jei jis nieko nedarys — manau, kad taip ir nutiks, — paaiškės, jog jis manosi esąs vienintelis žmogus, matęs trūkstamą Hario Kliftono prirašytą sąsiuvinį apie jo paskutines dienas Leivenheme.

— Žinojau, kad yra dar vienas sąsiuvinis, — pasakė Ema.

— Tikrai yra, — patikino Ginzburgas, — ir kai paminėjote „Kanzaso žvaigždę“, supratau, kad rankraštis, kurį ponas Loidas man pateikė kaip pirmuosius „Supainiotos tapatybės“ skyrius, yra ne kas kita, kaip istorija apie tai, kas nutiko Hariui Kliftonui dar prieš tai, kol jis nebuvo nuteistas už nusikaltimą, kurio neįvykdė.

— Gal man būtų leista paskaityti? — paklausė Ema.

Vos įėjusi į Alisterio kabinetą Ema suprato, kad nutiko kažkas labai negera. Vietoje pažįstamo šilto pasveikinimo ir malonios šypsenos ją pasitiko suraukta kakta.

— Man neleis aplankyti Hario, tiesa? — paklausė Ema.

— Tiesa, — atsakė Alisteris. — Tavo prašymas atmestas.

— Bet kodėl? Sakei, kad turiu teisę susitikti.

— Šįryt skambinau viršininkui ir pateikiau jam tokį patį klausimą.

— Ir kokią priežastį jis paminėjo?

— Gali pati paklausyti, — atsakė Alisteris, — nes mūsų pokalbį įrašiau. Klausyk atidžiai, nes išgirsi tris labai svarbias detales, — daugiau nieko nepasakęs jis pasilenkė ir paspaudė „Grundig“ mygtuką. Pradėjo suktis dvi ritės.

— Leivenhemo pataisos namai.

— Norėčiau pasikalbėti su viršininku.

— Kas skambina?

— Alisteris Stiuartas. Esu advokatas iš Niujorko.

Tyla, paskui — naujas telefono signalas. Vėl tyla, o paskui — „Aš jus sujungsiu, pone.“

Pasigirdus viršininko balsui, Ema sėdėjo ant kėdės kraštelio.

— Labas rytas, pone Stiuartai. Kalba viršininkas Svansonas. Kuo galiu padėti?

— Labas rytas, pone Svansonai. Prieš dešimt dienų savo klientės panelės Emos Barington vardu pateikiau prašymą kaip įmanoma greičiau asmeniškai pasimatyti su

nuteistuoju Tomu Bradšou. Šįryt gavau jūsų laišką, kuriame rašoma, jog prašymas atmestas. Nerandu jokių teisėtų priežasčių, dėl kurių...

— Pone Stiuartai, jūsų prašymas buvo apsvarstytas įprasta tvarka, bet negalėjau jo patenkinti, nes pono Bradšou šioje įstaigoje nebėra.

Ir vėl ilgai trunkanti tyla, nors magnetofono ritės tebesisuko. Galiausiai Alisteris paklausė:

— O į kokią įstaigą jis perkeltas?

— Negaliu atskleisti tos informacijos, pone Stiuartai.

— Bet mano klientė turi teisę...

— Įkalintasis pasirašė dokumentą, anuliuojantį tokias teises; mielai jums atsiųsiu to dokumento kopiją.

— Bet kodėl jis taip padarė? — nesuprato Alisteris, mėgindamas sėkmingiau užmesti tinklą.

— Negaliu atskleisti tos informacijos, — nepačiupęs jauko pakartojo viršininkas.

— Ar apskritai galite ką nors pasakyti apie poną Bradšou? — mėgindamas tramdyti pyktį paklausė Alisteris.

Ir vėl ilgai tylu, nors magnetofonas veikė; Ema svarstė, ar tik viršininkas nebus padėjęs ragelio. Alisteris priglaudė prie lūpų pirštą, ir staiga ragelyje vėl pasigirdo balsas:

— Haris Kliftonas buvo paleistas iš kalėjimo, bet ir toliau atlieka bausmę, — ir vėl ilga pauzė. — O aš netekau geriausio bibliotekininko, koks tik kada nors yra dirbęs šiame kalėjime.

Balsas ragelyje nutilo.

Prieš prabildamas Alisteris nuspaudė mygtuką „Stabdyti“.

— Viršininkas mums padėjo tiek, kiek galėjo.

— Pavadinęs Harį tikruoju vardu? — paklausė Ema.

— Taip, bet taip pat prasitardamas, kad dar visai neseniai jis dirbo kalėjimo bibliotekoje. Šitai paaiškina, kaip Loidui pavyko prikišti nagus prie jo dienoraščių.

Ema linktelėjo.

— Bet sakei, kad yra *trys* svarbios detalės, — priminė ji. — Kokia trečioji?

— Kad Haris išleistas iš Leivenhemo, bet ir toliau atlieka bausmę.

— Vadinasi, jis turi būti kitame kalėjime, — nusprendė Ema.

— Nemanau, — kalbėjo Alisteris. — Juk mes jau kariaujame; lažinuosi, kad likusį bausmės laiką Tomas Bradšou praleis kariniame jūrų laivyne.

— Kodėl taip manai?

— Viskas parašyta dienoraštyje, — atsakė Alisteris. Jis paėmė nuo stalo „Kalinio dienoraštį“, atvertė skirtuku pažymėtą puslapį ir perskaitė: — *Kai grįšiu į Bristolį, iškart stosiu į karinį jūrų laivyną ir kovosiu prieš vokiečius.*

— Bet jam niekada nebūtų leista grįžti į Angliją, kol nesibaigė bausmės laikas.

— Aš ir nesakiau, kad jis įstojo į britų laivyną.

— O, Dieve, — atsiduso Ema perpratusi Alisterio žodžius.

— Gerai nors tiek, kad bent jau žinome, jog Haris gyvas, — linksmai pasakė Alisteris.

— Jau geriau tebesėdėtų kalėjime.

Hugas Baringtonas

1942—1943

33

Sero Valterio laidotuvės buvo surengtos Redklifo Šv. Marijos bažnyčioje; pamatęs, kiek žmonių susirinko, ir išgirdęs nuoširdžius jam skirtus Bristolio vyskupo pagiriamuosius žodžius, velionis Baringtono laivybos kompanijos pirmininkas būtų labai didžiavęsis.

Per mišias laidotuvių dalyviai išsirikiavo pareikšti užuojautos serui Hugui, stovinčiam prie šiaurinių bažnyčios durų, šalia motinos. Klausinėjantiems jis paaiškino, kad jo dukra Ema įstrigusi Niujorke, nors negalėjo pasakyti, kodėl ji ten nukeliavo, o jo sūnus Džailzas, kuriuo jis be galo didžiuojasi, yra karo belaisvių stovykloje Veinsberge; visa tai iš vakaro jam buvo papasakojusi motina.

Mišių metu lordas ir ledi Harviai, buvusi Hugo žmona Elžbieta ir jų dukra Greisė sėdėjo pirmoje suolų eilėje, kitame šone nei Hugas. Jie visi pagerbė sielvartaujančią našlę, o paskui demonstratyviai išėjo, tarsi Hugo nė nebūtų.

Meisė Klifton sėdėjo bažnyčios gale, per visas mišias panarinusi galvą; ji išėjo likus kelioms akimirkoms iki vyskupo suteikiamo palaiminimo.

Kai generalinis Baringtono kompanijos direktorius Bilas Lokvudas priėjo paspausti naujajam pirmininkui rankos ir išreikšti užuojautos, Hugas tegalėjo pasakyti: „Rytoj, devintą ryto, tikiuosi jus pamatyti savo kabinete“.

Ponas Lokvudas linktelėjo.

Po laidotuvių Baringtonų dvare buvo surengti pietūs; Hugas įsimaišė tarp kitų žmonių; keli iš atėjusiųjų į šermenis sužinojo, kad Baringtono kompanijoje nebedirbs. Išėjus paskutiniam svečiui, Hugas pakilo į miegamąjį ir persirengė vakarienei.

Į valgomąjį jis atėjo už parankės vesdamas motiną. Jai atsisėdus, užėmė tėvo vietą stalo gale. Per vakarienę, kol nebuvo tarnų, jis pasakė motinai, jog, nepaisant tėvo būgštavimų, jis pasikeitė.

Jis vis kalbėjo ją įtikinėdamas, kad kompanija patikimose rankose, kad jis turi daug nuostabių ateities planų.

Kitą rytą, dvidešimt trys minutės po devintos, Hugas pirmą kartą per daugiau nei dvejus metus savuoju „Bugatti“ pravažiavo pro Baringtono laivybos kompanijos vartus.

Jis pastatė automobilį pirmininko mašinos vietoje ir nužingsniavo į buvusį tėvo kabinetą.

Penktame aukšte išlipęs iš lifto, pamatė koridoriumi pirmyn atgal žingsniuojantį ir prie kabineto lūkuriuojantį Bilą Lokvudą, po pažasčia pasikišusį raudoną segtuvą. Kita vertus, Hugas visada pasistengdavo, kad šis jo lauktų.

— Labas rytas, Hugai, — pasisveikino Lokvudas sustodamas.

Hugas Baringtonas praėjo pro jį nieko neatsakęs.

— Labas rytas, panele Pots, — pasisveikino jis su senąja sekretore, tarsi niekada nė nebūtų išvykęs. — Kai būsiu pasirengęs pasikalbėti su ponu Lokvudu, pranešiu, — pridūrė prieš nueidamas į naująjį savo kabinetą.

Hugas atsisėdo prie tėvo stalo — šis jam vis tebeatrodė esąs tėvo, ir jis svarstė, ar ilgai taip bus, — ir pradėjo skaityti *The Times*. Į karą stojus amerikiečiams ir rusams, daug daugiau žmonių ėmė tikėti sąjungininkų pergale. Hugas padėjo laikraštį.

— Dabar galiu priimti poną Lokvudą, panele Pots.

Generalinis direktorius į pirmininko kabinetą įėjo šypsodamasis.

— Sveikas sugrįžęs, Hugai, — tarė.

Baringtonas įbedė į jį akis ir pataisė:

— Pirmininke.

— Atsiprašau, pirmininke, — atsakė žmogus, dirbęs Baringtono kompanijos taryboje dar tada, kai Hugas lakstė trumpomis kelnėmis.

— Norėčiau, kad man pristatytumėte duomenis apie finansinę kompanijos padėtį.

— Suprantama, pirmininke, — Lokvudas atvertė raudonąjį segtuvą, kurį laikė po pažasčia.

Kadangi pirmininkas nepasiūlė sėstis, jis tebestovėjo.

— Jūsų tėvas, — pradėjo jis, — išmintingai vadovavo kompanijai ir sunkiais laikais; neminint kelių nesėkmių, nekalbant apie tai, kad karo pradžioje vokiečiai nuolat taikydavosi į prieplauką per naktinius antskrydžius, sulaukę valstybinės reikšmės kontraktų įstengėme išgyventi visas audras, todėl pasibaigus šiam baisiam karui turėtume laikytis gerai.

— Gana pliurpti, — drėbė Hugas, — noriu išgirsti esmę.

— Praėjusiais metais, — perversdamas puslapį tęsė direktorius, — kompanija gavo trisdešimt septynis tūkstančius keturis šimtus svarų ir dešimt šilingų pelno.

— Nesinori pamiršti ir tų dešimties šilingų, tiesa?

— Jūsų tėvas visada skaičiuodavo labai tiksliai, — nepaisydamas Hugo sarkazmo atsakė Lokvudas.

— O kaip šiais metais?

— Sprendžiant iš pusmečio rezultatų, dirbame ne prasčiau nei pernai, gal net lenkiame praėjusių metų rezultatus. — Lokvudas atvertė kitą puslapį.

— Kiek šiuo metu yra laisvų vietų taryboje? — paklausė Baringtonas.

Lokvudą nustebino taip staiga pakeista tema; prieš atsakant jam teko perversti dar kelis puslapius.

— Trys; deja, po jūsų tėvo mirties atsistatydino lordas Harvis, seras Derekas Sinkleris ir kapitonas Havensas.

— Džiugu girdėti, — atsakė Hugas. — Man pačiam nereikės vargti juos atleidžiant.

— Tikiuosi, pirmininke, nenorėsite, kad šias jūsų mintis įtraukčiau į protokolą?

— Man nė velnio nerūpi, ką įrašysite į protokolą, — metė Hugas.

Direktorius nuleido galvą.

— O kada jūs turite išeiti į pensiją? — paklausė Hugas.

— Po poros mėnesių man sueis šešiasdešimt, bet, pirmininke, jei susiklosčius tokioms aplinkybėms jums atrodo...

— Kokioms aplinkybėms?

— Jūs, kaip sakoma, dar nespėjote nė kojų apšilti, todėl mane būtų galima įkalbėti likti dar kokiems dvejiems metams.

— Malonu, — atsakė Hugas, ir generalinis direktorius tą rytą nusišypsojo antrą kartą. — Bet dėl manęs jums tikrai neverta vargintis. Man pakaks ir dviejų mėnesių. Na, su kokiais iššūkiais turėsime susidurti artimiausiu metu?

— Visai neseniai pateikėme paraišką didžiuliam valstybinės reikšmės kontraktui, pagal kurį prekybinius laivus nuomotume kariniam laivynui, — atgavęs pusiausvyrą atsakė Lokvudas. — Nesame favoritai, bet manau, kad jūsų tėvas puikiai užsirekomendavo, kai metų pradžioje kompanijoje lankėsi inspektoriai; į mus turėtų būti pažvelgta rimtai.

— Kada paaiškės rezultatai?

— Deja, manau, kad dar negreitai. Valstybės tarnautojai nesutverti skubėti, — pridūrė juokdamasis iš savo sumanyto pasakymo. — Parengiau jums, pirmininke, kelis diskusinius klausimus, kad prieš vadovaudamas pirmam tarybos posėdžiui gerai susipažintumėte su visa esama situacija.

— Ateityje neketinu rengti tiek daug tarybos posėdžių, — atsakė Hugas. — Manau, geriausia vadovauti iš viršaus — priimti sprendimus ir tikrinti, kaip jie vykdomi. Bet parengtus diskusinius klausimus galite palikti mano sekretorei; peržvelgsiu, kai rasiu laiko.

— Kaip norite, pirmininke.

Lokvudui išėjus iš kabineto, pakilo ir Hugas.

— Ketinu nueiti į savo banką, — praeidamas pro panelės Pots stalą pasakė Hugas.

— Gal man paskambinti ponui Prendergastui ir pasakyti, kad norite su juo susitikti? — koridoriumi nuskubėjusi paskui Hugą paklausė panelė Pots.

— Aišku, kad nenoriu, — atsakė jis. — Noriu padaryti jam staigmeną.

— Pone Hugai, gal prieš jums grįžtant dar turėčiau ką nors padaryti? — jam įžengus į liftą tebeklausinėjo panelė Pots.

— Taip, pasirūpinkite, kad dar prieš man grįžtant būtų pakeistas vardas ant mano kabineto durų.

Panelė Pots atsigręžusi pažvelgė į duris. Ant auksinės plokštelės buvo užrašyta *Seras Valteris Baringtonas, pirmininkas.*

Lifto durys užsivėrė.

Pasiekęs Bristolio centrą Hugas svarstė, kad pirmosios jo pirmininkavimo valandos praėjo neįtikimai gerai — geriau nė būti negalėjo. Pagaliau pasaulis vėl pradėjo suktis taip, kaip jam ir dera. Jis sustabdė savąjį „Bugatti“ prie Nacionalinio provincijos banko Grūdų gatvėje, pasilenkė ir iš po keleivio sėdynės išsitraukė paketą.

Jis nužingsniavo į banką, praėjo pro administratoriaus langelį ir patraukė tiesiai į valdytojo kabinetą; vos girdimai pasibeldęs įžengė vidun. Ponas Prendergastas išsigandęs pašoko, kai Hugas padėjo ant stalo batų dėžutę ir krito į priešais valdytoją stovintį krėslą.

— Tikiuosi, nesutrukdžiau jokių svarbių jūsų darbų, — pasakė.

— Aišku, kad ne, sere Hugai, — spoksodamas į batų dėžutę atsakė ponas Prendergastas. — Į mane galite kreiptis bet kuriuo metu.

— Malonu girdėti, Prendergastai. Kodėl iškart nepasakojate, kaip sekasi spręsti Plačiosios gatvės klausimą?

Banko valdytojas perlėkė per kabinetą, pravėrė dokumentų spintos stalčių ir ištraukė storą segtuvą, kurį padėjo ant stalo. Prieš ką nors atsakydamas jis vartė dokumentus.

— Aa, štai, — galiausiai pratarė. — Štai ko ieškojau.

Hugas nekantriai plekšnojo delnu per krėslo ranktūrį.

— Iš dvidešimt dviejų verslininkų, nutraukusių verslą Plačiojoje gatvėje po bombardavimo, septyniolika jau priėmė jūsų pasiūlymą parduoti sklypo nuosavybės teisę už du šimtus svarų ir mažiau, pavyzdžiui, gėlininkas Rolandas, mėsininkas Beitsas, Meikpisas...

— O ponia Klifton? Ar ji sutiko su mano pasiūlymu?

— Deja, ne, sere Hugai. Ponia Klifton sakė nesutiks parduoti už mažiau nei keturis šimtus svarų, o jos pasiūlymui apsvarstyti davė laiko tik iki kito penktadienio.

— Tikrai? Prakeikimas. Na, galite jai pasakyti, kad daugiau nei dviejų šimtų nesiūlysiu. Tai moteriai visada buvo svarbus kiekvienas skatikas, todėl nemanau, kad mums reikės ilgai laukti, kol ji atgaus sveiką protą.

Prendergastas kostelėjo; toks kosulys Hugui buvo gerai pažįstamas.

— Jei jums pavyko po du šimtus svarų supirkti visus tos gatvės sklypus, išskyrus ponios Klifton žemę, keturi šimtai svarų būtų visai protinga kaina.

— Ji mus provokuoja. O mums tereikia palaukti tinkamos progos.

— Jei taip sakote...

— Taip, sakau. Šiaip ar taip, pažįstu žmogų, galintį įtikinti tąją Klifton, kad išmintingiausia bus nusileisti iki dviejų šimtų svarų.

Bankininkas neatrodė įtikintas, bet pasitenkino vienu klausimu:

— Ar galėčiau jums dar kuo nors padėti?

— Taip, — atsakė Hugas atidengdamas batų dėžutę. — Šiuos pinigus galite padėti į asmeninę mano sąskaitą ir man išduoti naują čekių knygelę.

— Žinoma, sere Hugai, — atsakė Prendergastas žvelgdamas į dėžutę. — Suskaičiuosiu pinigus ir išduosiu jums čekių knygelę.

— Bet man nedelsiant reikia išsiimti pinigų, nes nusižiūrėjau naują automobilį — „Lagonda V12“.

— Le Mano nugalėtoją, — atsakė Prendergastas. — Visada buvote tos srities pionierius.

Stodamasis Hugas nusišypsojo.

— Paskambinkite, kai tik ponia Klifton suvoks, jog daugiau nei dviejų šimtų svarų negaus.

— Panele Pots, ar pas mus tebedirba Stenas Tankokas? — grįžęs į savo kabinetą paklausė Hugas.

— Taip, sere Hugai, — atsakė sekretorė, paskui jį sekdama į kabinetą. — Jis dirba uosto kroviku.

— Nedelsiant noriu jį pamatyti, — krisdamas į kėdę prie stalo pareiškė pirmininkas.

Panelė Pots išskubėjo iš kabineto.

Baringtonas spoksojo į dokumentų stirtą, pūpsančią ant stalo; iki kito tarybos posėdžio jam tuos dokumentus reikės perskaityti. Jis atvertė stirtos viršuje gulinčio segtuvo viršelį — profsąjungos reikalavimų sąrašas, sudarytas po paskutinio susitikimo su valdybos nariais. Jis perskaitė tris reikalavimus ir skaitydamas ketvirtą — kasmet skirti po dvi savaites apmokamų atostogų — išgirdo beldžiant į duris.

— Pas jus atėjo Tankokas, pirmininke.

— Ačiū, panele Pots. Įleiskite.

Į kabinetą ėjo Stenas Tankokas; nusiėmęs medžiaginę kepurę jis atsistojo priešais pirmininko stalą.

— Norėjote mane matyti, viršininke? — paklausė kiek nervindamasis.

Hugas nužvelgė žemą, drūtą, nenusiskutusį dokininką, kurio nuo alaus išpampęs pilvas nepaliko jokių abejonių, kur penktadienio vakarais dingsta didžioji jam išmokamo atlyginimo dalis.

— Turiu tau darbo, Tankokai.

— Klausau, viršininke, — atgavęs šiokią tokią viltį tarė Stenas.

— Kalbėsiu apie tavo seserį Meisę Klifton ir jai priklausantį žemės sklypą Plačiojoje gatvėje, kur buvo Tilės arbatinė. Ar ką nors apie tai žinai?

— Taip, viršininke, kažkoks tipas už tą sklypą jai pasiūlė du šimtus svarų.

— Tikrai? — paklausė Hugas iš vidinės kišenės traukdamas piniginę. Išėmęs iš piniginės traškantį penkių svarų banknotą jis padėjo pinigą ant stalo. Baringtonas prisiminė tas pačias paršo akis ir taip pat aplaižytas lūpas, kai anąkart papirkinėjo šį žmogų. — Tankokai, noriu, kad tavo sesuo priimtų pasiūlymą, tik neminėk mano pavardės.

Hugas pastūmė stalu banknotą.

— Jokių bėdų, — atsakė Stenas nebežiūrėdamas į pirmininką, tik spoksodamas į penkių svarų pinigą.

— Dar tiek pat gausi tada, — kalbėjo Hugas tapšnodamas per piniginę, — kai ji pasirašys sutartį.

— Manykite, kad viskas jau padaryta, viršininke.

Hugas atsainiai pridūrė:

— Apgailestauju dėl tavo sūnėno.

— O man jokio skirtumo, — atsakė Stenas. — Sakyčiau, norėjo iššokti aukščiau bambos.

— Man sakė, kad jį palaidojo jūroje.

— Taip, daugiau nei prieš dvejus metus.

— Kaip sužinojai?

— Pas mano seserį buvo atvažiavęs laivo gydytojas.

— Ar jis galėjo patvirtinti, kad jaunasis Kliftonas palaidotas jūroje?

— Aišku, kad galėjo. Jis net atvežė laišką iš kažkokio jo bičiulio, kuris dirbo tame pačiame laive kaip ir žuvo Haris.

— Laišką? — palinko į priekį Hugas. — Kas tame laiške rašoma?

— Nenutuokiu, viršininke. Meisė niekada jo neatplėšė.
— O ką ji su tuo laišku padarė?
— Jis tebėra ant židinio atbrailos.
Hugas išėmė dar vieną penkių svarų banknotą.
— Norėčiau tą laišką pamatyti.

34

Hugas nuspaudė naujosios lagondos stabdžius ir išgirdo gatvės kampe berniuką laikraščių pardavinėją rėkaujantį jo vardą.

— Sero Hugo Baringtono sūnus apdovanotas už narsą Tobruke. Skaitykite laikraščiuose!

Hugas iššoko iš automobilio, padavė berniukui puspensį ir pažvelgė į savo sūnaus nuotrauką kone per visą pirmą puslapį, kurioje jis — Bristolio vidurinės mokyklos komandos kapitonas. Hugas vėl sėdo į automobilį, išjungė variklį ir pradėjo skaityti.

> Vesekso pulko pirmojo bataliono jaunesnysis leitenantas Džailzas Baringtonas, baroneto sero Hugo Baringtono sūnus, apdovanotas Karo kryžiumi už kovą Tobruke. Leitenantas Baringtonas vedė savo pulką per atvirą dykumą aštuoniasdešimt jardų, nušovė vokiečių karininką ir penkis karius, įsiveržė į priešų slėptuvę ir paėmė į nelaisvę 63 Romelio Afrikos korpuso pėstininkus. Vesekso pulko vadas Robertsonas leitenanto Baringtono veiksmus apibūdino kaip puikų vadovavimą ir pasiaukojamą narsą nelygioje kovoje.
>
> Tuose pačiuose kariniuose veiksmuose dalyvavo ir buvo pažymėtas pranešimuose vyriausybei jaunesniojo leitenanto Baringtono būrio vadas kapitonas Aleksas Fišeris, taip pat senas bristolietis, ir kapralas Teris Beitsas, vietinis mėsininkas iš Plačiosios gatvės. Karo kryžiaus ordino savininkas leitenantas Džailzas Baringtonas, Romeliui užgrobus Tobruką, vokiečių buvo paimtas į nelaisvę. Nei Baringtonas, nei Beitsas nežino apie jiems skirtus apdovanojimus už narsą, nes jie abu šiuo metu yra belaisvių stovykloje Vokietijoje. Kapitonas Fišeris paskelbtas dingusiu mūšio metu. Visą pasakojimą skaitykite šeštame ir septintame puslapiuose.

Hugas nuskubėjo namo pasidalinti naujienomis su motina.

— Kaip juo didžiuotųsi Valteris, — baigusi skaityti pranešimą pasakė motina. — Turiu nedelsdama paskambinti Elžbietai, gal kartais ši žinia jos dar nepasiekė.

Tai buvo pirmas kartas po ilgos pertraukos, kai Hugo akivaizdoje paminėtas jo buvusios žmonos vardas.

— Pamaniau, gal jums bus įdomu sužinoti, — dėstė Mičelas, — kad ponia Klifton mūvi sužadėtuvių žiedą.

— Kas galėtų norėti vesti tą kalę?

— Rodos, ponas Arnoldas Holkombas.

— Kas jis toks?

— Mokytojas. Merivudo pradžios mokykloje dėsto anglų kalbą. Tiesą sakant, jis mokė Harį Kliftoną, prieš jam išeinant į Šv. Bedos mokyklą.

— Bet tai buvo prieš daug metų. Kodėl anksčiau apie jį neužsiminei?

— Jie visai neseniai vėl susitiko — kai ponia Klifton pradėjo lankyti vakarinę mokyklą.

— Vakarinę mokyklą? — pakartojo Hugas.

— Taip, — patvirtino Mičelas. — Ji mokosi skaityti ir rašyti. Atrodo, ji — gyvas sūnus.

— Ką tuo nori pasakyti? — drėbė Hugas.

— Kai pasibaigus pamokoms visa klasė laikė baigiamąjį egzaminą, ji išlaikė geriausiai.

— Ar gali būti? — netikėjo Hugas. — Gal man reikėtų nueiti pas poną Holkombą ir viską jam išdėstyti, kuo užsiiminėjo jo sužadėtinė visus tuos metus, kai jis su ja nebendravo.

— O man turbūt reikėtų paminėti, kad Holkombas boksavosi už Bristolio universitetą; Stenas Tankokas tuo įsitikino savo kailiu.

— Aš apsiginčiau. O dabar noriu, kad sektum dar vieną moterį, kuri mano ateičiai gali būti taip pat pavojinga kaip ir Meisė Klifton.

Mičelas iš vidinės kišenės išsitraukė mažytį bloknotą ir pieštuką.

— Ji vardu Olga Piotrovska, gyvena Londone, Laundso aikštės keturiasdešimt antrame numeryje. Man reikia sužinoti, su kuo ji bendrauja, kas pas ją ateina, ypač svarbu, ar jos ko nors neklausinėja ankstesnės tavo profesijos žmonės. Nepraleisk jokios smulkmenos, kad ir kokia banali ar nemaloni ji tau pasirodytų.

Hugui baigus kalbėti, bloknotas ir pieštukas dingo. Jis padavė Mičelui voką, ir tai buvo ženklas, kad susitikimas baigtas. Mičelas įsikišo atlyginimą į švarko kišenę, atsistojo ir nušlubčiojo sau.

Hugas stebėjosi, kad jam taip greitai nusibodo būti Baringtono kompanijos tarybos pirmininku. Teko dalyvauti nesuskaičiuojamoje daugybėje susirinkimų, skaityti šūsnis dokumentų, rašyti protokolus, svarstyti išsakytas pastabas, susipažinti su krūvomis laiškų, į kuriuos reikėjo atsakyti ir atsakymus išsiųsti paštu. Negana to, kiekvieną

vakarą, prieš jam išeinant namo, panelė Pots paduodavo išsipūtusį portfelį, prikimštą kitokių dokumentų, kuriuos reikėdavo peržvelgti iki kito ryto aštuntos valandos, iki tol, kol jis vėl sės prie savo darbo stalo.

Į tarybą Hugas pakvietė tris draugužius, tarp jų ir Arčį Fenviką su Tobiu Dansteibliu; Hugas vylėsi, kad bičiuliai palengvins jo naštą. Tačiau jie retai kada pasirodydavo susirinkimuose, nors vis tiek tikėjosi gauti atlygį.

Bėgant savaitėms jis vis vėliau ir vėliau ateidavo į darbą, o kai Bilas Lokvudas priminė pirmininkui, kad iki šešiasdešimtojo gimtadienio, vadinasi, iki pensijos, liko vos kelios dienos, Hugas pasidavė ir pasakė nusprendęs, kad Lokvudas gali padirbėti dar porą metų.

— Labai malonu, pirmininke, kad apsvarstėte mano situaciją, — atsakė Lokvudas. — Bet man nuojauta sako, jog kompanijai atitarnavus kone keturiasdešimt metų, atėjo laikas užleisti savo vietą jaunesniam žmogui.

Hugas atšaukė numatytą Lokvudo atsisveikinimo vakarėlį.

Tasai jaunesnis žmogus buvo Rėjus Komptonas, Lokvudo pavaduotojas, kompanijoje dirbęs vos kelis mėnesius ir tikrai dar nespėjęs apšilti kojų. Kai jis pateikė tarybai Baringtono kompanijos metinius rezultatus, Hugas pirmą kartą suvokė, kad kompanija neturi nuostolių, tačiau ir pelno negavo, todėl sutiko su Komptonu, jog atėjo metas pradėti atleisti dokininkus, nes ilgai netrukus kompanija nebegalės išmokėti atlyginimų.

Mažėjant Baringtono kompanijos turtams, tautos ateitis teikė vis daugiau vilčių.

Vokiečių armijai traukiantis nuo Stalingrado, britai pirmą kartą buvo beįtikį, kad sąjungininkai gali laimėti karą. Į tautos sąmonę ėmė grįžti tikėjimas ateitimi — visoje šalyje vėl atsidarinėjo teatrai, klubai ir restoranai.

Hugas troško grįžti į Londoną ir prisidėti prie senų draugelių būrio, tačiau Mičelo ataskaitos aiškiai bylojo, kad nuo šio miesto jam derėtų laikytis atokiau.

Baringtonų kompanijai 1943-ieji prasidėjo prastai.

Keli klientai, įpykę, kad pirmininkas nesivargino atsakyti į jų laiškus, nutraukė sutartis, keli kreditoriai pradėjo reikalauti grąžinti skolas, vienas kitas net ėmė grasinti teismais. Bet vieną rytą nušvito saulės spindulėlis, Hugo manymu, galėsiantis išspręsti svarbiausias grynųjų pinigų bėdas.

Hugo viltis sužadino Prendergasto skambutis.

Į banko valdytoją kreipėsi Jungtinių valdų nekilnojamojo turto kompanija, besidominti galimybe įsigyti Plačiosios gatvės sklypus.

— Manyčiau, sere Hugai, nebūtų išmintinga jų siūlomos sumos minėti telefonu, — kiek pompastiškai nutęsė Prendergastas.

Po keturiasdešimties minučių Hugas jau sėdėjo Prendergasto kabinete ir net išsižiojo išgirdęs siūlomą sumą.

— Dvidešimt keturi tūkstančiai svarų? — pakartojo Baringtonas.

— Taip, — atsakė Prendergastas, — esu įsitikinęs, kad tai tik pradinė jų siūloma kaina; galėčiau juos paspausti ir sumą padidinti kone iki trisdešimties. Turint galvoje pirmines jūsų išlaidas — mažiau nei tris tūkstančius svarų, manau, galime teigti, jog jūsų investicija buvo labai įžvalgi. Tačiau šioje medaus statinėje yra ir šaukštas deguto.

— Deguto? — vėl pakartojo sunerimęs Hugas.

— Ponios Klifton pavidalu, — kalbėjo Prendergastas. — Pasiūlymas galioja su sąlyga, kad įgysite visos gatvės sklypų nuosavybės teises, įskaitant ir jos sklypą.

— Pasiūlykite jai aštuonis šimtus svarų, — subaubė Baringtonas.

Prendergastas vėl sukosčiojo, nors ir nepriminė savo klientui, kad jei šis būtų paklausęs jo patarimo, prieš kelis mėnesius būtų susiderėjęs su ponia Klifton ir gavęs nuosavybės teisę už keturis šimtus, o dabar, jei tik ji sužinos apie Jungtinių valdų pasiūlymą...

— Pranešiu, kai tik su ja pasikalbėsiu, — tiek tepasakė Prendergastas.

— Ir gerai. O kad jau esu čia, norėčiau pasiimti iš asmeninės sąskaitos šiek tiek grynųjų.

— Man labai gaila, sere Hugai, bet ta sąskaita šiuo metu pereikvota...

Kai Holkombas išėjo pro mokyklos duris ir patraukė aikštele, Hugas Baringtonas sėdėjo priekinėje žvilgančios karališkai mėlynos lagondos sėdynėje. Holkombas sustojo pasikalbėti su mokyklos darbininku, dažančiu vartus alyviniais ir žaliais dažais — Merivudo mokyklos spalvomis.

— Puikiai darbuojiesi, Alfai.

— Ačiū, pone Holkombai, — Hugas išgirdo darbininko atsakymą.

— Bet vis tiek norėčiau, kad daugiau dėmesio skirtum veiksmažodžiams; pasistenk trečiadienį nevėluoti.

Alfas pridėjo prie kepurės ranką.

Holkombas patraukė šaligatviu ir dėjosi nematąs automobilyje už vairo sėdinčio Hugo. Šis nesusilaikė — nesiliovė kvailai šypsoti; visi varstė žvilgsniais jo „Lagondą V12“. Šaligatviu vaikštinėjantys trys jaunuoliai jau visą pusvalandį negalėjo atplėšti nuo automobilio akių.

Baringtonas išlipo iš automobilio ir atsistojo vidury šaligatvio, bet Holkombas ir dabar nekreipė į jį dėmesio. Jis buvo vos per žingsnį nuo Hugo, kai šis pratarė:

— Gal galėtume trumpai pasikalbėti, pone Holkombai. Aš vardu...

— Gerai žinau, kas esate, — atsakė Holkombas ir ramiausiai pro jį praėjo.

Hugas pasileido įkandin mokytojo.

— Pamaniau, kad jums derėtų žinoti...

— Ką žinoti? — paklausė Holkombas staiga sustodamas ir įbesdamas į jį akis.

— Kokiu būdu jūsų sužadėtinė ne taip ir seniai užsidirbdavo pragyvenimui.

— Ji buvo priversta dirbti prostitute, nes jūs nemokėjote už jos sūnaus, — jis dar rūsčiau pažvelgė į Hugą, — už *jūsų* sūnaus mokslus, kai Bristolio vidurinėje mokykloje jam buvo likę mokytis dveji metai.

— Nėra jokių įrodymų, kad Haris Kliftonas — mano sūnus, — įžūliai atkirto Baringtonas.

— Kunigui įrodymų pakako, kad jis neleistų Hariui vesti jūsų dukros.

— Iš kur žinote? Jūsų ten nebuvo.

— O jūs iš kur žinote? Juk pabėgote.

— Tada pasakysiu jums tai, ko tikrai nežinote, — kone rėkte išrėkė Hugas. — Šis dorybių įsikūnijimas, su kuriuo ketinate nugyventi visą gyvenimą, apgaule iš manęs išviliojo sklypą, kurį turėjau Plačiojoje gatvėje.

— Aš taip pat jums pasakysiu kai ką, ko nežinote, — atsakė Holkombas. — Meisė pensas į pensą sumokėjo jūsų paskolą su visais procentais, o jūs jos sąskaitoje tepalikote mažiau nei dešimt svarų.

— Dabar ta žemė verta keturių šimtų svarų, — pasakė Hugas akimirksniu pasigailėdamas išsprūdusių žodžių, — ir priklauso man.

— Jeigu sklypas priklausė jums, — kalbėjo Holkombas, — nebūtumėte stengęsis nupirkti žemės už dvigubai didesnę sumą.

Hugas niršo, kad leido sau atskleisti visus planus — finansinius interesus, — bet vis tiek varė toliau:

— Taigi, mokytojau, įdomu, ar turite sumokėti Meisei Klifton, kai su ja mylitės; aš tai tikrai nemokėjau.

Holkombas pakėlė kumštį.

— Pirmyn, vožkite, — urzgė Hugas. — Aš — ne Stenas Tankokas; iškelsiu jums bylą, ir liksite be skatiko.

Holkombas nuleido kumštį ir nuėjo niršdamas ant savęs, kad leidosi Baringtono suerzinamas.

Hugas nusišypsojo. Jis nujautė, jog nokautavo mokytoją.

Baringtonas atsigręžė ir išgirdo kikenančius kitoje gatvės pusėje vaikinus. Šiaip ar taip, jie dar niekada nebuvo matę alyvine ir žalia spalva išmargintos lagondos.

35

Kai nebuvo priimtas pirmasis jo čekis, Hugas nekreipė į tai dėmesio, kelias dienas palaukė ir pateikė jį antrą kartą. Kai čekis ir vėl buvo grąžintas su antspaudu „Grąžinti išdavėjui“, jam teko susitaikyti su neišvengiamybe.

Kelias artimiausias savaites jis rado būdų išvengti rimtų finansinių bėdų.

Pirmiausia apšvarino kabinete įrengtą seifą ir paėmė šimtą svarų, kuriuos tėvas nuolat ten laikydavo juodai dienai. Dabar ir atėjo juodžiausios dienos, bet senajam, aišku, niekada neteko judinti grynųjų atsargų, kad sekretorei išmokėtų atlyginimą. Kai seifo atsargos išseko, Hugas nenorom išsiskyrė su lagonda. Vis dėlto automobilių prekeivis pareiškė, kad alyvinė ir žalia — ne šio sezono spalvos, o kadangi seras Baringtonas reikalauja grynųjų, jis gali pasiūlyti tik pusę pirminės automobilio kainos, nes reikės nugramdyti ir perdažyti kėbulą.

Jis pragyveno dar mėnesį.

Neturėdamas vertingų daiktų, kuriuos galėtų parduoti, ėmė vogti iš motinos. Iš pradžių imdavo neapdairiai kur nors paliktą grąžą, paskui — monetas iš piniginių, dar vėliau — banknotus iš rankinių.

Neilgai trukus jis „priglobė“ mažutį sidabrinį fazaną, metų metus puošusį valgomojo stalą, paskui ir didesnius fazano antrininkus; visi paukščiai nuskrido į artimiausią lombardą.

Paskui Hugas įsisuko į motinos brangenybes. Pradėjo nuo dirbinių, kurių ji negalėjo iškart pastebėti. Po skrybėlės smeigtuko ir Viktorijos laikų segės atėjo eilė gintaro karoliams, kuriais ji retai puošdavosi, ir deimantinei tiarai, kuri šeimai priklausė daugiau nei šimtmetį; ja būdavo puošiamasi tik per vestuves ar kitokias svarbias ceremonijas. Artimiausiu metu Hugas tokių progų nelaukė.

Galiausiai jis ėmėsi tėvo meno dirbinių kolekcijos — iš pradžių nuo sienos nukabino jaunojo Džono Singerio Sardžento tapytą senelio portretą; šeimininkė ir virėjas pareiškė išeiną iš darbo, nes jau daugiau nei tris mėnesius negauna atlyginimo. Po mėnesio mirė Dženkinsas; Hugui tai buvo paranku.

Po seneliui priklausiusio Konsteblio („Malūnas prie Daning Loko“) buvo išneštas ir prosenelio Terneris („Gulbės Eivone“); abu paveikslai buvo šeimos nuosavybė ilgiau nei šimtmetį.

Hugas pajėgė save įtikinti, jog tai — ne vagystė. Šiaip ar taip, tėvo testamente aiškiai parašyta: *atitinkamai ir visa kita*.

Tokie nepastovūs pajamų šaltiniai leido kompanijai išsilaikyti; pirmąjį metų ketvirtį jie baigė su nedideliais nuostoliais, jei neminėtume dar trijų direktorių ir kelių vyresnių personalo narių, paskutinę mėnesio dieną negavusių atlyginimo, atsistatydinimo. Paklaustas Hugas kaltino laikiną nuosmukį dėl karo. Vienas vyresnio amžiaus direktorius atsisveikindamas pasakė: „Jūsų tėvui niekada neatrodė, kad karu galima pasiteisinti."

Greitai ėmė mažėti net ir apyvartinės lėšos.

Hugas suprato, kad apsisprendus parduoti Baringtonų dvarą ir 72 akrus parko, visiems būtų aiškiai pasakyta, kad kompanija, davusi pelną ilgiau nei šimtą metų, bankrutuoja.

Motina ir toliau tikėjo jo tvirtinimais, kad bėdos laikinos, kad bėgant laikui viskas vėl stos į savo vėžes. Ilgainiui Hugas ir pats įtikėjo sava propaganda. Kai jo čekiai vėl nebegaliojo, ponas Prendergastas priminė, kad ant stalo tebeguli 3500 svarų vertės pasiūlymas parduoti nuosavybę Plačiojoje gatvėje, kurį priėmus, pabrėžė Prendergastas, vis dar būtų gautas 600 svarų pelnas.

— O kur tie trisdešimt tūkstančių, kuriuos man žadėjo? — į telefono ragelį suriko Hugas.

— Tas pasiūlymas irgi tebegalioja, sere Hugai, bet ir dabar viskas priklausys nuo to, ar pavyks įsigyti ponios Klifton nuosavybę.

— Siūlyk jai tūkstantį, — suriaumojo Baringtonas.

— Kaip norite, sere Hugai.

Jis trenkė ragelį galvodamas, kas dar bloga gali nutikti. Telefonas vėl suskambo.

Hugas slėpėsi kampinėje „Geležinkelio glėbio" nišoje; šiame viešbutyje jis dar niekada nesilankė ir daugiau niekada nesilankys. Kas kelias minutes jis nervingai dirsčiojo į laikrodį laukdamas, kol ateis Mičelas.

Privatus seklys pasirodė vienuoliktą trisdešimt keturios ryto, praėjus vos kelioms minutėms po Padingtono ekspreso atvykimo į Templo Pievų geležinkelio stotį. Mičelas krito į kėdę priešais vienintelį savo klientą, nors jau kelis mėnesius nebuvo gavęs jokio atlygio.

— Kas jau čia taip svarbu, kad turėjau lėkti kaip į gaisrą? — paklausė Hugas, kai privačiam sekliui buvo atnešta pusė pintos alaus.

— Man labai nesmagu pranešti, pone, — atsigėręs pradėjo Mičelas, — kad policija suėmė jūsų draugą Tobį Dansteiblį. — Hugą nukrėtė šiurpas. — Jis apkaltintas Piotrovskos deimantų ir kelių paveikslų, tarp kurių — Pikaso ir Monė darbai, vagyste; paveikslus jis mėgino prakišti Meifero meno dirbinių prekeiviui.

— Tobis laikys liežuvį už dantų, — pasakė Hugas.

— Deja, ne, pone. Patikimi šaltiniai informavo, kad jis sutiko išduoti bendrininkus ir tapti liudytoju mainais už lengvesnę bausmę. Atrodo, Skotland Jardui svarbiau suimti žmogų, kuris ir slypi už suimtojo nugaros.

Kol Baringtonas suvokė, ką iš tikrųjų reiškia Mičelo žodžiai, išsivadėjo alus. Po ilgos tylos seklys tęsė:

— Pamaniau, gal taip pat norėsite sužinoti, kad panelė Piotrovska nusamdė karališkąjį advokatą serą Fransį Meihju; dabar jis jai ir atstovaus.

— Kodėl ji nenorėjo šios bylos palikti policijos rankose?

— Jai nereikia sero Fransio patarimo dėl įsilaužiamosios vagystės; ją domina kiti du klausimai.

— Kiti du klausimai? — pakartojo Hugas.

— Taip. Kiek suprantu, jums bus pateiktas ieškinys dėl sulaužyto susitarimo; panelė Piotrovska taip pat nori pradėti bylą dėl tėvystės. Ji teigia, kad esate jos dukters tėvas.

— Ji niekada negalės to įrodyti.

— Tarp įrodymų, kurie bus pateikti teisme, yra „Burlington Arcade“ juvelyrikos parduotuvėje pirkto sužadėtuvių žiedo čekis, o jos namų tvarkytoja ir tarnaitė davė rašytinius parodymus, patvirtinančius, kad Loundso aikštės keturiasdešimt antrame numeryje gyvenote ilgiau nei metus.

Pirmą kartą per dešimt metų Hugas paprašė Mičelo patarimo.

— Kaip manai, ką turėčiau daryti? — kone sušnabždėjo.

— Jūsų vietoje, pone, kuo greičiau išvykčiau iš šalies.

— Kaip manai, kiek turiu laiko?

— Savaitę; daugiausia — dešimt dienų.

Prie staliuko priėjo padavėjas.

— Šilingas ir devyni pensai, pone.

Kadangi Baringtonas nė nekrustelėjo, Mičelas ištiesė padavėjui floriną ir pasakė:

— Grąžos nereikia.

Kai privatus seklys pakilo keliauti atgal į Londoną, Hugas kurį laiką sėdėjo vienas svarstydamas, kaip pasielgti. Padavėjas vėl priėjo ir paklausė, ar jis nenorėtų ko nors išgerti, bet Baringtonas nė nesivargino jam atsakyti. Galiausiai jis sunkiai pakilo nuo kėdės ir išėjo iš baro.

Hugas patraukė į miesto centrą, sulig kiekvienu žingsniu lėtindamas tempą, kol galiausiai sumąstė, ką daryti toliau. Po kelių minučių jis žengė į banką.

— Kuo galiu padėti, pone? — paklausė prie administracijos langelio sėdintis jaunuolis. Tačiau lankytojas jau buvo nukulniavęs per pusę koridoriaus ir jaunuolis vos spėjo paskambinti valdytojui ir įspėti, kad seras Hugas Baringtonas skuba jo kabineto link.

Prendergastas jau nesistebėjo sero Hugo manymu, jog valdytojas gali pulti tvarkyti jo reikalų bet kurią minutę, tačiau kai pamatė, kad Baringtono kompanijos tarybos pirmininkas šįryt leido sau nenusiskusti, jį ištiko šokas.

— Man iškilo problema, kurią reikia išspręsti nedelsiant, — pasakė Hugas krisdamas į krėslą priešais valdytoją.

— Taip, žinoma, sere Hugai. Kuo galiu padėti?

— Kokią didžiausią sumą galėtumėte išpešti už mano nuosavybę Plačiojoje gatvėje?

— Bet aš dar praėjusią savaitę jums siunčiau laišką, kuriame rašiau, kad ponia Klifton atmetė naujausią jūsų pasiūlymą.

— Gerai tai žinau, — atsakė Hugas. — Kalbu apie galimybę parduoti be jos sklypo.

— Vis dar galioja pasiūlymas parduoti už tris tūkstančius penkis šimtus, bet turiu priežasčių manyti, jog, poniai Klifton pasiūlius šiek tiek daugiau, ji parduotų savo sklypą, ir trisdešimties tūkstančių siūlymas tebegaliotų.

— Nebeturiu laiko, — nieko neaiškindamas pasakė Baringtonas.

— Jeigu jau taip, galėčiau paspausti savo klientą, ir šis pakeltų kainą iki keturių tūkstančių; vis tiek turėtumėte gražaus pelno.

— Jei sutikčiau su šiuo pasiūlymu, norėčiau, kad garantuotumėte man vieną dalyką. — Ponas Prendergastas leido sau pakelti antakį. — Noriu, kad jūsų klientas nei dabar, nei kada nors vėliau nesusitiktų ir kitaip nebendrautų su ponia Klifton.

— Galiu jums tai garantuoti, sere Hugai.

— Jei jūsų klientas sumokės keturis tūkstančius, kiek pinigų liks mano einamojoje sąskaitoje?

Ponas Prendergastas atvertė sero Hugo dokumentus ir patikrino balansą.

— Aštuoni šimtai dvidešimt du svarai ir dešimt šilingų, — atsakė.

Hugas nebejuokavo dėl tų dešimties šilingų.

— Tada reikalauju aštuonių šimtų svarų grynais nedelsiant. Vėliau jums pranešiu, kur atsiųsti pirkimo—pardavimo sandorio pinigus.

— Sandorio pinigus? — pakartojo Prendergastas.

— Taip, — atsakė Hugas. — Nusprendžiau parduoti Baringtono dvarą.

36

Niekas nematė, kaip jis išėjo iš namų.

Nešėsi lagaminą ir vilkėjo šiltu tvido kostiumu, avėjo tvirtais rudais batais, storu paltu, buvo užsidėjęs rudą fetro skrybėlę. Iš pirmo žvilgsnio pamanytum, kad jis — keliaujantis komersantas.

Nuėjo į artimiausią autobusų stotelę vos už mylios, kone jo paties valdose. Po keturiasdešimties minučių įlipo į žalią vieno aukšto autobusą; tokia transporto priemone jis dar niekada nebuvo važiavęs; atsisėdo autobuso gale stengdamasis neišleisti iš akių lagamino. Jis padavė konduktorei dešimties šilingų banknotą, nors buvo paprašytas tik trijų pensų; jei tikėjosi nepatraukti aplinkinių dėmesio, jau dabar padarė pirmą klaidą.

Autobusas riedėjo į Bristolį; ši kelionė truktų apie dvyliką minučių važiuojant lagonda, bet šiandien jie galiausiai atvyko į autobusų stotį vėliau nei po pusvalandžio. Hugas nenorėjo išlipti nei pirmas, nei paskutinis. Jis pažvelgė į laikrodį: dvi valandos trisdešimt aštuonios minutės popiet. Laiko pakankamai.

Jis patraukė šlaitu Templio Pievų stoties kryptimi; niekada nebuvo šio šlaito pastebėjęs; kita vertus, anksčiau jam niekada neteko vilkti lagamino; paskui jis atsistojo į eilę ir nusipirko trečios klasės bilietą kelionei į Fišgardą. Jis paklausė, iš kurio perono išvyks traukinys, o sužinojęs nuėjo į patį jo galą ir atsistojo po nedegančiu dujiniu žibintu.

Kai traukinys pagaliau atvyko, jis įlipo, susirado vietą kupė trečios klasės vagono viduryje; kupė greitai prisipildė. Lagaminą jis užkėlė ant tinklinės lentynos priešais ir beveik nenuleido nuo jo akių. Kažkokia moteris pravėrė prisikimšusios kupė duris ir pažvelgė vidun, bet jis jai vietos nepasiūlė.

Traukiniui pajudėjus iš stoties jis su palengvėjimu atsipūtė — Bristolis vis labiau tolsta. Sėdėdamas svarstė apie priimtą sprendimą. Rytoj tokiu metu jis bus Korke. Jis nesijaus saugus, kol neįkels kojos į Airijos žemę. Bet norint spėti į traukinį, vykstantį į Fišgardą, jiems reikia laiku pasiekti Svonsį.

Atvykęs į Svonsį turėjo dar pusvalandį laiko, kurio pakako stoties bufete išgerti puodeliui arbatos su Čelsio bandele. Gėrė ne „Earl Grey“ ir ne „Carwardine“, bet dabar arbatos rūšys jam buvo nė motais — jis per daug pavargęs. Pasistiprinęs išėjo iš bufeto, nužingsniavo į blausiai apšviestą peroną ir laukė į Fišgardą vyksiančio traukinio.

Traukinys vėlavo, bet jis tvirtai tikėjo, kad keltas neišplauks iš uosto, kol nesulips visi keleiviai. Naktį praleidęs Korke jis nusipirks bilietą į bet kokį laivą, plaukiantį į Ameriką. Ten pradės naują gyvenimą už pinigus, kuriuos gaus pardavęs Baringtonų namus.

Pagalvojęs apie parduodamus iš varžytinių protėvių namus, pirmą kartą prisiminė motiną. Kur ji gyvens, kai namas bus parduotas? Ji bet kada gali persikraustyti pas Elžbietą, į dvarą. Juk ten vietos daugiau nei pakankamai. Jei motina nenorės, galės persikelti pas Harvius; jie turi tris namus, o ką jau kalbėti apie trobeles dvarų žemėse.

Paskui jis mintimis nuklydo į Baringtono laivybos kompaniją; verslą kūrė dvi jų šeimos kartos, o trečioji sugebėjo viską sužlugdyti greičiau nei ištariant „amen“ poteriuose.

Akimirką prisiminė Olgą Piotrovską ir apsidžiaugė, kad jos daugiau niekada nebepamatys. Jam net šmėstelėjo mintis apie Tobį Dansteiblį, kuris ir buvo visų bėdų priežastis.

Pagalvojo apie Emą su Greise, tiesa, neilgai; dukros jam niekada nerūpėjo. Paskui susimąstė apie Džailzą, kuris jo vengė pabėgęs iš Veinsbergo belaisvių stovyklos ir grįžęs į Bristolį. Žmonės nuolat jo klausinėdavo apie karo didvyrį sūnų, ir Hugui kaskart tekdavo kurpti vis naują istoriją. Daugiau to neprireiks, nes nuvykus į Ameriką bambagyslė pagaliau bus nukirpta, o atėjus laikui, — Hugas tebebuvo įsitikinęs, kad tasai tinkamas laikas ateis, — šeimos titulą paveldės Džailzas, nors testamento prierašas *atitinkamai ir visa kita* bus netekęs pirminės prasmės.

Bet daugiausia jis mąstė apie save, ir tos mintys išsisklaidė tik traukiniui atvykus į Fišgardą. Hugas palaukė, kol visi kiti išeis iš kupė, tada nusikėlė lagaminą ir išlipęs patraukė peronu.

Jis klausė per garsiakalbį kartojamų nurodymų: „Autobusai į uostą. Autobusai į uostą!“ Autobusų buvo keturi. Jis pasirinko trečią. Šįkart kelionė buvo visai trumpa, nepaisant didelio nuovargio, jis negalėjo pravažiuoti terminalo; dar viena ilga eilė prie trečios klasės bilieto — šįkart keltu į Korką.

Įsigijęs bilietą į vieną pusę, jis patraukė trapu, įlipo į laivą ir susirado užkaborį, kuriame nebūtų susirangiusi net jokia save gerbianti katė. Jis nesijautė saugus, kol neišgirdo du kartus suūkiančios sirenos ir nepajuto švelnaus siūbavimo, kai keltas atsiplėšė nuo prieplaukos.

Keltui išplaukus iš uosto jis pirmą kartą atsipalaidavo; buvo taip pavargęs, kad padėjo galvą ant lagamino ir kietai įmigo.

Nenumanė, ar ilgai miegojo, kai pajuto kažką plekšnojant per petį. Pakėlęs akis pamatė virš jo palinkusius du vyrus.

— Seras Hugas Baringtonas? — vienas iš jų paklausė.

Nebuvo prasmės to neigti. Vyrukai trūktelėjo jį už peties ir pasakė, kad jis suimamas. Kol buvo perskaitytas ilgas kaltinimų sąrašas, praėjo nemažai laiko.

— Bet aš — pakeliui į Korką, — protestavo Hugas. — Juk mes tikrai spėjome įveikti dvylikos mylių ribą?

— Ne, pone, — atsakė antrasis pareigūnas, — jūs grįžtate į Fišgardą.

Keli keleiviai persisvėrė per turėklus norėdami geriau pamatyti, kaip pareigūnai trapu veda antrankiais surakintą žmogų — dėl jo ir buvo uždelsta.

Baringtonas buvo įsodintas į juodo „Wolseley“ galą ir po kelių akimirkų pradėjo ilgą kelionę atgal į Bristolį.

Kai prasivėrė kameros durys, uniformuotas žmogus ant padėklo atnešė pusryčius; savaime suprantama, rytais seras Hugas buvo pratęs prie kitokių pusryčių, kitokių padėklų ir tikrai kitokias uniformas vilkinčių žmonių. Vos metęs žvilgsnį į keptą duoną ir aliejumi aplietus pomidorus jis pastūmė padėklą į šalį. Svarstė, kiek laiko praeis, kol šitai taps jam įprastu maistu. Po kelių minučių konsteblis grįžo, paėmė padėklą ir užtrenkė kameros duris.

Durys prasivėrė antrą kartą, į kamerą įžengė du pareigūnai ir nusivedė Hugą akmeniniais laiptais į tardymo kamerą pirmame aukšte. Jo jau laukė Baringtono laivybos kompanijos advokatas Benas Vinšo.

— Labai apgailestauju, pirmininke.

Baringtonas papurtė galvą ir nuolankiai į jį pažvelgė.

— Kas bus toliau? — paklausė.

— Vyresnysis inspektorius man pasakė, kad po kelių minučių jums bus pateikti kaltinimai. Tada būsite nuvestas į teismą, kur stosite prieš teisėją. Jums tereikia sakyti, kad esate nekaltas. Inspektorius aiškiai pasakė, jog bus atmestas prašymas paleisti už užstatą, nes teisėjui bus pasakyta, kad mėginote išvykti iš šalies su lagaminu, kuriame buvo aštuoni šimtai svarų. Labai gaila, bet žiniasklaidai šiandien bus puiki diena pasismaginti.

Hugas su savo advokatu sėdėjo tardymo kameroje ir laukė vyresniojo inspektoriaus. Advokatas įspėjo Baringtoną, kad būtų pasirengęs kelias savaites praleisti kalėjime, kol nebus pradėtas teismas. Jis paminėjo keturių karališkųjų advokatų, kuriuos jam būtų galima pasisamdyti gynybai, pavardes. Jie kalbėjosi apie serą Gilbertą Grėjų, kai atsidarė durys ir įėjo seržantas.

— Jūs laisvas, sere, galite eiti, — pasakė, tarsi Hugas būtų tik lengvai pažeidęs eismo taisykles.

Prireikė laiko, kad Vinšo atgautų žadą ir paklaustų:
— Ar mano klientas šiandien dar turės čia sugrįžti?
— Kiek žinau, ne, pone.
Hugas išėjo iš nuovados kaip laisvas pilietis.

Bristol Evening News devintame puslapyje išspausdino tik trumpą žinutę: *Gerbiamas Tobis Dansteiblis, jaunesnysis vienuoliktojo Dansteiblio grafo sūnus, suimtas ir nugabentas į Vimbldono policijos nuovadą, mirė nuo širdies smūgio.*
Vėliau visas smulkmenas išdėstė Derekas Mičelas.
Jis papasakojo, kad grafas aplankė kameroje uždarytą sūnų likus porai valandų iki Tobio savižudybės. Budėjęs pareigūnas girdėjo, kaip tėvas ir sūnus apsikeitė keliomis griežtomis frazėmis; grafas kelis kartus pakartojo, kaip svarbu garbė, šeimos reputacija, atitinkami veiksmai susiklosčius tokioms aplinkybėms. Po dviejų savaičių Vimbldono teisme per apklausą teisėjas paklausė tada budėjusio pareigūno, ar šis nematė, kad lankydamas sūnų grafas būtų davęs jam kokių nors tablečių.
— Ne, pone, — atsakė pareigūnas. — Nemačiau.
Tą popietę Vimbldono teismo teisėjas pareiškė, kad Tobis Dansteiblis mirė natūralia mirtimi.

37

— Pirmininke, šįryt ponas Prendergastas skambino jau kelis kartus, — eidama paskui serą Hugą į jo kabinetą kalbėjo panelė Pots, — o skambindamas paskutinį kartą pabrėžė, kad klausimas svarbus.

Gal panelė Pots ir stebėjosi matydama pirmininką nenusiskutusį ir vilkintį tvido kostiumu, atrodančiu taip, tarsi su juo būtų miegota, bet nieko nepasakė.

Išgirdęs apie Prendergasto norą kuo greičiau pasikalbėti, Hugas pirmiausia pamanė, kad Plačiosios gatvės sandoris neišdegė ir bankas tikisi iš jo atgauti aštuonis šimtus svarų. Prendergastas gali nedėti vilčių.

— O Tankokas, — tęsė panelė Pots dirstelėjusi į bloknotą, — sakosi turįs žinių, kurias jums būtų įdomu išgirsti. — Pirmininkas nieko neatsakė. — Bet svarbiausia, — kalbėjo sekretorė, — tai laiškas, kurį palikau jums ant stalo. Nujaučiu, kad tą laišką norėsite perskaityti nedelsiant.

Hugas pradėjo skaityti laišką net neatsisėdęs. Paskui jį perskaitė antrą kartą, bet vis tiek negalėjo patikėti. Jis pažvelgė į sekretorę.

— Nuoširdžiai sveikinu, sere.

— Sujunkite mane su Prendergastu, — subaubė jis, — paskui norėsiu pasikalbėti su generaliniu direktoriumi, dar vėliau — su Tankoku.

— Gerai, pirmininke, — atsakė panelė Pots ir išskubėjo iš kabineto.

Laukdamas Prendergasto skambučio jis trečią kartą perskaitė Laivybos ministerijos laišką.

> *Gerbiamas sere Hugai,*
>
> *džiaugiuosi pranešdamas, kad Baringtono laivybos kompanijai patikėtas kontraktas su...*

Suskambo Hugo telefonas.

— Ponas Prendergastas gali kalbėti, — pareiškė panelė Pots.

— Labas rytas, sere Hugai, — jo balse vėl girdėjosi pagarbios gaidelės. — Pamaniau, gal norėsite sužinoti, kad ponia Klifton galiausiai sutiko parduoti savo sklypą Plačiojoje gatvėje už tūkstantį svarų.

— Bet aš jau pasirašiau sutartį, kuria sutikau parduoti Jungtinėms valdoms savo nuosavybę toje gatvėje už keturis tūkstančius.

— Toji sutartis irgi guli ant mano stalo, — atsakė Prendergastas. — Jų nelaimei ir jūsų laimei, su manimi susitikti jie galės anksčiausiai dešimtą valandą, šiandien rytą.

— Jūs pakeitėte sutartis?

— Taip, sere Hugai, neabejotinai pakeičiau.

Baringtonui širdis nukrito į kulnus.

— Pakeičiau į keturiasdešimt tūkstančių svarų.

— Nesuprantu.

— Kai man pavyko įtikinti Jungtines valdas, kad įsigijote ponios Klifton sklypo nuosavybės teisę ir kad jums priklauso visų kitų toje gatvėje esančių valdų nuosavybės teisė, jie išrašė čekį visai sumai.

— Puikiai padirbėta, Prendergastai. Žinojau, kad galiu jumis pasikliauti

— Dėkoju, sere. Dabar jums tereikia pasirašyti sutartį su ponia Klifton, o tada jau galėsiu priimti Jungtinių valdų čekį.

Hugas pažvelgė į laikrodį.

— Kadangi jau po keturių, į banką užsuksiu rytoj iš pat ryto.

Prendergastas kostelėjo.

— Pirmiausia, sere Hugai, dabar devynios valandos. Ir dar... gal galėčiau paklausti, ar tebeturite aštuonis šimtus svarų, kuriuos vakar jums išmokėjau avansu grynais?

— Taip, turiu. Bet kodėl dabar tai svarbu?

— Tikrai manau, sere Hugai, kad būtų išmintinga išmokėti poniai Klifton tą tūkstantį svarų, kol nepriėmėme Jungtinių valdų išrašyto čekio keturiasdešimčiai tūkstančių. Juk nenorėtume jau vėliau sulaukti kokių nors trikdančių klausimų iš valdybos.

— Žinoma, — atsakė Baringtonas žvelgdamas į lagaminą; jis džiaugėsi, kad iš tų aštuonių šimtų svarų neišleido nė penso.

— Daugiau neturiu ko pasakyti, — pratarė Prendergastas. — Nebent galiu pasveikinti, kad sudarėte neįtikimai sėkmingą kontraktą.

— Iš kur žinote apie kontraktą?

— Atsiprašau, sere Hugai? — kiek sutriko Prendergastas.

— Oi, pamaniau, kad galvoje turite ką kita. Nesvarbu, Prendergastai. Pamirškit, ką sakiau, — pridūrė Baringtonas ir padėjo ragelį.

Į kabinetą grįžo panelė Pots.

— Jūsų laukia generalinis direktorius, pirmininke.

— Nedelsdama įleiskite.

— Girdėjote gerą žinią, Rėjau? — Komptonui įėjus į kabinetą paklausė Hugas.

— Taip, girdėjau, pirmininke, geresnio meto tokiai žiniai nė nesugalvotum.

— Nelabai supratau.

— Per kito mėnesio tarybos posėdį turėsite pateikti metinius kompanijos rezultatus; nors turime pripažinti, kad šiemet patyrėme skaudžių nuostolių, naujoji sutartis garantuos, kad kitąmet gausime pelno.

— Ir dar kitus penkerius metus, — triumfuodamas priminė jam Baringtonas ir pamojavo ministro laišku. — Kodėl jums neparengus tarybos posėdžio darbotvarkės? Tik neįtraukite žinios apie valstybinės reikšmės sutartį. Norėčiau pats apie tai pranešti.

— Kaip pageidausite, pirmininke. Pasirūpinsiu, kad visi reikalingi dokumentai iki rytojaus popietės būtų ant jūsų stalo, — prieš išeidamas iš kabineto pridūrė Komptonas.

Hugas ketvirtą kartą perskaitė ministro laišką.

— Trisdešimt tūkstančių per metus, — garsiai ištarė jis, kai ant stalo vėl suskambo telefonas.

— Skambina ponas Fosteris iš Sevilso kompanijos, nekilnojamojo turto agentas, — pasakė panelė Pots.

— Sujunkite.

— Labas rytas, sere Hugai. Mano pavardė Fosteris. Esu Sevilso padėjėjas. Pamaniau, gal galėtume susitikti ir aptarti jūsų sąlygas parduodant Baringtonų namus? Gal papietautume mano klube?

— Nesivarginkite, Fosteri. Aš persigalvojau. Baringtonų namai nebeparduodami, — pasakė Hugas ir padėjo ragelį.

Jis visą popietę pasirašinėjo krūvas laiškų ir čekių, kuriuos jam nešiojo sekretorė, ir kai galiausiai užsuko parkerio kamštelį, buvo jau po šešių.

Kai panelė Pots vėl atėjo pasiimti laiškų, jis pasakė:

— Dabar galiu pasikalbėti su Tankoku.

— Gerai, pone, — tarė panelė Pots neslėpdama, kad sumanymas jai nepatinka.

Laukdamas, kol ateis Tankokas, Hugas parklupo ir atidarė lagaminą. Jis spoksojo į aštuonis šimtus svarų, kurie būtų padėję išgyventi Amerikoje laukiant pinigų už parduotus Baringtonų namus. Dabar tie patys aštuoni šimtai bus panaudoti tam, kad jis susikrautų turtą iš Plačiosios gatvės.

Išgirdęs beldžiant į duris, jis garsiai užvožė lagaminą ir skubiai grįžo prie stalo.

— Pas jus atėjo Tankokas, — paskelbė panelė Pots.

Dokininkas tvirtu žingsniu žengė į kabinetą ir priėjo prie pirmininko stalo.

— Na, tai kokios tos naujienos, kad jau negali palaukti? — paklausė Hugas.

— Atėjau pasiimti likusių penkių svarų, kuriuos esate man skolingas, — išrėžė Tankokas žvelgdamas džiūgaujančiu žvilgsniu.

— Aš tau nieko neskolingas.

— Bet aš įkalbėjau seserį jums parduoti tą sklypą, kurio norėjote, juk taip?

— Buvome suderėję už du šimtus svarų, bet galiausiai man teko sumokėti penkis kartus daugiau, todėl, kaip sakiau, aš tau nieko neskolingas. Nešdinkis iš mano kabineto ir grįžk prie darbo.

Stenas nė nekrustelėjo.

— Ir dar turiu tą laišką, kurio, sakėte, norite.

— Kokį laišką?

— Laišką, kurį Meisė gavo iš to amerikiečių laivo gydytojo.

Hugas buvo visai pamiršęs apie Hario Kliftono bičiulio rašytą užuojautos laišką ir nemanė, kad dabar, kai Meisė sutiko parduoti sklypą, jis galėtų būti kuo nors reikšmingas.

— Duosiu tau už jį svarą.

— Sakėte, kad duosite penkis.

— Tankokai, siūlau dingti iš mano kabineto, kol dar turi darbą.

— Gerai jau, gerai, — nusileido Stenas traukdamasis durų link. — Imkite laišką už svarą. O man kas? — Iš užpakalinės kišenės jis ištraukė suglamžytą voką ir padavė pirmininkui. Hugas išėmė iš piniginės dešimties šilingų banknotą ir padėjo ant stalo.

Baringtonas įsikišo piniginę į vidinę kišenę įžūliai spoksodamas, o Stenas tebestovėjo.

— Arba laiškas, arba dešimt šilingų. Rinkis.

Stenas čiupo dešimties šilingų banknotą ir išėjo iš kabineto niurzgėdamas.

Hugas padėjo voką, atsilošė krėsle ir ėmė galvoti apie tai, kur išleis dalį pinigų, gautų už Plačiąją gatvę. Kai tik banke pasirašys visus reikiamus dokumentus, pereis gatvę ir apsilankys automobilių salone. Jis jau buvo nusižiūrėjęs 1937-ųjų dviejų litrų talpos keturvietį „Aston Martin“. Tada automobiliu pasivažinės po miestą ir apsilankys pas savo siuvėją, — Hugas neprisiminė, kada paskutinį kartą siuvosi kostiumą, — o pasimatavęs papietaus klube ir bare apmokės visas iki šiol neapmokėtas sąskaitas. Po pietų jis imsis pildyti Baringtono namų vyno rūsio atsargas ir gal net pamąstys apie tai, ar nevertėtų išpirkti iš lombardo kai kurių juvelyrikos dirbinių, kurių mama taip labai pasigenda. O vakare... kažkas pabeldė į duris.

— Jau išeinu, — pasakė panelė Pots. — Iki septintos noriu suspėti į paštą, kad dar šįvakar išsiųsčiau laiškus. Ar jums dar ko nors reikės, pone?

— Ne, panele Pots. Bet rytoj galiu truputį pavėluoti, nes devintą valandą susitariau susitikti su ponu Prendergastu.

— Aišku, pirmininke, — atsakė panelė Pots.

Užsidarius durims, jo akys užkliuvo už sulamdyto voko. Hugas paėmė sidabrinį peiliuką laiškams, atplėšė voką ir ištraukė vienintelį ten buvusį popieriaus lapelį. Jis nekantraudamas perbėgo akimis laišką ieškodamas kokių nors svarbių frazių.

Niujorkas
1939-ųjų rugsėjo 8-oji

Mylimiausioji mano mama,

... aš nenumiriau, kai „Devonietis" buvo paskandintas... mane ištraukė iš vandens... galbūt kada nors, ateityje, galėsiu įrodyti, kad mano tėvas buvo Arturas Kliftonas, o ne Hugas Baringtonas... o dabar man telieka melsti, kad saugotum mano paslaptį taip kruopščiai, kaip tiek metų saugojai savąją.

Tavo mylintis sūnus Haris

Hugo gyslose sustingo kraujas. Akimirksniu išgaravo visos dienos triumfas. Šio laiško jis nenorėjo skaityti antrą kartą, be to, tikrai nenorėjo, kad apie jį sužinotų dar kas nors.

Jis atidarė viršutinį darbo stalo stalčių ir paėmė degtukų dėžutę. Uždegęs degtuką laikė laišką virš šiukšlių dėžės ir nepaleido tol, kol trapūs juodi pelenai nepavirto į dulkes. Paskutinius dešimt šilingų jis išleido naudingiausiai.

Hugas buvo tikras, kad yra vienintelis žmogus, žinantis, jog Kliftonas tebėra gyvas; jis ketino viską taip ir palikti. Šiaip ar taip, jei Kliftonas laikysis žodžio ir toliau gyvens prisidengęs Tomo Bradšou vardu, tiesos niekas ir nesužinos, juk taip?

Kai prisiminė, jog Ema tebėra Amerikoje, jį staiga supykino. Ar ji kaip nors sužinojo, kad Kliftonas gyvas? Bet juk tai išties neįmanoma, jei ji neperskaitė laiško. Jam reikėjo išsiaiškinti, kodėl dukra ten išvyko.

Hugas pakėlė ragelį ir pradėjo rinkti Mičelo numerį, bet tuomet koridoriuje išgirdo žingsnius. Jis padėjo ragelį. Tikriausiai atėjo naktinis sargas pasižiūrėti, kodėl jo kabinete tebedega šviesa.

Prasivėrė durys, ir Hugas įsmeigė akis į moterį, kurios vylėsi daugiau niekada nebepamatyti.

— Kaip praėjai pro vartų sargą? — paklausė Baringtonas.

— Pasakiau, kad mes susitarusios pasimatyti su pirmininku — jau labai seniai susitarusios.

— Mes? — pakartojo Hugas.

— Taip, atnešiau tau dovanėlę. Nors gal ir negalima dovanoti to, kas ir taip yra tavo. — Ji padėjo ant Hugo stalo pintą krepšį, nudengė plono muslino antklodėlę ir parodė miegantį kūdikį. — Pamaniau, kad tau atėjo metas susipažinti su dukra, — pasakė Olga ir pasitraukė, kad jis galėtų pasigrožėti vaikeliu.

— Kodėl manai, kad mane galėtų nors kiek dominti tavo benkartas?

— Todėl, kad ji — dar ir tavo benkartas, — ramiai dėstė Olga, — taigi manau, kad duosi jai kažkiek pradžiai gyvenimo, kaip davei Emai ir Greisei.

— Kodėl turėčiau taip absurdiškai švaistytis?

— Todėl, Hugai, — kalbėjo Olga, — kad mane sunkte išsunkei, ir dabar jau tau atėjo eilė prisiimti atsakomybę. Nemanyk, kad visada galėsi išsisukti.

— Iki šiol man pavyko išsisukti tik nuo tavęs, — kvailai išsišiepęs atsakė Baringtonas. — Todėl gali sau nešdintis pasiėmusi šitą krepšį, nes aš nė piršto nepajudinsiu, kad jai padėčiau.

— Tada man reikės kreiptis į ką nors, kas gal ir sutiktų pajudinti dėl jos pirštą.

— Pavyzdžiui, į ką? — atkirto Hugas.

— Mielai pradėčiau nuo tavo motinos, nors ji, manyčiau, jau seniai nebetiki nė vienu tavo žodžiu.

Hugas pašoko iš vietos, bet Olga nė nekrustelėjo.

— O jei man nepavyks jos įtikinti, — tęsė ji, — kita stotelė bus dvaras, kur drauge su tavo buvusia žmona gurkšnosiu popiečio arbatą ir aptarsiu faktą, jog tada, kai mudu susipažinome, jūs jau seniai buvote išsiskyrę.

Jis išėjo iš už stalo, bet Olga nenutilo.

— O jei Elžbietos namuose nerasiu, bet kada galėsiu apsilankyti Melgelrio pilyje, kad lordą ir ledi Harvius supažindinčiau su dar vienu tavo palikuonimi.

— Kodėl manai, kad jie tavimi patikės?

— O kodėl tu manai, kad nepatikės?

Hugas žengė jos link ir sustojo vos už kelių colių, bet Olga dar nebuvo baigusi kalbėti.

— Ir galiausiai, manau, patrauksiu pas Meisę Klifton, pas moterį, kuria didžiai žaviuosi, nes jei viskas, ką esu apie ją girdėjusi...

Hugas čiupo Olgą už peties ir ėmė purtyti. Jis labai nustebo, kad ji nė nemėgina gintis.

— O dabar tu, žydpalaike, manęs paklausyk, — rėkė jis. — Jei kam nors užsiminsi, kad esu to vaiko tėvas, taip tau sugadinsiu gyvenimą, kad pasigailėsi, jog tavęs kartu su tėvais nesusėmė gestapas.

— Manęs nebepagąsdinsi, Hugai, — ramiai atsakė Olga. — Gyvenime man terūpi viena — pasistengti, kad antrą kartą neišsisuktum.

— Antrą kartą? — pakartojo Hugas.

— Manai, nežinau apie Harį Kliftoną ir jo pretenzijas į šeimos titulą?

Hugas ją paleido ir žingsnį pasitraukė aiškiai sutrikęs.

— Kliftonas miręs. Palaidotas jūroje. Visi žino.

— Tu, Hugai, žinai, jog jis gyvas, kad ir kaip norėtum, kad kiti tuo netikėtų.

— Bet iš kur tu gali žinoti...

— Išmokau mąstyti kaip tu, elgtis kaip tu, svarbiausia, veikti kaip tu, todėl ir nusprendžiau pasisamdyti privatų seklį.

— Bet tau būtų prireikę ne vienerių metų...

— Ne, jei randi darbo neturintį žmogų, kurio vienintelis klientas antrą kartą pabėga ir kuriam nebuvo mokama šešis mėnesius. — Olga nusišypsojo pamačiusi, kaip Baringtonas sugniaužia kumščius; jos žodžiai neabejotinai pasiekė tikslą. Ji nė nekrūptelėjo ir tada, kai jis užsimojo — ramiai stovėjo kaip stovėjusi.

Po pirmo stipraus smūgio į veidą ji atšlijo prisidengdama sulaužytą nosį, bet tada pajuto antrą smūgį į pilvą, nuo kurio susirietė dvilinka.

Hugas pasitraukė ir nusijuokė pamatęs, kaip ji svirduliuoja mėgindama išsilaikyti ant kojų. Jis rengėsi jai smogti trečią kartą, bet tada jos kojos neišlaikė ir Olga susmuko ant grindų kaip marionetė nutraukytom virvelėm.

— Dabar supranti, ko tikėtis, jei ir toliau būsi tokia kvaila ir man trukdysi, — atsistojęs prie jos rėkė Hugas. — Ir jei nenori gauti dar, nešdinkis, kol gali. Tik nepamiršk į Londoną išgabenti to benkarto.

Olga iš lėto pakilo nuo grindų ir atsiklaupė; iš nosies tebetekėjo kraujas. Ji pamėgino atsistoti, bet buvo per silpna ir vėl būtų parkritusi, jei ne po ranka pasitaikęs stalo kraštas — suskubo įsikibti. Akimirką palaukusi ji kelis kartus giliai įkvėpė stengdamasi atsigauti. Galiausiai pakėlusi galvą pamatė stalinės lempos šviesos rate žibantį ilgą sidabrinį daiktą.

— Negirdėjai, ką pasakiau? — baubė Hugas vėl priėjęs, čiupęs ją už plaukų ir atkraginęs galvą.

Iš visų likusių jėgų Olga atsivedėjusi spyrė jam bato kulniuku į tarpkojį.

— Kalė, — subliuvo paleisdamas plaukus ir griūdamas atatupstas; pasinaudojusi akimirka Olga čiupo laiškų peiliuką ir paslėpė suknelės rankovėje. Ji atsigręžė į savo

kankintoją. Atgavęs kvapą Hugas vėl ją puolė. Praeidamas pro stalą jis čiupo sunkią stiklinę peleninę ir aukštai pakėlė virš galvos ketindamas jai smogti taip, kad dar ilgai neatsipeikėtų.

Hugui atsidūrus vos per žingsnį, Olga patraukė rankovę, stvėrė abiem rankom peiliuką ir nusitaikė ašmenimis tiesiai jam į širdį. Ketindamas sviesti peleninę Olgai į galvą, jis pirmąkart pamatė ašmenis; norėjo trauktis, prarado pusiausvyrą ir šlumštelėjo kaip maišas tiesiai ant jos.

Akimirka tylos, ir jis iš lėto parklupo surikdamas taip, kad ant kojų būtų sukeltas visas Hadas. Olga žiūrėjo, kaip jis stveriasi laiškų peiliuko kriaunų. Ji stovėjo užhipnotizuota, tarsi žiūrėtų sulėtintus filmo kadrus. Turbūt prabėgo vos akimirka, nors Olgai ji rodėsi begalinė, kol Baringtonas pagaliau susmuko ant grindų, jai po kojom.

Olga stovėjo įbedusi akis į laiškų peiliuko ašmenis. Peilio galas styrojo kitoje kaklo pusėje, į visas puses tryško kraujas — tarsi iš sugedusio gesintuvo.

— Padėk, — suinkštė Hugas, mėgindamas pakelti ranką.

Olga atsiklaupė ir paėmė kadaise mylėto žmogaus ranką.

— Nieko nebegaliu padaryti, kad tau padėčiau, mielasis, — atsakė ji, — ir niekada negalėjau.

Hugas kvėpavo netolygiai, nors tebebuvo tvirtai įsikibęs jos rankos. Olga pasilenkė, kad Baringtonas tikrai išgirstų kiekvieną žodelį.

— Tau liko gyventi kelios akimirkos, — šnabždėjo, — nenorėčiau, kad nueitum į kapus nesužinojęs visų Mičelo ataskaitos smulkmenų.

Hugas paskutinį kartą pamėgino kažką pasakyti. Jo lūpos sukrutėjo, bet žodis neprasiveržė.

— Ema rado Harį, — kalbėjo Olga, — numanau, tau bus malonu sužinoti, kad jis gyvas ir sveikas. — Hugas nenuleido nuo Olgos akių, o ji pasilenkė dar žemiau, lūpomis kone lietė jam ausį. — Ir jis pakeliui į Angliją, kur pareikalaus teisėto palikimo.

Kai Hugo ranka suglebo, ji pridūrė:

— Oi, bet aš pamiršau tau pasakyti, kad ir meluoti išmokau visai kaip tu.

Kitos dienos *Bristol Evening Post* ir *Bristol Evening News* numeriuose pasirodė skirtingos svarbiausios pirmojo puslapio antraštės.

NUDURTAS SERAS HUGAS BARINGTONAS

Tokia antraštė buvo išspausdinta *Post* laikraštyje, o *News* pasirinko kitą:

NEŽINOMA MOTERIS PUOLĖ PO LONDONO EKSPRESO RATAIS

Ryšį tarp šių dviejų antraščių įžvelgė tik vyriausiasis detektyvas inspektorius Bleikmoras, vietinio Kriminalinio skyriaus viršininkas.

Ema Barington

1942

38

Labas rytas, pone Ginzburgai, — pasisveikino Seftonas Dželksas, stodamasis iš už stalo. — Man tikrai didelė garbė priimti žmogų, leidžiantį Dorotėją Parker ir Greihemą Griną.

Ginzburgas lengvai linktelėjo ir paspaudė Dželksui ranką.

— Panele Barington, — pratarė Dželksas gręždamasis į Emą. — Kaip malonu vėl jus matyti. Kadangi nebeatstovauju ponui Loidui, tikiuosi, galime būti draugai.

Ema suraukė kaktą ir atsisėdo nepaspaudusi ištiestos Dželkso rankos.

Kai trijulė susėdo, Dželksas tęsė:

— Gal galėčiau pradėti susirinkimą pasakymu, jog, mano manymu, išties verta mums visiems trims susitikti ir atvirai, be užuolankų pasikalbėti, išsiaiškinti, ar galime rasti šios mūsų problemos sprendimą.

— Jūsų problemos, — įsiterpė Ema.

Ponas Ginzburgas sučiaupė lūpas ir nieko nepasakė.

— Neabejoju, — tęsė Dželksas kreipdamasis į Ginzburgą, — kad norėsite pasielgti taip, kaip bus geriausia visoms šalims.

— Ar šįkart kalbate ir apie Harį Kliftoną? — paklausė Ema.

Ginzburgas atsisuko į Emą ir priekaištingai susiraukė.

— Taip, panele Barington, — atsakė Dželksas, — kad ir koks bus mūsų susitarimas, jis tikrai galios ir ponui Kliftonui.

— Taip, kaip galiojo ir anąkart, pone Dželksai, kai pasišalinote jam sunkiausiu metu?

— Ema, — nepatenkintas ją įspėjo Ginzburgas.

— Panele Barington, turėčiau pasakyti, kad tada tik vykdžiau savo kliento nurodymus. Ponas ir Ponia Bradšou mane patikino, jog mano atstovaujamas žmogus — jų sūnus; neturėjau jokių priežasčių manyti kitaip. Beje, aš apsaugojau Tomą nuo nuosprendžio už...

— Ir palikote Harį vieną, kad gintųsi pats.

— Panele Barington, gindamasis galiu pasakyti, kad man galiausiai sužinojus, jog Tomas Bradšou iš tikrųjų yra Haris Kliftonas, pastarasis meldė manęs neprasitarti, nes nenorėjo, kad *jūs* sužinotumėte, jog jis tebėra gyvas.

— Apie tai, kas nutiko, Haris mano kitaip, — pasakė Ema ir iškart pasigailėjo savo žodžių.

Ginzburgas nė nemėgino slėpti nepasitenkinimo. Jis atrodė kaip žmogus, supratęs, kad jo koziris buvo mestas per anksti.

— Suprantu, — pratarė Dželksas. — Iš šios menkutės replikos galiu daryti prielaidą, kad jūs abu skaitėte pirmąjį sąsiuvinį?

— Kiekvieną žodelį, — atsakė Ema. — Todėl galite liautis apsimetinėjęs, neva stengėtės Hariui pagelbėti.

— Ema, — griežtai nukirto Ginzburgas, — privalote išmokti į viską žiūrėti ne taip asmeniškai ir pasistengti pamatyti platesnį vaizdą.

— Ar tokį, kur žymiausias Niujorko teisininkas galiausiai uždaromas į kalėjimą už klaidingus parodymus ir iškreiptą teisingumą? — nenuleisdama nuo Dželkso akių paklausė Ema.

— Pone Dželksai, atsiprašau, — pasakė Ginzburgas. — Jaunoji mano draugė paleidžia vadžias, kai kalba pasisuka...

— Tai jau taip, — dabar kone rėkte rėkė Ema, — nes tiksliai galiu pasakyti, ką šitas žmogus, — ji dūrė pirštu į Dželksą, — būtų daręs, jei Haris būtų pasiųstas į elektros kėdę. Jis pats būtų pasukęs rankenėlę, jei tik tas veiksmas jam būtų leidęs išnešti sveiką kailį.

— Koks siaubas, — piktinosi Dželksas pašokdamas nuo kėdės. — Jau buvau parengęs dokumentą, kuris būtų įtikinęs prisiekusiuosius, kad policija suėmė ne tą žmogų.

— Vadinasi, visada žinojote, kad tas žmogus — Haris, — atsilošdama pasakė Ema.

Akimirką Dželksą pribloškė Emos priekaištas. Ji pasinaudojo tylos sekundėle.

— Norite, aš jums pasakysiu, kas dabar bus, pone Dželksai. Kai pavasarį „Vikingas“ išleis pirmąjį Hario sąsiuvinį, ne tik į šipulius subyrės jūsų reputacija ir žlugs karjera, bet jūs, kaip ir Haris, gerai pajusite gyvenimo Leivenheme skonį.

Apimtas nevilties Dželksas atsigręžė į Ginzburgą.

— Maniau, kad mums visiems rūpi rasti taikų sprendimą, kol viskas dar mūsų rankose.

— Ką turite galvoje, pone Dželksai? — stengdamasis kalbėti draugiškai paklausė Ginzburgas.

— Tikiuosi, neduosite tam sukčiui šiaudo įsitverti, ką? — pratarė Ema.

Ginzburgas pakėlė ranką.

— Ema, bent jau išklausykime, ką jis pasakys.

— Kaip kad jis išklausė Harį?

Dželksas atsigręžė į Ginzburgą.

— Jei jums pasirodytų, jog vis dėlto galite *neleisti* viso pirmojo sąsiuvinio, patikinu, jog skolingas nelikčiau.

— Negaliu patikėti, kad kalbate rimtai, — pasakė Ema.

Dželksas ir toliau kalbėjo kreipdamasis į Ginzburgą, tarsi Emos kabinete nė nebūtų.

— Žinoma, suprantu, apsisprendęs knygos nepublikuoti prarasite nemenką sumą pinigų.

— Jei kalbama apie „Kalinio dienoraštį“, — atsakė Ginzburgas, — prarasčiau per šimtą tūkstančių dolerių.

Paminėta suma turėjo nustebinti Dželksą, nes jis nieko neatsakė.

— Be to, Loidui buvo sumokėtas dvidešimties tūkstančių dolerių avansas, — tęsė Ginzburgas. — Toji suma turės būti grąžinta ponui Kliftonui.

— Jei Haris čia būtų, iškart pasakytų, kad pinigai jo nedomina, pone Ginzburgai; jis tik norėtų būti tikras, kad šitas žmogus sės į kalėjimą.

Ginzburgas sėdėjo priblokštas.

— Ema, mano kompanija kūrė savo reputaciją ne ant skandalų pamatų, todėl prieš priimdamas galutinį sprendimą leisti ar neleisti tos knygos, turėčiau apsvarstyti, kaip į tokią publikaciją galėtų reaguoti žinomesni mano autoriai.

— Jūs labai teisus, pone Ginzburgai. Reputacija yra viskas.

— O jūs iš kur žinote? — paklausė Ema.

— Kad jau prakalbome apie žymius autorius, — kiek pompastiškai tęsė Dželksas nepaisydamas Emos replikos, — turėtumėte žinoti, kad mano firma džiaugiasi privilegija atstovauti Skotui Ficdžeraldui. — Jis atsilošė kėdėje. — Gerai prisimenu, kaip Skotis man sakė, jog jei jam reikėtų keisti leidyklą, norėtų pereiti į „Vikingą“.

— Jūs nepasiduosite tokioms kalboms, tiesa? — paklausė Ema.

— Ema, brangioji, kartais išmintingiau žvelgti į priekį.

— Kiek yra „į priekį“? Šešeri metai?

— Ema, aš elgsiuosi taip, kaip visiems būtų geriausia.

— O man atrodo, kad galiausiai bus gerai tik jums. Nes iš tikrųjų, vos tik kalba pasisuka apie pinigus, tampate ne geresnis už jį, — pasakė Ema rodydama į Dželksą.

Ginzburgą įžeidė Emos kaltinimai, bet jis netruko atsigauti. Atsisukęs į advokatą paklausė:

— Pone Dželksai, ką jūs turite omenyje?

— Jei sutiksite jokiu pavidalu nepublikuoti pirmojo sąsiuvinio, mielai sumokėsiu kompensaciją, prilygstančią sumai, kurią gavote už „Kalinio dienoraštį“, be to, gausite visus dvidešimt tūkstančių dolerių, kuriuos iš anksto išmokėjote ponui Loidui.

— Pone Ginzburgai, kodėl jums nepabučiavus manęs į skruostą, — pratarė Ema, — tada jis žinotų, kam duoti trisdešimt sidabrinių.

— O Ficdžeraldas? — paklausė Ginzburgas, nekreipdamas dėmesio į Emą.

— Garantuosiu jums Skoto Ficdžeraldo leidybos teisę penkiasdešimčiai metų tokiomis pačiomis sąlygomis, kokias jam pasiūlęs dabartinis leidėjas.

Ginzburgas nusišypsojo.

— Surašykite sutartį, pone Dželksai, ir aš mielai ją pasirašysiu.

— Kokį pseudonimą pasirinksite pasirašydamas sutartį? — paklausė Ema. — Judas?

Ginzburgas patraukė pečiais.

— Verslas yra verslas, brangioji. Bet judu su Hariu neliksite neapdovanoti.

— Džiaugiuosi, kad apie tai užsiminėte, pone Ginzburgai, — pratarė Dželksas, — nes jau kuris laikas turiu dešimties tūkstančių dolerių vertės čekį, skirtą Hario Kliftono motinai; prasidėjus karui niekaip negalėjau jai to čekio perduoti. Panele Barington, gal būsite tokia gera ir grįžusi į Angliją įteiksite jį poniai Klifton, — jis pastūmė čekį per stalą.

Ema nekreipė į jį dėmesio.

— Niekada nebūtumėte apie tą čekį užsiminęs, jei nebūčiau apie jį skaičiusi pirmajame sąsiuvinyje; pažadėjote Hariui, kad nusiųsite poniai Klifton dešimt tūkstančių dolerių, jei jis sutiks dėtis Tomu Bradšou, — Ema atsistojo ir pridūrė: — Man bloga nuo jūsų abiejų; telieka viltis, kad daugiau niekada gyvenime jūsų nebepamatysiu.

Daugiau netarusi nė žodžio ji išlėkė iš kabineto palikusi čekį ant stalo.

— Užsispyrusi mergina, — pratarė Ginzburgas, — bet neabejoju, kad bėgant laikui galėsiu ją įtikinti, jog nusprendėme teisingai.

— Esu įsitikinęs, Haroldai, — atsakė Dželksas, — kad susidorosite su šiuo menku incidentu pasitelkęs visą meistriškumą ir diplomatiją — skiriamuosius jūsų žymios kompanijos ženklus.

— Malonu girdėti, Seftonai, — stodamasis nuo kėdės ir imdamas čekį pasakė Ginzburgas. — Pasirūpinsiu, kad ponia Klifton gautų pinigus, — pridūrė kišdamas čekį į piniginę.

— Žinojau, kad galiu jumis pasikliauti, Haroldai.

— Neabejotinai galite, Seftonai; mielai su jumis susitiksiu, kai sutartis bus parengta.

— Sutartį parengsiu iki savaitės pabaigos, — atsakė Dželksas, kai jiedu abu išėjo iš kabineto ir patraukė koridoriumi. — Keista, kad anksčiau neturėjome jokių bendrų reikalų.

— Sutinku, — pritarė Ginzburgas, — bet nujaučiu, kad tai — tik ilgų ir produktyvių santykių pradžia.

— Tikėkimės, — atsakė Dželksas, kai jiedu priėjo prie lifto. — Kai tik sutartis bus parengta pasirašyti, jums pranešiu, — pridūrė spausdamas mygtuką.

— Lauksiu, Seftonai, — atsakė Ginzburgas ir prieš žengdamas į liftą šiltai paspaudė Dželksui ranką.

Liftui nusileidus į pirmą aukštą Ginzburgas išlipo ir iškart pamatė jo link einančią Emą.

— Brangioji, buvai nepakartojama, — pratarė. — Prisipažinsiu, akimirką pamaniau, kad nuėjai per toli prabilusi apie elektros kėdę, bet ne, puikiai perpratai tą žmogų, — pridūrė, kai jiedu išėjo iš pastato susikibę už parankių.

Beveik visą popietę Ema prasėdėjo viena savo kambaryje dar kartą skaitydama pirmą sąsiuvinį, kuriame Haris pasakojo apie metą prieš pasodinant jį į Leivenhemą.

Versdama puslapį po puslapio ir dar kartą skaitydama apie tai, kam jis laisva valia pasiryžo, kad išvaduotų ją nuo įsipareigojimų, kurių ji galbūt niekada nenorėtų išsižadėti, Ema nutarė: jei ji kada nors ras tą idiotą, niekada neišleis jo iš akių.

Ponui Ginzburgui pritarus, Ema aktyviai dalyvavo rengiant leidybai pataisytą arba, jos žodžiais tariant, pirmą „Kalinio dienoraščio“ tiražą. Ji dalyvavo redaktorių susirinkimuose, su meno skyriaus vadovu aptarė antraštės šriftą, galiniam knygos viršeliui parinko nuotrauką, ant knygos aplanko atvarto parašė trumpą anotaciją apie Harį ir net dalyvavo pardavimų vadybininkų posėdžiuose.

Po šešių savaičių iš spaustuvės geležinkeliu, sunkvežimiais ir lėktuvu į visos Amerikos knygynus buvo išgabentos dėžės su knygomis.

Knygos pasirodymo dieną Ema stovėjo šaligatvyje prie „Doubleday“ knygyno laukdama, kol bus atrakintos durys. Tą vakarą ji galėjo pranešti tetai Filisei ir pusbroliui Alisteriui, kad knygyne knygų nebeliko. Kitą sekmadienį *New York Times* paskelbtas perkamiausių knygų sąrašas tą žinią patvirtino — vos po savaitės pataisytas „Kalinio dienoraščio“ leidimas atsidūrė pirmoje dešimtuko vietoje.

Visos šalies žurnalistai ir žurnalų redaktoriai vertėsi per galvą norėdami gauti Hario Kliftono ir Makso Loido interviu. Tačiau niekas Hario nerado jokioje Amerikos pataisos įstaigoje, o Loidas, kaip rašė *The New York Times*, nieko nekomentavo. *The New York News* nebuvo toks proziškas ir parinko antraštę „LOIDAS SLAPSTOSI“.

Pasirodžius knygai, Seftono Dželkso biuras išleido oficialų pareiškimą, teigiantį, kad jų kompanija nebeatstovauja Maksui Loidui. Nors „Kalinio dienoraštis“ dar penkias

savaites puikavosi *The New York Times* perkamiausių knygų sąrašo pirmoje vietoje, Ginzburgas laikėsi susitarimo su Dželksu ir nespausdino jokių ištraukų iš ankstesnio sąsiuvinio.

Dželksas vis dėlto pasirašė sutartį, pagal kurią „Vikingo“ leidyklai teko išskirtinė teisė penkiasdešimt metų leisti visus Skoto Ficdžeraldo kūrinius. Dželksui atrodė, kad jis garbingai laikėsi susitarimo; be to, jo manymu, bėgant laikui žiniasklaidai nusibos visa ši istorija, ir viskas pasimirš. Gal jis ir būtų buvęs teisus, jei žurnalas *Times* nebūtų išspausdinęs viso puslapio interviu su neseniai į pensiją išėjusiu Niujorko policijos poskyrio detektyvu Karlu Kolovskiu.

— Galiu jums pasakyti, — buvo cituojamas Kolovskis, — kad iki šiol tebuvo išspausdintos nuobodžios atkarpos. Palaukite, kol galėsite paskaityti, kas nutiko Hariui Kliftonui iki jam atvykstant į Leivenhemą.

Interviu pasirodė šeštą valandą vakaro Rytų laiku, ir kitą rytą prieš ateidamas į savo kabinetą ponas Ginzburgas jau buvo sulaukęs daugiau nei šimto skambučių.

Dželksas perskaitė straipsnį *Times* žurnale važiuodamas į Volstritą. Išlipęs iš lifto dvidešimt antrame aukšte jis pamatė prie kabineto laukiančius tris savo partnerius.

39

— Kurį skaitysi pirmą? — paklausė Filisė laikydama du laiškus. — Ar tą, kuriame parašyta gera žinia, ar tą, kuriame — bloga?

— Kuriame gera žinia, — nedvejodama atsakė Ema, tepdama sviestu dar vieną skrebutį.

Filisė padėjo ant stalo vieną laišką, pasitaisė pensnė ir pradėjo skaityti antrąjį.

Gerbiama ponia Stiuart,

ką tik baigiau skaityti Hario Kliftono „Kalinio dienoraštį“. Šiandieną „Washington Post“ išspausdino puikią knygos recenziją, kurios gale buvo iškeltas klausimas, kas nutiko ponui Kliftonui, kai prieš septynis mėnesius jis išėjo iš Leivenhemo pataisos įstaigos, atsėdėjęs tik trečdalį jam skirtos bausmės.

Nacionalinio saugumo sumetimais — tikiuosi, mane suprasite, — šiame laiške negaliu išdėstyti visų smulkmenų.

Jei panelė Barington, kuri, kiek suprantu, šiuo metu gyvena pas jus, norėtų gauti daugiau informacijos apie leitenantą Kliftoną, ji mielai laukiama šiame štabe; su malonumu ją priimsiu.

Nepažeisdamas šnipinėjimo įstatymų pridursiu, jog man labai patiko leitenanto Kliftono dienoraštis. Jei galima tikėti „New York Post“ pasirodžiusiais gandais, nekantraudamas lauksiu, kol galėsiu paskaityti, kas jam nutiko dar prieš atvykstant į Leivenhemą.

Nuoširdžiai jūsų — Džonas Kleverdonas (pulkininkas)

Pakėlusi į Emą akis teta Filisė pamatė, jog ši ėmė šokinėti kaip mergiotė Sinatros koncerte. Parkeris įpylė poniai Stiuart antrą puodelį kavos, tarsi už dviejų pėdų nevyktų nieko nepaprasta.

Staiga Ema sustingo.

— O kokia toji bloga žinia? — paklausė vėl sėsdamasi už stalo.

Filisė paėmė antrą laišką.

— Šitą laišką atsiuntė Rupertas Harvis, — pareiškė. — Antrasis pusbrolis, — Ema užkando juoką. Filisė kritiškai ją nužvelgė per pensnė viršų. — Nesišaipyk, vaike, —

pasakė. — Kaip pati pamatysi, būdamas didelės giminės narys kartais gali ir išlošti. — Ji įbedė akis į laišką.

Mieloji pussesere Filise,

kaip miela po tiek laiko gauti tavo laišką. Labai malonu, kad atkreipei mano dėmesį į Hario Kliftono „Kalinio dienoraštį“, kuris man labai patiko. Kokia nenugalima jauna ledi turėtų būti toji pusseserė Ema.

Filisė pakėlė akis.

— Jis tau — antros eilės pusbrolis, — prieš skaitydama toliau paaiškino.

Man bus labai malonu padėti Emai sprendžiant dabar iškilusią dilemą. Taigi: ambasada turi lėktuvą, kuris kitą ketvirtadienį skris į Londoną; ambasadorius sutiko, kad panelė Barington skristų kartu su juo ir jo darbuotojais.

Jei Ema būtų tokia gera ir ketvirtadienio rytą užsuktų į mano biurą, pasirūpinčiau, kad būtų sutvarkyti visi reikalingi dokumentai. Primink jai, kad pasiimtų pasą.

Su meile — Rupertas

P. S. Ar pusseserė Ema nors pusę tiek graži, kaip savo knygoje rašo ponas Kliftonas?

Filisė sulankstė laišką ir įkišo į voką.

— Tai kokia toji bloga žinia? — paklausė Ema.

Nenorėdama rodyti emocijų Filisė panarino galvą ir tyliai pratarė:

— Vaike, net nenutuoki, kaip tavęs pasiilgsiu. Tu man kaip dukra, kurios niekada neturėjau.

— Šįryt pasirašiau sutartį, — pakeldamas taurę tarė Ginzburgas.

— Sveikinu, — atsakė Alisteris, kai visi kiti susirinkusieji prie vakarienės stalo pakėlė taures.

— Atleiskite, — pratarė Filisė, — jei esu vienintelė, ne viską supratusi. Jei pasirašėte sutartį, neleidžiančią jūsų kompanijai publikuoti ankstesnio Hario Kliftono kūrinio, ką

mes iš tikrųjų švenčiame?

— Švenčiame faktą, kad šįryt į savo kompanijos banko sąskaitą įnešiau šimtą tūkstančių Seftono Dželkso dolerių, — atsakė Ginzburgas.

— O aš, — pridūrė Ema, — iš to paties šaltinio gavau čekį dvidešimčiai tūkstančių dolerių. Tai Loidui išmokėtas avansas už Hario knygą.

— Ir nepamiršk dešimties tūkstančių dolerių čekio poniai Klifton, kurio nesugebėjai paimti, bet aš jį pačiupau, — kalbėjo Ginzburgas. — Atvirai kalbant, mes visi puikiai pasipelnėme, o dabar, kai sutartis pasirašyta, gražaus pelno sulauksime dar penkiasdešimt metų.

— Gal ir taip, — į leidėjo triumfą atsiliepė Filisė, — bet mane, švelniai tariant, erzina, kad leidote Dželksui išnešti sveiką kailį.

— Ponia Stiuart, manau, jums greitai paaiškės, kad jis tebestovi mirtininkų eilėje, — atsakė Ginzburgas, — nors, sakyčiau, iki egzekucijos jam liko geri trys mėnesiai.

— Dabar mane dar labiau supainiojot, — prisipažino Filisė.

— Leiskite paaiškinti, — kalbėjo Ginzburgas. — Matote, sutartis, kurią šįryt pasirašiau, buvo sudaryta ne su Dželksu, bet su „Pocket Books“ — kompanija, įsigijusia teisę leisti visus Hario dienoraščius minkštais viršeliais.

— Gal galėčiau paklausti, ką reiškia „minkštais viršeliais“? — nesuprato Filisė.

— Mama, — įsiterpė Alisteris, — knygos minkštais viršeliais leidžiamos jau ne pirmus metus.

— Kaip ir dešimties tūkstančių vertės dolerių banknotai, bet tokio man dar niekada neteko matyti.

— Jūsų mama sako tiesą, — tarė Ginzburgas. — Atvirai kalbant, tai ir paaiškina, kodėl Dželksas apsigavo; ponia Stiuart atstovauja kartai, kuri niekada nepripažins, kad knygos gali būti leidžiamos minkštais viršeliais, ir skaitys tik kietais viršeliais išleistas knygas.

— Kaip supratote, kad Dželksas nėra rimtai susipažinęs su minkštų viršelių idėja? — paklausė Filisė.

— Skotas Ficdžeraldas ir buvo tas cvekas.

— Labai norėčiau, kad prie stalo nevartotum slengo, — pasakė Filisė.

— Alisteris mums pakišo gerą mintį, — dėstė Ema. — Kadangi Dželksas norėjo susitikti savo kabinete, nedalyvaujant asistentui, vadinasi, partneriams nebuvo užsiminęs apie trūkstamą sąsiuvinį ir apie tai, kad jį išleidus firmos reputacija nukentėtų dar labiau nei išaiškėjus tiesai apie „Kalinio dienoraštį“.

— Tai kodėl tame susitikime Alisteris nedalyvavo, — klausinėjo Filisė, — kodėl neįrašė kiekvieno Dželkso žodelio? Šiaip ar taip, tas žmogus — sukčiausias advokatas

visame Niujorke.

— Štai todėl ir nedalyvavau tame susitikime, mama. Nieko nenorėjome įrašinėti, o aš buvau įtikintas, jog Dželksas bus tiek arogantiškas, kad manys turintis susidoroti viso labo tik su liaunute mergina iš Anglijos ir leidėju, kurį neabejotinai galima papirkti; žodžiu, prirėmėme jį kaip reikiant.

— Alisteri...

— Tačiau, — dabar jau niekieno nepertraukiamas tęsė Alisteris, — ponas Ginzburgas pasirodė esąs tikras genijus tada, kai iš kabineto išlėkė Ema. — Mergina sėdėjo kiek sutrikusi. — Jis pasakė Dželksui: „Susitiksime, kai bus sudaryta sutartis.“

— Dželksas taip ir padarė, — pasakė Ginzburgas, — nes permetęs akimis sutarties tekstą supratau, kad dokumentas surašytas pagal sutartį, sudarytą su Skotu Ficdžeraldu, o to autoriaus knygos visada buvo leidžiamos tik kietais viršeliais. Toje sutartyje nebuvo jokios užuominos apie tai, kad negalėsime leisti knygų minkštais viršeliais. Taigi šįryt mano pasirašyta subrangos sutartis suteiks teisę „Pocket Books“ išleisti anksčiau rašytą Hario dienoraštį nepažeidžiant mano ir Dželkso susitarimo. — Ginzburgas leido Parkeriui papildyti šampano taurę.

— Kokia sutarties vertė? — paklausė Ema.

— Jaunoji panele, kartais nutinka taip, jog turi iš paskutiniųjų laikyti nutvertą laimės paukštę.

— Kokia sutarties vertė? — pakartojo klausimą Filisė.

— Du šimtai tūkstančių dolerių, — prisipažino Ginzburgas.

— Jums prireiks kiekvieno penso, — pasakė Filisė, — nes vos toji knyga pasirodys knygynuose, artimiausius porą metų judu su Alisteriu lakstysite po teismus dėl begalės pateiktų kaltinimų šmeižtu.

— Nemanau, — paprieštaravo Alisteris, kai Parkeris jam įpylė brendžio. — Tiesą sakant, galėčiau lažintis iš to dešimties tūkstančių dolerių banknoto, kurio tu, mama, niekada nematei, kad Seftonas Dželksas gyvena paskutinius tris mėnesius vadindamasis vyresniuoju Dželkso, Majerso ir Abernačio advokatų kontoros teisininku.

— Kodėl tu taip įsitikinęs?

— Nujaučiu, kad Dželksas savo partneriams nepasakojo apie pirmąjį sąsiuvinį, todėl kai „Pocket Books“ išleis ankstesnį dienoraštį, jis nebeturės kito pasirinkimo, kaip paduoti prašymą atsistatydinti.

— O jei nepaduos?

— Tada jie jį patys išmes, — atsakė Alisteris. — Taip nuožmiai su savo klientais besielgianti firma staiga netaps humaniška partnerių atžvilgiu. Nepamiršk, kad visada

atsiras norinčiųjų tapti vyresniuoju... Taigi turiu pripažinti, Ema, jog tu tikrai daug įdomesnė nei „Amalgamuoti laidai“...

— ... prieš „Niujorko elektros tinklus“, — vienu balsu baigė sakinį kiti svečiai, pakėlę taures už Emą.

— Ir jei kada nors persigalvosi, jaunoji panele, ir nuspręsi likti Niujorke, — kreipėsi Ginzburgas, — jums visada atsiras darbo „Vikinge“.

— Dėkoju, pone Ginzburgai, — atsakė Ema. — Bet į Ameriką atvykau dėl vienintelės priežasties — suieškoti Harį; ir dabar sužinojau, jog, man įstrigus Niujorke, jis nukeliavo į Europą. Susitikusi su pulkininku Kleverdonu skrisiu namo, pas mūsų sūnų.

— Hariui Kliftonui velniškai pasisekė, kad pavyko tave užlaužti, — šmaikštavo Alisteris.

— Alisteri, jei kada pamatytum jį arba mano sūnų, suprastum, kad pasisekė man.

40

Kitą rytą Ema nubudo anksti ir per pusryčius linksmai pasakojo Filisei apie tai, kaip trokšta greičiau pamatyti Sebastijoną ir savo šeimą. Filisė linksėjo, bet kalbėjo labai mažai.

Parkeris paėmė iš Emos kambario lagaminus, sunešė juos į liftą, nugabeno į apačią ir paliko koridoriuje. Atvykusi į Niujorką ji įsigijo dar du lagaminus. Ema svarstė, ar yra žmonių, kurie grįžta namo su mažesne manta nei turėjo išvykdami.

— Žemyn nesileisiu, — kelis kartus pamėginusi atsisveikinti pratarė Filisė. — Tik apsikvailinčiau. Bus geriau, jei prisiminsi seną bobą, nepanorusią nutraukti bridžo partijos. Mieloji, kai mus lankysi kitą kartą, atsigabenk ir Harį su Sebastijonu. Noriu susipažinti su žmogumi, užvaldžiusiu tavo širdį.

Apačioje, gatvėje, supypsėjo taksi.

— Metas važiuoti, — tarė Filisė. — Greitai eik.

Ema paskutinį kartą ją apsikabino ir nuėjo neatsigręždama.

Žengusi iš lifto pamatė prie lauko durų stovintį ir jos laukiantį Parkerį; lagaminai jau buvo sukrauti į taksi bagažinę. Vos ją pamatęs Parkeris išėjo į gatvę ir atidarė galines taksi dureles.

— Sudie, Parkeri, — atsisveikino Ema. — Ir ačiū už viską.

— Nėra už ką, panele, — atsakė jis. Emai sėdant į taksi jis pridūrė: — Panele, jei nepasirodyčiau labai nemandagus, gal galėčiau išsakyti vieną pastabą?

Ema pasitraukė nuo durelių mėgindama nuslėpti nuostabą.

— Žinoma, prašom.

— Man taip patiko pono Kliftono dienoraštis, — pasakė jis, — jog tikiuosi, kad netrukusi grįšite į Niujorką lydima savo vyro.

Neilgai trukus traukinys lėkė per kaimo vietoves; Niujorko nebesimatė; jie keliavo į sostinę. Ema suprato, jog negalės nei skaityti, nei užmigti ilgiau nei kelias minutes. Mintys nuolat sukosi apie tetą Filisę, poną Ginzburgą, pusbrolį Alisterį, poną Dželksą, detektyvą Kolovskį ar Parkerį.

Ji mąstė apie tai, ką turėtų daryti nuvykusi į Vašingtoną. Pirmiausia reikės nueiti į Britanijos ambasadą ir pasirašyti kažkokius dokumentus, kad kartu su ambasadoriumi

galėtų skristi į Londoną, kaip pažadėjo Rupertas Harvis, antros eilės pusbrolis. „Nesišaipyk, vaike“, — Ema vėl išgirdo tetos priekaištą ir galiausiai užmigo. Ji sapnavo Harį — šįkart uniformuotą, besišypsantį, besijuokiantį; paskui krūptelėjo ir nubudo tikėdamasi jį pamatyti tame pačiame vagone.

Kai po penkių valandų traukinys sustojo Sąjungos stotyje, Emai sunkiai sekėsi iškelti iš vagono lagaminus, bet galiausiai į pagalbą atskubėjo vienarankis nešikas, buvęs kariškis. Jis iškvietė jai taksi, padėkojo už arbatpinigius ir ne ta ranka atidavė pagarbą. Dar vienas žmogus, kurio likimą nulėmė tikrai ne jo paskelbtas karas.

— Į Britanijos ambasadą, — įlipusi į taksi pasakė Ema.

Ją išleido Masačusetso aveniu, priešais puošnius metalinius vartus su iškelta Didžiosios Britanijos vėliava. Pribėgę du jauni kareiviai padėjo išimti lagaminus.

— Pas ką atvykote, ponia? — angliškas akcentas, amerikietiškas žodynas.

— Pas poną Rupertą Harvį, — atsakė ji.

— Pas vadą Harvį. Aišku, — atsakė kapralas, paėmė jos lagaminus ir nuvedė į kabinetą kitoje namo pusėje.

Ema įžengė į didelę patalpą, kurioje į visas puses zujo daugiausia uniformuoti darbuotojai. Čia niekas nevaikščiojo ramiu žingsniu. Iš viso zujančio būrio atsiskyrė vienas žmogus ir su ja pasisveikino plačiai išsišiepęs.

— Aš — Rupertas Harvis, — pasakė. — Atsiprašau, kad čia — toks chaosas, bet visada taip būna, kai ambasadorius grįžta į Angliją. O šįkart dar blogiau, nes visą savaitę pas mus vizituoja ministras. Visi tavo dokumentai sutvarkyti, — pridūrė grįždamas prie stalo. — Man tik reikia tavo paso.

Pervertęs Emos pasą jis paprašė jos šen ten pasirašyti.

— Šeštą valandą vakaro nuo ambasados vartų į oro uostą išvyksta autobusas. Labai prašau ateiti laiku, nes visi turi sėdėti lėktuve, dar prieš atvykstant ambasadoriui.

— Ateisiu laiku, — atsakė Ema. — Ar galėčiau čia palikti lagaminus? Eičiau pasidairyti po miestą.

— Gali palikti, ne bėda, — atsakė Rupertas. — Paprašysiu, kad paskui kas nors suneštų juos į autobusą.

— Ačiū, — padėkojo Ema.

Ji jau rengėsi išeiti, kai Rupertas pridūrė:

— Beje, knyga man patiko. Dar noriu tave įspėti, kad jau lėktuve ministras tikisi su tavimi pasikalbėti asmeniškai. Man atrodo, kad prieš pasukdamas į politiką jis buvo leidėjas.

— Kokia jo pavardė? — paklausė Ema.

— Haroldas Makmiljanas.

Ema prisiminė išmintingą pono Ginzburgo patarimą.

— Šios knygos norės visi, — kalbėjo jis. — Neatsiras tokios leidyklos, kuri nenorėtų tau atverti durų, todėl nepasiduok meilikavimams. Pamėgink susitikti su Biliu Kolinsu ir Alenu Leinu iš „Penguin“ leidyklos.

Haroldo Makmiljano jis neminėjo.

— Vadinasi, apie šeštą susitiksime autobuse, — pasakė ji antros eilės pusbroliui, prieš jam vėl įsimaišant į būrį.

Ema išėjo iš ambasados ir atsidūrusi Masačusetso gatvėje pažvelgė į laikrodį. Iki susitikimo su pulkininku Kleverdonu buvo likusios daugiau nei dvi valandos. Ji susistabdė taksi.

— Kur važiuosim, panele?

— Noriu pamatyti viską, kas šiame mieste yra, — atsakė ji.

— Kiek laiko turite? Porą metų?

— Ne, — atsakė Ema, — porą valandų. Todėl judėkim.

Taksi atsiplėšė nuo kelkraščio. Pirma stotelė — Baltieji rūmai — po penkiolikos minučių. Dar po dvidešimties minučių — Kongreso rūmai. Po dvidešimt penkių — pasivažinėjimas tarp Vašingtono, Džefersono ir Linkolno paminklų. Dar dvidešimt penkios minutės — Nacionalinei galerijai apžiūrėti. Paskutinė stotelė — Smitsono muziejus, bet tada iki susitikimo tebuvo likusios trisdešimt minučių, todėl Ema nespėjo perlėkti nė pirmo aukšto.

Jai grįžus į taksi, vairuotojas paklausė:

— O dabar kur, panele?

Ema pažvelgė į adresą, užrašytą ant pulkininko Kleverdono siųsto laiško.

— Adamso gatvė 3022, — atsakė ji, — na, vos spėsiu.

Kai jie sustojo prie didžiulio balto marmuro pastato kone per visą kvartalą, Ema padavė vairuotojui paskutinį penkių dolerių banknotą. Po susitikimo jai teks pėsčiai grįžti į ambasadą.

— Kelionė buvo verta kiekvieno cento, — pasakė ji vairuotojui.

Vairuotojas pridėjo ranką prie kepuraitės krašto.

— Maniau, kad tik mes, amerikiečiai, taip elgiamės, — nusišypsojęs pasakė.

Ema pakilo laiptais, praėjo pro du sargybinius, žvelgiančius kažkur pro šalį, ir žengė vidun. Ji atkreipė dėmesį, kad beveik visi žmonės vilki skirtingų atspalvių samaniniais drabužiais, o keli segėjo pelnytus apdovanojimus. Prie informacijos langelio sėdinti jauna moteris ją nukreipė į 9197 kabinetą. Ema įsimaišė į samaninių uniformų būrį, skubantį liftų pusėn, ir išlipusi devintame aukšte pamatė jos laukiančią pulkininko Kleverdono sekretorę.

— Deja, pulkininkas kiek užtruko susirinkime, bet po kelių minučių turėtų grįžti, — pasakė ji, kai jiedvi žingsniavo koridoriumi.

Ema buvo atvesta į pulkininko kabinetą. Atsisėdusi ji įsmeigė akis į storą segtuvą vidury stalo. Ji svarstė, kiek teks laukti, kol jai bus atskleistas šio segtuvo turinys; taip jau buvo nutikę su laišku ant Meisės židinio atbrailos ir su sąsiuviniais ant Dželkso stalo.

Atsakymas — dvidešimt minučių. Kai galiausiai atsilapojo durys, į kabinetą įsiveržė aukštas, atletiškas maždaug jos tėvo amžiaus žmogus su aukštyn žemyn šokinėjančiu cigaru dantyse.

— Labai atsiprašau, kad teko laukti, — pasakė jis spausdamas Emai ranką, — bet paroje per mažai valandų. — Jis atsisėdo už stalo ir jai nusišypsojo. — Džonas Kleverdonas; o jus vis tiek būčiau pažinęs. — Ema sėdėjo nustebusi, ir jis paaiškino: — Jūs — visai tokia, kokią Haris pavaizdavo knygoje. Norėtumėte kavos?

— Ne, dėkoju, — atsakė Ema mėgindama nuslėpti nekantravimą, vis žvilgčiodama į segtuvą ant pulkininko stalo.

— Man nė nereikia šio aplanko atversti, — pasakė jis plekšnodamas per segtuvą. — Beveik viską pats ir parašiau, todėl galiu papasakoti, kas Hariui nutiko, kai jis išėjo iš Leivenhemo. Iš jo dienoraščių dabar jau žinome, kad ten niekada neturėjo atsidurti. Nekantrauju perskaityti ir tą kitą knygą, kad sužinočiau, kas jam nutiko iki patenkant į Leivenhemą.

— O aš nekantrauju sužinoti, kas jam nutiko po Leivenhemo, — pratarė Ema vildamasi, kad jos žodžiai nenuskambėjo per daug nekantriai.

— Tai ir paklausykite, — atsakė pulkininkas. — Haris savanoriu įstojo į specialios paskirties būrį, kuriam turiu garbės vadovauti, ir todėl jam buvo sušvelninta bausmė. Pradėjęs kareivio tarnybą Jungtinių Valstijų armijoje jis neseniai buvo paaukštintas ir dabar yra leitenantas. Jau kelis mėnesius jis darbuojasi už priešo fronto linijos, — tęsė jis. — Haris dirba su pasipriešinimo būriais okupuotose šalyse ir padeda rengtis finaliniam mūsų nusileidimui Europoje.

Emai šie žodžiai nepatiko.

— Ką iš tikrųjų reiškia „už priešo fronto linijos“?

— Tiksliai negaliu pasakyti, nes vykdant misiją ne visada paprasta jį susekti. Jis dažnai ištisas dienas neužmezga jokio ryšio su pasauliu. Bet galiu pasakyti, kad jis ir jo vairuotojas kapralas Patas Kvinas, taip pat paleistas iš Leivenhemo, yra geriausiai dirbantys mano būrio kariai. Jie — tarsi du mokinukai, kuriems patikėtas milžiniškas cheminių medžiagų rinkinys ir leista eiti eksperimentuoti su priešo komunikacijos tinklu. Daugiausia laiko jie praleidžia sprogdindami tiltus, ardydami geležinkelius, griaudami elektros stulpus. Hario specializacija — vokiečių dalinių judėjimo varžymas;

kelis kartus fricai jo vos nesučiupo. Bet jam vis tiek pavyko užbėgti jiems už akių. Tiesą sakant, jis tokia rakštis jų uodegoj, kad už jo galvą pažadėta tam tikra suma, kuri auga sulig kiekvienu mėnesiu. Kai paskutinį kartą tikrinau, už jį buvo žadama trisdešimt tūkstančių frankų.

Pulkininkas pamatė, jog Ema išbalo kaip drobė.

— Atsiprašau, — pratarė. — Nenorėjau jūsų gąsdinti, bet sėdėdamas prie stalo kartais pamirštu, su kokiu pavojumi mano vaikinai susiduria kasdien.

— Kada Haris bus paleistas? — tyliai paklausė Ema.

— Deja, jis turi atbūti visą jam skirtą bausmės laiką, — atsakė pulkininkas.

— Bet dabar, kai žinote jį buvus nekaltą, nejau negalite bent jau grąžinti į Angliją?

— Nemanau, kad tai ką nors pakeistų, panele Barington; kiek pažįstu Harį, vos įkėlęs koją į savo tėvynę jis paprasčiausiai vieną uniformą pakeistų kita.

— Nepakeistų, jei įsikiščiau.

Pulkininkas nusišypsojo.

— Pažiūrėsiu, kuo galėčiau padėti, — stodamasis pažadėjo jis. Pulkininkas atidarė duris ir atidavė Emai pagarbą. — Saugios kelionės į Angliją, panele Barington. Tikiuosi, netrukus judu abu atsidursite toje pačioje vietoje, tuo pat metu.

Haris Kliftonas

1945

41

Kai tik juos suseksiu, iškart jums pranešiu, pone, — prieš padėdamas karo lauko telefono ragelį pasakė Haris.

— Ką suseksi? — paklausė Kvinas.

— Kertelio armiją. Pulkininkas Bensonas mano, kad jie galėtų būti slėnyje, kitoje štai tos viršukalnės pusėje, — pasakė jis rodydamas į kalno viršūnę.

— Yra tik vienas būdas išsiaiškinti, — atsakė Kvinas užvesdamas džipą ir įjungdamas pirmą pavarą.

— Ramiau, — įspėjo Haris. — Jei fricai ten, negalime jų išgąsdinti.

Kvinas pirma pavara neskubėdamas ropojo į kalną.

— Toliau nebereikia, — pratarė Haris, kai jie atsidūrė mažiau nei už penkiasdešimties jardų nuo kalno viršūnės.

Kvinas nuspaudė stabdžių pedalą ir išjungė variklį; jiedu iššoko ir nubėgo šlaitu aukštyn. Kai iki pačios viršūnės liko vos keli jardai, jie krito ant pilvų ir kaip du į jūrą rėpliojantys krabai šliaužė iki pačios viršūnės.

Haris dirstelėjo į slėnį ir užkando žadą. Jam nė žiūronų nereikėjo, kad pamatytų tai, ko ieškojo. Apačioje, slėnyje, legendinis feldmaršalo Kertelio Devynioliktasis pėstininkų korpusas neabejotinai rengėsi mūšiui. Kiek akys matė, driekėsi tankų rikiuotė, o pagalbinės karių pajėgos būtų užpildžiusios futbolo stadioną. Haris apskaičiavo, kad šio korpuso ir Antrosios Teksaso desantininkų divizijos pajėgų santykis būtų mažiausiai trys prieš vieną.

— Jei ištrūktume iš čia po velnių, — šnabždėjo Kvinas, — dar turėtume laiko sutrukdyti Kasterio pasipriešinimui.

— Ne taip greitai, — atsakė Haris. — Viską galėtume pakreipti savo naudai.

— Ar nemanai, kad per šiuos metus mes jau išnaudojome visus devynis mums skirtus gyvenimus?

— Aš suskaičiavau tik aštuonis, — atsakė Haris. — Todėl, manau, galime surizikuoti dar vienu, — Kvinui nespėjus išreikšti savo nuomonės, jis ėmė šliaužti šlaitu atgal. — Turi nosinę? — paklausė Haris, kai Kvinas atsisėdo prie vairo.

— Taip, pone, — atsakė traukdamas ją iš kišenės ir duodamas Hariui, kuris pririšo nosinę prie džipo radijo antenos.

— Tu neketini...

— ... pasiduoti? Taip, tai mūsų šansas, — atsakė Haris. — Iš lėto važiuok į kalną, kaprale, o paskui leiskis į slėnį. — Į Patą Haris kreipdavosi „kaprale“ tik tada, kai nenorėdavo tęsti pokalbio.

— Į mirties slėnį, — pataisė Kvinas.

— Prastas palyginimas, — pasakė Haris. — Lengvosios artilerijos brigadoje buvo šeši šimtai karių, o mes tik du. Todėl save palyginčiau su Horacijumi, o ne su lordu Kardiganu.

— O aš save palyginčiau su bejėgiu viščiuku.

— Todėl, kad esi airis, — atsakė Haris, kai jie įveikė viršūnę ir iš lėto nuriedėjo žemyn kita šlaito puse. — Tik nesumanyk viršyti greičio, — pasakė mėgindamas juokauti. Taip įžūliai braudamasis jis tikėjosi sulaukti kulkų krušos, bet akivaizdu, kad vokiečius įveikė smalsumas.

— Patai, kad ir kas būtų, — griežtai pasakė Haris, — neprasižiok. Ir stenkis atrodyti taip, tarsi viskas būtų suplanuota iš anksto.

Gal Kvinas ir turėjo savo nuomonę šiuo klausimu, bet garsiai nepasakė; šitai jam nebuvo būdinga. Kapralas važiavo vienodu greičiu ir nespaudė stabdžių pedalo, kol neprivažiavo pirmosios tankų linijos.

Kertelio vyrai spoksojo į džipo keleivius negalėdami patikėti savo akimis, bet niekas nė nekrustelėjo, kol pro karo mašinų rikiuotę neprasibrovė majoras. Haris iššoko iš džipo, atsistojo poza „ramiai“ ir atidavė pagarbą vildamasis, kad vokiečių kalbos įgūdžių pakaks.

— Dėl Dievo, ką čia išdarinėjate? — paklausė majoras.

Hario nuomone, dabar ir buvo svarbiausias momentas. Jis nutaisė kuo ramiausią išraišką.

— Turiu žinią feldmaršalui Kerteliui iš generolo Eizenhauerio, vyriausiojo Europos jungtinių pajėgų vado, — Haris žinojo, kad išgirdęs Eizenhauerio pavardę majoras nerizikuos ir į viską žvelgs atsakingai.

Netaręs nė žodžio majoras įlipo į džipo galą, lazdele pastukseno Kvinui per petį ir parodė į didelę gerai užmaskuotą palapinę, stovinčią kitoje išrikiuotų pajėgų pusėje.

Jiems privažiavus, majoras iššoko iš mašinos.

— Laukite čia, — paliepė prieš įeidamas į palapinę.

Kvinas ir Haris sėdėjo džipe varstomi tūkstančių budrių akių.

— Jei žvilgsniai galėtų užmušti... — sušnabždėjo Kvinas. Haris nekreipė į jį dėmesio.

Majoras grįžo po kelių minučių.

— Ir kas gi mūsų laukia, pone, — bambėjo Kvinas, — šaulių būrys ar stiklelis šnapso?

— Feldmaršalas sutiko jus priimti, — nė nemėgindamas slėpti nuostabos pasakė majoras.

— Ačiū, pone, — lipdamas iš džipo ir eidamas paskui majorą į palapinę padėkojo Haris.

Feldmaršalas Kertelis atsistojo už ilgo stalo, nukloto žemėlapiu, kurį Haris iškart pažino, tik ant šio žemėlapio buvo išdėliotos tankų ir karių figūrėlės, traukiančios jo pusėn. Vadas buvo apsuptas tuzino karininkų, ne žemesnių nei pulkininko laipsnio.

Haris pasitempė ir atidavė pagarbą.

— Vardas ir laipsnis? — atsakęs į Hario pasveikinimą paklausė feldmaršalas.

— Kliftonas, pone; leitenantas Kliftonas. Esu generolo Eizenhauerio adjutantas, — šalia feldmaršalo lovos, ant nedidelio sulankstomo stalelio, Haris pamatė Bibliją. Vieną brezentinės palapinės šoną dengė vokiečių vėliava. Čia kažko trūko.

— Kodėl generolas Eizenhaueris pasiuntė savo adjutantą su manimi susitikti?

Prieš atsakydamas į šį klausimą Haris atidžiai stebėjo feldmaršalą. Kitaip nei Gebelso ar Geringo, Kertelio karo nukamuotas veidas patvirtino, kad mūšio lauke šis žmogus buvo daugybę kartų. Vienintelis medalis, kurį segėjo — Geležinis kryžius su ąžuolo šakele; Haris žinojo, kad šį apdovanojimą jis pelnė būdamas leitenantas Marnos mūšyje, 1914-aisiais.

— Generolas Eizenhaueris nori pranešti, kad Klemenso pakraštyje jis išrikiavęs tris pilnas divizijas — trisdešimt tūkstančių žmonių — ir šimtus tankų. Dešiniajame flange — Teksaso desantininkų divizija, centre — Trečiasis žaliašvarkių batalionas, o kairiajame flange — Australijos pėstininkai.

Feldmaršalas būtų buvęs puikus pokerio žaidėjas, nes niekaip neišsidavė. Jis turėjo numanyti, kad skaičiai gana tikslūs, jei visi trys junginiai jau išrikiuoti.

— Vadinasi, mūšis bus labai įdomus, leitenante. Jei jūsų tikslas buvo sukelti man nerimą, jums nepavyko.

— Ne apie tai norėjau jus informuoti, pone, — atsakė Haris, žvelgdamas į žemėlapį. — Numanau, kad nepasakiau nieko, ko dar nežinojote, įskaitant ir faktą, kad sąjungininkai neseniai užėmė Vilhelmsbergo aerodromą. — Jo žodžius patvirtino aerodromo vietoje žemėlapyje įsmeigta amerikiečių vėliavėlė. — Bet jūs, pone, galite nežinoti, kad kilimo ir tūpimo take jau išrikiuota ir Lankasterio bombonešių eskadrilė, laukianti generolo Eizenhauerio įsakymo naikinti jūsų tankus, kol karių pulkai rikiuosis mūšiui.

Haris žinojo, kad vieninteliai aerodrome stovintys lėktuvai — pora žvalgybos lėktuvėlių, negalinčių pakilti, nes neturi kuro.

— Dėstykite esmę, leitenante, — paragino Kertelis. — Kodėl generolas Eizenhaueris jus pas mane atsiuntė?

— Pamėginsiu prisiminti tikslius generolo žodžius, pone, — Haris stengėsi kalbėti taip, lyg bertų išmoktą tekstą. — Nekyla abejonių, kad šis baisus karas sparčiai artėja prie pabaigos, ir tik iliuzijų apniktas žmogus, nepatyręs mūšiuose, vis dar gali tikėtis pergalės.

Feldmaršalą apsupę karininkai nepraleido pro ausis aliuzijos į Hitlerį. Tada Haris suprato, ko čia trūksta. Feldmaršalo palapinėje nebuvo nei nacių vėliavos, nei fiurerio portreto.

— Generolas Eizenhaueris didžiai gerbia jus ir Devynioliktąjį korpusą, — tęsė Haris. — Jis net neabejoja, kad jūsų vyrai paguldys už jus galvas, kad ir kas nutiktų. Bet, dėl Dievo, klausia jis, kam viso to reikia? Po šių kautynių jūsų daliniai bus sunaikinti, o mes neabejotinai prarasime daugybę karių. Visi žino, kad karas baigsis vos už kelių savaičių; ką laimėsime iš tokių beprasmių skerdynių? Generolas Eizenhaueris perskaitė jūsų knygą „Profesionalus karys“ būdamas Vest Pointe, ir per visą karininko tarnybą jo atmintyje liko neišdildomai įstrigęs vienas sakinys.

Prieš dvi savaites Haris perskaitė Kertelio atsiminimus nujausdamas, kad gali susidurti su sunkumais, todėl dabar tą sakinį galėjo pacituoti kone pažodžiui.

— „Tuščiai pasiųsti savus žmones į mirtį — ne lyderystės apraiška, bet tuštybė, neverta profesionalaus kario vardo.“ Taip, pone, mano ir generolas Eizenhaueris, todėl garantuoja, kad jei sudėsite ginklus, su jūsų kariais bus pasielgta kilniai ir itin pagarbiai, kaip numatyta Trečiojoje Ženevos konvencijoje.

Haris manė, jog feldmaršalas atsakys: „Gražiai stengiesi, jaunuoli, bet, kad ir kas vadovautų menkučiam būreliui kitoje kalno pusėje, pasakyk jam, kad visus nušluosiu nuo žemės paviršiaus.“ Iš tikrųjų Kertelio žodžiai buvo tokie:

— Generolo pasiūlymą aptarsiu su savo karininkais. Gal būsite toks malonus ir palauksite prie palapinės.

— Žinoma, pone, — atidavė pagarbą Haris, išėjo į lauką ir patraukė prie džipo. Hariui įlipus į mašiną ir atsisėdus šalia Kvino, šis nieko nesakė.

Buvo aišku, kad Kertelio karininkų nuomonės skyrėsi; iš palapinės sklido pakelti balsai. Haris įsivaizdavo, kokie žodžiai turėjo skambėti dažniausiai — garbė, sveikas protas, pareiga, realizmas, pažeminimas ir auka. Tačiau labiausiai jis bijojo dviejų žodžių — „jis apgaudinėja“.

Praėjo beveik valanda, ir galiausiai majoras pakvietė Harį į palapinę. Kertelis nevilties kupinu veidu stovėjo atokiau nuo patikimiausių patarėjų. Jis jau buvo

apsisprendęs; net jei keli karininkai jam nepritars, gavę nurodymą vykdys jį nesvarstydami. Jam nė nereikėjo Hariui sakyti, ką nusprendė.

— Ar galiu tikėtis jūsų leidimo, pone, susisiekti su generolu Eizenhaueriu ir jį informuoti apie jūsų sprendimą?

Feldmaršalas linktelėjo, o karininkai skubiai išėjo iš palapinės norėdami įsitikinti, kad jo įsakymai bus pradėti vykdyti.

Haris grįžo prie džipo kartu su majoru ir stebėjo, kaip 23 000 vyrų sudeda ginklus, lipa iš tankų ir rikiuojasi į gretas po tris pasirengę pasiduoti. Kliftonas baiminosi, kad apgavęs feldmaršalą to paties triuko negalės iškrėsti tiesioginiam savo vadui. Jis paėmė karo lauko telefoną ir po kelių akimirkų išgirdo pulkininko Bensono balsą. Vylėsi, kad majoras nepastebės nosimi besiritančio prakaito lašo.

— Na, Kliftonai, ar išsiaiškinai, kiek jų ten yra? — tokie buvo pirmi pulkininko žodžiai.

— Pulkininke, gal galėtumėte mane sujungti su generolu Eizenhaueriu? Kalba leitenantas Kliftonas, jo adjutantas.

— Kliftonai, gal išprotėjai?

— Gerai, pone, palauksiu, kol jį surasite.

Jo širdis daužėsi taip, tarsi ką tik būtų nubėgęs šimtą jardų; Haris svarstė, kiek pulkininkas užtruks, kol supras, ką jis sumanęs. Kliftonas linktelėjo majorui, bet šis nieko neatsakė. Ar jis taip stovi vildamasis rasti kokią nors silpną Hario vietą? Belaukdamas stebėjo tūkstančius karių — vieni buvo suglumę, kiti, rodos, atlėgusia širdimi; jie būriais traukė prie kitų, jau išlipusių iš tankų ir sudėjusių ginklus.

— Kalba generolas Eizenhaueris. Čia tu, Kliftonai? — vėl prabilo pulkininkas Bensonas.

— Taip, pone. Šalia manęs — feldmaršalas Kertelis; jis sutiko su jūsų pasiūlymu, kad Devynioliktasis korpusas sudėtų ginklus ir pasiduotų pagal Ženevos konvenciją — taip būtų išvengta, jei gerai prisimenu jūsų žodžius, pone, beprasmių skerdynių. Jei pasiųsite vieną iš penkių mūsų batalionų, tokių pajėgų turėtų pakakti drausmingai įvykdyti operaciją. Aš ir visas Devynioliktasis korpusas turėtume pasirodyti kitoje Klemenso viršukalnės pusėje maždaug... — jis pažvelgė į laikrodį, — septynioliktą valandą.

— Lauksime, leitenante.

— Dėkoju, pone.

Po penkiasdešimties minučių Haris antrą kartą tą dieną įveikė Klemenso viršūnę; jį sekė vokiečių junginys, tarsi Kliftonas būtų stebuklingą dūdelę pučiantis piemuo; kitoje kalno pusėje vokiečiai pateko tiesiai Teksaso desantininkams į rankas. Kai

Devynioliktąjį korpusą apsupo 700 vyrų ir 214 tankų, Kertelis viską suprato: jį apgavo anglas ir airis, kurių ginklai tebuvo džipas ir nosinaitė.

Feldmaršalas išsitraukė iš po milinės pistoletą, ir akimirką Haris pamanė, kad dabar jį nušaus. Kertelis pasitempė, atidavė pagarbą, prisidėjo prie smilkinio pistoletą ir nuspaudė gaiduką.

Hariui jo mirtis nebuvo maloni.

Apsupus vokiečius, pulkininkas Bensonas pakvietė Harį palydėti beginklį Devynioliktąjį korpusą į belaisvių stovyklą. Kai jie privažiavo pirmąsias kolonos gretas, šypsojosi net Patas Kvinas.

Iki stovyklos turėjo būti likusi kokia mylia, kai džipas užvažiavo ant vokiečių minos — fugaso. Haris išgirdo kurtinantį sprogimą ir prisiminė pranašiškus Pato žodžius: „Ar nemanai, kad per šiuos metus mes jau išnaudojome visus devynis mums skirtus gyvenimus?“ Džipas išlėkė į orą, apsivertė ir užsiliepsnojo.

O paskui — tamsa.

42

Ar pats supranti, kad jau numirei?

Ar tai nutinka akimirksniu, ir staiga tavęs nebelieka?

Tikri Hariui atrodė tik įvairiausi vaizdiniai, iškylantys tarsi aktoriai Šekspyro pjesėje, nors jis negalėjo tvirtai pasakyti, ar stebi komediją, tragediją, ar istorinį spektaklį.

Pagrindinis personažas niekada nesikeitė; tai buvo puikiai vaidinanti moteris, išprašanti ir pakviečianti į sceną kitus aktorius. Tada jis atsimerkė ir šalia pamatė stovinčią Emą.

Hariui nusišypsojus, jos veidas nušvito. Pasilenkusi ji švelniai pabučiavo jį į lūpas.

— Sveikas sugrįžęs namo, — tarė.

Tą akimirką jis ne tik suprato, kaip labai ją myli, bet ir žinojo, kad nuo šiol jų jau niekas nebeišskirs. Jis švelniai paėmė jai už rankos.

— Tau teks man padėti, — pratarė jis. — Kur aš? Ar ilgai čia esu?

— Bristolio ligoninėje; ilgiau nei mėnesį. Buvai per plauką nuo mirties, bet neketinau tavęs prarasti antrą kartą.

Haris stipriai sugriebė jos ranką ir nusišypsojo. Jis pasijuto baisiai pavargęs ir vėl nugrimzdo į gilų miegą.

Kai vėl nubudo, buvo tamsu; Haris pajuto, jog yra vienas. Jis pamėgino įsivaizduoti, kas tiems visiems personažams nutiko per pastaruosius penkerius metus, nes, kaip ir „Dvyliktojoje naktyje“, visi turėjo manyti, kad jis žuvo jūroje.

Ar mama perskaitė laišką, kurį jai rašė? Ar Džailzas pasinaudojo daltonizmu, kad išvengtų karinės tarnybos? Ar įsitikinęs, kad Haris jam nebepavojingas, Hugas grįžo į Bristolį? Ar dar gyvas seras Valteris Baringtonas ir lordas Harvis? Tačiau viena mintis jam nedavė ramybės nuolat. Gal Ema tik laukia tinkamo momento pasakyti, kad jos gyvenime atsirado kitas žmogus?

Staiga atsilapojo durys ir į palatą įbėgo berniukas, šaukiantis „tėte, tėte, tėte!“ Berniukas šoko ant lovos ir jį apsikabino.

Po akimirkos įėjusi Ema žiūrėjo, kaip pirmą kartą susitinka du jos gyvenimo vyrai.

Haris prisiminė savo paties vaikystės nuotrauką, kurią Varyklos gatvėje mama laikė ant židinio atbrailos. Jam nereikėjo aiškinti, kad berniukas — jo vaikas; jis pajuto

virpulį, kurio niekada net negalėjo įsivaizduoti. Berniukui šokinėjant ant lovos, Haris įdėmiau į jį įsižiūrėjo — šviesūs plaukai, mėlynos akys ir kampuotas veidas, visai kaip Hario tėvo.

— O, Dieve, — pasakė Haris ir giliai užmigo.

Kai jis vėl pabudo, Ema sėdėjo šalia, ant lovos. Jis nusišypsojo ir paėmė jai už rankos.

— Ar beliko siurprizų, kai susipažinau su sūnumi? — paklausė jis.

Ema padvejojo ir droviai nusišypsojusi atsakė:

— Gerai nežinau, nuo ko pradėti.

— Turbūt nuo pradžių, — pasiūlė Haris, — kaip pradedamos visos geros istorijos. Tik nepamiršk, kad paskutinį kartą tave mačiau mūsų vestuvių dieną.

Ema pradėjo pasakoti apie kelionę į Škotiją ir jų sūnaus Sebastijono gimimą. Kai Haris užmigo, ji buvo ką tik paspaudusi skambutį prie Kristinos buto Manhatane durų.

Kai jis vėl nubudo, Ema tebebuvo su juo.

Hariui patiko klausytis apie tetą Filisę ir Emos pusbrolį Alisterį; nors detektyvą Kolovskį jis sunkiai prisiminė, Seftono Dželkso nepamirš niekada. Savo pasakojimą Ema baigė skrydžiu per Atlantą į Angliją, kai sėdėjo šalia pono Haroldo Makmiljano.

Ema padavė Hariui „Kalinio dienoraščio“ tomelį. Haris tepasakė:

— Turiu pasistengti išsiaiškinti, kas nutiko Patui Kvinui.

Emai buvo sunku rasti tinkamų žodžių.

— Ar jį užmušė mina? — tyliai paklausė Haris.

Ema panarino galvą. Tą vakarą Haris nebekalbėjo.

Kiekviena diena stebino vis naujomis staigmenomis; nieko keista, juk per penkerius metus — nuo tada, kai Haris paskutinį kartą matė saviškius — visų gyvenimai pasikeitė.

Kitą dieną jo aplankyti atėjo motina — pati sau viena. Haris labai didžiavosi sužinojęs, kad jai puikiai sekasi mokytis skaityti ir rašyti, kad ji — viešbučio valdytojo pavaduotoja, tačiau nuliūdo mamai prisipažinus, jog niekada taip ir neatplėšė daktaro Voleso laiško, kol šis dar nebuvo dingęs.

— Pamaniau, kad laiškas nuo Tomo Bradšou, — aiškino ji.

Haris pakeitė pokalbio temą.

— Matau, kad mūvi ir vestuvinį, ir sužadėtuvių žiedą.

Mama nuraudo.

— Norėjau ateiti viena, prieš tau susitinkant su patėviu.

— Su patėviu? — pakartojo Haris. — Ar aš jį pažįstu?

— O, taip, — atsakė ji ir būtų prasitarusi, už ko ištekėjo, jei sūnus nebūtų užmigęs.

Haris nubudo vidurnaktį. Užsidegęs lemputę prie lovos jis pradėjo skaityti „Kalinio dienoraštį“. Kol perskaitė knygą iki paskutinio puslapio, ne kartą nusišypsojo.

Jo nenustebino niekas, ką Ema papasakojo apie Maksą Loidą, ypač po to, kai vėl pasirodė Seftonas Dželksas. Vis dėlto Haris nustebo išgirdęs, kad knyga vos pasirodžiusi tapo perkamiausia, o antroji — dar populiaresnė.

— Antroji? — paklausė Haris.

— Anglijoje ką tik išleistas tavo dienoraštis, rašytas prieš patenkant į Leivenhemą. Čia jis irgi sparčiai kyla į populiarumo viršūnes, kaip Amerikoje. Kad jau apie tai kalbam, ponas Ginzburgas nuolat klausinėja, kada galėtų tikėtis pirmojo tavo romano, apie kurį užsiminei „Kalinio dienoraštyje“.

— Minčių turiu pustuziniui romanų, — atsakė Haris.

— Tai kodėl nepradedi rašyti? — paklausė Ema.

Kai tą popietę Haris nubudo, prie lovos, susikibę už rankų, stovėjo motina ir ponas Holkombas, tarsi abu būtų atėję į antrą pasimatymą. Haris dar niekada nebuvo matęs savo mamos tokios laimingos.

— Negali būti, kad esate mano patėvis, — spausdamas jam ranką pratarė Haris.

— Tikrai taip ir yra, — atsakė ponas Holkombas. — Tiesą sakant, dar prieš dvidešimt metų turėjau pasipiršti tavo mamai, bet tiesiog nemaniau, kad esu jos vertas.

— Jūs ir dabar nesate jos vertas, pone, — nusišiepęs pasakė Haris. — Kita vertus, nė vienas iš mūsų niekada jai neprilygsime.

— Kalbant tiesiai šviesiai, tavo motiną vedžiau dėl pinigų.

— Kokių pinigų? — nesuprato Haris.

— Dėl dešimties tūkstančių dolerių, kuriuos atsiuntė ponas Dželksas; galėjome kaime nusipirkti trobelę.

— Už tai amžinai būsime dėkingi, — įsiterpė Meisė.

— Man nedėkokite, — atsakė Haris. — Dėkokite Emai.

Harį labai nustebino žinia, kad motina ištekėjo už pono Holkombo, bet ši nuostaba neprilygo šokui, kurį jis patyrė pamatęs, kaip į kambarį įeina Vesekso pulko leitenanto

uniforma apsivilkęs Džailzas. Tarsi to būtų maža, jo krūtinė buvo nusagstyta kovų medaliais, įskaitant ir Karo kryžių. Tačiau Hariui paklausus, kokiu būdu jį pelnė, Džailzas nusuko kalbą.

— Per kitus rinkimus ketinu patekti į parlamentą, — pareiškė jis.

— Kas turėtų didžiuotis tavęs sulaukę? — klausinėjo Haris.

— Bristolio dokų rajonas, — atsakė Džailzas.

— Bet tai — leiboristų vieta.

— Ketinu tapti leiboristų kandidatu.

Haris nė nesistengė slėpti nuostabos.

— Kodėl taip atsivertei kaip Šventasis Paulius? — klausinėjo toliau.

— Kapralas, su kuriuo tarnavau ir dalyvavau mūšiuose, pavarde Beitsas...

— Bet ne Teris Beitsas? — paklausė Haris.

— Taip, Teris. Ar jį pažinojai?

— Aišku. Jis buvo protingiausias vaikas mano klasėje, Merivudo pradinėje, ir geriausias sportininkas. Būdamas dvylikos jis išėjo iš mokyklos ir pradėjo dirbti tėvo versle; „Beitsas ir sūnus“ buvo mėsininkai.

— Todėl ir noriu būti leiboristų kandidatas, — atsakė Džailzas. — Teris turėjo lygiai tokias pačias teises mokytis Oksforde kaip tu ar aš.

Kitą dieną grįžo parkeriais, pieštukais, bloknotais ir trintuku apsiginklavę Ema ir Sebastijonas. Ema pasakė Hariui, kad atėjo metas liautis mąsčius ir pradėti rašyti.

Ilgomis valandomis, kai negalėdavo užmigti, arba tiesiog būdamas vienas Haris vis mąstė apie romaną, kurį ketino parašyti, jei nebūtų buvęs išleistas iš Leivenhemo.

Jis ėmė šį tą užsirašinėti apie personažus, turėsiančius pasirodyti knygos puslapiuose. Jo detektyvas bus unikalus, originalus ir taps, vylėsi Haris, kasdienio skaitytojų gyvenimo dalimi, kaip Puaro, Holmsas ar Megrė.

Galiausiai jis pasirinko Viljamo Varviko vardą. Gerbiamasis Viljamas Varvikas. Viljamas bus jaunesnysis Varviko grafo sūnus, atsisakęs galimybės vykti į Oksfordą ir labai papiktinęs tėvą noru papildyti policijos pajėgų gretas. Jo personažas šiek tiek primins bičiulį Džailzą. Trejus metus patruliavęs Bristolio gatvėse Bilis, kaip jį vadino visi kolegos, taps detektyvu konstebliu ir bus paskirtas dirbti pas vyriausiąjį inspektorių Bleikmorą, žmogų, kuris buvo įtrauktas į bylą suėmus Hario dėdę Steną, neteisingai apkaltintą pinigų vagyste iš Hugo Baringtono seifo.

Ledi Varvik, Bilio motinos, paveikslas bus kuriamas pagal Elžbietą Barington; Bilis turės merginą vardu Ema; knygos puslapiuose kartkartėmis pasirodys jo seneliai lordas

Harvis ir seras Valteris Baringtonas, bet tik tam, kad duotų išmintingų patarimų.

Kas vakarą Haris perskaitydavo per dieną parašytus puslapius, ir kas rytą tekdavo ištuštinti šiukšliadėžę.

Haris visada laukdavo apsilankančio Sebastijono. Jo mažasis sūnus tryško energija, nuolat ko nors klausinėjo ir buvo tikras gražuolis, visai kaip motina, ir dėl to daugelis traukdavo Harį per dantį.

Sebastijonas dažnai pateikdavo tokių klausimų, kokių niekas kitas nedrįstų pateikti, pavyzdžiui, ką reiškia sėdėti kalėjime? Kiek vokiečių nudėjai? Kodėl judu su mama nesusituokę? Iš daugelio jų Haris sugebėdavo išsisukti, bet gerai žinojo, kad Sebastijonas per sumanus, kad neišsiaiškintų tėvo ketinimų, ir baiminosi, kad neilgai trukus berniukas jį prirems prie sienos.

Būdamas vienas Haris toliau rašydavo romano apmatus.

Leivenheme dirbdamas bibliotekininko pavaduotoju jis perskaitė daugiau nei šimtą detektyvų ir nujautė, kad kai kurie kalėjime ir armijoje sutikti žmonės galėtų būti puiki medžiaga tuzinui romanų — Maksas Loidas, Seftonas Dželksas, Vardenas Svansonas, pareigūnas Hesleris, pulkininkas Kleverdonas, kapitonas Heivensas, Tomas Bradšou ir Patas Kvinas... ypač Patas Kvinas.

Dar kelias savaites Haris buvo užsidaręs savame pasaulyje, bet turėjo pripažinti, kad tuos penkerius metus kai kurių jo lankytojų gyvenimai klostėsi dar keisčiau nei romanuose.

Kai jį aplankė Emos sesuo Greisė, Haris neprasitarė, kad ji jam pasirodė gerokai vyresnė nei tada, kai ją matė paskutinį kartą; kita vertus, tada ji tebuvo mokinukė. Dabar Greisė jau paskutinius metus studijavo Kembridže ir rengėsi laikyti baigiamuosius egzaminus. Didžiuodamasi ji pasakojo, kaip porą metų dirbo ūkyje neketindama grįžti į Kembridžą, kol nebus įsitikinusi, kad jie laimės karą.

Haris nuliūdo išgirdęs iš ledi Barington žinią apie jos vyro sero Valterio mirtį; Haris žavėjosi šiuo žmogumi beveik taip, kaip Senuoju Džeku.

Dėdė Stenas jo taip ir neaplankė.

Slenkant dienoms Haris vis svarstė, ar nevertėtų paklausti Emos apie tėvą, bet nujautė, kad būtų labai negražu net jo vardą minėti.

Galiausiai, vieną vakarą, kai Hario gydytojas patikino, jog netrukus jį išleis iš ligoninės, Ema prigulė šalia ir pasakė, kad jos tėvas mirė.

Jai baigus pasakoti Haris pratarė:

— Tau visada prastai sekėsi ką nors slėpti, mieloji; sakau, gal atėjo metas paaiškinti, kodėl visa šeima taip susirūpinusi.

43

Nubudęs kitą rytą, Haris prie savo lovos išvydo sėdinčią motiną ir visą Baringtonų šeimą.

Nebuvo tik Sebastijono, taip pat ir dėdės Steno, bet nei vienas, nei kitas nieko nebūtų nulėmęs.

— Gydytojas sakė, kad gali keliauti namo, — pratarė Ema.

— Puiki žinia. Bet kur tie mano namai? Jei reikės grįžti į Varyklos gatvę ir gyventi su dėde Stenu, mieliau liksiu ligoninėje, gal net grįšiu į kalėjimą. — Niekas nenusijuokė.

— Dabar gyvenu Baringtonų namuose, — pasakė Džailzas. — Kodėl tau pas mane neatsikrausčius? Kambarių turiu pakankamai, kaip Dievą myliu.

— Yra ir biblioteka, — įsiterpė Ema. — Nebegalėtum išsisukinėti ir turėtum toliau rašyti pradėtą romaną.

— O gretimais būtų Ema ir Sebastijonas, — pridūrė Elžbieta Barington.

Haris kurį laiką nieko neatsakė.

— Jūs visi labai geri, — galiausiai išspaudė, — ir labai prašau, nemanykite, jog esu nedėkingas, bet negaliu patikėti, kad visai šeimai reikėjo spręsti, kur man gyventi.

— Mes norėjome su tavimi pasikalbėti dar ir dėl kitos priežasties, — kreipėsi lordas Harvis, — šeima paprašė manęs kalbėti visų vardu.

Haris atsisėdo ir visą dėmesį sutelkė į Emos senelį.

— Iškilo rimtų klausimų dėl Baringtono turto ateities. Džošua Baringtono testamente išdėstytos sąlygos pavirto į tikrą teisinį košmarą, su kuriuo galėtų varžytis nebent Džarndaisų byla[6], ir galiausiai viskas gali baigtis nepakeliama finansine našta.

— Bet manęs nedomina nei titulas, nei turtas, — atsakė Haris. — Vienintelis mano troškimas — įrodyti, kad Hugas Baringtonas nebuvo mano tėvas. Tuomet galėčiau vesti Emą.

— Tebūnie, — sutiko lordas Harvis. — Tačiau privalau tave supažindinti su iškilusiomis komplikacijomis.

— Prašyčiau, pone, nes dabar neįžvelgiu jokių bėdų.

— Pamėginsiu paaiškinti. Po belaikės Hugo mirties, ledi Barington iškentėjus varginančias dvejų laidotuvių ceremonijas, atsižvelgęs į tai, kad ir man jau per septyniasdešimt, išsakiau savo nuomonę, jog būtų išmintinga sujungti dviejų mūsų kompanijų — Baringtono ir Harvio — pajėgas. Kaip supranti, visa tai įvyko dar tada, kai

laikėme tave mirusiu. Taigi visi titulo ir turto paveldėjimo ginčai, kad ir kaip nepalankiai susiklosčius aplinkybėms, atrodė išspręsti — Džailzas galėjo tapti šeimos galva.

— Gali ir dabar, jei klausiate mano nuomonės.

— Bėda, kad į visa tai įsitraukė ir kitos suinteresuotos šalys, o interesantų ratas gerokai platesnis nei šioje patalpoje susirinkusių žmonių pulkelis. Kai buvo nužudytas Hugas, naujai susikūrusios kompanijos tarybos pirmininku tapau aš ir paprašiau, kad Bilas Lokvudas grįžtų į generalinio direktoriaus vietą. Nenoriu girtis, bet, nepaisant pono Hitlerio, „Baringtono Harvio“ kompanija už pastaruosius dvejus metus savo akcininkams sumokėjo gražius dividendus. Sužinoję, kad tebesi gyvas, kreipėmės teisininko patarimo į karališkąjį advokatą serą Danversą Barkerį; norėjome įsitikinti, kad tikrai nelaužome Džošua Baringtono testamento sąlygų.

— Jeigu tik būčiau atplėšusi tą laišką, — kone pati sau pratarė Meisė.

— Seras Danversas mus patikino, — tęsė lordas Harvis, — kad tau atsisakius pretenzijų į turtą ar titulą, galėtume ir toliau prekiauti, kaip prekiavome pastaruosius dvejus metus. Tiesą sakant, jis net parengė atitinkamą dokumentą.

— Jei man kas duotų parkerį, — pasakė Haris, — mielai tą dokumentą pasirašyčiau.

— Norėtųsi, kad viskas būtų taip paprasta, — kalbėjo lordas Harvis. — Būtų buvę paprasta, jei visos šios istorijos nebūtų nusičiupęs *Daily Express*.

— Deja, bet čia jau aš kalta, — nutraukė jį Ema, — nes, abiejose Atlanto pusėse tavo knygai sulaukus sėkmės, žiniasklaidą apsėdo noras išsiaiškinti, kas paveldės Baringtono titulą — seras Haris ar seras Džailzas.

— Šįryt *News Chronicle* pasirodė karikatūra, — prakalbo Džailzas, — kurioje mudu pavaizduoti kaip raiti besivaržantys riteriai, o tribūnoje sėdinti Ema tiesia tau nosinaitę; žiūrovai vyrai švilpia, o žiūrovės moterys džiugiai šūkauja.

— Kas tuo norima pasakyti? — nesuprato Haris.

— Tauta pasidalijusi į dvi lygias dalis, — dėstė lordas Harvis. — Vyrai, rodos, susidomėję tik tuo, kam galiausiai atiteks titulas ir turtas, o visos moterys nori pamatyti, kaip Ema eis prie altoriaus antrą kartą. Tiesą sakant, judu išgujote iš pirmų laikraščio puslapių Kerį Grantą ir Ingridą Bergman.

— Bet kai tik pasirašysiu dokumentą, atsisakydamas pretenzijų į titulą ir turtą, žmonės mumis nebesidomės ir dėmesį nukreips kur nors kitur, juk taip?

— Gal taip ir nutiktų, jei į šią istoriją nebūtų įsipainiojęs Keliaraiščio ordino kavalierius.

— Kas jis toks? — klausinėjo Haris.

— Karaliaus atstovas, kai prireikia nuspręsti, kas turi paveldėti titulą. Devyniasdešimt devynis kartus iš šimto jis tiesiog išsiunčia privilegijų raštą tam

giminaičiui, kuriam ir priklauso išsiųsti. Retais atvejais, kai dvi šalys nesutaria, jis rekomenduoja klausimą spręsti teisėjui.

— Tik nesakykite, kad mums to prireiks.

— Deja, turbūt prireiks. Teisėjas Šokrosas problemą išaiškino Džailzo naudai, bet tik su sąlyga, kad visai pasveikęs pasirašysi atsisakymą — išsižadėsi teisės į titulą ir turtą ir leisi sūnui paveldėti tėvo palikimą.

— Na, dabar aš jau visai sveikas, todėl susitarkime susitikti su teisėju ir greičiau viską sutvarkykime.

— Daugiau nieko ir nenorėčiau, — atsakė lordas Harvis, — bet, deja, sprendimas — ne jo valioje.

— Kieno šįkart? — nesuprato Haris.

— Leiboristo pero vardu lordas Prestonas, — atsakė Džailzas. — Jis perskaitė šią istoriją spaudoje ir pateikė klausimą vidaus reikalų ministrui, kuris iš mūsų turėtų paveldėti titulą. Paskui surengė spaudos konferenciją ir joje tvirtino, jog neturiu teisės perimti titulo, nes tikrasis pretendentas guli be sąmonės Bristolio ligoninėje ir negali išreikšti savo nuomonės.

— Bet kodėl leiboristui perui turėtų rūpėti, ar aš, ar Džailzas paveldės titulą?

— Kai to paties jo paklausė žiniasklaida, — tęsė lordas Harvis, — jis atsakė, kad jei Džailzas paveldėtų titulą, visi išvystų klasikinį socialinės nelygybės pavyzdį; būtų teisinga ir gražu, jei pretenzijas į titulą pareikštų dokininko sūnus.

— Tačiau šitai nepaklūsta logikai, — atsakė Haris, — nes jei esu dokininko sūnus, Džailzas vis tiek turi paveldėti titulą.

— Keli žmonės *The Times* pareiškė lygiai tokią pačią nuomonę, — kalbėjo lordas Harvis. — Bet kadangi artėja visuotiniai rinkimai, vidaus reikalų ministras pasistengė išvengti šio klausimo ir savo kilmingam bičiuliui atsakė, jog spręsti šį klausimą patikės lordo kanclerio kabinetui. Lordas kancleris klausimą perdavė Lordų Rūmų teisėjams, ir septyni mokyti vyrai gaišo laiką aiškindamiesi ir mąstydami, kol galiausiai nusprendė balsuoti; balsavimo rezultatai — keturi prieš tris tavo, Hari, naudai.

— Kažkokia beprotybė. Kodėl niekas nepasitarė su manimi?

— Tu gulėjai be sąmonės, — priminė lordas Harvis. — Šiaip ar taip, jie gvildeno teisinius klausimus, o ne siekė sužinoti tavo nuomonę, todėl jų nuosprendžio ir bus paisoma, nebent Lordų Rūmai pareikalautų sprendimą pakeisti.

Hariui pritrūko žodžių.

— Taigi dabar, — tęsė lordas Harvis, — esi *seras* Haris ir stambiausias „Baringtono Harvio“ kompanijos akcininkas, taip pat ir Baringtono dvaro savininkas, jei cituosime originalų testamentą, atitinkamai paveldėjęs ir visą kitą turtą.

— Tada paprieštarausiu Lordų Rūmų teisėjų sprendimui ir aiškiai pareikšiu, jog noriu atsisakyti titulo, — griežtai nukirto Haris.

— Ironiška, — pratarė Džailzas, — bet negali. Tik aš galiu paprieštarauti verdiktui, bet neketinu to daryti, kol negausiu tavo pritarimo.

— Aišku, kad aš tau pritariu, — atsakė Haris. — Bet žinau gerokai paprastesnį sprendimą.

Visi sužiuro į Harį.

— Galėčiau nusižudyti.

— Nemanau, — įsiterpė Ema prisėsdama ant lovos šalia Hario. — Mėginai jau du kartus; pats pažiūrėk, kuo viskas baigėsi.

---

[6] Čarlzo Dikenso romane „Bleak House“ (Niūrūs namai“) satyriškai aprašytas teisminis nagrinėjimas, besitęsiantis daugiau kaip 50 metų.

44

Rankoje gniauždama laišką Ema įpuolė į biblioteką. Kadangi ji retai kada Hariui trukdydavo šiam rašant, jis suprato, jog reikalas svarbus. Haris padėjo parkerį.

— Atleisk, mielasis, — pasakė ji atitraukdama kėdę, — bet turiu svarbių naujienų ir noriu jomis pasidalyti su tavimi.

Haris nusišypsojo dievinamai moteriai. „Svarbios naujienos", jos požiūriu, galėjo būti ir istorija apie tai, kaip Sebas vandeniu aplaistė katiną, ir pranešimas, jog „tau skambina iš lordo kanclerio kabineto nedelsiant norėdami su tavimi pasikalbėti". Haris atsilošė kėdėje — jį sudomino, kuriai kategorijai bus galima priskirti naujausią žinią.

— Ką tik gavau tetos Filisės laišką, — pasakė Ema.

— Kuria mes visi taip labai žavimės, — erzino Emą Haris.

— Nesišaipyk, vaike, — atkirto Ema. — Ji pareiškė galinti mums padėti įrodyti, kad tėtis nebuvo tavo tėvas.

Haris nebejuokavo.

— Žinome, kad tavo ir tavo mamos kraujo grupės rezus faktorius yra neigiamas, — tęsė Ema. — Jei *mano* tėvo rezus faktorius teigiamas, jis negali būti *tavo* tėvas.

— Mes jau begalę kartų esame aptarę šį klausimą, — priminė jai Haris.

— Bet jei galėtume įrodyti, kad mano tėvo kraujo grupė nėra tokia kaip tavo, galėtume susituokti. Na, jei tu vis dar nori mane vesti.

— Ne šįryt, mieloji, — atsakė Haris apsimestine zirzos intonacija. — Matai, dabar esu apniktas žudymo įkarščio, — nusišypsojo jis. — Kad ir kaip būtų, nenutuokiame, koks buvo tavo tėvo kraujas, nes, nepaisant tavo motinos ir sero Valterio nuolatinio spaudimo, jis visada atsisakydavo atlikti tyrimus. Taigi tau reikėtų tetai paaiškinti, jog šitai taip ir liks paslaptis.

— Nebūtinai, — atsakė Ema neketindama pasiduoti. — Teta Filisė atidžiai stebi visus šiuos reikalus ir mano, kad rado sprendimą, apie kurį nė vienas iš mūsų nepagalvojo.

— Šešiasdešimt ketvirtosios gatvės kampe esančiame spaudos kioske ji kas rytą nusiperka *Bristol Evening News*, ką?

— Ne, bet ji skaito *The Times*, — vis dar nepasidavė Ema, — nors jis būna savaitės senumo.

— Na? — tarstelėjo Haris, nekantraudamas tęsti nužudymo epizodą.

— Ji sako, jog dabar mokslininkai gali nustatyti kraujo grupę gerokai po žmogaus mirties.

— Mieloji, manai, kad galėsime nusamdyti kapų plėšikus, kurie ekshumuos palaikus?

— Nemanau, — atsakė Ema, — bet teta rašo dar ir apie tai, kad mano tėvas buvo nužudytas, buvo pažeista arterija, todėl ant kilimo ir drabužių, kuriais jis tada vilkėjo, liko daug kraujo.

Haris atsistojo, perėjo per kambarį ir pakėlė telefono ragelį.

— Kam skambinsi? — paklausė Ema.

— Detektyvui vyriausiajam inspektoriui Bleikmorui, tyrusiam tą bylą. Gal ir per aukštai šokame, bet pažadu daugiau niekada nesišaipyti nei iš tavęs, nei iš tetos Filisės.

— Neprieštarausite, jei rūkysiu, sere Hari?

— Tikrai ne, vyriausiasis inspektoriau.

Bleikmoras prisidegė cigaretę ir giliai įtraukė dūmo.

— Baisus įprotis, — pasakė. — Dėl to kaltinu serą Valterį.

— Serą Valterį? — pakartojo Haris.

— Reilį, ne Baringtoną, žinoma.

Haris nusijuokė sėsdamasis į kėdę priešais detektyvą.

— Kuo galiu padėti, sere Hari?

— Man labiau patiktų kreipinys „pone Kliftonai“.

— Kaip pageidaujate, pone.

— Tikėjausi gauti iš jūsų informacijos apie Hugo Baringtono mirtį.

— Deja, viskas priklausys nuo to, su kuo kalbėsiu, nes šia tema galiu kalbėtis su seru Hariu Baringtonu, bet ne su ponu Hariu Kliftonu.

— Kodėl ne su ponu Kliftonu?

— Nes tokio pobūdžio smulkmenas galiu aptarinėti tik su šeimos nariais.

— Jei taip, vėl tapsiu seru Hariu.

— Tai kuo galėčiau padėti, sere Hari?

— Kai Baringtonas buvo nužudytas...

— Jis nebuvo nužudytas, — atsakė vyriausiasis inspektorius.

— Bet iš straipsnių laikraštyje galėjau numanyti...

— Laikraščiai niekada nepamini reikšmingiausių dalykų. Atvirai kalbant, jie juk ir negalėjo apžiūrėti nusikaltimo vietos. Jei būtų galėję, — Hariui nespėjus pateikti kito

klausimo tęsė Bleikmoras, — būtų pastebėję, kokiu kampu arteriją pažeidęs peiliukas laiškams atplėšti buvo įbestas į sero Hugo kaklą.

— Kodėl šitai svarbu?

— Apžiūrėjęs kūną pastebėjau, kad laiškų peiliuko ašmenys kyšo smaigaliu į išorę, o ne į vidų. Jei norėčiau ką nors nužudyti, — tęsė Bleikmoras stodamasis nuo kėdės ir imdamas liniuotę, — jei būčiau aukštesnis ir sunkesnis už kitą asmenį, pakelčiau ranką ir smogčiau jam į kaklą štai taip. Bet būdamas už jį žemesnis ir lengvesnis, dar svarbiau, jei ginčiausi... — Bleikmoras atsiklaupė prieš Harį ir pažvelgė į jį liniuote nusitaikęs į kaklą, — štai tada ir paaiškėtų, kodėl ašmenys smigo serui Hugui būtent tokiu kampu. Sprendžiant iš smūgio kampo, gali būti net taip, kad jis pats ant tų ašmenų krito, vadinasi, galiu daryti išvadą, kad jis buvo mirtinai sužeistas savigynos metu, o ne nužudytas.

Haris apmąstė vyriausiojo inspektoriaus žodžius ir pasakė:

— Inspektoriau, pavartojote žodžius „žemesnis ir lengvesnis“, „jei ginčiausi“. Ar norite pasakyti, kad dėl Baringtono mirties kalta moteris?

— Būtumėte aukščiausios klasės detektyvas, — atsakė Bleikmoras.

— Ar žinote, kas toji moteris? — paklausė Haris.

— Įtariu, — prisipažino Bleikmoras.

— Tai kodėl jos nesuėmėte?

— Nes gana sudėtinga suimti žmogų, puolusį po Londono ekspreso ratais.

— O, Dieve, — pratarė Haris. — Niekada nebuvau susiejęs šių dviejų nelaimių.

— Nieko keista. Tada jūsų net Anglijoje nebuvo.

— Teisybė, bet išleistas iš ligoninės perverčiau kiekvieną laikraštį, kuriame nors žodeliu buvo užsiminta apie sero Hugo mirtį. Ar išsiaiškinote, kas buvo toji ponia?

— Ne, kūnas buvo neatpažįstamai sumaitotas. Tačiau kolega iš Skotland Jardo, tyręs kitą bylą, tada mane informavo, kad Londone seras Hugas daugiau nei metus gyveno su moterimi, kuri pagimdė jam mergaitę netrukus po to, kai jis grįžo į Bristolį.

— Ar toji mergaitė ir buvo kūdikis, rastas Baringtono kabinete?

— Tas pats, — atsakė Bleikmoras.

— O kur dabar tas vaikelis?

— Nenumanau.

— Gal bent galėtumėte pasakyti moters, su kuria gyveno Baringtonas, pavardę?

— Ne, negaliu to padaryti, — atsakė Bleikmoras, mygdamas cigaretę į nuorūkų pilną peleninę. — Tačiau niekam ne paslaptis, kad seras Hugas buvo nusamdęs privatų seklį, kuris dabar neturi darbo, todėl gal ir panorėtų kalbėti pažadėjus kuklų atlygį.

— Tasai šlubas vyriškis? — pasitikslino Haris.

— Derekas Mičelas buvo velniškai geras policininkas, kol dėl neįgalumo buvo atleistas.

— Tačiau yra vienas klausimas, į kurį, numanau, Mičelas negalėtų atsakyti, bet jūs turbūt galėtumėte. Sakėte, kad laiškų peiliukas pažeidė arteriją, vadinasi, kraujo buvo labai daug?

— Tikrai buvo, sere, — atsakė vyriausiasis inspektorius. — Kai atvykau, seras Hugas gulėjo kraujo klane.

— Ar numanote, kur buvo padėtas kostiumas, kuriuo tada vilkėjo seras Hugas, arba net ir kilimas?

— Ne, sere, nenumanau. Kai nužudymo bylos apklausa baigiama, visi žuvusiojo daiktai būna grąžinami artimiausiems jo giminaičiams. O kilimas, man baigus tyrimą, tebebuvo kabinete.

— Jūs man labai padėjote, vyriausiasis inspektoriau. Labai jums dėkoju.

— Nėra už ką, sere Hari. — Bleikmoras atsistojo ir palydėjo jį iki durų. — Norėčiau pasakyti, kad man be galo patiko „Kalinio dienoraštis“; nors gandais nesidomiu, skaičiau, jog lyg ir rašote detektyvinį romaną. Po šiandieninio pokalbio labai lauksiu, kol galėsiu jį perskaityti.

— Gal sutiktumėt peržvelgti to romano apmatus ir išreikšti tik-ro profesionalo nuomonę?

— Anksčiau, sere Hari, jūsų šeimai menkai rūpėjo manoji profesionalo nuomonė.

— Noriu jus patikinti, inspektoriau, kad ponui Kliftonui ji rūpi, — atsakė Haris.

Išėjęs iš policijos nuovados jis nuvažiavo į dvarą papasakoti Emai naujienų. Ji įdėmiai klausėsi ir jam baigus nustebino pateikdama pirmą klausimą:

— Ar inspektorius Bleikmoras tau pasakė, kas nutiko tai mergaitei?

— Ne, nepasakyčiau, kad ir jam pačiam būtų buvę labai įdomu; kita vertus, kodėl jam domėtis?

— Todėl, kad ji galbūt irgi turi Baringtonų kraujo ir yra mano sesuo!

— Koks aš nesusipratėlis, — atsakė Haris imdamas Emą į glėbį. — Man net į galvą nešovė.

— Tiesiog tu galvojai apie kitką. Kodėl tau nepaskambinus mano seneliui ir nepaklausus, kur tas kilimas? Apie mažylę paklausinėsiu aš.

— Žinai, aš — labai laimingas žmogus, — pasakė Haris nenorom paleisdamas Emą iš glėbio.

— Ir toliau to nepamiršk, — atsakė ji.

Kai jis paskambino lordui Harviui norėdamas paklausti, kur yra kilimas, jį ištiko dar vienas netikėtumas.

— Kai policija baigė tyrimą, po kelių dienų pakeičiau tą kilimą kitu.

— O kur senasis? — klausinėjo Haris.

— Aš pats jį įmečiau į vieną iš laivų statyklos krosnių ir žiūrėjau, kaip dega, kol iš kilimo teliko pelenai, — abejingai atsakė lordas Harvis.

Haris norėjo pasakyti „prakeikimas“, bet prikando liežuvį.

Pietaudamas su Ema jis paklausė ponios Barington, ar ji žino, kur yra sero Hugo drabužiai. Pasirodo, Elžbieta paprašė policijos jais atsikratyti taip, kaip jiems pasirodys tinkama.

Po pietų Haris grįžo į Baringtonų namus, paskambino į vietinę policijos nuovadą ir paklausė budinčio seržanto, ar šis neprisimena, kur baigus tyrimą buvo padėti sero Hugo Baringtono drabužiai.

— Tada visa informacija buvo užregistruota žurnale, sere Hari. Jei minutėlę palauksite, patikrinsiu.

Po kelių akimirkų seržantas grįžo prie telefono.

— Kaip lekia laikas, — stebėjosi jis. — Jau pamiršau, kada tyrėme tą bylą. Tačiau man pavyko rasti kelias detales, apie kurias teiravotės. — Haris sulaikė kvapą. — Marškinius, apatinius ir kojines išmetėme, bet pilką paltą, rudą fetrinę skrybėlę, samanų spalvos tvido kostiumą ir porą rudų raštuotos odos batų atidavėme panelei Penhaligon, kuri visus nereikalingus daiktus paskirsto labdarai. Ne pati maloniausia moteris, — daugiau nieko nepaaiškinęs pridūrė seržantas.

Lentelėje prie langelio buvo parašyta „Panelė Penhaligon“.

— Labai netikėta, sere Hari, — pasakė prie langelio sėdinti moteris. — Labai netikėta ir neįprasta.

Haris džiaugėsi atsivedęs ir Emą.

— Tačiau mums abiem šitai neįtikėtinai svarbu, — pasakė jis imdamas Emą už rankos.

— Neabejoju, sere Hari, bet vis tiek labai neįprasta. Neįsivaizduoju, kaip į tai sureaguos mano viršininkas.

Haris niekaip negalėjo įsivaizduoti panelės Penhaligon viršininko. Ji nusigręžė nuo jų ir ėmė apžiūrinėti lentynoje tvarkingai išrikiuotus aplankus; akivaizdu, kad ši lentyna visada būna nepriekaištingai švari. Galiausiai ji paėmė aplanką, pažymėtą 1943 metų

data, ir padėjo ant stalo. Atvertusi aplanką ir pravertusi kelis puslapius ji rado tai, ko ieškojo.

— Rodos, niekas nepanoro rudos fetrinės skrybėlės, — pareiškė ji. — Tiesą sakant, žurnale rašoma, kad ji tebėra sandėlyje. Paltas atiduotas ponui Stefensonui, kostiumas — žmogui, vadinamam Seniu Džojumi, o rudi raštuotos odos batai — ponui Vatsonui.

— Ar numanote, kur galėtume rasti kurį nors iš šių ponų? — paklausė Ema.

— Juos retai kada galima pamatyti atskirai, — pasakojo ponia Penhaligon. — Vasarą jie beveik niekada nesitraukia iš miesto parko, o žiemą juos apgyvendiname savo nakvynės namuose. Neabejoju, kad šiuo metų laiku juos rasite parke.

— Dėkoju, panele Penhaligon, — pratarė Haris šiltai jai nusišypsodamas. — Tikrai labai padėjote.

Panelė Penhaligon irgi plačiai nusišypsojo.

— Man labai malonu, sere Hari.

— Greitai priprasčiau prie kreipinio „sere Hari“, — pasakė jis Emai, jiems einant iš pastato.

— Geriau nesipratink, jei vis dar tikiesi mane vesti, — atsakė ji, — nes aš tikrai nenoriu būti ledi Barington.

Haris pamatė jį gulintį ant parko suolelio nugara į juos. Jis buvo susisupęs į pilką paltą.

— Atsiprašau, kad trukdau, pone Stefensonai, — kreipėsi Haris švelniai paliesdamas jam petį, — bet mums reikia jūsų pagalbos.

Pakilo nešvari ranka, bet žmogus neatsisuko. Haris įdėjo į ištiestą delną pusę kronos. Ponas Stefensonas patikrino monetos kietumą įsikišęs ją tarp dantų, paskui atmetė galvą ir atidžiau pažvelgė į Harį.

— Ko nori? — paklausė.

— Ieškome Senio Džojaus, — maloniai pasakė Ema.

— Atsižvelgiant į amžių ir vyresniškumą, kapralui priklauso pirmas suolas. Šitas suolas yra antras; kai Senis Džojus numirs, — dabar jau nebereikės ilgai laukti, — pirmą suolą užimsiu aš. Trečias suolas priklauso ponui Vatsonui, todėl man užėmus pirmą suolą jam atiteks antrasis. Bet jį jau įspėjau, kad teks ilgai laukti.

— O gal jūs kartais žinote, ar Senis Džojus tebeturi samaninį tvido kostiumą? — paklausė Haris.

— Jis jo niekada nenusivelka, — atsakė ponas Stefensonas. — Sakyčiau, suaugo su juo, — pridūrė sukikenęs. — Jis gavo kostiumą, aš — paltą, o ponas Vatsonas gavo

batus. Jis sako, kad batai ankštoki, bet nesiskundžia. Skrybėlės nė vienas nenorėjome.

— Tai kur yra pirmas suolas? — paklausė Ema.

— Ten, kur visada buvo — prie orkestro pakylos, po stogeliu. Džojus tą suoliuką vadina savo namais. Bet jam truputį suskystėjęs protelis, turint omenyje faktą, kad jis patyręs kontūziją. — Ponas Stefensonas vėl atgręžė jiems nugarą, turėdamas omenyje faktą, kad, jo manymu, už pusę kronos jau atidirbo.

Jiedu nesunkiai rado orkestro pakylą ir Senį Džojų, vienintelį „orkestrantą“. Jis sėdėjo įsitaisęs pirmo suolo viduryje tarsi soste. Emai nė nereikėjo atidžiau įsižiūrėti į išblukusias rudas dėmes, kad pažintų senąjį tėvo kostiumą. Bet kaip jiems pavyks jį įkalbėti tą kostiumą nusivilkti, svarstė ji.

— Ko norit? — įtariai paklausė Senis Džojus, kai jie užlipo laipteliais ir įžengė į jo karalystę. — Jei atėjote mano suolo, pamirškit; nuosavybė yra nuosavybė, kaip nuolat kartoju ponui Stefensonui.

— Ne, — švelniai atsakė Ema, — mums nereikia jūsų suolo, Seni Džojau, tik pamanėme, ar nenorėtumėte naujo kostiumo.

— Ne, panele, dėkoju, man labai gerai ir šitas. Su juo man šilta, todėl jokio kito nereikia.

— Bet mes jums duotume naują kostiumą, kuris būtų toks pat šiltas, — įkalbinėjo Haris.

— Senis Džojus nepadarė nieko bloga, — pasakė jis gręždamasis į Harį.

Haris įsmeigė akis į eilę medalių jam ant krūtinės — žvaigždė už dalyvavimą Pirmajame pasauliniame kare, medalis už ilgą tarnavimą kariuomenėje, Pergalės medalis ir viena prie rankovės prisiūta juostelė.

— Man reikia jūsų pagalbos, kaprale, — pratarė Haris.

Senis Džojus pašoko, atsistojo tarsi išgirdęs komandą „ramiai“, atidavė pagarbą ir pratarė:

— Durtuvas paruoštas, tamsta, tik įsakykite, ir vyrukai puls stačia galva.

Haris susigėdo.

Kitą dieną jie grįžo nešini eglutės raštu margintu paltu, nauju tvido kostiumu ir pora batų; viskas — Seniui Džojui. Ponas Stefensonas žingsniavo po parką puikuodamasis nauja striuke ir pilkomis kelnėmis, o trečio suolelio savininkas ponas Vatsonas apsidžiaugė gavęs sportinį švarką su pamušalu ir saržos kelnes; kadangi jam nereikėjo dar vienos poros batų, jis paprašė, kad Ema atiduotų batus ponui Stefensonui. Likusį sero Hugo drabužių spintos turinį Ema perdavė dėkingai panelei Penhaligon.

Iš parko Haris išėjo nešinas kraujo dėmėmis suteptu samaniniu sero Hugo Baringtono tvido kostiumu.

Prieš išreikšdamas savo nuomonę profesorius Inčkeipas ilgokai tyrinėjo kraujo dėmes žiūrėdamas pro mikroskopą.

— Galutinę išvadą galėsiu pasakyti tik atlikęs dar kelis tyrimus, bet ir po preliminaraus įvertinimo esu tikras, jog pavyks nustatyti, kokia šių mėginių kraujo grupė.

— Džiugu girdėti, — tarė Haris. — Ar ilgai reikės laukti rezultatų?

— Manau, porą dienų, — svarstė profesorius, — daugiausia — tris. Kai tik viską išsiaiškinsiu, aš jums paskambinsiu, sere Hari.

— Tikėkimės, kad skambinsite ponui Kliftonui.

— Paskambinau į lordo kanclerio kabinetą, — tarė lordas Harvis. — Pasakiau, kad tiriamas ant Hugo drabužių likęs kraujas. Jei rezus faktorius bus teigiamas, net neabejoju, kad lordas kancleris paprašys Lordų Rūmų teisininkų persvarstyti paskelbtą verdiktą naujų įrodymų kontekste.

— Bet kas bus tada, — nerimo Haris, — jei rezultatai bus kitokie, nei viliamės?

— Iškart po rinkimų, parlamentui pradėjus darbą, lordas kancleris parlamente surengs debatus. Bet tikėkimės, kad po profesoriaus Inčkeipo tyrimų to neprireiks. Beje, ar Džailzas žino, ką sumanei?

— Ne, sere, bet šiandien popiet mudu susitinkame, galėsiu viską papasakoti.

— Tik nesakyk, kad Džailzas tave įkalbėjo už jį agituoti.

— Deja, taip ir yra, nors jis gerai žino, kad per rinkimus balsuosiu už torius. Patikinau jį, kad mano mama ir dėdė Stenas jį parems.

— Tik pasistenk, kad to nesužinotų spauda, nes tada bus išnaudota ir menkiausia proga skleisti gandus, neva kaišiojate vienas kitam pagalius. Seni geri bičiuliai jiems neįdomūs.

— Vadinasi, turiu dar daugiau priežasčių viltis, kad profesorius gaus gerus rezultatus ir baigsis visi mūsų vargai.

— Amen, — tarstelėjo lordas Harvis.

Viljamas Varvikas jau ketino narplioti piktadarystę, kai suskambo telefonas. Rankoje tebelaikydamas ginklą Haris perėjo per biblioteką ir pakėlė ragelį.

— Kalba profesorius Inčkeipas. Gal galėčiau pasikalbėti su seru Hariu?

Pačiu žiauriausiu momentu romaną pakeitė tikri faktai. Hariui nė nereikėjo sakyti, kokie kraujo tyrimų rezultatai.

— Klausau, — pratarė.

— Deja, žinios ne tos, kurių tikėjotės, — pranešė profesorius. — Paaiškėjo, kad sero Hugo kraujo rezus faktorius neigiamas, todėl negalima paneigti galimybės, kad jis — jūsų tėvas.

Haris paskambino į Aškombo dvarą.

— Harvis klauso, — atsiliepė taip gerai pažįstamas balsas.

— Čia Haris, sere. Deja, jums teks skambinti lordui kancleriui ir pasakyti, kad debatai įvyks.

45

Džailzas buvo taip užsiėmęs rinkimais į Bendruomenių Rūmus ir tikėjosi tapti Bristolio dokininkams atstovaujančiu parlamento nariu, o Haris taip įsisukęs į „Viljamo Varviko ir aklo liudytojo bylos“ leidybos darbus, jog gavę lordo Harvio kvietimą atvykti sekmadienio pietų į jo dvarą užmiestyje juodu pamanė apie giminės susitikimą. Tačiau atvykę į Aškombo dvarą jokių kitų šeimos narių nerado nė kvapo.

Lorsonas juos palydėjo ne į svetainę, net ne į valgomąjį, o nuvedė į gerbiamojo lordo kabinetą, kur abu svečiai rado lordą Harvį sėdintį prie darbo stalo; priešais buvo pastatyti du odiniai krėslai. Jis neaušino burnos tuščiai kalbėdamas.

— Lordo kanclerio kabinetas mane informavo, kad rugsėjo šeštą, ketvirtadienį, parlamento kalendoriuje numatyti debatai, kuris iš jūsų turėtų paveldėti šeimos titulą. Per du mėnesius reikia tam pasirengti. Debatus pradėsiu aš, — kalbėjo lordas Harvis, — manau, oponuos lordas Prestonas.

— Ko jis tikisi pasiekti? — paklausė Haris.

— Jis nori pakirsti tradicinę paveldėjimo sistemą ir, reikia pripažinti, visai to nesigėdija.

— Galbūt kaip nors pasistengęs su juo susitikti, — pratarė Haris, — ir išdėstęs savo požiūrį...

— Jo nedomini nei tu, nei tavo požiūris, — atsakė lordas Harvis. — Paprasčiausiai debatus jis nori išnaudoti kaip platformą gerai žinomai savo nuomonei dėl paveldimumo principo skelbti.

— Bet jeigu jam parašyčiau, savaime suprantama...

— Aš jau rašiau, — įsiterpė Džailzas. — Nors ir esame tos pačios partijos nariai, jis nesivargino man atsakyti.

— Jo nuomone, pats klausimas yra gerokai svarbesnis nei koks nors individualus atvejis, — pasakė lordas Harvis.

— Ar tokia užsispyrėliška pozicija nenuteiks nemaloniai kitų gerbiamųjų lordų? — paklausė Haris.

— Nebūtinai turėtų nuteikti, — atsakė lordas Harvis. — Regis, Prestonas buvo profsąjungos aistrų kurstytojas, kol Ramsis Makdonaldas jam nepasiūlė vietos Lordų Rūmuose. Jis visada buvo sunkiai įveikiamas oratorius, o dabar, kai oponuos mums, turime jį vertinti rimtai.

— Ar nujaučiate, kaip parlamentarai galėtų pasiskirstyti? — paklausė Džailzas.

— Vyriausybės žmonės man sako, kad ryškios nuomonių persvaros nebus nė vienoje pusėje. Leiboristų perai palaikys Regį, nes jie negali išsiduoti, jog remia paveldėjimo principą.

— O toriai? — paklausė Haris.

— Dauguma rems mane, nes jie mažiausiai norėtų, kad paveldėjimo principas griausmingai atsisuktų prieš juos pačius; vis dėlto yra keli abejojantys, su kuriais dar turėčiau padirbėti.

— O kaip liberalai? — paklausė Džailzas.

— Vienas Dievas težino, nors jie jau pareiškė, kad bus balsuojama laisva valia.

— Laisva valia? — pakartojo Haris.

— Nebus reikalaujama laikytis partijos nuostatos, — paaiškino Džailzas. — Kiekvienas partijos narys galės nuspręsti, kokį principą palaikyti.

— Bus dar ir vadinamieji stebėtojai, — tęsė lordas Harvis. — Jie paklausys abiejų pusių argumentų, o tada pasielgs taip, kaip jiems patars sąžinė. Kaip jie ketina balsuoti, sužinosime tik tada, kai bus paskelbtas balsavimas.

— Kuo mes galime padėti? — paklausė Haris.

— Tu, Hari, būdamas rašytojas, ir tu, Džailzai, būdamas politikas, jau dabar galite man padėti kurti kalbą. Labai laukčiau bet kokios jūsų abiejų pagalbos. Pradėkime mąstyti apie pirminį kalbos planą jau per pietus.

Trijulei žingsniuojant į valgomąjį, nei Džailzui, nei Hariui nepasirodė verta užsiminti apie tokius menkus dalykus kaip artėjantys rinkimai ar knygos leidybos terminai.

— Kada bus išleista tavo knyga? — paklausė Džailzas, kai tą popietę jiedu važiavo iš Aškombo dvaro.

— Liepos dvidešimtą, — atsakė Haris. — Taigi knyga pasirodys tik po rinkimų. Leidėjas nori, kad pavažinėčiau po šalį, surengčiau kelis susitikimus su skaitytojais, dalyčiau autografus, duočiau kelis interviu spaudai.

— Įspėju, — kalbėjo Džailzas, — žurnalistai tavęs nieko neklausinės apie knygą, tik norės sužinoti tavo nuomonę apie tai, kas turėtų paveldėti titulą.

— Kiek jiems galiu kartoti: mane domina tik Ema ir paaukosiu bet ką, kad tik man būtų leista su ja nugyventi visą likusį gyvenimą, — pasakė Haris stengdamasis tramdyti susierzinimą. — Turėk titulą, turėk dvarą, pinigus ir visą kitą turtą, o man svarbiausia gauti Emą.

Kritikai palankiai sutiko „Viljamą Varviką ir aklo liudininko bylą“, bet paaiškėjo, kad Džailzas buvo teisus. Neatrodė, kad žiniasklaida labai domėtųsi ambicingu detektyvu konstebliu iš Bristolio; žurnalistus labiau domino autoriaus *alter ego* — Džailzas Baringtonas ir jo galimybės atgauti šeimos titulą. Kuo dažniau spaudos atstovams Haris tvirtino, kad titulas jo nedomina, tuo labiau jie tikėjo, kad domina.

Aptarinėdami, žurnalistų žodžiais tariant, grumtynes dėl Baringtono palikimo, visi laikraščiai, išskyrus *Daily Telegraph*, rėmė gražų, drąsų, savo jėgomis iškilusį, populiarų, šaunų klasikinės mokyklos mokinį, kuris, kaip nuolat būdavo primenama skaitytojams, išaugo Bristolio skersgatviuose.

Haris stengėsi išnaudoti kiekvieną progą ir tiems patiems žurnalistams priminti, jog ir Džailzas tuo pačiu metu lankė klasikinę Bristolio mokyklą, jog dabar jis — Bristolio dokininkams atstovaujantis leiboristas parlamentaras, Tobruke pelnęs Karo kryžių, kriketo asas Oksforde ir tikrai nėra kaltas dėl to, kad gimė po tokiu, o ne po kitokiu stogu. Hario ištikimybė ir parama bičiuliui jį dar labiau populiarino tiek spaudos, tiek žmonių akyse.

Nors Džailzas, surinkęs daugiau nei tris tūkstančius balsų, buvo išrinktas į Bendruomenių Rūmus ir jau užėmė vietą ant žaliųjų kėdžių, jis žinojo, kad jo ir Hario ateitį nulems kiek vėliau nei po mėnesio kitame koridoriaus gale ant raudonų kėdžių sėdinčiųjų debatai.

46

Haris buvo įpratęs nubusti nuo linksmai čiulbančių paukščių Baringtono dvarą apaugusiuose medžiuose, be jokio įspėjimo į biblioteką įsiveržus nekviestam Sebastijonui ar išgirdęs po ankstyvos ryto mankštos pusryčiauti einančią Emą.

Bet šiandien viskas buvo kitaip.

Jį pažadino gatvės žibintų šviesa, automobilių triukšmas ir kas penkiolika minučių negailestingai mušantis Big Benas, primenantis, kiek valandų liko iki akimirkos, kai lordas Harvis pradės debatus, po kurių niekad jo nematyti vyrai surengs balsavimą ir nuspręs jo ir Džailzo ateitį tūkstančiui metų.

Haris ilgai prausėsi, nes leistis pusryčiauti buvo per anksti. Apsirengęs jis paskambino į Baringtonų namus, bet liokajus pasakė, kad panelė Barington jau išvyko į stotį. Haris sutriko. Kodėl Ema keliauja ankstyvuoju traukiniu, nors jie ketino susitikti tik per pietus? Truputį po septintos jis nenustebo poilsio kambaryje radęs jau atsikėlusį ir rytinius laikraščius skaitantį Džailzą.

— Ar tavo senelis jau irgi atsikėlė? — paklausė Haris.

— Manau, anksčiau už mus abu. Kai čia nusileidau truputį po šešių, jo kabinete jau degė šviesa. Kai visas šitas bjaurus reikalas baigsis, kad ir koks būtų rezultatas, turime jį įkalbėti kelioms dienoms nuvykti į Melgelrio pilį ir pelnytai pailsėti.

— Gera mintis, — sutiko Haris krisdamas į artimiausią fotelį, tik po akimirkos jam vėl teko stotis, nes į kambarį įėjo lordas Harvis.

— Metas pusryčiauti, vyručiai. Neišmintinga eiti į kartuves tuščiu pilvu.

Nepaisant lordo Harvio patarimo, trijulė valgė mažai, daugiau aptarinėjo tai, kas jų laukia. Lordas Harvis pažėrė keletą esminių frazių, Haris su Džailzu peržvelgė surašytą tekstą šį tą pridurdami ar išbraukdami.

— Labai norėčiau pasakyti lordams, kaip labai judu man padėjote, — pratarė senasis, pridūręs prie prakalbos porą sakinių. — Gerai, vyručiai, metas atstatyti durtuvus ir pulti stačia galva.

Jie abu nervinosi.

— Vyliausi, kad man padėsite, — nežiūrėdama jam į akis pasakė Ema.

— Padėčiau, jei galėčiau, panele, — atsakė jis.

Ema pažvelgė į žmogų, kurio marškinių apykaklė buvo apšiurusi, o senokai nešiojamo kostiumo kelnės apdribusios, nors jis ir buvo tvarkingai nusiskutęs ir rytą išsiblizginęs batus.

— Kai mirė mano tėvas... — Ema niekada neprisiversdavo pasakyti „buvo nužudytas“, — jo kabinete policija rado moteriškos lyties kūdikį. Gal numanote, kas mažylei atsitiko?

— Ne, — atsakė žmogus, — bet kadangi policijai nepavyko rasti jos giminaičių, buvo atiduota Bažnyčios globai, kad vėliau būtų įvaikinta.

— Gal numanote, į kokią kūdikių prieglaudą ji buvo nugabenta? — klausinėjo Ema.

— Ne, bet galiu pasiteirauti, jei...

— Kiek mano tėvas jums skolingas?

— Trisdešimt septynis svarus vienuolika šilingų, — atsakė privatus seklys, iš vidinės kišenės ištraukęs pluoštelį sąskaitų.

Ema mostelėjo ranka, atsegė piniginę ir išėmė du šnarančius penkių svarų banknotus. — Likusius grąžinsiu tada, kai vėl susitiksim.

— Dėkoju, panele Barington, — stodamasis pasakė Mičelas — jam atrodė, kad susitikimas baigtas. — Susisieksiu su jumis, kai tik ką nors sužinosiu.

— Turiu dar vieną klausimą, — pratarė Ema žvelgdama į seklį. — Gal žinote, kuo toji mergytė vardu?

— Džesika Smit, — atsakė jis.

— Kodėl Smit?

— Todėl, kad tokią pavardę visada suteikia vaikams, kurių niekas nenori.

Lordas Harvis užsirakino savo kabinete, trečiame Karalienės bokšto aukšte, ir ten prabuvo visą rytą. Jis neišėjo iš kabineto net tada, kai Haris, Džailzas ir Ema sėdo pietauti; dar kartą peržvelgdamas parašytą kalbą jis tenkinosi sumuštiniu ir neskiestu viskiu.

Džailzas ir Haris sėdėjo ant žalių kėdžių centriniame Bendruomenių Rūmų vestibiulyje ir bičiuliškai šnekučiavosi laukdami, kol prie jų prisidės Ema. Haris vylėsi, jog visi, kurie juos pamatys, — nesvarbu, perai, parlamentarai ar spaudos atstovai, — tikrai nesuabejos, kad jie yra artimiausi draugai.

Haris nuolat dirsčiojo į laikrodį. Juos susodins Lordų Rūmų svečių galerijoje dar prieš lordui kancleriui antrą valandą užimant savo vietą ant pagalvėlės.

Dar prieš pirmą pamatęs centriniu koridoriumi atskubančią Emą, Haris leido sau nusišypsoti. Džailzas pamojavo seseriai, paskui abu atsistojo su ja pasisveikinti.

— Ką buvai sumaniusi? — paklausė Haris prieš pasilenkdamas jos pabučiuoti.

— Papasakosiu per vakarienę, — pažadėjo Ema įsikibdama jiems abiem į parankes. — Bet pirmiausia noriu sužinoti jūsų naujienas.

— Visi pritaria, kad rezultatų nuspėti neįmanoma, — pasakė Džailzas vesdamasis svečius į lankytojams skirtą valgomąjį. — Bet mes jau visai netrukus sužinosime savo likimą, — sunkiai pridūrė.

Lordų Rūmai buvo pilnutėliai dar gerokai prieš Didžiajam Benui išmušant du kartus, o kai į salę įžengė Didžiosios Britanijos lordas kancleris, ant nusėstų kėdžių nebuvo nė menkiausio tarpelio. Tiesą sakant, keli parlamentarai liko stovėti už užtvaros. Lordas Harvis pažvelgė į kitą salės pusę ir pamatė jam besišypsantį Regį Prestoną, dabar taip panašų į liūtą, ką tik išvydusį savo pietus.

Lordui kancleriui atsisėdus ant pagalvėlės, visi lordai atsistojo kaip vienas. Kancleris nusilenkė susirinkusiems, prieš atsisėsdami lordai taip pat jam nusilenkė.

Kancleris atsivertė raudonos odos aplanką su auksine juostele.

— Garbūs lordai, susirinkome nuspręsti, kas turi paveldėti velionio baroneto taikos gynėjo sero Hugo Baringtono titulą, nekilnojamąjį ir kitokį turtą — ponas Džailzas Baringtonas ar ponas Haris Kliftonas.

Pakėlęs akis lordas Harvis pamatė priekinėje svečių galerijos eilėje susėdusius Harį, Emą ir Džailzą. Jį pasveikino šilta anūkės šypsena, be žodžių bylojanti: „Sėkmės, seneli!“

— Kviečiu lordą Harvį pradėti debatus, — prieš sėsdamas ant pagalvėlės pasakė kancleris.

Lordas Harvis pakilo iš savo vietos pirmajame suole ir abiem rankom įsitvėrė dokumentų aplanko stengdamasis apraminti nervus, o jo kolegos, susėdę jam už nugaros, sveikino galantiškąjį garbingą savo draugą šūksniais „Puiku, puiku!“ Lordas Harvis apsidairė po parlamento salę žinodamas, kad pasakys svarbiausią savo gyvenimo kalbą.

— Garbūs lordai, — kreipėsi jis, — šiandien stoviu prieš jus atstovaudamas savo giminaičiui ponui Džailzui Baringtonui, parlamento nariui, teisėtai reikalaujančiam Baringtonų titulo ir viso kito, kas jam priklauso pagal paveldėjimo teisę. Gerbiamieji lordai, leiskite man supažindinti jus su aplinkybėmis, dėl kurių šis klausimas buvo patikėtas jūsų šviesybių dėmesiui. 1877-aisiais Džošua Baringtonui karalienė Viktorija

suteikė baroneto titulą už tarnybą laivų pramonėje, taip pat ir už darbą Baringtono laivininkystės kompanijoje, besirūpinančioje po vandenynus plaukiojančiais laivais, kurie iki šiol švartuojasi Bristolio uoste.

Džošua buvo penktas vaikas devynis vaikus auginančioje šeimoje; būdamas septynerių jis išėjo iš mokyklos neišmokęs nei skaityti, nei rašyti, paskui pradėjo mokytis dirbdamas Koldvoterio laivybos kompanijoje; ilgai netrukus visiems tapo aišku, kad jis — nepaprastas vaikas.

Sulaukęs trisdešimties jis gavo meistro pažymėjimą, o keturiasdešimt dvejų buvo pakviestas tapti Koldvoterio tarybos nariu; tada kompanijai buvo sunkus metas. Per dešimtmetį jis išgelbėjo kompaniją faktiškai visai vienas ir dvidešimt dvejus metus pirmininkavo tarybai.

Tačiau, jūsų šviesybės, kad suprastumėte, kodėl šiandien čia susirinkome, apie serą Džošua kaip žmogų turite sužinoti daugiau, nes jis tokio susirinkimo tikrai nebūtų kvietęs. Be kita ko, seras Džošua buvo dievobaimingas žmogus, visada laikydavęsis duoto žodžio. Serui Džošua pakakdavo paspausti partneriui ranką, kad pripažintų, jog sutartis pasirašyta. Gerbiami lordai, kur šiandien tokie žmonės?

— Teisybė, teisybė, — nuvilnijo per salę.

— Bet, jūsų šviesybės, kaip ir daugybei kitų sėkmės paženklintų žmonių, serui Džošua prireikė daugiau laiko, nei mums visiems, kad suprastų, jog jis irgi mirtingas, — po šio sakinio nuvilnijo lengvos juoko bangelės. — Taigi, kai atėjo metas sudaryti pirmą ir vienintelį testamentą, jis jau buvo nugyvenęs septyniasdešimt Kūrėjo jam atskaičiuotų metų. Tačiau amžius jam nebuvo kliūtis, ir jis ėmėsi užduoties pasitelkęs visą energiją ir įžvalgą. Tada jis paprašė sero Izaijo Valdegreivo, žymiausio šalyje karališkojo advokato, jam atstovauti; advokatas, kaip ir jūs, gerbiamas lorde, — Harvis atsigręžė į lordą kanclerį, — galiausiai baigė savo karjerą tapęs lordu kancleriu. Jūsų šviesybės, visa tai pasakoju norėdamas pabrėžti, kad sero Džošua testamentas turi didelį teisinį svorį ir sudarytas autoritetingo žmogaus, todėl vėlesnėms teisininkų kartoms neturėtų kilti jokių klausimų.

Tuo testamentu jis viską paliko pirmagimiui sūnui Valteriui Baringtonui, seniausiam ir brangiausiam mano bičiuliui. Testamentu buvo paliktas titulas, laivybos kompanija, dvarai ir, cituoju tikslius testamente parašytus žodžius, „atitinkamai visa kita“. Šie debatai, gerbiami lordai, surengti ne tam, kad būtų išsiaiškinta, ar galioja paskutinė sero Džošua valia ir testamentas, bet norint nuspręsti, kas galėtų teisėtai pareikšti pretenzijas tapti paveldėtoju. Ir dabar, gerbiamieji lordai, norėčiau, kad pasvarstytumėte apie tai, kas dievobaimingajam serui Džošua niekada nebuvo šovę į galvą — apie galimybę jo įpėdiniui susilaukti neteisėto sūnaus.

Hugas Baringtonas tapo būsimu paveldėtoju, kai vyresnis jo brolis Nikolas buvo nukautas grumtynėse už savo šalį prie Ipro, 1918-aisiais. Hugas perėmė titulo paveldėjimo teisę 1942 metais, kai mirė jo tėvas seras Valteris. Parlamentui pradėjus balsuoti, gerbiamieji lordai, turėsite apsispręsti, už ką atiduoti balsą — už mano anūką poną Džailzą Baringtoną, teisėtą velionio sero Hugo Baringtono ir vienturtės mano dukters Elžbietos Harvi sūnų, ar už poną Harį Kliftoną, kuris, sakyčiau, yra teisėtas ponios Meisės Klifton ir velionio Arturo Kliftono sūnus.

Dabar, gerbiamieji lordai, norėčiau jūsų paprašyti atlaidumo ir minutėlę pakalbėti apie savo anūką Džailzą Baringtoną. Jis mokėsi Bristolio vidurinėje mokykloje, kurią baigęs siekė vietos Oksforde, Breisnouso koledže. Jis nebaigė studijų, paskutiniame kurse įstojo į Vesekso pulką vos prasidėjus karui. Gavęs jaunesniojo leitenanto laipsnį jis kovėsi Tobruke ir pelnė Karo kryžių už tai, kad gynė Tobruką nuo Romelio Afrikos korpuso. Paskui jis buvo paimtas į nelaisvę ir nugabentas į Veinsbergo karo belaisvių stovyklą Vokietijoje, bet iš ten pabėgo ir grįžęs į Angliją prisijungė prie savo pulko ir kovėsi iki karo pabaigos. Per rinkimus jis pretendavo į garbingą vietą ir ją laimėjo — tapo Bendruomenių Rūmų atstovu, deleguotu Bristolio dokininkų.

Nuo priešais sustatytų kėdžių atsklido garsūs pritariantys šūksniai.

— Mirus tėvui, jis be jokių ginčų paveldėjo titulą, nes viešai buvo paskelbta, kad Haris Kliftonas žuvo jūroje vos paskelbus karą. Gerbiamieji lordai, tikra gyvenimo ironija: mano anūkė Ema, pasitelkusi uolumą ir ryžtą, išsiaiškino, jog Haris tebėra gyvas; taip ji visai atsitiktinai išjudino tolesnių įvykių laviną, dėl kurios šiandien ir susirinkome parlamente. — Lordas Harvis pažvelgė į galeriją ir šiltai nusišypsojo anūkei.

— Jūsų šviesybės, niekas neginčija, kad Haris Kliftonas gimė anksčiau nei Džailzas Baringtonas. Vis dėlto turiu pripažinti, jog nėra jokio aiškaus ar įtikinančio įrodymo, kad Haris Kliftonas — sero Hugo Baringtono ir panelės Meisės Tankok, vėliau tapusios ponia Artur Klifton, nesantuokinių meilės ryšių vaisius. Ponia Klifton neneigia vienintelį kartą 1919-aisiais patirtų lytinių santykių su Hugu Baringtonu. Po kelių savaičių ji ištekėjo už pono Arturo Kliftono, vėliau gimė vaikelis, kurio gimimo liudijome buvo įrašyta Hario Arturo Kliftono pavardė.

Taigi, jūsų šviesybės, kalbame apie Džailzą Baringtoną, teisėtą sero Hugo Baringtono sūnų, ir apie Harį Kliftoną, kuris galbūt irgi yra sero Hugo palikuonis, tačiau dėl Džailzo Baringtono giminystės abejonių nekyla. Gerbiami lordai, nejau norite rizikuoti? Jei norite, leiskite man pridurti dar vieną faktorių, galbūt padėsiantį jūsų šviesybėms apsispręsti, kuriais keliais jiems patraukti paaiškėjus šių debatų rezultatams. Haris Kliftonas, šią popietę sėdintis svečių galerijoje, ne kartą yra labai

aiškiai išdėstęs savo poziciją. Jis tikrai nenori būti apkrautas — pavartojau jo paties žodį — titulu ir mielai sutiktų, kad titulą paveldėtų artimas jo bičiulis Džailzas Baringtonas.

Keli perai pakėlė akis į galeriją ir pamatė Džailzą ir Emą Baringtonus, sėdinčius iš abiejų linksinčio Hario Kliftono pusių. Lordas Harvis netęsė kalbos, kol nesusigrąžino parlamentarų dėmesio.

— Taigi, garbūs lordai, kai šįvakar kažkuriam iš jų skirsite savo balsus, primygtinai prašau įsiklausyti į Hario Kliftono norus ir sero Džošua Baringtono ketinimus; patikėkite mano anūku Džailzu Baringtonu. Dėkoju parlamentui už tai, kad išklausė.

Lordas Harvis atsisėdo; pasigirdo garsūs sveikinimo šūksniai mojuojant darbotvarkės lapeliais. Haris tvirtai tikėjo, kad šiandien laimės.

Parlamentarams nurimus atsistojo lordas kancleris ir pasakė:

— Kviečiu atsakyti lordą Prestoną.

Iš galerijos aukštybių Haris žiūrėjo, kaip jam dar niekada nematytas žmogus neskubėdamas stojasi nuo vienos iš opozicijos nusėstų kėdžių. Lordas Prestonas negalėjo būti aukštesnis nei penkių pėdų ir colio; drūtas, raumeningas jo kūnas ir papilkėjęs veidas niekam nekėlė abejonių, kad visą darbingą gyvenimą jis buvo darbininkas; sprendžiant iš mušeikos išraiškos, jis nebijojo nieko.

Regis Prestonas perliejo žvilgsniu priešais sustatytas kėdes lyg eilinis karys, iškišęs galvą iš apkaso atidžiau įsižiūrėti į priešą.

— Gerbiami lordai, savo pastabas norėčiau pradėti pasveikindamas lordą Harvį pasakius tokią puikią, jaudinančią kalbą. Tačiau, mano manymu, didžiausias šios kalbos grožis ir yra silpnumas, brandinantis žlugimo sėklas. Kilniojo lordo kalba išties jaudinanti, bet su kiekvienu žodžiu jis darėsi vis labiau panašus į advokatą, puikiai suprantantį, jog teks imtis silpnai suręstos bylos, — Prestonui kalbant, salėje buvo mirtinai tylu; lordui Harviui tokios tylos sukurti nepavyko. — Gerbiami lordai, leiskite dar kartą paminėti kelis faktus, kuriuos taip patogiai užtušavo kilnusis, galantiškasis lordas Harvis. Niekas nesiginčija, kad jaunasis Hugas Baringtonas lytiškai santykiavo su Meise Tankok likus šešioms savaitėms iki vestuvių su Arturu Kliftonu ir kad po devynių mėnesių, beveik diena dienon, ji pagimdė sūnų, kurio pavardė į gimimo liudijimą buvo įrašyta taip, kaip atrodė patogiausia — Haris Arturas Kliftonas. Na, taip ir buvo išspręsta kilusi problema, tiesa, gerbiami lordai? Viskas būtų gerai, tik štai yra vienas nepatogus faktas: jei ponia Klifton būtų pradėjusi vaikelį vestuvių dieną, jis būtų gimęs po septynių mėnesių ir dvylikos dienų.

Gerbiami lordai, nedelsdamas sutikčiau, kad gali taip būti, bet vis dėlto, eidamas lažybų ir turėdamas rinktis devynis mėnesius ar septynis mėnesius ir dvylika dienų, žinau, kurį variantą pasirinkčiau; nemanau, kad bukmekeriai man žadėtų sėkmę.

Leiboristų kampe nuvilnijo juokas.

— Dar turėčiau pridurti, garbūs lordai, kad vaikelis svėrė devynis svarus ir keturias uncijas. Man toks mažylis nepanašus į neišnešiotą.

Dabar parlamentarai nusijuokė dar garsiau.

— Apsvarstykime dar vieną faktą, kurio guvus lordo Harvio protas neįvertino. Hugas Baringtonas, kaip ir jo tėvas ir senelis, turėjo paveldimą sutrikimą, vadinamą daltonizmą; daltonikas ir jo sūnus Džailzas. Haris Kliftonas — taip pat daltonikas. Galimybių ratas siaurėja, garbūs lordai.

Vėl nuaidėjo juokas; dabar subruzdo visi salėje susirinkę parlamentarai. Lordas Harvis sėdėjo paniuręs, laukdamas naujos smūgių krušos.

— Susiaurinkime tą ratą dar labiau, garbūs lordai. Žymusis daktaras Milnas iš Šv. Tomo ligoninės išsiaiškino, jog tada, kai abiejų tėvų rezus faktorius yra neigiamas, jų vaiko rezus faktorius taip pat bus neigiamas. Sero Hugo Baringtono rezus faktorius buvo neigiamas. Ponios Klifton — taip pat neigiamas. Koks netikėtumas, Hario Kliftono rezus faktorius irgi neigiamas, nors toks kraujo tipas būdingas tik dvylikai procentų britų. Bukmekeriams tektų pakratyti kišenes, garbūs lordai, nes tasai kitas lenktynių žirgas net neprieitų prie starto barjero.

Ir vėl juokas; lordas Harvis dar labiau susmuko kėdėje pykdamas ant savęs, kad nepasakė, jog Arturo Kliftono rezus faktorius irgi neigiamas.

— Dabar, gerbiami lordai, norėčiau pakalbėti apie tai, dėl ko visa širdimi sutinku su lordu Harviu. Niekas neturi teisės kvestionuoti sero Džošua Baringtono testamento, kai teisėti šeimos nariai tokios puikios kilmės. Taigi mums tereikia nuspręsti, ką iš tikrųjų reiškia žodžiai „pirmagimis“ ir „artimiausias giminaitis“. Dauguma jūsų, sėdinčių šioje salėje, gerai žinote tvirtas mano pažiūras paveldėjimo principo atžvilgiu. — Prestonas nusišypsojo prieš pridurdamas: — Manyčiau, kad neturėtų būti *jokio* principo.

Šįkart nusijuokė tik pusė salės, priešais sustatytose kėdėse sėdintys žmonės tylėjo kaip žemė.

— Garbūs lordai, nejau nuspręsite ignoruoti teisinį precedentą ir iškreipsite istorinę tradiciją tik tam, kad jums būtų patogiau, nejau diskredituosite paveldėjimo sampratą, neišvengiamai ir visą sistemą? Juk galiausiai toks apsisprendimas kris ant jūsų pačių, garbūs lordai, galvų, — kalbėjo jis rodydamas į oponentų vietas. — Todėl sutikime, kad šie du jauni vyrai dalyvauja debatuose, skirtuose būtent šiam klausimui spręsti, o ne, sakyčiau, diskusijoje dėl jų kilmės. Mums sakoma, esą Haris Kliftonas norėtų, jog titulą paveldėtų jo bičiulis Džailzas Baringtonas. Koks doras apsisprendimas. Kita vertus, Haris Kliftonas neabejotinai yra doras žmogus. Tačiau, garbūs lordai, jei pasuksime tuo

keliu, ateityje kiekvienas mūsų krašte gyvenantis peras galės nuspręsti, kuris iš jo vaikų, jo paties valia, paveldės titulą; garbūs lordai, šis kelias — aklagatvis.

Salė nuščiuvo, lordas Prestonas galėjo kalbėti kone šnabždėdamas.

— Ar šis padorus jaunas žmogus Haris Kliftonas turėjo kokių nors užmačių viešai pareikšdamas norą, kad jo bičiulis Džailzas Baringtonas būtų pripažintas pirmagimiu?

Visų žvilgsniai buvo įbesti į lordą Prestoną.

— Garbūs lordai, patys matote, kad Anglijos bažnyčia neleido Hariui Kliftonui vesti mylimos moters — Džailzo Baringtono sesers Emos Barington, — nes beveik neabejojo, kad jų tėvas tas pats.

Haris per visą gyvenimą nebuvo sutikęs taip jam nemielo žmogaus.

— Garbūs lordai, matau, kad šiandien visos vyskupų vietos užimtos, — tęsė Prestonas atsigręžęs į dvasiškius. — Labai džiaugčiausi sužinojęs Bažnyčios požiūrį į šį klausimą, nes dviejų sprendinių būti negali. — Vyskupai atrodė sunerimę. — Kad jau pradėjau kalbėti apie Hario Kliftono kilmę, norėčiau pasakyti, kad šis kandidatas į titulą absoliučiai lygus Džailzui Baringtonui. Augęs Bristolio skersgatviuose, nepaisant išties menkų šansų, jis pelnė vietą Bristolio vidurinėje mokykloje, o po penkerių metų pradėjo studijas Oksforde, Breisnouso koledže. Jaunasis Haris net nelaukė, kol bus paskelbtas karas — jis metė universitetą ir ketino stoti į kariuomenę, tik negalėjo to padaryti, nes jo laivą pašovė vokiečių torpedos, todėl lordas Harvis ir visa Baringtonų šeima manė, kad jis žuvo jūroje.

Visi, kas skaitė jaudinantį pono Kliftono pasakojimą knygoje „Kalinio dienoraštis“, žino: galiausiai jis buvo priimtas į Jungtinių Valstijų armiją, kur pelnė Sidabrinę žvaigždę, o likus kelioms savaitėms iki karo pabaigos buvo sužeistas vokiečių minos. Garbūs ponai, vokiečiams nepavyko taip lengvai pražudyti Hario Kliftono; neturėtume jo pražudyti ir mes.

Leiboristų flangas pratrūko plojimais; lordas Prestonas laukė, kol salė vėl nutils.

— Galiausiai, garbūs lordai, turėtume savęs paklausti, kodėl šiandien čia susirinkome. Pasakysiu kodėl. Todėl, kad Džailzas Baringtonas prieštarauja sprendimui, kurį priėmė septyni šviesiausi mūsų šalies protai, tik lordas Harvis širdingoje savo kalboje nepaminėjo ir šio fakto. Priminsiu jums, kad pasitelkę visą savo išmintį lordai teisininkai nusprendė, jog baroneto titulą turi paveldėti Haris Kliftonas. Garbūs lordai, jei manote, kad jų nutartį reikia pakeisti, prieš pateikdami savo sprendimą turėtumėte neabejoti, kad tada lordai teisininkai padarė esminę klaidą.

Taigi, gerbiami lordai, — pratarė Prestonas apibendrindamas savo kalbą, — kai balsuodami spręsite, kuris iš šių dviejų vyrų turi paveldėti Baringtono titulą, nežiūrėkite, kaip jums būtų patogiau ar naudingiau, bet pasikliaukite didžiule tikimybe.

Nes taip pareikšite, cituojant lordą Harvį, jog tikite ne Džailzu Baringtonu, bet Hariu Kliftonu, kadangi jo naudai byloja visi faktai, nors jis ir nėra kilmingas. Garbūs lordai, gal galėčiau baigti siūlydamas, — kalbėjo jis įžūliai spoksodamas į priešininkų eiles, — kad eidami balsuoti nepamirštumėte pasiimti sąžinės, o politiką paliktumėte salėje.

Lordas Prestonas atsisėdo aidint audringiems pritariantiems šūksniams, sklindantiems nuo jo šalininkų kėdžių; keli perai iš priešininkų stovyklos linksėjo galva.

Lordas Harvis parašė savo oponentui raštelį sveikindamas jį su galinga kalba, kuri nuskambėjo dar įtikinamiau dėl akivaizdaus kalbėtojo įsitikinimo savo teisumu. Pagal parlamente susiklosčiusią tradiciją abu debatus pradėję kalbėtojai liko savo vietose išklausyti pasisakančių kolegų parlamentarų.

Paaiškėjo, kad atsirado visai nenumatytų kalbėtojų tiek iš vienos, tiek ir iš kitos parlamentarų stovyklos, ir lordui Harviui kilo dar daugiau dvejonių dėl debatų baigties, kai galiausiai bus suskaičiuoti balsai. Kalbą, kurios susižavėjusi dėmesingai klausė visa salė, pasakė Bristolio vyskupas, neabejotinai remiamas šalia sėdinčių kilmingų draugų dvasininkų.

— Garbūs lordai, — kreipėsi vyskupas, — jei pasitelkę visą savo išmintį šįvakar balsuosite už tai, kad ponas Džailzas Baringtonas paveldėtų titulą, kilmingieji mano draugai ir aš neturėsime kito pasirinkimo, kaip tik atšaukti Bažnyčios sprendimą, kad teisėta pono Hario Kliftono ir panelės Emos Barington santuoka negalima. Nes, garbūs lordai, jei nuspręsite, kad Haris nėra Hugo Baringtono sūnus, tokiai sąjungai nebeliks jokių kliūčių.

— O kaip jie balsuos? — tyliai paklausė lordas Harvis kreipdamasis į šalia, pirmoje eilėje, sėdintį kolegą.

— Paskelbus balsavimą, nei aš, nei mano kolegos nebalsuosime nei už vieną, nei už kitą, nes nujaučiame, jog nesame kompetentingi šiuo klausimu priimti kokį nors politinį ar teisinį sprendimą.

— O kaip moralinis sprendimas? — paklausė lordas Prestonas pakankamai garsiai, kad išgirstų ir vyskupų eilė. Galiausiai lordas Harvis rado šiokį tokį juodu siejantį bendrumą.

Kitą kalbą, kuri nustebino visą parlamentą, pasakė lordas Hagsas, buvęs Britų medikų asociacijos prezidentas, sėdintis nepriklausomų parlamentarų vietoje.

— Garbūs lordai, turėčiau informuoti parlamentą, kad Murfildso ligoninėje atlikti medicininiai tyrimai atskleidė, jog daltonizmas gali būti perduodamas tik per moterišką liniją.

Lordas kancleris atvertė raudonąjį aplanką ir kažką užsirašė.

— Taigi lordo Prestono teiginys, kad sero Hugo Baringtono daltonizmas įrodo jo tėvystę, nėra pagrįstas ir turėtų būti atmestas kaip paprasčiausias sutapimas.

Didžiajam Benui išmušus dešimt kartų, vis dar atsirasdavo vienas kitas parlamentaras, prašantis lordo kanclerio dėmesio. Jis išmintingai nutarė nesikišti ir netrikdyti natūraliai besiplėtojančių debatų. Paskutinis kalbėtojas grįžo į savo vietą kelios minutės po trečios ryto.

Kai galiausiai nuskambėjo balsavimo pradžią skelbiantis skambutis, susitaršę, pervargę parlamentarai išėjo iš salės į balsavimo koridorių. Galerijoje tebesėdintis Haris pamatė, kad lordas Harvis miega. Niekas nieko nesakė. Šiaip ar taip, jis nepajudėjo iš vietos jau trylika valandų.

— Tikėkimės, jis nubus laiku ir spės pabalsuoti, — sukikeno Džailzas, bet greitai nutilo pamatęs, kaip senelis susmuko kėdėje.

Parlamento kurjeris skubiai išėjo iš salės ir iškvietė greitąją pagalbą, du tvarkos prižiūrėtojai nuskubėjo prie garbiojo lordo Harvio ir atsargiai paguldė jį ant neštuvų.

Haris, Džailzas ir Ema išpuolė iš svečių galerijos ir nusileidę laiptais atbėgo į perų koridorių tą akimirką, kai žmonės su neštuvais jau žengė iš salės. Trijulė išėjo iš parlamento paskui lordą Harvį ir sulipo į laukiantį greitosios pagalbos automobilį.

Sumetę savo balsus ir išreiškę pasirinkimą balsavimo koridoriuje, parlamentarai neskubėdami grįžo į salę. Niekas nenorėjo išeiti neišgirdęs balsavimo rezultatų. Abiejų stovyklų parlamentarai sutriko, kai pirmoje eilėje nepamatė lordo Harvio.

Po salę pasklido gandai, ir kai lordui Prestonui buvo pranešta, kas nutiko, jis išbalo kaip drobė.

Dar po kelių minučių keturi balsavimo prižiūrėtojai grįžo į salę ketindami pranešti parlamentarams balsavimo rezultatus. Jie žengė tarpueiliu koja kojon, tarsi sargybą einantys kariai, ir sustojo priešais lordą kanclerį.

Parlamentarai nuščiuvo.

Vyriausiasis balsavimo prižiūrėtojas paėmė rezultatų protokolą ir garsiai paskelbė:

— „Už“ — du šimtai septyniasdešimt trys balsai. „Prieš“ — du šimtai septyniasdešimt trys balsai.

Salėje ir viršutinėje galerijoje kilo baisus triukšmas, nes parlamentarai ir svečiai mėgino išsiaiškinti, kas bus toliau. Senbuviai suprato, kad lordo kanclerio balsas bus lemiamas. Jis sėdėjo vienas pats ant vilnonės pagalvėlės neįžvelgiamu veidu, tarsi jo nejaudintų triukšmas ir balsų klegesys, kantriai laukdamas, kol parlamentarai nurims.

Kai nutilo paskutinis šnabždesys, kancleris iš lėto pakilo nuo pagalvėlės, pasitaisė putlų peruką, timptelėjo auksinėmis juostelėmis puošto juodo drabužio atlapus ir kreipėsi į parlamentarus. Visų akys buvo įsmeigtos į jį. Žmonių sklidinoje galerijoje, virš

salės, laimingieji, įpirkę bilietus, persisvėrė per turėklus nekantriai laukdami. Garbių svečių galerijoje buvo likusios trys tuščios vietos — visų trijų žmonių likimai dabar buvo lordo kanclerio rankose.

— Garbūs lordai, — kreipėsi jis. — Susidomėjęs klausiausi jūsų pasisakymus per šiuos ilgus, įdomius debatus. Apsvarsčiau taip iškalbingai, taip aistringai išdėstytus parlamento grupių argumentus ir supratau, jog man iškilo rimta dilema. Norėčiau pasidalyti savo būgštavimais su jumis visais.

Įprastai susiklosčius aplinkybėms, gavęs tokius lygius rezultatus, nesvarstydamas paremčiau ankstesnį lordų teisininkų sprendimą; pastarieji nusprendė, kad Baringtono titulas priklauso Hariui Kliftonui, balsuodami keturi prieš tris. Iš tiesų pasielgčiau neatsakingai, jei apsispręsčiau kitaip. Tačiau, garbūs lordai, gal jūs dar nežinote, kad paskelbus balsavimą debatus pradėjęs lordas Harvis pasijuto blogai ir negalėjo balsuoti. Nė vienas iš mūsų neabejoja, kurį balsavimo koridorių jis būtų pasirinkęs, vadinasi, jis ir būtų laimėjęs, nors ir visai menka persvara; titulas būtų atitekęs jo anūkui Džailzui Baringtonui.

Garbūs lordai, neabejoju, kad parlamentas sutiks, jog susiklosčius atitinkamoms aplinkybėms galutiniam mano sprendimui priimti reikėtų saliamoniškos išminties.

Iš abiejų parlamento stovyklų pasigirdo pritariančių balsų, santūriai kartojančių: „Teisingai, teisingai."

— Taigi turiu pareikšti parlamentui, — tęsė lordas kancleris, — jog dar neapsisprendžiau, kurį sūnų turiu pribaigti, o kuriam grąžinti prigimtinę teisę.

Po šių žodžių nuvilnijo juokas, kuris sumažino salėje tvyrančią įtampą.

— Todėl, garbūs lordai, — vėl sulaukęs parlamentarų dėmesio kalbėjo lordas kancleris, — sprendimą byloje Baringtonas prieš Kliftoną paskelbsiu dešimtą valandą ryto.

Daugiau netaręs nė žodžio jis atsisėdo ant pagalvėlės. Vyriausiasis tvarkdarys tris kartus pabeldė lazda į grindis, bet per kilusį triukšmą jo beveik nesigirdėjo.

— Parlamentas vėl renkasi dešimtą valandą ryto, — subaubė jis. — Tuomet lordas kancleris paskelbs bylos Baringtonas prieš Kliftoną sprendimą. Parlamento sesija baigsis rytoj!

Lordas kancleris atsistojo iš vietos, nusilenkė parlamentarams, garbūs lordai jam taip pat nusilenkė.

Vyriausiasis tvarkdarys dar kartą tris kartus pastukseno lazda į grindis.

— Pertrauka!